EDITURA TINERETULUI

NICOLAE TĂUTU • BĂIATUL ȘI LUNA

BĂIATUL ȘI LUNA

NICOLAE TĂUTU

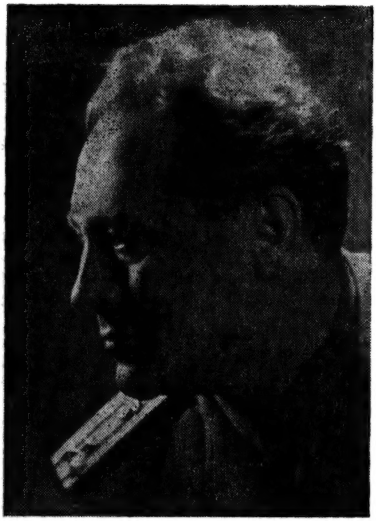

„Dragi tineri cititori, vă cer iertare că această poveste de front e prea tristă, dar mai toate povestirile de front sînt deosebit de amare. De aceea oamenii luptă azi, să nu mai fie niciodată război, să piară durerea şi tristeţea omenirii."

Din creaţia acelulaşi autor :

Poezii

Şi s-au întors pădurile înapoi — E.S. 1948
Vladimir Ilici Lenin — Ed. M.F.A. 1949
În cadenţa anilor ce vin — Ed. M.F.A. 1951
Stînca de pe Tatra — E.S.P.L.A. 1952
Inscripţii — E.S.P.L.A. 1955
Cînd au plecat cocorii — Ed. Tineretului 1958
Itinerar liric George Enescu — E.S.P.L.A. 1961
Pentru pionierii ţării — Ed. Tineretului 1963
Cantată eroică — Ed. M.F.A. 1964

Proză

Două alegeri — Ed. Tineretului 1950
Fata cu arma — Ed. Tineretului 1961
Noul comandant — Ed. M.F.A. 1962
Aşa cum a fost — Ed. M.F.A. 1963

Teatru

Furtuni de primăvară — E.S.P.L.A. 1952
Puterea jurămîntului — E.S.P.L.A. 1953
Zbor de noapte — Ed. M.F.A. 1955
Ecaterina Teodoroiu — Ed. M.F.A. 1957
Fata cu garoafe (libret operă) — Ed. Muzicală 1964

Lei 7,50

Fiicei mele, Despina, această carte cu pagini desprinse din tinereţea tatălui ei.

NICOLAE TĂUTU

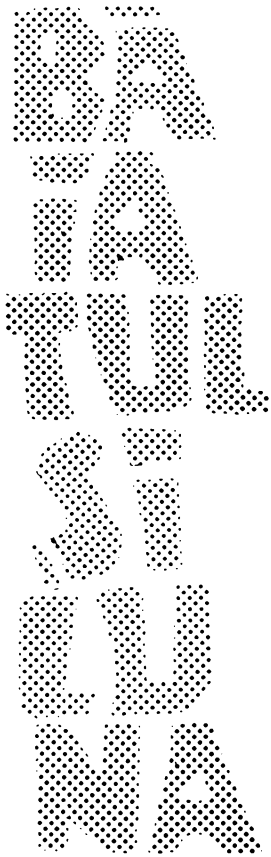

EDITURA TINERETULUI

Ilustrații și coperta de RONY NOEL

Capitolul I

BĂIATUL ŞI LUNA

Soarele asfinţea la fel de tulburător ca în fiecare zi. Razele sale împurpurau ca un nimb coroana stejarilor care înconjurau casa pădurarului. Umbrele prelungi ale pomilor se înecau în apele din ce în ce mai cenuşii ale amurgului. Un apus ca de mii şi mii de ani, reflectat în iazul din mijlocul pădurii. Tică scoase undiţa supărat, o undiţă primitivă, dintr-o coadă de alun, de care legase o sfoară subţire şi trainică. Undiţa era tot goală. Murmură ca pentru el : „Nici azi nu am avut noroc !“ Umbrele îl alungară spre casă, dar supărarea îi trecu repede. Îndemnă păsărelele adunate de acum la cuiburi, să cînte. Le ştia trilul pe de rost. „Cintezoiul e cam supărat azi !“ Se opri apoi mai cu osebire lîngă un măr pădureţ. Gustă un fruct. Îi supse mai mult sucul. Acreala îi ţuguie buzele şi nu mai reuşi să imite cîntătoarele. Rîse.

Intră hoţeşte în casă, să nu fie simţit. Se duse la grajd, dar se auzi strigat de maică-sa, cu glas supărat, aspru.

— Aici-s !

— Nu te-ai săturat de bătut pădurile ?...

Maică-sa spăla, lîngă pîrîiaşul cu apă puţină, rufele.

— Măcar de la tine să am o mînă de ajutor... Ţi-ai găsit de la cine !... Leit taică-tu !... Te pierzi cu zilele în pădure !...

Băietanul nu-l zări pe Botosu, aşa că taică-su încă nu venise de la ocol, fapt ce-l mulţumea în ascuns ; pe mamă o îmbuna totdeauna mai repede. Tică luă cămăşile spălate şi le întinse cu hărnicie lîngă prispă, pe funia împletită cu sîrmă subţire.

— Ai mîncat ?

Băiatul nu răspunse. Se prefăcu supărat.

— Hai ! Avem brînză proaspătă !...

Aşezat pe prispă, Tică înfuleca răpus de foame brînza cu mămăligă rece. Ceapa o sparse cu pumnul. Ochii i se umplură de lacrimi din cauza usturimii.

— Doar de mîncat eşti bun ! De mîncat şi hoinărit prin pădure. Geaba am cercat noi să facem om din tine... Ai căzut la examen la liceul militar...

Tică se simţi obligat să-şi apere onoarea :

— Căzut. Dar de ce ?... Nu mi-au ajuns trei centimetri la înălţime... Alţii au intrat şi mai mici la stat decît mine, dar ei au venit cu trăsura la examen. O să cresc, maică, şi poate m-or primi... Dar nu se îndură ei pentru unul ca mine !

Maică-sa îl repezi mînioasă :

— Cum te-or primi ?... La toamnă împlineşti cin'şpe ani, şi mintea tot nu ţi-a venit la cap... Pierzi timpul cu păsările, le faci şi cuiburi, cu pescuitul, cu cutreieratul pădurii... Aia-i, tai toată ziua frunză la cîini !

Băiatul, supărat, mînca mai departe, fără să răspundă. Cercetîndu-l cu coada ochiului, mama continuă :

— Noaptea o pierzi cu fluierul. Cu privitul stelelor şi cu cîntecele haiduceşti. Cînd te-am dus la stăpîn să înveţi şi tu o meserie, în patru zile ai şi făcut calea întoarsă.

— Ai uitat, maică, păţania cu bătaia ? Eu n-o uit...

— Ei, şi ce ? Ţi-a tras o palmă stăpînul. Păi, de aia e stăpîn. Numai aşa ajungi om şi gospodar.

Tică se înfurie.

— Nu o să mă bată nimeni !... Niciodată !... Aici, între stejari şi brazi, nimeni nu mă suduie şi nimeni nu mă bate !... Este ?

— Taică-tu ! O să te bată chiar azi, cînd va afla că iar ţi-ai trecut ziua numai în pădure... Apoi, treabă de cogeamite flăcău să grăiască în amiaza mare cu orătăniile desişurilor, de parcă o fi scatiu, şi nu om în puterea cuvîntului ? Să stea de basme cu oierii şi cu bătrînele venite să culeagă bureţi ?

Dar mama nu-şi isprăvi gîndul. Botosu sări gardul scund şi se repezi la Tică.

— Să te văd pe unde scoţi cămaşa acum... Poftim, a venit şi taică-tu ! Să dai ochii numai cu el !

Pădurarul se întorsese de la Ocolul Silvic puţin băut şi vesel ca niciodată.

— Ce-i cu voi ?... N-aţi auzit vestea cea mare ?...

Mama şi Tică se traseră lîngă stăpînul casei.

— S-a isprăvit cu nemţii şi cu Antonescu ! Gata ! Ne-om bate de-acuma cu ei... Ce mă priviţi aşa ? Ia şi tu, nevastă, să bei pentru asemenea veste. Toţi să ne veselim.

Îi întinse clondirul cu secărică galbenă şi aromată.

— La Buzău e mare forfotă. Hitleriştii vor să fugă. Ai noştri le ţin calea. Muncitorii şi cu armata sînt ca vînătorii după lupi. Aşa îi urmăresc, să nu le scape prada... Da, am vrut să mă iau şi eu după ei. Acum e ceasul să ne mai potolim şi noi oleacă năduful. Strungarul Tase mi-o zis la plecare : „Ai grijă şi tu în pădure, că hitleristul acum e ca mistreţul rănit, nu ştie ce mai face, e pus pe jaf şi omor. Să fii cu ochii în patru ! Să nu dea foc la pădure... Sînt lupi turbaţi, nu alta !..."

Pădurarul îşi mîngîie patul armei vechi şi ruginite cu palma puternică şi bătătorită.

— Am eu ac de cojocul lor ! O fi carabina mea la înfăţişare ca o rablă, da' nu mă întrebaţi cîţi lupi am ucis cu ea... E bună gioarsa asta, şi nu mă înşeală plumbul tras de mine. Aşa-i, Ticuţă ?

Tică, smuls din gîndurile lui, asculta cu interes, neştiind prea bine ce să facă : să se bucure, sau să se întristeze ? Pe hitlerişti nu i-a văzut decît o singură dată, cînd au venit la o vînătoare. Păreau oameni buni. Tică, împreună cu taică-su şi cu alţi ţărani, le-a fost hăitaş la o vînătoare domnească. Unul i-a dat chiar un baton de ciocolată. Mai mult nu ştia despre hitlerişti. Auzise pe unul şi pe altul plîngîndu-se de fărădelegile fasciştilor, dar el nu-i mai întîlnise de atunci, de cînd cu vînătoarea. Urmărea fiecare cuvînt al tatălui său, cercînd să-i dezlege taina.

— Poate o veni apa şi la moara noastră, Ticuţă. Oi ajunge şi tu în rîndul oamenilor... Vei avea şi tu parte de şcoală. Că nu eşti prost. La carte nu te-a luat nimeni în şcoala primară, cu toate că mai toată iarna nu te puteai încumeta să baţi nămeţii pînă acolo...

Taică-su se trase spre laiţă. Tică îl văzu citind la lumina lămpii mici şi afumate o foaie de ziar pe care era scris cu slove de o şchioapă : „Ediţie specială". Apoi, taică-su se întinse pe ţoala care acoperea laiţa şi adormi buştean, ca mai întotdeauna, cu ochelarii pe nas.

Băietanul ieşi pe prispă, tulburat de cuvintele şi gîndurile cărora nu putea să le dea de rost. Ridică ochii şi privi cerul spuzit de primele stele ale nopţii. Stelele lui august cădeau din înalt ca o ploaie de aur. „O mai fi mult pînă răsare luna ?" gîndi băiatul.

Alături, Botosu dormea ostenit de drumul făcut la Ocolul Silvic. Lătra în somn, certîndu-se mai departe, în vis, cu dulăii ma-

halalelor de la oraş. Tică rîse. Îşi pregăti rogojina, trase fînul sub cap, şi era gata să se culce acolo, pe prispă, cînd, îndepărtat, auzi un zgomot ciudat. Îl făcu să tresară săgeata unei lanterne, fulgerată în vale, printre aluni. Botosu se trezi parcă la spaima lui Tică. Ciuli urechile şi ascultă liniştea. Nu zgomotul, ci mirosul îl împinse pe dulău să sară pîrleazul şi să se repeadă în vale, spre aluniş, lătrînd în semn de alarmă pentru pădure, păsări, ape, veveriţe şi animale.

— Botosu ! Stai ! Vino înapoi, Botosule !

Era prea tîrziu. Botosu se certa în umbra nopţii cu cineva. Se auzi o împuşcătură. Atît. Apoi linişte, linişte deplină. Botosu sări din nou gardul.

Simţindu-se în siguranţă, cîinele lătra înciudat.

— Botosule, taci ! Sst ! Marş în cuşcă !

Tatăl îşi luă arma cu două ţevi. O încărcă. Aşteptă lîngă poartă, în umbra stejarului. Paşii se auzeau din ce în ce mai clari. Deodată, apărură cîteva umbre. Cineva smulse arma pădurarului, şi în curte năvăliră şapte-opt militari hitlerişti. Doi aprinseră lanternele şi îi luminară pe bătrîn şi pe Tică. Un căpitan din S.S., care o rupea binişor pe româneşte, li se adresă cu batjocură în glas :

— Buna seara ! Bucuros oaspeţi ?

Căpitanul ordonă ceva cu asprime în glas. Pădurarul şi fiul fură împinşi în încăpere. Apoi căpitanul dori să se convingă dacă cei din pădure au aflat de vestea armistiţiului :

— Fost în tîrg ? În oraş ?

Nu primi nici un răspuns. Ceru de mîncare. Ajutat de un locotenent din grupul său, cercetă o hartă pe care o întinse pe cuptor. Traseră cu creioane colorate un itinerar. În acest timp, soldaţii jefuiau tot ce se afla prin casă : brînză, făină, slănină. La coteţ întîrziară mai mult.

Un caporal supraveghea cu privirea gazdele aşezate pe laiţa de la intrare. Căpitanul porunci pădurarului :

— Tu ne conduci la „Torsura Buzăului"... Gut [1] ?

Pădurarul îi şopti lui Tică :

— Aleargă jos, la canton ! Dă veste să vină muncitori sau soldaţi din Buzău. Apoi, tare, răspunse pentru a cîştiga timp : La trecătoare ? Vreţi să treceţi munţii ? Da, da, vreţi să treceţi pe la „Întorsura Buzăului" ?

[1] Bun. (în lb. germană).

— Jawohl ![1] zise căpitanul lui Tică. Vii şi tu cu noi !

— Oi veni.

Dar pădurarul îi făcu semn din nou să alerge cît mai curînd la canton.

Căpitanul se sculă. Îşi încinse centura, îşi prinse porthartul şi-i spuse zîmbitor pădurarului :

— Să mergem, tom pădurer !

Pădurarul nu se urni.

— Tom pădurer... Gata !... Wir gehen ![2]... Marş !... Marş !...

Urmă o tăcere apăsătoare. Tică privea uluit, fără să poată sesiza prea bine dramatismul situaţiei. Un caporal îl sculă pe pădurar cu brutalitate. Îl înghionti cu patul carabinei.

— Fertig ![3]

Îl scoaseră afară. Tică şi maică-sa îl urmăreau înspăimîntaţi. Băietanul auzi pe căpitan zicînd cu ciudă :

— Mai trebuie stingem şi luna, şi gata ! Trecem neobservaţi prin munte ! Apoi ordonă : Hai, tom pădurer... Mergem la Torsura Buzăului.

Pădurarul răspunse cu hotărîre :

— Nu ştiu drumul... E noapte !... Dimineaţa e altceva.

Căpitanul rîse iritat.

— Asta e o glume... Gut... Ich[4] rog ca prieten... Ca aliat...

— Noi nu sîntem prieteni... Nici n-am fost vreodată prieteni... Iar...

Pădurarul se opri. Ar fi vrut să spună că „alianţa lor cu Antonescu s-a dus pe gîrlă". Se răzgîndi.

Căpitanul îl îndemnă cu glasul şuierător :

— Vorbeşte, tom pădurer... Vrut spune de armistiţ... Că noi duşmani... So ist ?[5]... Tu aflat tot... Rîse iar răutăcios : Eu pot aminteşte drumul la tumitale...

Scoase revolverul şi îl întinse spre mama lui Tică.

— Aminteşte drum, ori nu ?

Pădurarul îl înfruntă cu hotărîre :

— Nu ştiu drumul... E noapte...

— Nici acum, tom pădurer ?

Căpitanul duse revolverul la tîmpla femeii. Se auzi cum trage piedica.

---

[1] Da, desigur ! (în lb. germană).
[2] Plecăm ! (în lb. germană).
[3] Gata ! (în lb. germană).
[4] Eu (în lb. germană).
[5] Aşa este ? (în lb. germană).

— Tot nu aminteşti ?

Răbufni o detunătură. Mama lui Tică se prăbuşi la picioarele căpitanului. Pădurarul se repezi, dar fu apucat în braţe de soldaţii hitlerişti. Tică, profitînd de acest moment, încercă s-o ia la fugă, spre canton. Un soldat hitlerist a mai apucat să-l lovească în ceafă cu patul armei. Dar băiatul reuşi să sară gardul, să se piardă în noapte.

Abia pe cărare simţi puternic lovitura primită. Îl cuprinse ameţeala. Se prăbuşi. Se tîrî cum putu spre stogul de fîn. Auzi după el cîteva detunături. Nu se opri în fîn. Se rostogoli spre rîu, să-şi moaie fruntea în apa rece. Desluşi ca prin vis comanda căpitanului. Spre fîn se repeziră cîteva curbe de trasoare. Fînul ardea. Tică îşi simţea capul apăsat ca de un coif greu de metal, strîns în cercuri de foc din ce în ce mai mici şi mai dureroase. Îndepărtat, ca dintr-o altă planetă, auzi împuşcături. Una, două, trei...

Cîteva glasuri strigau, la fel de îndepărtate :

— Komm ! Kind, Komm ! [1]

— Schnell, schnell, rumänisches Schwein ! [2]

Şi luna nu răsărise încă...

* * *

Pînă pe ziua de 30 august, tot regimentul comandat de colonelul Odeanu trebuia să fie la Slatina. Ostaşii nu aveau mijloace de transport, drumurile erau nesigure, de aceea fiecare militar urma să plece pe cont propriu.

— Am încredere în oamenii mei. Sînt convins că ne vom întîlni la data fixată la Slatina, ca să ne reorganizăm şi să pornim mai departe, pentru a elibera tot pămîntul patriei de sub cotropitorii hitlerişti ! Fac apel la disciplina şi la conştiinţa voastră de buni ostaşi şi la faptul că îi urîţi pe fascişti !

Atît le spusese la Focşani comandantul regimentului, imediat după ce aflase de comunicatul de la 23 August.

Sergentul Asandei, care făcea parte din acel regiment, mergea acum cu restul lui de pluton prin pădure, să răzbească la şosea, în drum spre Slatina.

Acestui mic grup se alăturase şi comunistul Lascu, eliberat din lagăr. Îşi întîlnise oamenii din regimentul de care aparţinea,

[1] Vino ! Vino, copilule ! (în lb. germană).

[2] Repede, repede, porcule de român ! (în lb. germană).

şi voia să participe în rîndurile companiei sale la lupta împotriva hitleriştilor.

— Prin pădure şi prin munţi scurtăm cu mult drumul, sfătuise sergentul Asandei pe subordonaţii săi. Trebuie să fim în ziua fixată de comandant la Slatina, cu orice risc! În joc este onoarea regimentului nostru şi a jurămîntului pe care l-am depus pe drapelul unităţii...

— Oare nu ne vom rătăci, domnule sergent? întrebă prevăzător Lascu, după o vreme de mers prin pădure.

Asandei îşi aprinse o ţigară:

— Eu sînt cioban de cînd mă ştiu. Şi nu am rătăcit drumul în pădure niciodată. Nici în munte... În armată sînt cel mai tare la orientare... Este aşa, ori ba, Onufrei?

Soldatul Onufrei slăbi din zăbală calul pe care ţinea morţiş să-l ducă teafăr la regiment. Îşi aprinse ţigara de la Asandei şi dădu drumul fumului, după ce-l trase adînc în piept.

— O fi, don' sergent... Da' cu mine a fost mai greu la orientarea de noapte, cînd eram răcrute, zîmbi el hîtru şi începu una din povestirile hazlii, din care ştia cu duiumul: După ce ne-a arătat stelele, don' subofiţer Amămulesei ne-a întrebat:

„Cine ştie care e steaua polară" ?

A răspuns unul care se pricepea la teorie:

„Steaua polară e aceea care îşi păstrează consemnul şi nu se mişcă din poziţia soldatului, căci aşa e trecută în regulamentul cerului, ca să putem face noi orientarea după ea, în timp de pace cît şi de război."

Mulţumit, don' subofiţer îl întrebă pe Lenevitu:

„Cum te orientezi noaptea, leat?

„Cu busola, trăiţi!

„Şi dacă n-ai busolă?"

„Cu steua polară."

„Şi dacă steua polară e lipsă la apel?"

„După muşchiul copacilor."

„Şi dacă eşti pe cîmpul gol?"

„După turla bisericii."

„N-ai biserică!"

„După crucile din cimitir."

„N-ai cimitir!"

„Întreb pe locuitori."

„Nu-s locuitori!"

„După muşuroaiele furnicilor."

„N-ai nici furnici!"

„Atunci mă culc şi rămîn pînă răsare din nou soarele."

Don' subofiţer se supără şi îmi ordonă mie:

„Ia busola şi mergi pe unghiu' de mers de patruzeci de grade!"

Eu luai busola şi mă răsucii taman ca o curcă plouată şi tăcui chitic.

Dom' subofiţer se răsti la mine:

„Hai, vorbeşte odată, că nu-i secret militar!"

Eu tăcui, după regulamentul peştilor. Şi în pauză mă plînsei lui don' caporal Mititelu, judeţ cu mine.

„Ai văzut cum mă persecută don' subofiţer?"

„De ce, măi Onufrei, tu eşti de vină... N-ai învăţat. Nu ştii nici busola..."

„De unde!... Te-ai dat şi tu cu el. N-ai văzut ce pică îmi poartă şi acum îmi caută pricină? Mi-a dat o busolă veche şi stricată; cum mă întorceam eu, se răsucea şi acul busolei după mine... Da' nu-i nimic, data viitoare oi bătea acul în cuie, să-l văd pe unde îşi va scoate cămaşa..."

De unde aveau oamenii aceştia putere să mai rîdă? De mai multe nopţi cutreierau flămînzi, fără somn şi fără popas. Poate vestea cea mare a întoarcerii armelor i-a călit aşa? Cu cîteva zile înainte străbătuseră sute de kilometri pînă la Iaşi. Şi acum din nou pe drum, fără odihnă, fără popas, fără hrană.

— Ascultaţi! le strigă Lascu. Nu auziţi în apropiere împuşcături? Da, în adîncul pădurii...

Grupul se opri să asculte mai bine. Dar împuşcăturile nu se mai auziră. Adia doar vîntul în crengi. Asandei hotărî:

— Să mergem mai departe! Să fim la şosea pînă răsare luna!

De data aceasta îi opri însă Onufrei, cu emoţie în glas:

— Arde, don' sergent! Priviţi flăcările! Arde codru'!

Ostaşii zăriră flăcările din direcţia casei pădurarului.

Alergară gîfîind. Cu cît se apropiau, flăcările se distingeau din ce în ce mai mari şi mai roşiatice.

— Mai iute! O fi careva în primejdie!

Botoşu îi primi de departe cu lătratul său.

Sergentul ordonă sec, cu vocea repezită:

— Luaţi poziţia în trăgători! Împrăştiaţi-vă la zece metri unul de altul! Puneţi baionetele la arme! Ostaşii cu automate să treacă în flancuri!

Acum înaintau cu prudenţă, cercetînd fiecare umbră, fiecare tufiş, fiecare pom. Casa pădurarului ardea ca o torţă, luminînd pînă departe în noapte. Claia de fîn arsese, acum jeruia mocnit. La luminile flăcărilor observară îndelung casa, o cercetară atenţi,

apoi năvăliră din toate părţile spre ea. Nu le răspunse nimeni la somaţiile făcute.

— Ce naiba, n-o mai fi nimeni aici ? strigă Asandei. Îl alungă pe Botosu şi scotoci fiecare ungher. Lascu propuse :

— Să stingem casa !

— E prea tîrziu...

— Atunci să izolăm focul, să nu se aprindă bogăţie de pădure.

Propunerea sa a fost acceptată pe loc. Dar Onufrei îi strigă din umbra curţii :

— Aici ! Veniţi aici ! Am găsit o femeie şi un bărbat ucişi ! Sînt împuşcaţi !...

Se strînseră în jurul celor două cadavre. Alături zăcea arma pădurarului.

— I-au omorît, ticăloşii !

Ostaşii se descoperiră pentru o clipă. Tăcură.

Sergentul ordonă, cu o flacără cumplită în privirea tăioasă :

— Aduceţi cu cele două găleţi apă ! Restul de oameni să dărîme gardul, să nu se întindă focul. Executarea !

Lascu plecă spre pîrîiaşul pe care-l auzea şopotind somnoros în apropiere, să aducă apă. Se împiedică de Tică.

— Domnule sergent... Prieteni... E cineva rănit aici... Veniţi cu pansament... Cine are un pansament la el ?

Asandei porunci celorlalţi ostaşi să distrugă gardul, iar el cu Onufrei alergară la apelul lui Lascu.

— Sînt aici, domnule sergent ! E cineva rănit...

Lascu îl întoarse pe băietan cu faţa în sus. Îl stropiră cu apă rece pe faţă. Tică îşi reveni cu greu. Aiura :

— Luna, oameni buni... A răsărit şi luna... Nişte oameni au vrut să fure luna de pe cer, dar tata s-a luptat cu ei... Şi acum luna a răsărit...

Asandei se răsti la Onufrei :

— Dă-mi mie bandajul ! Mai repede !

Îl pansă pe Tică, ajutat de Lascu. Băietanul încă mai vorbea fără şir, deliţînd :

— Dac-aş putea m-aş urca pînă la lună s-o păzesc... Să n-o mănînce căpcăunii... Să ne rămînă nouă... Dacă n-ar fi luna, la cine ar mai lătra Botosu cînd e supărat ?... Luna trebuie să fie de omăt... Ce bine ar fi să te scalzi în ea ca în iaz...

Luna curgea ca o cascadă argintie din înalturi peste liniştea neobişnuită a nopţii. Frunzişul foşnea tainic şi adînc, ca freamătul unei mări îndepărtate, în boarea uşoară, agitînd frunzele stejarilor răzleţi de lîngă pîrîiaş.

Băietanul bîiguia mai departe, în neştire :

— Să nu lăsaţi să fure luna !

— Îşi revine, răsuflă uşurat Asandei.

Într-adevăr, Tică se ridică în coate. Simţi ca un pumnal de foc înfipt în ceafă. Nu putea să mişte gîtul. Capul îi părea de plumb, greu şi apăsător.

— Ce-i cu mine ? Unde-s ?

Lascu îl sprijini :

— Cu oameni buni... N-ai nici o teamă.

Tică rămase pironit, cu privirea în înalt, spre luna argintată. Vorbea încă nelămurit.

— N-au furat luna ? I-am auzit cum spuneau că ar stinge-o, să nu fie descoperiţi cînd vor trece prin munţi...

Lascu îl ridică în picioare :

— N-ai frică. N-om lăsa noi s-o fure...

— Nici pe hitlerişti ?

— Nici pe ei !... Hai, bea puţină apă !

După ce sorbi din apa rece, Tică întrebă privind la necunoscuţii din jurul său :

— Cine sînteţi ?

— Ostaşi români.

— Tata ? Mama ? Unde mi-s părinţii ? I-au ucis !... Nu ?

Cei de faţă tăcură cu feţele întunecate, fiecare aşteptînd ca celălalt să răspundă. Tică se ridică. Lumina casei în flăcări îl orbi. Strigă din nou fără noimă :

— Luna ! Am ajuns în lună ! Ard flăcările ei !

Se prăbuşi moale în braţele lui Lascu. Deschise ochii mult mai tîrziu. Se afla lîngă cele două morminte gata săpate de ostaşi.

Asandei îl ţinea pe după umeri, să nu se prăbuşească din nou. Privi, fără să rostească un cuvînt, la părinţii săi culcaţi în groapă. Se aplecă, sărută ţărîna şi rosti ceva numai de el auzit. Aşa, ca un jurămînt.

— Vino ! Te vom duce la un medic ! auzi ca prin vis glasul lui Lascu.

Tică mai privi încă o dată tot locul. Cenuşă, moloz, jar şi două morminte. Se întoarse şi ridică arma bătrînului :

— N-a apucat să tragă cu ea !

Nimeni nu rosti nici un cuvînt. Soarele dimineţii lui august era roşu, roşu aprins, ca pansamentul însîngerat ce înconjura capul băietanului. Tică mergea încruntat. Nu mai provoca la cîntat păsările dimineţii pornite pe ciripit galeş. Băietanul păşea mai adînc, prima oară, în viaţa adevărată, lăsînd copilăria, basmele şi durerea

sa în pădurea spre care acum nu mai încerca să-şi întoarcă privirea, s-o mai zărească. Mormintele le ducea cu el în suflet, aşa, ca un jar nestins şi dureros.

* * *

Au ajuns abia a doua zi seara, la şosea. În apropierea Mizilului un colonel adună toate trupele române, micile formaţiuni ce se întorceau izolate, unele rătăcite, dar mai toate epuizate de lipsuri şi marşuri.

— Ne vom grupa imediat ! Hitleriştii menţin un punct întărit pe şosea. Trebuie să-l nimicim ! Să-i împiedicăm să se îndrepte spre Întorsura Buzăului... Şi să deschidem cale liberă...

Tică ascultă atent cuvintele colonelului. Se întrebă cu spaimă : „Ce vor cu Întorsura Buzăului ? Iar trecătoarea asta din pricina căreia s-a prăpădit taica ? Iar vor fulgera împuşcăturile ? Iar va curge sînge ?" Îi era teamă. Îl lua cu frig. Dinţii îi clănţăneau de parcă ar fi ieşit din iezerul din pădure, îngheţat. Tresări. Auzi vocea lui Asandei şi un glas necunoscut.

— Aici, domnule căpitan !

Căpitanul medic puse mîna pe fruntea lui Tică. Îi urmări pulsul.

— Are febră !

Îi desfăcu bandajul. Tică îşi strînse dinţii, să nu ţipe de durere. Îşi aminti de vorbele lui taică-su : „Numai muierile se vaită !" „Nu am să scot un geamăt."

Medicul îi privi rana. Auzi glasul doctorului, liniştit.

— A fost un şoc puternic ! Mai mult nervos... Nu-i nimic grav. Îl voi pansa şi-l voi lua la punctul sanitar.

Tică se opuse :

— Nu ! Vreau să rămîn aici... N-am unde să merg !...

Medicul zîmbi :

— Aici ? Curînd aici ar putea să se dea lupte ! Dar dacă vei fi cuminte la pansat... Poftim, îţi fac pe plac. Vei rămîne şi aici !

Căpitanul medic făcu cu ochiul către Asandei şi Lascu.

Îi dezinfectă rana cu iod. Copilul nu crîcni.

— Am fost cuminte ? Au ba ? întrebă Tică, după ce medicul termină de pansat.

— Bravo, eroule ! Dar la punctul sanitar tot va trebui să rămîi ! Trebuie să te ţinem sub supraveghere medicală cîteva zile. Rana se poate infecta, şi atunci va fi mult mai dificil să o vindecăm...

Tică se ridică în picioare, gata s-o ia la fugă. Îl opri Lascu. Băietanul i se zbătu în braţe, gata să-l muşte de mînă, să scape din strînsoare.

— Vreau să rămîn cu voi! Nu mă alungaţi!

Lascu îi netezi părul ciufulit şi grăi binevoitor:

— Lăsaţi-l, don' căpitan. L-om lua cu noi la Slatina.

— Atunci să vă descurcaţi cu băietanul cum ştiţi. Eu n-am timp de pierdut. Dar în fiecare zi să-l prezentaţi la medic. V-am avertizat, să ştiţi.

*

* *

Se înnoptase de-a binelea cînd grupa lui Lascu şi Asandei plecă în cercetare, spre punctul unde se regrupau hitleriştii. Locul de adunare era într-o pădurice aproape de şosea, cam la trei-patru kilometri. Asandei cu Lascu mergeau în fruntea grupei. Ostaşii se strecurară prin flanc în pădure. Fiecare pas era o primejdie posibilă. Se controlau din vedere. Nimeni nu bănuia că Tică era doar la cîţiva metri în urma lor. Băiatul îşi spusese: „Merg să-i prindă pe nemţi. S-ar putea ca printre ei să fie şi cei care mi l-au ucis pe tata şi mi-au împuşcat-o pe măicuţa, fără s-o lase să se închine măcar. Şi apoi eu cunosc mai bine drumul... Am mai fost pe-aici cu taica... Dacă se vor rătăci, îi scot la liman! Ei, dacă ar fi tăicuţul cu noi acuma!"

Tică se întinse şi el la pămînt. Îl ţinea strîns alături pe Botosu. Băietanul încărcă arma ruginită a tatălui său. Arma păcăni prelung şi înfiorător în mîinile lui slăbite.

Asandei zări primul focul aprins de hitlerişti în pădurice, să-şi încălzească la para lui cutiile cu conserve. În jurul focului erau strînşi toţi şoferii de la camioane. Cîteva zeci de maşini aşteptau cu farurile stinse, ascunse în umbra deasă. Cei mai mulţi dintre şoferi dormeau sau jucau cărţi la lumina lanternelor oarbe. Unul cînta în surdină din acordeon o melodie veselă, tiroleză.

— Ce zici, Asandei, să mergem să-i anunţăm pe ai noştri? întrebă Lascu.

Sergentul nu răspunse imediat. Chibzui cîteva clipe:

— Mă gîndesc că ar fi mai bine să-i luăm prizonieri... Îi atacăm pe nepusă masă, fără să ne cerem poftiţi la tacîmuri.

Lascu rîse şi îi cîntări din ochi:

— Păi, frati-miu, noi sîntem doar zece!

— Prea mulţi, zece ! Nemţii sînt acum cu frica în oase... Aici aşteaptă probabil să le vină trupa de la Ploieşti... Pînă le vine trupa să o îmbarce în camioane, zic să le venim noi de hac !... Ei nu ştiu cîţi sîntem şi mai ales au piramidele de armă aranjate lîngă maşina din dreapta. Pe-acolo îi vom ataca prin surprindere.., Pricepi ? Îi vom lua ca din oală, cu acordeon şi cu conserve cu tot...

— Nu-i uşor !

— Şi eu zic la fel. Dar reuşita nu va putea fi decît de partea noastră dacă vom acţiona repede, să nu le dăm timp să-şi revină.

Cei doi studiară mai îndelung poziţia în care se aflau hitleriştii. Cîteva sentinele asigurau paza, patrulînd cu paşii agale, mai ales latura din partea şoselei.

— Trebuie să doborîm pe rînd sentinelele ! Fără zgomot. Cu pumnale sau cu lovituri de pat de armă.

— Trebuie, hotărî şi Asandei. Să pornim !

Toată grupa se apropie de-a buşilea, tîrîş, de camioanele nemţilor. Onufrei îi şopti lui Asandei :

— De punem mîna pe grămada asta de camioane, luăm o maşină să ne ducă pînă la Slatina... Da' să ştiţi că eu îl urc şi pe Duşcă în camion... Fără cal nu merg...

— Sst ! se auzi ordinul lui Lascu.

Soldatul Bică, „uriaşul cu mers de pisică", cum îl numise comandantul companiei, se apropie nesimţit de prima sentinelă. Un salt scurt, şi două umbre se tăvăliră la pămînt. Peste cîteva clipe Bică le făcu semn să înainteze mai departe. Aproape, se profilă şi cea de-a doua umbră a unei alte sentinele ce mergea liniştită, fără să presimtă că doar peste cîteva clipe va fi doborîtă la pămînt de lovitura lui Bică. Chiar aşa se şi întîmplă. Acum oamenii lui Asandei ocupară flancul în care se aflau piramidele de arme şi muniţia. Aici lăsară patru oameni. Restul grupei se îndreptă să ocupe latura pădurii din direcţia şoselei ce venea de la Ploieşti. Bică mai imobiliză trei sentinele. Deodată, pe şosea se zăriră farurile, doar cu lumina de camuflaj, ale unei limuzine elegante.

— Să nu mişte nimeni ! ordonă Asandei.

Maşina hitleristă opri doar la cîţiva metri de ei. Coborî un general hitlerist cu mers grăbit şi săltăreţ.

Asandei îi strecură lui Lascu :

— Ai grijă de oameni. Deschizi focul cînd voi ajunge cu generalul meu în careul de lîngă foc.

Cu un salt Asandei urmat de Bică se repeziră asupra generalului şi a adjutantului său. Ofiţerii hitlerişti simţiră răceala ţevilor

armelor în ceafă. Într-o fracțiune de secundă, Bică îl culcă pe șofer cu o lovitură de pat de armă. Asandei porunci generalului cu vocea tunătoare și hotărîtă :

— Încheie-te la pantaloni ! Dă-i drumul înainte ! Nu încerca să faci o singură mișcare, că-ți zbor creierii ! Nu privi decît în direcția în care mergem. Mișcă-te odată ! Hai !

Generalul tremura ca o vargă de alun în vînt.

— Hai, înainte, înainte !

Îi înfundă mai mult țeava armei în osînza gîtului.

Cînd ajunseră în mijlocul careului, hitleriștii înmărmuriră. Se auzi, poruncitoare, vocea lui Asandei, cutremurînd pădurice rară și abia luminată de lună :

— Hände hoch ! Hände hoch ! [1]

Unul din fasciști duse mîna la șold, unde își avea pistolul. Lascu îi observă gestul și îl doborî cu o serie scurtă de automat. Un vlăjgan de ofițer hitlerist se îndreptă spre piramidele de arme. Îl opri în drum seria de pistol mitralieră repezită de Onufrei.

Generalul, observînd că sînt înconjurați și simțind automatul în ceafă, le ordonă furios :

— Idioților ! Sînteți înconjurați ! Ridicați mîinile !

Hitleriștii, înspăimîntați, ridicară mîinile. Asandei le porunci să se întindă la pămînt, cu fața în sus. În acest timp, patru ostași îi dezarmară. Armele fură depuse în ultimul camion. Coloana de mașini, avînd în față pe general, era gata să plece, cînd se mai zăriră încă șase camioane.

Asandei îi șopti lui Lascu :

— Să le așteptăm ! Și acestea sînt bune ! Nu-s chiar de lepădat, și nevoie avem de ele !

Camioanele intrară automat în coloană, în timp ce Bică și Onufrei îi dezarmară pe șoferii surprinși și înfricoșați.

— Așa, vrăbiuțelor, ați sosit la timp ! Nu mișcați, că zburați direct în rai, fără bilet de întoarcere, și fără să mai prindeți concediul cel mare de vară !

Asandei se pregăti să dea ordinul de plecare, cînd la camionul său se prezentă Tică, zgribulit de spaimă și de răcoarea nopții.

— Nene Asandei, nu mă lăsa aici !

Asandei îngălbeni :

— Cum ai ajuns aici ? Ptiu, m-ai și speriat !

[1] Mîinile sus ! Mîinile sus ! (în lb. germană)

— Păi, cum să te las singur, nene Asandei... Gîndeam că-i ceva mai greu. Hotărîsem să fug, să dau de veste la ai noştri! Şi-apoi cunosc şi drumul.

— Urcă-te! Papara o primeşti cînd om ajunge la colonel şi la medic. Hai, mai repede, nu avem timp! Te predau direct infirmierilor, să te lege şi să te ţină la punctul sanitar.

Coloana porni, avînd în frunte pe Asandei şi pe general, iar pe Lascu cu Bică în ultimul camion. Maşinile se îndreptară vertiginos spre punctul unde se adunau trupele române.

Cînd colonelul văzu puzderia de maşini, întrebă nedumerit pe Asandei:

— Ce-i cu astea, sergent?

— Să trăiţi, don' colonel, eu mi-s cioban, şi cum n-am avut niciodată oile mele, m-am gîndit că nu mi-ar strica măcar o turmă de camioane! Nu-s tocmai rele, şi tot cu sudoarea noastră au fost făcute! Cică şi benzina e tot a noastră... Asta ar veni ca un fel de dobîndă.

Vorba de duh a lui Asandei se răspîndi ca fulgerul în mulţime, şi toţi îi spuseră „ciobanul cu turma de camioane"!

Cînd urmă să predea camioanele, Asandei ceru în numele ostaşilor săi şi al altora din unitatea ce trebuia să se adune la Slatina, peste cîteva zile:

— Domnule colonel, vă rog să ne lăsaţi un camion pentru cei care mergem la Slatina. Pe ziua de 30 august trebuie să fim la unitate. De aia ne-am grăbit şi noi să le prindem mai repede pe toate.

— Dar şofer aveţi?

Lascu îi şopti pe nerăsuflate:

— Eu sînt. Ştiu şofa.

Asandei reveni din nou la colonel.

— Avem, domnule colonel!

Colonelul, după verificarea actelor de şofer ale lui Lascu, le repartiză camionul, dîndu-le şi un ordin scris, precum şi recomandarea de a-l pune apoi la dispoziţia Diviziei a 11-a din Slatina. De la o cisternă se aprovizionară cu benzină, iar Lascu, bucuros cînd văzu bidoanele de rezervă pline ochi, le spuse triumfător:

— Ajunge! Avem benzină şi pînă la Craiova sau Timişoara, damite pînă la Slatina?! Vedeţi? Cum era să ajungeţi la regiment fără un şofer ca mine!

Ostaşii se urcară în camionul cu numărul Wehrmachtului. Cei de jos rîdeau şi-l încurajau pe Onufrei, care nu se lăsă pînă nu-l

urcă şi pe Duşcă în camion. Cîţiva ostaşi puşi pe glumă strigau din şanţ :

— Daţi jos măgarul din camion !

— Aprovizionaţi-l ! Luaţi un „Bufet" cu fîn şi ovăz !

— Măi, o să dea armăsarii peste voi !

Larma şi glumele erau de nedescris.

Lascu claxonă, vestind plecarea. În acea clipă se urcă şi Tică împreună cu Botosu.

Hazul ostaşilor care priveau scena de jos deveni de-a dreptul molipsitor. O ceată întreagă le striga zeflemitor, dar fără pic de răutate :

— Uite-i, pleacă la război cu cal, cu plozi şi cîine... Da' purcelu' unde-i, don' sergent ?

Asandei glumi şi el :

— Hai, vină sus, să avem şi purcelul cu noi !

Altul, şi mai şugubăţ, strigă lui Lascu :

— Don 'şofer, dar nevasta nu ţi-ai luat-o ?

Camionul porni în rîsetele tuturor. Sarcina lui Lascu nu era uşoară. Pe drumuri ocolite trebuia să-i ducă la Slatina, căci pe şosea se mai dădeau încă lupte, mai existau mine şi obstacole.

Asandei nu rămase lîngă Lascu în cabină. Se urcă sus în camion cu ceilalţi soldaţi. Botosu dormea la umbra lui Duşcă, în timp ce calul mînca liniştit din fînul din faţa sa, de parcă o viaţă întreagă n-ar fi călătorit decît cu maşina. Peste liniştea care se aşternuse Tică începu să cînte domol din fluier.

Onufrei îl lăudă :

— Bravo, măi Tică, da-i zici binişor. De unde ştii tu cîntece moldoveneşti ?

— Păi, mi-s moldovean, nene Onufrei. Tata a fost pădurar în munţii Vrancei. În munţii Buzăului era doar de şase ani. Vrei să asculţi şi o baladă ? O ştiu de la mama... Ce meşteră era la balade ! O ascultam cînd avea ea poftă să le zică, pînă tîrziu noaptea, pînă se stingeau stelele pe cer cîte una...

Ochii copilului se întunecară. Cîntă balada ca să nu plîngă. În fiecare vers simţea parcă glasul şi respiraţia mamei sale :

Gheorghiţă Zătrean,
Voinic moldovean,
Turcului grăia :
— Turcule hain,
Străin şi păgîn,
Tu, mări,-ai picat
În negru păcat,

În țara-i intrat.
Sora mi-ai furat
Și mi v-ați gătat
Pentru Țarigrad.
Dumnezeu a vrut
Și v-am găbuit,
Și-ai văzut acuș
Un cap sub tăiuș,
Și-o trece și-al tău,
Dacă ești om rău.
Că noi ne-om lupta
Luptă cu dreptate,
Fără strîmbătate,
Cum scrie la carte.
Nu sfîrși cuvîntul,
Lepădă armîntul,
Brațele-ntindea,
Pe turc cuprindea
Și îl apuca
Și vînt că-i făcea.
Și turcul voinic
Nu-i părea nimic.
Și el s-apuca
Brațele-ncorda,
Pe Zătrean lovea,
Cît ce mi-și putea.
Zătrean de vedea
Nu se sinchisea,
Brațele-ncorda,
Bine s-anina
Și tot se lupta.
Soarele lucea,
Și ei se lupta ;
Soarele apune,
Zătrean mi-l răpune.
Bine că-i venea
Și se opintea
Și cînd mi-l izbea,
Parcă mi-l făcea
De nu mai sufla !
Zătrean de vedea,
Paloșul scotea,

Capu-i retezea,
C-aşa Domnul vrea!
Groapă că-i făcea
Şi mi-l îngropa,
C-aşa-i datina...
Masă ca-n poveste,
Dar cine-mi cinsteşte?
Tot Gheorghe Zătrean,
Fecior moldovean,
Cu dalba Dobriţa
De la Ialomiţa,
Cu dalba surată,
De la turci luată,
De moarte scăpată...

Tică nu mai putu rosti ultimele versuri ale baladei. Plîngea. În minte îi reveniră mormintele proaspete din ţărîna Buzăului. Se îndepărta de ele, dar pămîntul greu al lor stăruia mai puternic în inimă. Simţea că se sufocă. Îşi deschise bluza la gît.

Fiecare stih al baladei răsuna în inimile ostaşilor. Şi ardea, ardea cumplit.

* * *

După un scurt popas, în zori, s-au urcat din nou în camion. Lascu îi propuse lui Tică, cu prietenie :

— Să vii lîngă mine, în cabină !

Tică nu era prea mulţumit de invitaţia făcută. Se dorea sus, pe camion, cu ostaşii. Dar Lascu îl tentă :

— Am să te învăţ din tainele maşinii. Nu vrei să afli cum se conduce un camion ?

Tică se repezi lîngă Lascu în cabină. Acesta zîmbi :

— Acum vei merge la clasa întîia !

Băietanul strigă alarmat, privind cu disperare în jur :

— Botosul !

Dulăul se gudura lîngă cabină. Tică îl înduplecă din ochi pe Lascu să-l lase şi pe cîine, acolo sus, lîngă ei.

— Are purici ?

Tică nu minţi :

— Păi... Puţini ! Zău, puţini, nene Lascule.

Lascu nu-şi putu stăpîni rîsul :

— De-i aşa, se schimbă situaţia !... Să urce ! Dar să-şi păstreze puricii numai pentru el !

Cîtva timp cei doi prieteni tăcură, urmărind drumul întins ca o panglică albă. Colbul se ridica în zare ca o dantelă gălbuie, ca o broderie veche din scrinul bunicilor. Tică sparse tăcerea:

— Nene Lascule, tăluță de unde vii, că nu ești îmbrăcat militar?

— Din închisoare!

— Ai furat cai? De ce rîzi, nene Lascule, eu știu că pe geambași îi închide la ocnă. Pe geambași și pe haiduci.

— Eu nu am vrut război! Am luptat alături de cei care vor ca oamenii să trăiască liberi și fericiți.

— Și asta e rău, nene Lascule?

Lascu se gîndi cum să-l facă pe copil să înțeleagă mai bine.

— Măi, Ticuță, cînd te-am găsit lîngă rîu, vorbeai de niște căpcăuni care voiau să fure luna. Nu?

Tică se repezi:

— Da, o știu dintr-un basm... Și a pornit Făt-Frumos, răpunîndu-i pe zmei și pe căpcăuni... Și luna a rămas oamenilor. E drept că uneori vîrcolacii mai încearcă și azi. Mai ales în nopțile de toamnă. I-am văzut o dată și eu. Se încolăcesc ca șerpii în jurul lunii...

Lascu îi continuă gîndul:

— Ei, și pe pămînt sînt căpcăuni care vor să fure luna, lumina oamenilor. Unii ți-au ucis chiar părinții. Pricepi?

— Și tăluță lupți împotriva lor. Nu? Ca voinicul moldovean din baladă care a luptat cu turcii.

— Bravo, Ticuță. Tot așa și-au ațintit mereu privirile și dușmanii spre pămîntul nostru bogat și frumos ca Dobrița din cîntecul spus de tine. Și noi trebuie să-l apărăm, ca ei să nu-l fure.

Pe întinsul cerului apărură două avioane. Lascu privi spre ele, cercetîndu-le cu atenție:

— Ne-au zărit hultanii! Sînt avioane hitleriste!

Păsările de oțel coborîră vertiginos spre pămînt.

— Se reped ca ulii! se sperie Tică, strîngîndu-se lîngă șofer.

Săgețile albăstrui și veninoase trecură în zbor razant deasupra lor. Uruitul motoarelor îl înspăimînta. Își ținu respirația să nu i se audă dinții clănțănind. Avioanele se înălțară, fără să deschidă focul armamentului de pe bord.

— Ne-au lăsat în pace, nu-i așa, nene Lascule?

— Asta rămîne de văzut! Cred că au vrut să ne recunoască, să ne afle puterea de foc, și apoi se vor năpusti ca hultanii asupra unei prade lipsite de apărare. În asemenea situații sînt grozav de curajoși! Eroi, nu glumă!

Tică scruta cerul. Oglinda albastră a orizontului era spălată de orice nor, şi pe ea nu se mai zărea nici un punct argintiu, care să fi marcat prezenţa vreunui avion de vînătoare inamic. Nici o pasăre nu se deslușea în înaltul senin al văzduhului. Tică era gata să constate fericit că au plecat, cînd deasupra capului său auzi un zgomot infernal. Avioanele se năpustiră în picaj. Schijele din grenadele de bord au pătruns prin parbriz. Proiectilele muşcau buza şanţului, trasînd o linie dreaptă, ca de riglă. Lascu mări viteza, apăsînd pe accelerator. O schijă, cît un bob de mei, îi pătrunse în umăr. Vorbi băietanului, înciudat că nu poate acţiona asupra lor.

— Sînt ca fiarele turbate. I-am alungat, şi nu se lasă duse. S-au îndulcit la mierea noastră. Îi vom sătura noi curînd... Albinele au şi ace usturătoare !

Dar Tică nu putea auzi cele rostite de Lascu. În minte zărea faţa verde de mînie a căpitanului hitlerist din pădure şi pistolul lui încă fumegînd. Îl auzea strigînd după el în clipa cînd voise să fugă la canton : „N-ai să scapi, pui de lup, n-ai să scapi !“

Urechile îi vîjîiau. Simţi iar rana din ceafă. „Totu-i să ştii să-ţi stăpîneşti frica...“ Dar băietanul nu tremura numai de teamă, ci şi de ură, de neputinţa de a se răzbuna, de a lovi în acel moment.

Lascu constată cu un umor tragic :

— De data asta au dat greş ! Dar nu se vor da bătuţi. Le oferim o pradă prea uşoară şi fără riscuri, să renunţe atît de repede la ea ! Au nevoie de „succese“ prin orice mijloace, deoarece moralul le este la pămînt.

După un tur lung de orizont, avioanele atacară din faţă. Veneau duduind, cu motoarele în plin. Şerpii luminoşi ai trasoarelor se repezeau spre camion. Dar Lascu opri brusc camionul, după ce-l trase în şanţ. Tot calculul proiectilelor a fost ratat. Dîra trasoarelor se prelingea arzătoare pe mijlocul şoselei. Onufrei şi Asandei au tras cu cele două puşti mitraliere, din camion, deoarece ţinta avioanelor era foarte joasă. Şi de data aceasta planul piraţilor hitlerişti a dat greş. Poate focul celor două puşti mitraliere, poate faptul că li se isprăvise muniţia convinseră pe piloţii piraţi să renunţe la luptă. Pentru orice eventualitate, Asandei hotărî să coboare toţi oamenii din camion. Pregătiră pentru tragere cele două puşti mitralieră.

— Dacă atacă din nou, trageţi şi cu Z.B.-urile, cu armele. Faceţi roată în jurul lui Bică, să vă concentraţi focurile.

Ostaşii se întinseră la soare. Cîţiva ţopăiau, să-şi dezmorţească picioarele. Onufrei îl coborî pe Duşcă şi-l lăsă să pască în apropiere. Îi aduse şi apă de la o fîntînă din cîmp.

— Bea, măi Duşcă, neam de neamul tău n-a perindat atîta cu „otomobilul". Nu te bucuri ? Fasciştii şi-au pus în cap să ne ducă pînă la Slatina cu „mozica" lor... Aşa, Duşcă bătrînule, ca la nuntă, în zori, au tras în noi.

Cîţiva din ostaşi scoaseră merindele, în timp ce Asandei îl pansa pe Lascu la umăr. De fapt, rana era mai mult o zgîrietură cu totul nepericuloasă.

Bică, aşezat lîngă puşca mitralieră, gata de tragere, mînca zdravăn şi întrucîtva în ascuns. Lascu îl dojeni :

— Păi, mă Bică, la război mergem cu toţii, şi la mîncat doar cîte unul ? Vino să-ţi dau şi din merindele mele ceva.

Soldaţii făcură haz, Bică rîdea şi el de necaz, dar se roşise pînă în vîrful urechilor, întinzînd, fără prea multă plăcere, sacul său de merinde.

Asandei propuse însă tuturor :

— Să adunăm merindele la un loc ! Nu ? Că doar una sîntem. Şi o sărăcie lîngă alta ne-o face să ne amăgim foamea !

Onufrei abia aştepta să-şi plaseze iar un sfichi usturător de bici, ştiind că gluma îi va sătura mai mult decît alimentele.

— Mă, Bică, ştii cum faci tu ? Ca unul...

Bică, mustrat îndeajuns, nu-i ardea să mai suporte şi gluma lui Onufrei. Mînca înciudat, fără să-i răspundă. Dar lui Onufrei nu-i păsa de ifosele lui Bică, povesti înainte, spre veselia tuturor celor prezenţi, mulţumiţi oricînd să-i asculte vorbele piperate şi pline de duh :

— Era unul la noi în companie, îi spunea Fudulu. Cînd venea bucătarul cu polonicul, se repezea şi urla de-ţi lua auzul.

„Cine mai vrea ciorbă ?" întreba bucătarul.

„Eu, eu, soldatul Fudulu !"

Se repezea peste toţi şi îşi umplea gamela din nou.

„Da' cine mai vrea pîine ?"

„Eu, Fudulu Ion, vreau pîine !"

Şi pleca totdeauna cu o bucată de pîine mai mult.

„Da' carne cine vrea ?"

„Eu, Fudulu Ion, vreau şi carne !"

Punea un ciolan cît toate zilele în castronul lui Fudulu.

„Ei, acu' cine vine să-mi ajute să spăl cazanul ?"

Noi toţi, cu ochii pe Fudulu, care-şi vedea liniştit de mîncare şi se prefăcea că nu aude. Bucătarul mai rostea din nou :

„Cine vine să mă ajute la cazan ?"

Atunci Fudulu, supărat foc, se răstea la mine :

„Ia mai răspunde şi tu, Onufrei ! Păi, eu am răguşit de cît am răspuns într-una..."

Rîse şi Bică, fără supărare, de gluma lui Onufrei.

Asandei, înveselit şi el, se apropie de Tică :

— Ţine brînză... Ia şi o roşie...

Tică gustă doar din pîinea dăruită de Lascu. Ce-i rămase întinse lui Botosu, apoi amîndoi îşi potoliră setea la fîntîna cu apa rece ca gheaţa.

* * *

Camionul intră pe poarta regimentului la orele opt fără douăzeci de minute. În curte, un furnicar de oameni veniţi din Moldova se pregăteau să plece în Ardeal. Unii erau civili, îmbrăcaţi în zdrenţe — fiindcă fuseseră nevoiţi să treacă prin liniile hitleriştilor — unii, răniţi, mai purtau pansamentele murdare de sînge năclăit. Toţi erau istoviţi, însetaţi şi stăpîniţi de o foame fără seamăn. Se auziră semnale scurte. Unitatea se aduna pe grupe, plutoane, companii şi batalioane. Comenzile scurte îi înviorară pe toţi.

Tică privea din camion grupurile de oameni prăpădiţi de foame, de sete şi de osteneala drumului. Dar ochii ostaşilor erau luminaţi de o flacără lăuntrică. Plecau pentru prima oară să lupte după voia inimii lor, contra adevăratului inamic. Se auzeau glasurile obosite străduindu-se să răspundă cît mai energic şi mai milităreşte posibil în acele momente de adîncă sfîrşeală fizică.

— Florea Dumitru ?

— 'Zent !

— Florescu Victor ?

— 'Zent !

— Floruţ Stan ?

— 'Zent !

Curînd se arătă şi colonelul Odeanu, comandantul regimentului. Primi raportul pe companii. Era în ziua de 30 august, la orele 20 şi un minut. Toate urechile erau aţintite la cele ce raportau pe rînd comandanţii de companii :

— Compania întîia, nici un absent !

— Compania a doua, nici un absent !

— Compania a treia, nici un absent !

— Compania a patra, nici un absent !

Feţele se îmbujorau, se înviorau. Oamenii uitaseră de foame, de sete, de oboseală, de durerea rănilor.

Raportă şi comandantul ultimei companii :

— Compania de specialităţi, nici un absent !

Comandantul batalionului trei raportă :

— Domnule colonel, în batalionul meu s-au prezentat şi treizeci de voluntari. Alţii aşteaptă la poartă să le facem formele.

Fără nici un semn, din toate piepturile se înalţă un biruitor şi nestăvilit strigăt de : „Ura ! Ura ! Ura !"

Comandantul regimentului abia îşi stăpînea emoţia. Vorbea rar, laconic, aşa cum vorbeşte un militar încercat :

— V-aţi făcut datoria din plin. Cauza dreaptă a acestui război a fost concretizată prin această disciplină de fier. Nu a lipsit nici un om la apelul din regiment. Sînt convins că în luptă veţi purta mai departe aceste virtuţi neştirbite. Vă felicit din toată inima ! Să ne pregătim de plecare cît mai repede, să nimicim pe duşmanii patriei noastre, pe hitlerişti. Înainte, băieţi !

*

* *

După o jumătate de oră, Tică se afla în drum spre vărul lui Lascu, lăcătuşul. Era condus de Lascu, bineînţeles de Asandei şi de Onufrei. Botosu, ostenit, mergea în urma lor la doi paşi, cu limba atîrnînd de un cot afară, însetat şi înfometat, surprins de locurile necunoscute prin care trecea.

Nimeni nu îndrăznea să scoată un singur cuvînt.

— Aici, hotărî Lascu. Vocea îi era de nerecunoscut.

Se opriră pe o străduţă întunecoasă în faţa unei magherniţe de doi coţi. Bătură la poartă. Nu răspunse nimeni. Bătură din nou, lovind poarta cu bocancii. Spre disperarea lui Tică, apăru lîngă zăplaz o bătrînică albă şi stafidită, cu ochii cîrpiţi de somn. Lascu i se adresă cu politeţe :

— Iertaţi-mă ! Aş vrea să vorbesc cu vărul meu, cu lăcătuşul Lascu !

— Cu cine ?

Baba era surdă, aşa că Lascu fu nevoit să repete de două ori întrebarea, pînă ce fu înţeles.

— A, lăcătuşul... A plecat, maică ! E plecat de ieri dimineaţă, se va întoarce peste două, trei zile...

Ochii lui Tică sclipiră de bucurie : „Înseamnă că n-au unde să mă lase. Or să mă ia cu ei. Aţi văzut că n-aţi scăpat de belea ?" Îi venea să rîdă şi să sară într-un picior. Dar în pragul magherniţei apăru şi fata bătrînei. Ascultă toată drama băiatului. Se înduioşă. Se smiorcăi într-o batistă. Consimţi printre lacrimi :

— Lăsaţi-l la noi... O să-l găzduim pînă vine vărul dumitale.

Tică dădu să fugă. Lascu îl ţinea însă strîns.

— Tică, vărul meu te va învăţa o meserie ! Pricepi ? Asta-i problema... Acum te-i rostui aici. Deocamdată... Mai departe vom vedea noi ce avem de făcut, la întoarcere.

Sergentul Lascu scrise un bilet vărului, prin care-l ruga să aibă grijă de Tică pînă la întoarcerea sa de pe front. Îi dădu biletul gazdei.

Asandei adăugă :

— Ticuţă, să te porţi bine ! Cînd ne-om întoarce, să auzim numai lucruri bune despre tine ! Să nu ne faci obrazul de ruşine. Am să viu să te iau.

Glumi şi Onufrei, amar şi îndurerat :

— Azi, mîine, terminăm războiul şi venim să te luăm, fratemiu. Dacă ne rogi frumos, o să-l isprăvim pentru tine mai repede, că de, ne-o fi şi nouă dor de Botosu !

Soldaţii dispărură în noapte. Numai Lascu îi mai strigă din colţul străzii :

— Să ştii că o să-ţi scriem cu toţii... Să ne răspunzi, Ticuţă ! Îţi trimitem cărţi poştale militare, şi te rugăm să-l pui şi pe Botosu să le semneze...

Dar copilul nu răspunse. Plîngea singur în grădină, cu capul înfundat în pumni. Nu-şi putea domoli hohotele. Încercă să mai privească după cei trei prieteni, dar întunericul nopţii îi mistuise de mult în apele sale tulburi şi clătinătoare.

În locul lor întîlni luna. Da, răsărise o lună mare şi argintată ca niciodată, pălind preajma cu razele ei darnice. Dar Ticuţă n-o băgă în seamă. Plîngea.

De alături auzi un glas rostind un crîmpei de baladă tristă. A auzit, sau numai i s-a părut, cum şedea aşa, fără să-şi ridice privirea îndurerată din pămînt ?...

Au plecat cei trei fîrtaţi
În codrii întunecaţi,
Pe mezin mi l-au lăsat,
De zmeoaice-ncătuşat,
Şi butuci ducea în beznă,
Grei la mînă, grei la gleznă,
Şi ardea în urma lor,
Neagră, iarba fiarelor...

Capitolul II

ZILE DE SEPTEMBRIE

Domnul Stănilă avea vocea moale şi blîndă. Însă cînd îşi făcea apariţia în restaurant, în cafenea, sau în mica sa fabrică de lumînări, toţi tremurau şi începeau să-i dispară din cale, ca din drumul unei furtuni nimicitoare.

Ticuţă a fost reţinut la restaurant. „Deocamdată ai să mături şi ai să ajuţi la spălatul vaselor la bucătărie. Vei căra sifoane şi lăzi cu vin." Acestea i-au fost spuse în micul birou al restaurantului ; de fapt, aici patronul îşi ţinea toată contabilitatea sa şi casa de fier austriacă.

Domnul Stănilă l-a cîntărit cu vădită pricepere pe băietan :

— Deocamdată pe mîncare şi îmbrăcăminte ! Vom vedea noi mai tîrziu...

Ticuţă stătea cu capul în pămînt şi nu se încumeta să-i răspundă, de aceea patronul şi-a forţat glasul, atît de blajin în mod obişnuit :

— Cîte clase ai ?

— Cinci !

Stănilă a zîmbit mulţumit. A clipit din ochi, ca atunci cînd calcula dobînda ce avea să i-o aducă o sumă oarecare depusă la bancă :

— Dacă ai să te străduieşti, ai să ajungi picolo... şi poate şi chelner, dacă eşti muncitor şi cinstit.

De patru zile, Ticuţă spăla vasele şi aducea lăzi cu sifoane în restaurant, iar de patru nopţi măturа şi freca podelele pînă în zori. Cînd i s-a adus mîncarea din resturile ce rămăseseră de la clienţi, Ticuţă o refuză. Bucătarul îl lovi cu polonicul peste cap :

— Tii, dar boieri mai sîntem! Aici te obişnuieşti cu toate... Poate oi vrea să te tratăm cu icre negre şi cu şampanie?

Încăpăţînat, Ticuţă nu mînca decît pîine. Mîncarea i-o ducea lui Botosu. căruia i se interzisese să mai apară pe la bucătărie: „Să-ţi iei javra de aici, că pe ea n-am angajat-o cu mîncare, înţelegi?" Şi Botosu rămînea legat acasă, în grădină, aproape toată ziua şi toată noaptea.

Una din gazde îi spusese grijulie lui Ticuţă:

— Pînă vine lăcătuşul ţi-am găsit loc bun la ruda noastră. Altfel ai fi pe drumuri... Dar de la Stănilă, să ne mai aduci şi tu o fleică acasă. N-o să-i scadă averea, de ne mai înfruptăm şi noi din bunătăţurile lui... Doar noi i te-am trimis să-l ajuţi.

— Să fur?! se indignă pe bună dreptate Tică, mînios.

— Nu, să iei... Că ai de unde... E putred de bogat, şi pe noi, rudele, nu ne ajută nici cu un ban... Lovi-l-ar damblaua, că ne-a stors ca pe o rufă atunci cînd am fost bune de muncă!

Aşa se face că Ticuţă a ajuns pe neaşteptate la stăpîn.

Viaţa de oraş, zgomotul restaurantului, larma consumatorilor, scenele de bătaie, înjurăturile, toate îl exasperau pe băietanul venit din desimea şi liniştea pădurilor. Se retrăgea în beci, lîngă butoaiele cu vin „preparat" personal de domnul Stănilă, scotea fluierul şi îi zicea potolit, numai pentru el.

Aşa îl surprinse patronul.

— Hei, te crezi la stînă? Catîrule!

Şi îi aruncă fluierul pe fereastra minusculă a beciului. Tică l-a găsit cu greu. Fluierul plesnise. L-a legat cu sîrmă, dar nu mai avea acelaşi sunet. Glasul adus din inima pădurilor, amestecat cu trilul cîntătoarelor, s-a spart de caldarîmul tare şi murdărit cu vin şi gunoaie.

Era în cea de a cincea zi, cînd un ospătar îl trimise să mătură pe coridorul din fund, unde restaurantul avea două odăi mai dosnice pentru protipendada oraşului, care nu dorea să fie văzută la restaurant de ceilalţi muritori de rînd, fără averi şi titluri. În camera din dreapta se afla domnul Stănilă cu doi moşieri şi cu fostul şef al poliţiei, care discutau cu aprindere. Tică, fără voia lui, fu obligat să audă o parte din convorbirea, întrucîtva, intimă. Vorbea şeful de pînă mai ieri al poliţiei:

— Poftim! M-au aruncat pe drumuri... Cică aş fi fost fascist, legionar. Dar eu nu făceam diferenţă între legionari sau cuzişti... N-am să le-o iert nici în ruptul capului.

Unul dintre moşieri se plîngea în şoaptă, privind cu teamă în jos:

— Se zvoneşte că ne vor lua pămîntul, moşiile... O să ne lase la sapă de lemn, şi cîtă sudoare am depus pînă le-am agonisit...

Domnul Stănilă vorbea calm şi stăpîn pe situaţie :

— Credeţi voi că Antonescu doarme ? Se aude că a fugit la Hitler... Şi apoi, cu englezii mai este un zvon...

— Nu mai vorbi prostii ! Comunicatul e clar. Antonescu şi toţi membrii guvernului său au fost arestaţi. Vor fi judecaţi şi, zău, n-aş vrea să fiu în pielea lor, rîse cu sarcasm şi disperare fostul poliţai al oraşului. Apoi adăugă : Domnilor, o dată cu alungarea nemţilor şi arestarea lui Antonescu, trebuie să ne trezim la realitate. De nu — să-mi tăiaţi capul de nu va fi aşa — comuniştii vor pune mîna pe putere... Ei, atunci să vedem ce-o să mai faceţi ? V-aţi şters pe bot de toate...

Tică asculta îngîndurat şi uluit : «Va să zică nu toţi oamenii doresc să fie alungaţi hitleriştii din ţară ! Domnul Stănilă, cînd vorbeşte cu noul poliţai, spune : „Bine că am scăpat de Hitler, de Antonescu şi de năpîrcile lor !"... Cînd vorbeşte cu vechiul poliţai schimbă foaia : „Rău-i că s-a dus Hitler... şi Antonescu... Acum comuniştii vor scoate pieile de pe noi !"... Cînd e iepure, cînd e lup hapsîn»...

Ieşind afară, Stănilă îl zări pe Tică :

— Ce faci aici, Ticuţă ?

— Măturam... Ce să fac ? răspunse băiatul.

Stănilă se apropie ameninţător de el, deşi glasul său avea acelaşi ton blînd de totdeauna :

— Măturai ? Leneveai ! Şi fără nici o altă explicaţie, îi dădu o palmă zdravănă.

Tică aruncă mătura şi, spre stupefacţia celor de faţă, se îndreptă spre uşa din dos, spre intrarea de serviciu.

*
* *

A doua zi dimineaţa, Tică se învîrti pe lîngă gardul regimentului, poate o întîlni pe prietenii săi, să le povestească toată păţania şi să se sfătuiască cu ei cum să se descurce mai departe, nemaidorind să rămînă nici la gazde, şi nici la patron.

Privi cu atenţie în jur. Încercă să zărească prin leţurile gardului pe cei din cazarmă. Un ofiţer îl opri :

— Ce cauţi aici ?

— Nimic...

— Ai vreo rudă ?

Tică tăcu.

Ofiţerul îl apostrofă cu asprime :

— Hai, pleacă ! Cazarma nu-i panoramă, să te zgîieşti prin gard înăuntru. Nici menajerie nu-i. Dacă te mai prind, să ştii că...

Tică îl întrerupse, şovăitor :

— Am pe don sergent Asandei... Pe nenea Lascu... Pe Onufrei... Pe Bică... şi dacă va afla don' sergent că mă alungi, n-o să-ţi fie bine, o s-o păţeşti...

Ofiţerul îi zîmbi binevoitor, amuzat de naivitatea şi sinceritatea băietanului :

— De ce nu spui aşa de la început ? Ce, crezi că te mîncam ? Hai, vino cu mine înăuntru, vom da noi de ei. Dar te rog să nu mă spui sergentului, că va fi vai de capul meu ! Hai ! Ţi-s rude ?

— Da, minţi Tică, fără să-şi ridice privirea.

— Cam multe rude ! Nu ?

— Păi, să vedeţi cum s-a întîmplat...

Tică îi povesti pe îndelete toată nenorocirea sa. Ofiţerul îl mîngîie părinteşte :

— Lasă, îi vom găsi noi.

Dar primele veşti îl dezorientară pe Ticuţă. Un plutonier a raportat ofiţerului :

— Eşalonul lor a plecat ieri dimineaţă pe front !

Tică se îngălbeni. Se sprijini de stîlpul porţii.

— Acum trebuie să fi ajuns în zonă. Aşa că nu-ţi rămîne decît să-i aştepţi cînd se vor întoarce. Dacă n-ai unde găzdui, te vom lua noi.

Dar Tică nu mai auzi nimic. Cu paşi împleticiţi, se îndreptă spre poartă. „Nici n-au trecut să-şi ia rămas bun de la mine ! Toţi m-au uitat, de cum ne-am despărţit... Nu mai am pe nimeni pe lume ! Acu' am pierdut totul ! Încotro să apuc ? Cine are timp să mă asculte, şi inimă să mă-nţeleagă ?"

Tresări. Se auzi strigat pe nume. Nu-şi întoarse capul. „Să ştii că am vedenii, că-mi ţiuie urechile..."

— Măi Tică... Ticuţă... Stai, bre, că-mi iese sufletul !

Lui Tică nu-i venea să-şi creadă ochilor. În faţa sa se afla crucea de voinic, „uriaşul cu paşi de pisică", soldatul Bică. Soldatul îl ridică în braţe ca pe un fulg.

— Nici nu vrei să mă priveşti, măi Ticuţă ? ! Halal...

Băietanul îl cuprinse în braţe. Plîngea de bucurie.

— Şi unde au plecat, nene Bică ?

— Pe front...

— Bine. Da' unde ?

— Pe front. Atîta ştie soldatul... Şi eu plec mîine, cu eşalonul al doilea. Tot pe front. În Transilvania.

Tică îi luă mîna. I-o strînse bărbăteşte, cu putere.

— Nene Bică !

— Ce ?

Băietanul ezită cîteva clipe.

— Mă iei ?

— Unde ?

— Pe front. Cu voi...

— Alungă-ţi gîndul ăsta. Mă ucide Lascu... şi Asandei. Au spus să-i aştepţi aici. Te vor da la şcoală...

Tică nu se lăsă învins. Continua să-i strîngă mîna şi să-l privească stăruitor în ochi, fără să clipească.

— Nene Bică, ţi-i teamă ? Zi drept !

Soldatul tăcu, frămîntat de gînduri şi temeri.

— Te-am văzut, nene Bică, atunci noaptea, cît eşti de curajos... Doborai fasciştii ca pe potîrnichi, şi acum ţi-i frică să mă iei cu tăluţă pe front. Aşa-i ?

— Nu-i totuna, Ticuţă.

— De ce, nene Bică ?

— Pe fascişti îi doborîm, că sînt neomenoşi, pe tine nu vreau să te duc în prăpădul focului, taman că eşti om. Pui de om...

— Nene Bică, eu nu vreau să rămîn aici, să slugăresc la restaurant... Să mă bată pe nedrept... Vărul lui nenea Lascu n-a mai venit. Femeile acelea m-au dat la stăpîn.

Bică îl bătu pe umeri :

— Aşteaptă pînă o veni vărul lui Lascu.

Tică se opuse cu înverşunare :

— Ţi-am spus, nene Bică, nu plec decît pe front. Nu am ce căuta aici. Cu, sau fără voia tăluţii, eu voi ajunge pe front ! Să ştiu că mă duc desculţ pe drum, da' tot oi ajunge la voi... acolo...

Soldatul rîse de-a binelea :

— Crezi că frontul e ca pe bulevard : „Unde locuieşte don' sergent-Asandei ?" „A doua stradă pe dreapta, şi prima la stînga..." ? Cum te prinde patrula pe-acolo, cum te înhaţă. Ca din oală te ridică, de nu ai acte. Iar pînă pe front e cale lungă. Numai glonţul găseşte drumul scurt... rîse din nou, convins că i-a spulberat băietanului visul copilăresc de a ajunge pe front, la Lascu şi Asandei.

— Şi tăluţă mergi mîine tot la ei ? La nenea Lascu ? La...

— Tot ! Eu am rămas cu eşalonul al doilea, că nu aveau, la un tun ochitor. S-ar putea să plec la noapte, la două, cu trenul cu

muniţie şi armament greu. Dacă vor ataşa vagoane şi pentru noi.

Bică era mîndru de cuvîntul „ataşa", pe care-l auzise dimineaţă, la gară, cînd încărcase muniţia în vagoane.

— Ne suim în tren, şi gata ! Mai încolo — ce va fi scris şi pentru noi ! Da' pentru mine nu s-a fabricat încă glonţul care să mă doboare !

— Nea Bică, o să-ţi scriu o scrisoare pentru nenea Lascu. O să ţi-o aduc la gară. E voie ?

Bică meditä puţin contrariat. Hotărî :

— De ce să mi-o aduci la gară ? Mai bine scrie-o acum şi dă-mi-o. La gară nu prea e timp să ne vedem. Şi apoi, cum ţi-am spus, nici nu ştiu cînd vom pleca, la orele două, sau mîine dimineaţă...

Tică îl linişti :

— Voi să scriu o scrisoare mai lungă. Fii fără grijă, te aştept şi la orele două, şi dimineaţa, şi mă descurc eu. Te găsesc, n-ai grijă, şi-ţi dau scrisoarea !

Tică plecă vesel, nebănuit de fericit, bucurie ce-l puse pe gînduri pe uriaşul Bică.

*

* *

Tică îşi ticlui planul pe îndelete. „Plec la noapte cu trenul de ora două. Ce va fi dacă printre tunuri o călători Botosu şi cu mine ? Nu sîntem grei nici cît o roată de tun... Cît oare o face trenul pînă pe front ? Na, asta am uitat să-l întreb pe nenea Bică. Poate o zi, două... Trebuie să iau pîine pentru mine şi Botosu. Pîine şi apă... Cum o fi să mergi cu trenul ? N-am mers niciodată nici eu, şi nici Botosu. Trebuie să te ia cu furnicătură... Cu camionul am fost cu nenea Lascu... De unde iau pîine ? Nu am o lescaie..."

În strada mare întîlni un bătrînel.

— N-ai vrea să spargi nişte lemne ? O grămăjoară.

Pînă în amurg sparse o grămadă bună de butuci noduroşi. Bătrînelul îl cercetă cu coada ochiului :

— La început credeam că n-ai să te descurci ! Dar acum nu-mi pot lua ochii de la tine. Straşnic flăcău eşti ! Vrei să vii să-mi spargi lemne în fiecare zi ? Avem brutărie...

— Oi veni...

Tică îşi opri zîmbetul. „Hei, mîine oi fi departe, iar poimîine, poate chiar la nenea Lascu şi la nenea Asandei !"

— Hai, vino să îmbuci ceva !

Tică spărgea butuci mai departe, cu încăpăţînare.

— Oi pune tăluţă merindele la pachet. Le-oi lua cu mine. Mai am pe cineva acasă... Şi el e flămînd şi mă aşteaptă cu mîncare!

Cînd isprăvi, bătrînelul îi turnă apă să-şi spele sudoarea de pe faţă şi mîini, şi îi dădu cîţiva lei, plus un pachet cu brînză, roşii şi două pîini mari.

Tică alergă mai fericit ca niciodată. Se opri la o fructărie, cumpără mere şi prune. „Îs bune, ţin şi de sete." Luă o cutie cu chibrituri. „O fi întuneric, şi o lumină nu strică."

După ce isprăvi tîrguielile, îşi aranjă desaga. Puse în ea alimentele, fructele, arma demontată a lui taică-su, chibriturile, o pereche de colţuni primiţi de la Asandei, o cămaşă primită de la Lascu...

Bătrînica îi vorbi blajin :

— A trimis domnul Stănilă după tine. Să mergi repede la restaurant. E nevoie de tine.

Tică se prefăcu ocupat şi nu-i răspunse. Îşi strînse desaga, îl dezlegă pe Botosu şi se pregăti de plecare.

— Te duci ?

— Mă duc eu unde trebuie...

Bătrînica insistă :

— Dar ce să-i spun lui domnul Stănilă ? Să ştii că se va face foc cînd o auzi că nu vrei să te întorci la prăvălie... Şi e rău, maică, e ţuşcă de ardeiat...

Tică se opri lîngă poartă. O privi cu îndrăzneală :

— Păi, să-i spui din partea mea că nu am să-l uit niciodată...

Bătrîna, care nu înţelese, îl binecuvîntă smerită :

— Să-ţi ajute Dumnezeu, maică, dacă aşa ţi-e voia, că eşti om cu minte ageră şi dreaptă...

* * *

Tică se aşeză lîngă cişmeaua de pe peronul gării. La picioarele lui se tolăni Botosu. Mai era mult timp pînă la plecarea trenului. Se informase : vagoanele se aflau lîngă rampă. Două vagoane de persoane pentru ofiţeri, iar restul erau vagoane de marfă, cu acoperămînt, sau platforme. Pe ultimele erau instalate tunurile şi aruncătoarele mari, acoperite cu prelate speciale, să nu le răzbească ploaia.

După ce îşi umplu ulciorul cu apă, Tică îi puse în loc de dop un ştiulete de porumb ; se îndreptă spre rampă, lîngă şosea. Era atent la mersul sentinelelor. „Trebuie să mă feresc de ostaşi şi de ofiţeri.

Să mă strecor nesimţit şi nevăzut într-un vagon acoperit." Unele vagoane erau sigilate. „Într-un vagon de acela trebuie să mă strecor... Prin ferestruica de sus. Cu Botosu o să fie mai greu..."

Locomotiva fluieră lung, sfîşietor. Apoi vagoanele se urniră. La rampă se încărcau ultimele tunuri anticar. Se auziră paşii ritmici, ostăşeşti. „Vin ostaşii ! De nu m-ar vedea... Oare nenea Bică o fi cu ei ? Să mă ajute, nici vorbă... Da' aş avea mai mult curaj, să-l ştiu cu mine, în acelaşi tren... La nevoie, tot nu m-ar lăsa !".

— Companie, stai !

Un raport scurt, sacadat, şi formaţiunea se opri brusc.

— Nimeni să nu coboare din vagoane, decît la ordin ! Fiecare comandant de grupă răspunde de oamenii săi ! Comandanţii de pluton, la mine, pentru a primi repartiţia pe vagoane !

Tică încercă în zadar să pătrundă bezna nopţii, să descopere silueta înaltă şi cu totul aparte a lui Bică. Dar nu ajunse la nici un rezultat. Ostaşii se urcau acum ordonaţi în vagoane. Îşi aruncau mai întîi raniţele cu pături şi foile de cort, apoi armele, sacii de merinde — şi se săltau, căutîndu-şi un loc cît mai nimerit în fînul aşternut pe podea. Se auzea şi fanfara. Cînta în gară, unde aşteptau cele două vagoane pentru ofiţeri. În jurul lor se strînsese o sumedenie de rude şi de cunoscuţi. Băietanul privea însă spre coada trenului. Acolo visa să-şi găsească adăpost.

Din vagoanele soldaţilor se auzeau fluiere, viori şi armonici. Vocea unui plutonier răguşit răsună peste larma generală :

— Faceţi linişte, să auzim „mozica" militară !

„Cît o mai fi pînă la plecarea trenului ? Şi de ce sînt atît de multe sentinele ? La patru vagoane un soldat... Nu-i chip nici să te apropii, damite să te caţeri pe ele..."

Se pitulă la pămînt. Botosu se culcă ascultător lîngă Tică.

Cineva îi strigă :

— Măi, ce cauţi acolo ? Circulă, camarade, de nu vrei să dai de dracu'... Hai, şterge-o, că te-am văzut. De nu pleci, să ştii că trag...

Auzi zornăind magazia armei.

Tică, făsuflînd anevoie, alergă înapoi printre traverse, depărtîndu-se de eşalon. „Stai ! Mai bine merg la coada trenului, îl ocolesc. Pe cealaltă parte or fi mai puţine sentinele." Zis şi făcut. Argumentul i se păru extrem de convingător, şi soluţia strălucită.

— Hai, mai repede, Botosule ! Lasă puricii în pace !

Se opri îndelung în faţa unei platforme deschise. „Ce-ar fi să mă strecor sub o prelată ? Da' ce mă fac dimineaţa, pe lumină ?" Se furişă mai departe pe traverse. Ocoli trenul pe departe, să nu fie zărit. Nu scăpa din privire silueta neagră a sentinelelor, care

se plimbau cu pas domol. Într-adevăr, pe cealaltă parte erau mai puțini soldați de pază. Tresări. Auzi comenzi scurte și repezi:

— Toată lumea în vagoane!

— Închideți ușile!

— Sergentul de serviciu, la domnul căpitan Popescu!

— Să urce sentinelele!

Locomotiva pufăia. Șuieră strident. Tică nu avea mult timp la dispoziție. Ochi vagonul din apropierea sa.

— Aici, Botosu! Ce-o fi, o fi... Sus!

Alese un vagon acoperit. Îl urcă pe Botosu și-i făcu vînt pe ferestruica mică. Trenul se urni. Se aruncă și el, dar scăpă traista din mînă. Îngălbeni. Se duseseră pe copcă proviziile, ulciorul, arma rămasă de la tatăl său!... Îi venea să plîngă. Vru să sară. Dar trenul porni brusc. Lacrimi îi curgeau pe față, șiroaie. Dădu drumul mînerului de care se ținuse. Nu se mai auzea fanfara. Doar duduitul ritmic al trenului. În vagon era întuneric, să-ți dai cu degetele în ochi. Respiră adînc cîteva clipe, să-și revină în fire.

— Botosu!

Cîinele se gudura lîngă el. „Bine cel puțin că nu-i nimeni în vagon." Înainta, orbecăind pe un culoar îngust, în stînga și dreapta sa se aflau stive înalte de lăzi cu muniție. Se tăie într-o sîrmă. Sîngeră. Se întinse la capătul vagonului. Ochii începură să se obișnuiască încet, încet cu întunecimea deasă. Cineva lălăia afară. Era probabil sentinela care se agățase la o frînă. Zăngănitul tampoanelor la curbe îl făcu să tresară. Botosu era gata să latre, auzind la prima haltă cîntecul soldatului. Îi ținu gura cu mîinile încleștate.

— Taci, Botosule, taci! Mergem la nenea Lascu!

Cîinele se potoli. Se întinse și se culcă liniștit pe podea, obișnuindu-se cu legănatul și zgomotul vagoanelor și cu doina sentinelei. „Dacă n-aș fi scăpat traista cu merinde, ar fi fost pe cinste! În tren nu-i rău. Te hîțînă ca în scrînciob, la tîrg. Te gîdilă la burtă. Și fumul locomotivei e plăcut. Ia, ce mai de steluțe zvîrle pe coș, o dată cu fumul!... Dacă întinzi mîna, poți să le prinzi."

Adormi cu lacrimi sub gene, biruit de emoție și de oboseala de peste zi, mai ales cea de la tăiatul lemnelor.

* * *

Cînd se trezi, tîrziu, era ziuă și ploua. Pe vagon sunau ritmic stropii de apă. „Cît oi fi dormit? De ce oare stă trenul? Om fi ajuns? Nu. Nu se aude nici o mișcare." În scurt timp, cîteva co-

menzi repezi îl lămuriră : „Coborîţi cîte doi ostaşi pe vagon după apă !“ Chibzui : „Va să zică mergem mai departe !“

Auzind de cuvîntul apă, Tică simţi o sete dogorîtoare. Îi frigea gîtul, îi uscase cerul gurii, limba i se părea scorţoasă, de iască. „Ce bine-mi prindea acum ulciorul cu apă ! Ce m-oi face cînd i-o fi sete lui Botosu ? Cîinele, de n-are apă, turbează... Aşa ziceau ciobanii.“

Îşi chinui mintea să găsească vreo scăpare. Cu cît se gîndea la apă, cu atît îi era şi mai sete. „Tii, da' prost mai sînt, sărăcan de mine ! Apa de ploaie nu e bună ? Şi încă cum ! Da' în ce să o strîng, să bem pe săturate ?“

Începu să scotocească prin vagon. „Dar dacă în lăzi or fi şi gamele ? Ce-ar fi să încerc ? Măcar una să o deschid. N-o fi moarte de om.“ Lăzile erau prinse pe margine cu benzi groase, de metal, şi bătute în cuie lungi.

Căută înciudat prin fiecare colţ al vagonului, bîjbîind în unghe-rele mai întunecoase. Dar fără nici un rezultat. Trenul se urni. Prinse viteză. Cînd trenul mergea, era mai răcoare în vagon şi setea parcă-şi mai pierdea din puterea ei arzătoare, sufocantă. Întinse mîinile, făcute căuş, şi adună cîţiva stropi de apă. Îi întinse pal-mele lui Botosu.

Cîinele bău lacom picăturile de apă. Se chinui aşa de cîteva ori. Îşi spălă mîinile cum putu şi bău şi el. Buzele crăpate de sete se înviorară. Ostenise. Setea fusese doar amăgită, dar nicidecum poto-lită. În schimb, simţea acum şi mai ameninţătoare foamea. „Măcar de-aş avea o coajă de pîine pentru Botosu ! Eu mai pot îndura. Ar fi mai bine să adorm din nou. Cînd dormi nu-ţi mai este foame. Nici sete. Nici nu te încearcă teama. Dar cum să dormi cînd ţi-i foame, şi sete, şi teamă ?“

Trenul opri într-o nouă gară. Băiatul trase cu urechea afară. Cîteva glasuri de femei strigau pe peron :

— Luaţi mere !

— Prune ! Doi lei punga de prune !

— Brînzoaice calde ! Calde brînzoaice !

Tică îşi înfundă urechile cu mîinile, să nu mai audă chemările atît de ispititoare. Totuşi glasurile pătrundeau şi prin blindajul pal-melor slabe şi bătătorite.

— Limonadă rece !

— Luaţi mure !

— Struguri ! Cinci lei punga de coarne !

S-ar fi înălţat la ferestruică să vadă merele, prunele, strugurii, brînzoaicele şi limonada. Dar nu îndrăznea, de teamă să nu fie descoperit de sentinele. În sfîrşit, trenul plecă din nou, huruind

asurzitor. Fiecare zgomot era amplificat de sete şi de foame. Ploaia stătuse, aşa că nici apa ei puţină nu mai putea s-o adune în palme. Simţea din nou buzele crăpate. Cîinele îşi scoase limba de sete afară. Căsca nervos. „Dacă turbează Botosu ? Ce mă fac cu el aici, în vagon ? Cît oare poate răbda un cîine de foame şi sete ? Oricum, mai puţin ca un om... Eu mă gîndesc la nenea Asandei şi la nenea Lascu, şi nu-mi este nici sete, şi nici foame !... Pe naiba ! Mi-i şi sete, şi foame, de-mi sar ochii din cap !"

Tresări. Afară se auzi primul răpăit de mitraliere. Trăgeau mitralierele apărării antiaeriene instalate sus, pe vagoane. Începu o luptă intensă cu aviaţia inamică. Cîteva proiectile explodară în apropiere. Tică se înfricoşă. „Şi camionul a fost atacat de avioane, da' acum e altceva. De cade un proiectil în vagonul noastru cu muniţie, zburăm în aer. Aşa povestea nenea Onufrei că i s-a întîmplat unui cumnat al lui pe front... începu Tică să-şi amintească. A sărit în aer cu un tren cu muniţii. Nimic nu s-a ales din el... Nici colbul cel puţin... Nici ceasul de buzunar... Cumnatul lui nenea Onufrei avea ceas de buzunar cu locomotivă şi cu lanţ. Era cineva... Numai Cozma, care controla pe pădurari, mai avea un ceas ca acela... Odată i l-a arătat şi lui tăicuţu. L-am văzut şi eu... Un ceas cu limbi, care străluceau noaptea..."

Răpăitul afară se îndîrji. Tică se săltă şi privi pe ferestruică. Zări cum se bat avioanele între ele. Dar căzu de pe lădiţă. Şi nu se mai putu ridica de loc. De teamă, de foame, de sete. Ameţise. Căcu în neştire timp îndelungat. Îşi reveni într-un tîrziu. Avea respiraţia grea şi fierbinte. „Să ştii că am răcit. Mama mă ungea cu untură pe piept şi mă freca, pînă ieşea răul din mine. Apoi îmi dădea cărbuni stinşi în apă. Aşa i-au dat şi lui Marin, fiul picherului. Dar Marin tot a murit. Da' mai avea în loc opt fraţi... Şi numai cărbunii au fost de vină... N-or fi ars cum trebuie, să-i ia şi lui Marinică boala neiertătoare."

Cînd îşi reveni de-a binelea, era iar noapte. Pe cer luceau puzderii de stele, la fel ca şi în munţii Buzăului, dar Tică nu avea timp pentru ele. Era sleit de foame şi de sete. Îi tremurau picioarele, nu putea să stea pe ele. „Cînd opreşte trenul în prima staţie, sar pe ferestruică, să aduc apă şi pîine." Se căută prin buzunare. Mai avea patruzeci de lei, patru hîrtii a cîte zece, hîrtii cafenii. Ascultă. Sentinela nu se mai auzea cîntînd. „S-o fi dus de la vagonul nostru. Atunci, mă şi reped la prima oprire. Fie ce-o fi ! Mai bine mă împuşcă, decît să murim de sete şi de foame." Se uită prin crăpătura de la uşa vagonului. „O mai fi mult pînă la prima haltă ? De ce nu opreşte mai iute ?"

La prima staţie nu putu coborî. Pe peron se afla, chiar în dreptul vagonului său, patrula de la comandamentul gării. Nici la a doua. Şi nici la a treia oprire. Ori sta trenul prea puţin, şi nu auzea larma soldaţilor ce coborau după apă, ori erau în apropierea vagonului său sentinele şi patrule. Gîndul însă că la prima oprire va găsi apă şi pîine îl înviora, îl întărea. „Nu la staţia asta, ci la următoarea!" Dar la următoarea staţie tresări. Auzi pe un ceferist strigînd pe peron. „Domnule impiegat Alexe! Vagonul 04115 trebuie să-l oprim aici. I se poate aprinde osia!" Tică exasperă. „Dacă e vagonul nostru? Rămîn închis aici, cu o sentinelă la uşă, şi mă descopere curînd. Or mă închid, or mă împuşcă. Aşa zicea şi nenea Bică, la cazarmă." Ascultă cu inima la gură comenzile de manevră ale vagoanelor. Ba, chiar se simţi transportat pe o altă linie. „Ne-am ars, Botosule! Pînă aici ne-a fost!"

Îşi recăpătă cumpătul abia cînd trenul se porni mai departe în noapte. Îi venea să chiuie de bucurie: „N-a fost vagonul nostru! Pot să ajung pe front şi să-mi răzbun părinţii... Da, şi nenea Lascu va vedea de ce sînt în stare! Nu am să-i fac de ruşine!"

Au ajuns într-o gară mică. Auzise pe cineva spunînd afară: „Aici e Podul Olt!" Tică, înnebunit de durerile foamei, sări pe ferestruică. Nu-l observă nimeni. Se ghemui la pompa cu apă. Se ascunse. I se păru că recunoaşte glasul soldatului Bică. Dar n-a fost el. Bău pe săturate apă din pumni. Dar în ce să-i ducă lui Botosu? Dintr-un vagon se aruncară două cutii de conserve golite. Le umplu la repezeală cu apă rece de la pompă. Gara nu avea bufet. Nicăieri nu putu să găsească o felie de pîine... „Măcar pentru Botosu!" Luă la repezeală nişte fructe dintr-un pom. Erau mere. Îşi umplu cămaşa cu ele.

Se auzi un ordin scurt:

— Toată lumea în vagoane!

Abia avu timp să se caţere pe scara vagonului şi să se adăpostească în cabina frînarului. Îşi simţea picioarele moi. De frig? De foame? De teamă? La prima oprire se strecură pe ferestruică, în vagon. Întinse apa lui Botosu: „O cutie o păstrăm!"

Adormi cu capul rezemat de o ladă cu muniţii. Trenul mergea mai departe, spre văpaia din ce în ce mai apropiată a războiului.

* * *

În aceste zile de aprigă încleştare, în urma insurecţiei armate din România şi a înaintării trupelor sovietice şi române, hitleriştii îşi propuseseră să se apere pe o nouă linie a Carpaţilor.

Hotărîseră să atace şi să cucerească această linie, ca trecătorile să fie ocupate de armatele fasciste. Dar acţiunile de apărare duse de armata română, spre a împiedica ocuparea trecătorilor, erau sprijinite de lupta întregului popor. Partidul Comunist mobilizase masele la luptă ; cuvintele sale de îmbărbătare îşi găseau ecoul în toate inimile.

Atacul fascist a început în ziua de 5 septembrie în podişul Transilvaniei. S-au repezit tancuri şi avioane, dar toate au întîlnit rezistenţa luptătorilor români, voinţa întregului popor de a alunga pe cotropitorii fascişti.

Comandantul unei mari unităţi a ordonat : „Toţi comandanţii de toate gradele se vor găsi în mijlocul trupei lor şi vor da exemplu personal de luptă pînă la sacrificiu".

În podişul însîngerat al Transilvaniei ostaşii români rezistau cu o vitejie fără seamăn. Într-un manifest al Partidului Comunist din România, adresat armatelor române, se scria : „Întregul popor român înconjoară cu dragoste lupta voastră plină de elan şi jertfă, căci lupta voastră este lupta întregului popor pentru libertate, independenţă şi o viaţă mai bună".

Aceste cuvinte erau arme puternice lîngă mitraliere, tancuri şi tunuri.

Ele erau vii în tranşee, lîngă soldaţi.

Ele erau vii în carlinga aviatorilor.

Ele erau vii în blindajul tancurilor.

Ele erau vii lîngă minerii din Valea Jiului şi lîngă petroliştii din Valea Prahovei.

Şi fiecare ostaş rostea cu cuvintele părinţilor săi de la Mărăşti şi Mărăşeşti : „Pe aici nu se trece !"

Întreaga ţară se afla mobilizată în prima linie, să alunge pe fascişti.

Printre unităţile care veneau ca întărire se număra şi bateria aflată pe drum şi care avea ascunşi, într-un vagon cu muniţie, pe Tică şi pe Botosu.

Trenul opri, tot noaptea, într-o haltă în apropiere de apa Tîrnavei Mici. Debarcarea se făcu în apropierea primei linii, în cea mai desăvîrşită tăcere şi într-un camuflaj total. Era o noapte fără lună, aşa că Tică şi Botosu reuşiră să se strecoare nedescoperiţi din vagonul lor, din ascunzişul de taină.

— Aici, Botosu !

Băiatul îşi ţinea în frîu cîinele pornit la fugă să se dezmorţească. Trase cu urechea la discuţiile unor ofiţeri aflaţi pe peronul minuscul, marcat doar prin cîteva straturi cu flori şi o bancă scorojită şi decolorată.

— Compania a 8-a, la patru kilometri vest !

— Compania a 5-a, la doi kilometri la nord de haltă !

Tică nu prea înţelegea din convorbirea lor mare lucru, dar pricepu că regimentul se află foarte aproape de gară. Înseamnă că ajunsese doar la cîţiva kilometri de nenea Lascu.

Tocmai voia să se îndepărteze, cînd un plutonier din poliţia frontului îl bătu pe umăr :

— Ce cauţi aici ?

— Nimic... Ce să caut...

— Cine ţi-a permis să vii acum la gară ?

— Nene...

Plutonierul îl măsură cu privirea :

— Spune, cine te-a trimis aici ?

— Cine să mă trimită ? Nimeni. Am venit aşa...

— Urmează-mă !

La comandament, Tică fu reţinut pînă aproape de amiază. I se ordonă să plece imediat de unde a venit. Dacă va mai fi prins în zona frontului, va fi arestat şi condamnat. Intimidat, rătăci cu Botosu numai în afara satului. Băură apă pe săturate.

Au nimerit la doi ciobani, după o luptă cu totul inegală purtată de Botosu cu trei cîini ciobăneşti. Ciobanul, care asistase la luptă, îi propuse un tîrg lui Ticuţă.

— No, dă-ne nouă cîinele ăsta... E fain la lupi... Îţi dăm brînză pe el...

Ticuţă nici n-a vrut s-audă. Dar cîştigă în schimb simpatia ciobanilor. Le mărturisi pentru ce a venit de la Slatina pe front. Înduioşaţi, ciobanii îl ospătară, îi promiseră ajutorul lor ca să-l afle pe Lascu. Dar Tică nu primi. „Dacă vin şi ciobanii, ne prind iar soldaţii, pe cînd eu şi cu Botosu ne vom descurca mai uşor !" îşi făcu el socoteala. Plecă doar cu Botosu, în amurg, să dibuiască compania unde se aflau prietenii lor.

Colindară pînă spre miezul nopţii, înaintînd cu băgare de seamă şi lăsînd mult în urmă calea ferată. Mergeau totuşi la-ntîmplare. Pe front nu se auzea nici o larmă, nici o împuşcătură.

*

* *

Sublocotenentul Tincu, deşi fusese primul în promoţia sa, a refuzat un post la un centru de instruire, ferit de front. A cerut cu insistenţă să i se permită să lupte în prima linie. Fusese oprit adjutant la regiment, dar insistase cu perseverenţă, pînă a fost mutat la comanda companiei, care în scurt timp avea să se acopere de laurii succesului.

Cînd a dat cu ochii, în apropiere, de postul de comandă al companiei, de mogîldeaţa cu ţurcana ponosită, înfiptă adînc pe cap, pînă la sprîncene, sublocotenentul îşi reţinu cu greu zîmbetul.

— Cum îţi spune ?

Băietanul tăcea. Rareori privea spre ofiţer pe furiş, da' nu scoase o singură vorbuliţă. Se retrăsese ca o broască ţestoasă în carapacea sa.

— Caporal, cum a ajuns copilul acesta aici ?

Caporalul nu putu să răspundă. Ridică din umeri, mirat şi el de prezenţa băietanului ivit ca din pămînt lîngă ei. Toţi trei se măsurau în linişte. Tăcerea copilului îl irită însă pe ofiţer. I se adresă cu duritate în glas şi în gest :

— Ascultă, ţîcă, aici nu avem vreme de ghicitori. Răspunde-mi imediat cum te cheamă ?

Copilul tăcu cu încăpăţînare.

— Caporal, predă-l imediat poliţiei de front !

Auzind ameninţarea, băietanul se foi, apoi vorbi cu greu, după o chibzuinţă bătrînească, ţărănească :

— Tică !

— Şi mai cum ? îl chestionă în continuare ofiţerul.

— Tică !

— Măi, Tică, ţii neapărat să mă superi ?

— Tţţţ... şi dădu din cap în semn de negare.

Sublocotenentul Tincu îşi aprinse o ţigară şi continuă cu ton mai îndulcit convorbirea neobişnuită pe front :

— Cîţi ani ai ?

— Şai'şpe... şai'şpe ani...

— De ce minţi ?

Tică roşi cu vinovăţie :

— Şa'şpe ani... Sau mai bine zis cinci'şpe fără o lună şi două zile...

Îşi şterse cu dosul palmei sudoarea ce-i brobonise fruntea arsă de soare şi necruţată de ploi şi ninsori.

— Şi ce cauţi pe front ?

Tică nu răspunse. Amuţi din nou. Încremenise ca o stană de piatră din basme.

— Şi ce cauţi pe front ? Răspunde odată !

Tică tot nu se hotărî să vorbească.

— Aici sîntem în linia întîia... Oricînd lupta poate reîncepe. Nu ţi-i teamă ?

— Ţţţţ ! Acelaşi gest de negare din cap.

— Bine, bine, dar ce vînt te-a adus pe la noi în vizită ? îl întrebă Tincu, înveselit de comica şi ciudata arătare răsărită în lumina dimineţii, parcă din adîncul bolovănos şi aspru al pămîntului.

Băietanul nu se încumetă nici de data aceasta să răspundă, nici măcar să-l privească. Îşi pironi privirea pe o creangă de măr pădureţ şi se prefăcu atras doar de farmecul fără asemănare al peisajului de pe malul Tîrnavei Mici. Părea că numai priveliştea îl pasionează deplin în acele clipe hotărîtoare pentru viaţa sa.

— Poate ai vrea să lupţi, aruncă o vorbă ofiţerul.

— Da ! răspunse băietanul cu întreaga-i fiinţă. Afirmarea a fost rostită cu gravitate şi hotărîre de om matur.

Ofiţerul se porni pe un rîs nestăvilit, care-l izbi ca un bici pe Ticuţă. Dar după cîteva clipe Tincu îşi regretă hohotele pe care nu putuse să le stăpînească. Căută să-şi repare greşeala din prima clipă.

— Bine, măi Tică, dar războiul nu-i treabă de copii. Nu-i joc în recreaţie. Cu joarde... cu haiduci.

— Nu-i ! consimţi cu asprime Tică.

— Tu ştii ce răi sînt hitleriştii ?

— Ştiu !

— Şi de unde ştii tu, măi Ticuţă ?

Băietanul îşi arătă rana de după ceafă, care abia se cicatrizase.

— De aici ! De la lovitura asta o ştiu... Şi poate şi de la altele...

Îşi înăbuşi durerea, neplăcîndu-i să se văicărească ca o babă. Era doar bărbat, voia să lupte.

— Te cred, Ticuţă. Ei au lovit pe mulţi oameni. Dar tu eşti prea crud să poţi lupta...

— Ca să mă lovească n-am fost prea crud ?

Tincu fu plăcut surprins de răspunsul înţelept al băietanului. Şi mai ales de hotărîrea lui. De căldura şi ura cuprinsă în cuvintele rostite atît de lapidar şi hotărît.

Încercă totuşi să-i explice :

— Nu, nu eşti încă apt pentru război...

De data aceasta Tică se supără cu înverşunare. Refuză din nou, încăpăţînat, să-l mai asculte. Privirea lui însă spunea parcă ofiţerului : „Mie nu-mi place să mă joc cu oamenii mari. Ei niciodată nu te înţeleg cum trebuie !"

Ofiţerul însă, remarcînd dîrzenia lui Tică, hotărî să adopte o cu totul altă tactică, mai potrivită momentului şi mai ales băiatului care încerca să-l înfrunte cu atîta curaj.

— Văd că eşti decis să lupţi ! Bravo ! Îmi plac oamenii hotărîţi, şi de aceea doresc să te ajut. Dacă-i aşa, adă-mi mitraliera de la buza şanţului de-acolo... Dacă mi-o aduci în braţe pînă aici, te primesc chiar în compania mea. Te fac puşcaş. Am şi o armă pregătită pentru tine.

Tică se lumină la faţă ca prin farmec. Îl privi totuşi pe ofiţer cu neîncredere. Spre deplină convingere, nu se intimidă să-l întrebe deschis, bărbăteşte :

— Nu mă minţi ?

— Pe cuvîntul meu !

— Bine. A auzit şi nenea caporalul...

Dar sublocotenentul Tincu întrebă şi el la rîndul său :

— Şi dacă n-ai să poţi aduce mitraliera, vei pleca imediat de pe front ? Îţi dai cuvîntul ?

Copilul rosti cu autoritate, imitîndu-l pe ofiţer :

— Pe cuvîntul meu !

Caporalul, care asista la scenă, se amuză de acest pariu atît de neobişnuit. Tincu îl surprinse făcînd cu ochiul copilului şi îndemnîndu-l să aducă mitraliera. Tică, entuziasmat, alergă într-un suflet. Îşi împinse cuşma pe ceafă, scuipă zdravăn în palme şi se aşternu pe treabă. Încercă să urnească mitraliera aflată în bătaie. O clătină doar puţin. Ţeava rămăsese mai departe în poziţia de luptă. Băietanul nu disperă. Îşi trase cuşma la loc pe sprîncene, de parcă din cauza ei prima încercare dăduse greş. Îşi readună forţele, scuipă din nou în palme, se încăpăţînă, se încurajă cu un „hei-rup", dar nici noua încercare nu reuşi. „Măi, să fiu al naibii !" Aruncă supărat cuşma de pămînt, îşi suflecă mînecile de la cămaşă, bău o gură de apă din sticla ce o avea lîngă el, închise ochii şi mai cuteză o dată, dar tot fără nici un succes. Se aşeză îmbufnat lîngă arma grea, automată. Sudoarea i se amestecă pe faţă cu lacrimile de supărare şi de neputinţă. Ciuda i se citea în privirea scînteietoare.

— Voi mai încerca o dată !

„Dacă nu reuşesc, mă predă la poliţia de front. Unde să mă duc ? Toată viaţa mi-e numai aici ! Dar ei nu ştiu, sau nu mă înţeleg !"

— Prietene Tică, lucrurile sînt clare ! Sper că ai să-ţi păstrezi cuvîntul şi o să-ţi iei tălpăşiţa ! Aşa-i ? De altfel e şi timpul, interveni ofiţerul.

Înverşunat, Tică îl fulgeră cu ochii ca două tăişuri. Îşi muşcă buzele, să nu vorbească. Îi era frică să nu scape un cuvînt mai aspru.

Sesizîndu-i intenţiile, locotenentul Tincu îl îndemnă cu bunăvoinţă şi căldură în glas, surprins de hotărîrea băietanului:

— Poftim, vorbeşte! Hai, nu mă supăr!

Ticuţă, cu glas repezit, răspunse în cîteva cuvinte ascuţite, nereţinute:

— Da' tu poţi?

— Desigur! Poftim!

Tincu se îndreptă spre mitralieră, îi demontă ţeava de afet şi apoi le duse pe rînd la locul fixat de comun acord.

— Aşa aş fi putut şi eu, îi declară Ticuţă, convins de forţa sa.

— Păi vezi, prietene Tică, mai întîi trebuie să înveţi să cunoşti armamentul, şi cînd ai să împlineşti anii regulamentari, ai să ajungi soldat.

Tică nu se dădu bătut:

— Ştiu să trag cu puşca!

— Ia să te văd, lăudărosule!

Luă o cutie goală de conserve din şanţul şoselei, o rezemă de un copac şi întinse băietanului arma caporalului cu cinci cartuşe.

— Să te văd dacă ştii s-o încarci măcar!

Cu mişcări repezi, Tică mînui închizătorul, apoi împinse atent cartuşele în magazie. Întrebă ca un virtuos al tragerilor:

— Cum bate?

— Puţin spre stînga. Grupează mai la dreapta. Da' nu mult, îl ajută caporalul.

— Hm! Hm!

Se aşeză în poziţie de tragere cam la optzeci de metri. Tincu se împotrivi.

— Hei, distanţa! Treci cu douăzeci, treizeci de metri mai aproape de ţintă. De-acolo nici n-o vezi măcar!

Îmbufnat, Tică se îndepărtă cu douăzeci de metri; acum între el şi ţinta improvizată se aflau cam o sută de metri:

— Ce, crezi că sînt copchil? Ştiu eu ce fac!

Ofiţerul îl privi plin de admiraţie. Îi plăcu şi constată mult-umit siguranţa şi calmul lui Tică, ca al unui verificat trăgător de mare precizie.

Cu o viteză apreciabilă băiatul descărcă fără să clipească întregul conţinut de cartuşe în cutia de conserve.

— Gata! La ultimul m-a furat puţin respiraţia!

Sublocotenentul Tincu ridică uimit cutia de conserve. Toate cartuşele erau grupate într-un cerc minuscul. Tică, departe de a se îngîmfa, preciză cu modestie :

— Dacă ar fi fost pe dîmb, ar fi mers strună !

— Te felicit pentru felul cum ai tras ! Dar aşteaptă la părinţi pînă vei îndeplini anii ca să te luăm în armată...

Vorba îi scăpă necontrolată, aproape că o regretă :

— N-am părinţi...

— Cum ?

Răspunse cu un fel de reţinere şi de jenă.

— N-am... Nici casă... Nici părinţi...

Pentru o clipă, sublocotenentul se simţi descumpănit. Copilul îl privea cu o tristeţe adîncă, dar cuta timpurie de pe frunte arăta că nu-i place să fie compătimit. Se ridică bărbăteşte să plece. Îşi aranjă pantalonii vechi şi peticiţi, îşi strînse cureaua, îşi trase surtucul strîmt, care nu-i cuprindea pieptul, îşi ascunse picioarele ca să nu-i fie zăriţi tîrlicii de postav maro, decoloraţi şi rupţi.

— Stai ! Mai întîi să mănînci ! îi propuse Tincu.

— Ba ! scrîşni băietanul.

I se adresă atunci cu autoritate, pe ton de comandă :

— Atîta timp cît eşti în această companie ai să execuţi ordinele mele. Stai jos ! Caporal, două gamele cu ciorbă şi pîine ! Pas alergător !

Caporalul se îndepărtă în fugă să execute ordinul.

Tincu se aşeză lîngă copil. Îşi scoase casca grea de metal ce-i apăsa tîmplele. Casca era înfierbîntată şi plină de stropi de sudoare.

— Măi Tică, aici nu-i joacă, mor oamenii...

— Şi acasă mor !

— Se poate. Dar compania cu care am plecat la sfîrşitul lui august avea 143 de ostaşi, şi din ei au mai rămas, doar după cîteva zile, 74... Pricepi ? Restul, morţi, răniţi...

— Atunci, de ce nu vrei să mă primeşti pe mine să lupt ? Aş înlocui pe cei morţi, răniţi... Aşa-i ?

Lui Tincu îi plăcu că băiatul i se adresa familiar şi că avea o judecată clară, matură. Orice stînjeneală îi dispăruse lui Ticuţă ca prin farmec. Ba, luă şi iniţiativa în discuţie :

— Aţi văzut doar cum trag cu arma !? Tatăl meu a fost pădurar. M-a deprins şi pe mine. Pot lua pasărea din zbor cu arma... Şi n-am frică... Pot să străbat o pădure cît de adîncă, noaptea. Pot sta pe întuneric şi în cimitir, şi n-am frică. Dacă

m-ați cunoaște... Și apoi aș putea să mă strecor neobservat oriunde ați avea nevoie. Ca o tîrîtoare...

Între timp, caporalul adusese gamelele cu ciorbă rece și pîinea tare ca o dinamită. Ofițerul încercă să schimbe cursul convorbirii :

— Ce să-i faci, prietene Tică, atît îți putem oferi ! O ciorbă sleită și o pîine mai tare ca o grenadă.

După cîteva clipe de ezitare Tică se repezi să mănînce lacom.

— De cîte zile n-ai mîncat ?

— Numai de două. M-au hrănit niște ciobani... Apoi am colindat. Am băut apă și am mîncat fructe. Mai ales mere pădurețe... Totu-i să știi să le alegi... Și guliile sînt bune... Mai cu seamă cele lunguiețe...

Deodată își aminti de ceva. Scoase dintr-un buzunar larg al pantalonilor o ceapă albă și subțire :

— E dulce ! De apă. Numai trebuie spartă cu pumnul.

Tică, după ce a spart ceapa cu pumnul, a dat-o frățește în două.

— Și de unde ești, din Moldova ?

— Din munții Vrancei... Aia care i-a dat șapte feciori lui Ștefan cel Mare. Mama Vrîncioaia...

Graiul lui cu slab accent moldovenesc era amestecat și cu expresii muntenești, dîndu-i un farmec deosebit. Își scoase căciula înciudat că o bună parte din timp mîncase cu ea pe cap. După ce termină masa, ofițerul îi întinse, în glumă, pachetul de țigări.

— Servește !

— Mulțumesc, domnule sublocotenent, dar m-am lăsat de fumat de șapte ani. Am încercat o dată cu mătasă de păpușoi... Mătasă bine uscată și frecată în palmă... Mi-am făcut o țigară cît degetul bucătarului de groasă... și m-a prins tata cînd abia o aprinsesem. Ce-a urmat m-a hotărît să mă las de fumat. Am înțeles că tutunul e vătămător... Trei zile mi-au ars obrajii... Ei, da' taica a rămas cu mormîntul în munții Buzăului, căci acolo locuiam în ultimii ani...

Amintindu-și de tatăl său, oftă, apoi zîmbi, să-și mascheze durerea și slăbiciunea :

— De-atunci știu că „tutunul", chiar și din păpușoi, nu-mi prieste !

Își alungă atent fărîmiturile de pîine de pe haine. Privi cu jind la un coltuc rămas lîngă gamela ofițerului. Surprins, se roșină. Ofițerul se prefăcu că n-a observat nimic.

Se adresă caporalului, care nu s-a clintit o clipă de lîngă ei :

— Pregăteşte două conserve, marmeladă, pîine de război ! Alege-i o pereche de bocanci. Ce număr porţi la ghete, Tică ?

— 37 !

— 37 sau 38... O flanea... Şi o foaie de drum clasa a treia pînă la Buzău !

Tică protestă :

— Ce să caut la Buzău ?

— La rude !

— Nu mai am pe nimeni. Bunicii mi-au murit, iar tata nu are decît un frate... Pare-mi-se că fratele tatii a şi murit undeva pe front... aşa zicea mama... O fi...

Sublocotenentul Tincu îi luă vorba din gură :

— Te vom trimite atunci la P.S.-ul regimentului, la maiorul Boca. Lîngă noi în orice caz nu poţi rămîne. Maiorul e un om de inimă. Tică dragă, pregăteşte-te să devii copil de trupă. Ai masă, haine, casă. Te faci om...

— Ai şi cine să te bată, îşi scăpă caporalul vorba.

Sublocotenentul Tincu se revoltă privind cu înţeles spre caporalul ce tăcea vinovat.

— Nu o să-l bată nimeni ! Şi dacă va fi băiat bun, va ajunge gornist sau chiar în fanfara regimentului... Da, da, subofiţer.

Ofiţerul se aşează să scrie pe porthart scrisoarea către maiorul Boca. Tică se apropie sfios de sublocotenent şi îi vorbi cu reţinere :

— Ştiţi, eu nu sînt singur... Adică nu chiar singur... Mai am pe cineva de care trebuie să am grijă.

— Tu ?

— Eu ! răspunse cu demnitate băietanul.

Pe ofiţer era gata să-l pufnească iar rîsul, dar se reţinu precaut. Întrebă fără să zîmbească :

— Şi pe cine, mă rog ?

Tică se retrase cîţiva paşi, duse degetele la gură şi fluieră haiduceşte, să spargă celor din jur timpanele, nu alta. Mai fluieră o dată şi mai furios. De lîngă un măr păduret apăru un dulău mare şi impunător, cu scaieţi prinşi în părul lăieţ. Se aşeză la picioarele enigmaticului său stăpîn, gata să intervină în favoarea sa de pe poziţie belicoasă.

Tică se simţi obligat să dea o explicaţie suplimentară :

— Cînd am plecat din casa noastră l-am luat cu mine. Ce să fac, n-are pe nimeni pe lume... Trebuie să am grijă de el, sau nu ? E şi el suflet, şi-i tare de nădejde.

Omenia şi comicul situaţiei îl mişcară pe sublocotenentul Tincu în egală măsură. Botosu, parcă simţind că în acele clipe se hotăra soarta sa şi-a lui Tică, se ridică fălos în picioare. În jurul gîtului avea o zgardă cu cuie, cum au cîinii ciobăneşti, care se luptă cu lupii. Tică se hotărî să-l pună la punct, adresîndu-i-se cu voce de stăpîn autoritar :

— Botosule, stai jos !

— Bine, prietene Tică... Poftim, am să scriu şi despre dumnealui, onorabilul Botosu, îl vom repartiza în garda de la depozitul de muniţie. Sper că îşi va face conştiincios datoria ! Vei avea foaie de drum şi pentru el.

Sosi un agent care-l anunţă pe ofiţer să se prezinte de urgenţă la postul de comandă al batalionului. Sublocotenentul ordonă caporalului să-l conducă pe Tică şi Botosu pînă la sergentul de serviciu de la trenul batalionar, şi acesta să-i expedieze cu primul camion la cea mai apropiată gară. Ofiţerul îşi luă, nu fără părere de rău, rămas bun, şi se îndreptă zorit spre maiorul Voica, energicul comandant al batalionului.

*
* *

La postul de comandă a batalionului se aflau căpitanul Sava, comandantul companiei întîia, locotenentul Porumb, comandantul companiei a doua şi locotenentul Stamate, comandantul companiei de mitraliere. Cînd intră sublocotenentul Tincu pe uşă, îl auzi pe Sava :

— Gata, a venit şi a treia !

A treia era compania pe care o comanda Tincu. Aprinşi, îşi continuară discuţia începută în aşteptarea maiorului. Vorbea Stamate, locotenent de rezervă şi profesor de filozofie în viaţa de toate zilele. Avea o biografie aparte : din cauza ideilor sale democratice fusese scos în ultimul an din învăţămînt şi aruncat pe drumuri. Astfel că Stamate a trebuit să se descurce mai mult din lecţiile pe care le preda ca preparator şi pentru care îi revenea o sumă infimă. Dar şi-a apărat cu demnitate şi sacrificiu convingerile sale progresiste.

După 23 August a pornit pe front la cererea proprie. Spunea cunoscuţilor : „Nu fac altceva decît trec de la teorie la practică. E crezul vieţii mele şi sînt obligat să-l îndeplinesc !"

Stamate vorbea cu căldură, lipsit de emfaza şi didacticismul caracteristic funcţiei sale :

— Domnilor ofiţeri, tăifăsuim ca în timp de pace, dar aş vrea să subliniez ideea centrală a discuţiei noastre. Eu nu cred decît într-un eroism conştient, atunci cînd militezi pentru o cauză nobilă, de care eşti profund convins. Cînd te expui pericolelor numai de dragul lor, o faci din spirit de aventură, de senzaţional, şi atîta tot.

Căpitanul Sava interveni acru în convorbire :

— Fleacuri, domnule profesor, fleacuri. Ofiţerul comandă, şi ostaşul execută, ăsta-i tot mecanismul luptei... Ce idei, ce conştient ? Fleacuri ! Auzi, ideal !? „Te duci în foc, şi mori !" Soldatul merge în şuierul gloanţelor, şi moare. Ăsta-i tot mecanismul, nu-i nici o filozofie.

Locotenentul Porumb se axă pe poziţia căpitanului său.

— Eroismul, după părerea mea, este un rezultat al instrucţiei, al răspunderii profesionale. Instrucţia tehnică din timp de pace pregăteşte pe eroi.

Profesorul Stamate se opuse cu violenţă.

— Să fie oare aşa ?... Aţi putea să-mi răspundeţi cîtă instrucţie tehnică există în cazul de faţă ? În luptele recente de la Băneasa, la unitatea din care făceam parte atunci s-a prezentat un tînăr muncitor din gărzile patriotice. Situaţia în această clipă era disperată. Comandantul regimentului i-a dat o armă. Tînărul muncitor, care nu făcuse încă armata, a luptat lîngă soldaţii noştri. El ura din toată fiinţa sa pe inamicul din faţă — un proces complicat, dar logic şi explicit. Un tanc inamic se îndrepta spre tunul nostru anticar, pentru o clipă aflat într-un incident de tragere. Cîteva secunde, şi tunul ar fi fost scos din luptă, distrus. Tînărul, care avea un butoiaş de benzină pentru avion alături, s-a repezit spre tanc, sub protecţia butoiaşului. A ajuns în faţa tancului, a aprins benzina, şi restul puteţi să-l deduceţi şi dumneavoastră... Este acesta un caz de eroism ? Sigur că da. Un eroism conştient, o dăruire totală.

Căpitanul Sava nu se lăsă de loc convins :

— Fleacuri !... Să-mi arătaţi şi mie un asemenea om, şi atunci vă cred... Acestea sînt palavre, domnii mei. Eu am văzut un ostaş care era cel mai fricos din compania pe care o comandam. Cînd a venit tancul spre groapa lui, neavînd altă scăpare, s-a aruncat cu sticle incendiare asupra tancului. A distrus tancul. Dar pentru mine acest soldat a rămas tot un fricos... Este ?

Spre surprinderea căpitanului, profesorul îl aprobă cu bunăvoinţă :

— Aveţi deplină dreptate, domnule căpitan. Dar acest act nu înseamnă eroism. E o urmare firească a instinctului de conservare. Dacă avea posibilitatea să fugă, fără a fi atins de gloanţele tanchiştilor, vă rog să credeţi că acel soldat ar fi rupt-o la goană, de i-ar fi sfîrîit călcîiele. Eu rămîn pe acelaşi principiu, eroul nu se poate afirma decît în sprijinul unui ideal nobil. Un monarh prusac din secolul al XVIII-lea a spus o vorbă înţeleaptă : „Dacă soldaţii noştri ar înţelege de ce purtăm războaiele, n-am mai putea duce nici un război..."

Sublocotenentul Tincu, vizibil emoţionat de întîmplarea cu tînărul muncitor erou de la Băneasa, asemuindu-l cu Tică, interveni şi el în discuţia generală :

— Domnule profesor, sînt de părerea dumneavoastră în mare parte.

Căpitanul întrerupse din nou :

— Fleacuri !

Profesorul de filozofie trecu zîmbitor peste tonul oarecum impertinent şi zeflemitor al căpitanului cu mustaţa argintiu-ruginie, care dovedea că numai războiul ar mai fi putut să-i aducă avansarea la gradul de maior, altfel rămînînd pînă la pensie, şi fără drept de apel, statornic notat cu „bun în grad", şi continuă :

— Domnule căpitan, mă văd obligat să vă contrazic şi să vă încunoştiinţez că nu putem discuta astfel o temă de etică. Nu tot una este un soldat pregătit pentru jaf şi cotropire cu un soldat care apără comandamentele superioare ale omului, civilizaţia, pacea...

Căpitanul Sava se înfurie :

— Domnule profesor, te fofilezi tot timpul să-mi dai răspunsul exact. Orice om poate deveni erou ?

— Da. Nimic nu-i predestinat.

— Ei, atunci aş vrea să te văd pe dumneata dovedindu-ne-o !

— Cînd mi se va crea situaţia...

— Îţi vom crea-o, fii sigur de asta !

— Vă mulţumesc. Voi putea astfel să vă dovedesc că eroismul nu este numai rezultatul unui reflex biologic, al instinctului de conservare, şi nici reflexul unei îndelungi deprinderi profesionale, şi nici responsabilitatea imediată, ci un act complex, care are la bază cauza pentru care militează luptătorul. Poftiţi, un soldat din geniu, cu specializarea de distrugere a minelor...

— Drepţi ! ordonă căpitanul Sava, care-l văzu intrînd pe comandantul batalionului.

Urmă o linişte mormîntală.

În orice timp al istoriei, în orice veac ar fi trăit, maiorul Voica era destinat meseriei armelor. Mic, cu fața smeadă, subțirel, tot timpul într-un autocontrol asupra propriei sale persoane, studiindu-și fiecare gest, ajunsese pînă acolo, încît pe front se bărbierea în fiecare zi de două ori și își călca zilnic ținuta de campanie. La unitate unii erau plăcut surprinși de exigențele sale duse uneori pînă la extrem. O parte din ofițerii mai vechi îl bîrfeau însă pe la colțuri: «Strașnic de exigent!... Din acest aluat se plămădesc „trupagii" din timp de pace, meșteri la birou și la instrucție, dar care dau bir cu fugiții în război, viitori „scutiți" de front din cauza „supraemotivității" sau a „uzurii nervoase"...»

Maiorul Voica își avea o amărăciune adînc îngropată în sufletul său.

Din școala militară fusese cel mai bun din promoție, dar datorită relațiilor altor elevi, a fost în permanență nedreptățit. Pînă și la examenul pentru gradul de maior s-a izbit de asemenea greutăți. Aflase și motivul. Generalul, președintele comisiei de examinare, se exprimase cu autoritate: „Cred că ar fi mai indicat nepotul domnului ministru al apărării să ocupe primul loc! Voica e os de țăran încăpățînat din cale-afară". Un colonel încercase să-l contrazică: „A răspuns cel mai bine. Are un caracter ferm și tenace. E un diamant". Generalul l-a pus la punct cu o glumă: „Se poate. Dar acest diamant mai trebuie șlefuit!"

Astfel, maiorul Voica asistase cu resemnare cum mediocrițile din școala militară i-o luau spectaculos înainte. Mulți ofițeri din promoția sa, cu totul incapabili, fuseseră trimiși să studieze la școlile speciale din Franța sau Germania. Probitatea profesională și caracterul nu i-au fost alterate de aceste injustețuri. Undeva, tăinuit, mai păstra speranța că se va împlini dreptatea și pentru el. Și nu se înșelase.

Acum, cînd ajunsese comandantul batalionului, față de subalterni avea totdeauna o atitudine severă, impusă și prin exemplul său personal, fără reproș. Iubea meseria armelor și avea o convingere proprie despre menirea comandantului: „Profesiunea de ofițer o îmbrățișezi o dată pentru toată viața, și dacă uiți acest adevăr o singură clipă, înseamnă că ți-ai ratat propria existență. A avea tact înseamnă a acționa cu intransigență și exigență, clar și hotărît, dar în același timp apropiindu-ți-l pe subordonat prin grija permanentă pe care o manifești față de om, printr-o atitudine judicioasă și atentă".

Datorită unor convingeri nestrămutate ura pe fasciști, și această înverșunare reușise să o transmită și oamenilor aflați sub comanda sa.

Intrînd la postul de comandă al batalionului, maiorul Voica îi salută scurt din cap, apoi, după o veche deprindere a sa, își studie minuțios toți subordonații. Întîrzie mai mult asupra ținutei fiecărui ofițer în parte. Pe față i se putea citi în aceste clipe mulțumirea sau nemulțumirea. Se opri cu privirea asupra sublocotenentului Tincu. Cu pași repezi veni lîngă el. Îi puse mîna pe bărbie :

— De cînd nu te-ai bărbierit ?

— De ieri... De fapt nici nu prea am barbă...

Maiorul se întunecă :

— Oare puful ăsta blond nu-i barbă ? Disciplina începe de la barbă. Chiar în timp de bombardament am să fac inspecție la ținută ostașilor. Și am să pedepsesc cu severitate orice abatere. Poftim, dumneata ai deocamdată trei zile de arest sever...

Ofițerii se așezară tăcuți pe lăzile de campanie sau pe cele de muniție. Ceilalți comandanți de companie, scăpați de primul control, răsuflară ușurați. Maiorul scoase un carnețel mic cu coperți în carouri, din cele ieftine, care se vindeau elevilor din primele clase, și îl studie, timp de cîteva minute. După consumarea lor, povesti lapidar :

— La o companie din regimentul 15 infanterie s-a strecurat un civil. Nu a fost un spion, venise cu gîndul să lupte. Dar domnul comandant al Diviziei a fost neplăcut surprins de acest fapt. Noi sîntem armată disciplinată, și nu azil de adunături. Cine vrea să lupte voluntar să se prezinte mai întîi la Cercul de recrutare, și apoi să fie trimis la regiment. Da, să fie încadrat cu forme în regulă. În această privință nu accept nici o motivare, nici un compromis... Voi face o verificare minuțioasă a pozițiilor ocupate de fiecare companie în parte și voi controla fiecare om !

Urmară dispoziții și ordine de luptă amănunțite, după un îndelung studiu pe hartă.

Apoi, cînd comandanții de companii se pregătiră să plece, maiorul îl reținu cu un gest pe sublocotenentul Tincu.

Sublocotenentul se gîndi cu spaimă : „A aflat probabil de întîlnirea avută cu Tică. Îmi va reproșa că nu l-am înaintat poliției de front. Te pomenești că mă va trimite direct în fața tribunalului militar de front !"

Voica însă își chemă calm ordonanța. Îi ordonă ca ceva obișnuit :

— Adu serviciul meu de bărbierit !

Tincu privea nedumerit. Maiorul era proaspăt bărbierit. La semnul comandantului de batalion, sublocotenentul se așează cu timiditate pe băncuța improvizată de la intrare. Simțea că stă pe jăratec. Abia articulă mecanic, cu vocea neînsufletită :

— Permiteți...

— Nimic !

Cînd intră ordonanța, maiorul își luă casca, se pregăti să plece în inspecție, ordonîndu-i soldatului, din pragul ușii :

— Să-l bărbierești pe domnul sublocotenent !

*

* *

Cînd caporalul îl aduse pe Tică, sergentul Asandei de la trenul batalionar îl cuprinse pe băietan în brațe. Întrebă, surprins de neașteptata apariție :

— Cum de-ai ajuns aici ? Cine ți-a ajutat, Ticuță ?

— Eu singur m-am ajutat.

— Ți-am promis doar că vin să te iau la terminarea războiului. Sau n-ai încredere în mine ?

Caporalul, după ce îi raportă sergentului ordinul comandantului de companie, se retrase la postul de comandă.

Tică abia îndrăzni să-l întrebe pe Asandei :

— Chiar ai să mă trimiți la Slatina, la regiment, la „P.S." ?

— E ordin, Ticuță. Te prezinți la maiorul Boca, ajungi gornist, sau la fanfară... De ce te-ai supărat așa ?

Băietanul îi povesti toate peripețiile drumului și încheie :

— Cînd am dat de tăluță aici, eram sigur că mă vei alunga la Slatina. Du-mă la nenea Lascu, măcar atîta fă pentru mine. El mă va înțelege și m-o ajuta cum se cuvine...

Asandei își ascunse privirea. În adîncul său se dădea o mare luptă. „Ce-ar fi să-l țin pe lîngă mine pe copchil ? Aici, la administrația companiei, la trenul de luptă, nu-i chiar ca în prima linie. Ar avea adăpost în căruța mea, și hrană berechet... Dar frontul e front. Și pe noi bate artileria... Și cine mai știe, s-ar putea chiar să fim atacați. Pot eu să pun în pericol viața, și așa atît de nenorocită a acestui copilandru ?... Nu !"

— Sergentul Lascu e în prima linie ! Acolo nu poți ajunge. Și el n-ar admite în ruptul capului să rămîi la noi. Vom pleca imediat. Crede-mă, și pe mine mă doare inima, dar trebuie să te trimit la regiment, la Slatina. N-am încotro...

Ajunseră la magazie. Asandei pregăti cu minuţiozitate sacul cu merinde de drum.

— Aici ai hrană. Pîine de război... merge muiată în apă... Marmeladă... Conserve de porc... Dacă le încălzeşti, sînt foarte gustoase... Lui Botosu o să-i dăm hrana în bani...

Rîse numai Asandei. Tică se prefăcu că nu-l ascultă. Mormăi cu tristeţe, ca pentru el :

— Am întins atîta drum degeaba...

— Cum degeaba, Ticuţă ? M-ai văzut pe mine. Şi acum te întorci cu camionul, cu trenul, cu foaie de drum şi cu hrană, ca un boier, nu ? Şi cu bani la buzunar...

Dintr-o pungă veche, cu pielea mucegăită de sudoare, scoase două sute de lei — toate economiile sergentului.

— Ţine-i !

— Eu ?

— Nu ! Pentru Botosu. Hrana în bani... Îi dăm banii, să-şi cumpere singur merinde... Pricepi ?

Tică nici nu-l privi, darmite să mai zîmbească la glumă.

— Ţine-i ! O să semneze Botosu chitanţa de primire la întoarcerea noastră de pe front. Dar ai grijă să nu bea, să nu fumeze şi să nu-şi cheltuiască banii din prima zi... şi, pentru că are darul băuturii, păstrează-i tu banii...

— Mulţam. Noi ne descurcăm şi singuri... hotărî Tică cu demnitate reţinută.

În zadar încercă ostaşul să-şi repare greşeala :

— Ţi-i împrumut cu chitanţă. Cînd ne întoarcem ai să mi-i dai înapoi... şi, doar nu pe tine te ajut, ci pe Botosu... El o să-i primească, nu-i aşa, Botosule ?

— Nici eu, nici Botosu nu sîntem deprinşi a primi bani de la nimeni...

— Ticuţă, dacă judeci aşa, o să muriţi de foame.

— Nici o teamă... N-om muri noi... Nici pînă aici n-am murit... Se mai descurcă oamenii...

Se îndreptară spre drumul ce ducea la trenul de luptă regimentar, unde forfoteau fără astîmpăr, într-un continuu du-te-vino, camioanele cu provizii şi muniţii.

— Să umblaţi cu băgare de seamă în tren !

Tică i-o reteză scurt :

— Am mai umblat noi cu trenul !

Tăceau. Umbrele lor se prelungeau în asfinţitul de vară. Soarele, ca un gălbenuş, se pregătea să intre în albuşul de zăpadă al norilor scămoşi.

Asandei privi soarele şi exclamă extaziat:

— Ca la noi acasă!

Dar Tică tăcea, îngîndurat. Stăvili elanul brusc, izbucnit în Botosu:

— Mergi liniştit, Botosu! Isprăveşte cu joaca!

După o bună bucată de drum, Asandei îl întrebă îngrijorat:

— Nu cumva eşti bolnav?

— Bolnav?! Da' de ce să fiu... Nu mă doare nimic, protestă Tică.

— Atunci de ce nu vorbeşti?

— N-am ce să mai spun...

Tică aspiră adînc parfumul cîmpului întins.

— Cum n-ai ce să mai spui? întrebă din nou Asandei.

— N-am! Şi apoi nu ştiu să mă vîr cu de-a sila în sufletul omului! Mai ales a omului care mă alungă înapoi la regiment, cu toate că ştie din ce pricină voi să rămîn aici...

— Dar mie îmi place să intru în sufletul omului, şugui Asandei. Vezi, măi Tică, fără o vorbă, fără o glumă, aici pe front, numai cu moartea în faţă, ai înnebuni... Este?

— Mie îmi place să şuguiesc numai cu oamenii care au inima blîndă...

— Şi noi n-avem aşa ceva în „inventar"?

— Păi...

Asandei rîdea de-a binelea:

— Şi de ce n-avem?

— Fiindcă atunci nu m-aţi alunga de aici!... Eu mă pricep să aleg şi bureţi, te-aş ajuta la cazan... Aş aduce şi apă...

Îndîrjit, îşi afundă mîinile în buzunare. Între genele băietanului se desluşi o lumină viorie, de supărare, care prevestea mai întotdeauna lacrimile, fără plîns şi fără scîncet. Mîndria nu i-ar fi permis să plîngă.

O clipă li se auziră numai paşii...

Sergentul Asandei nu-şi cunoscuse părinţii. Copilăria lui a însemnat un şir lung de umilinţi şi lipsuri. Trăia din mila trecătorilor. Nimeni nu l-a mîngîiat vreodată, nu a auzit o vorbă bună. De aceea crescuse ursuz şi îndepărtat de oameni. Învăţase carte argăţind la învăţător pe nimica toată. Deşi era un elev bun, nu a putut urma şcoala mai departe. A luat drumul stînei. Şi tot din cauza sărăciei nu şi-a putut întemeia o familie. Şi-ar fi dorit mai mult ca orice un copil. Uneori îşi spunea: „De-aş avea un băiat l-aş face să ştie şi mîngîierea de care eu nu am avut parte

în copilăria mea !" De Tică s-a simţit legat. „Da, de un asemenea copil aş avea eu nevoie."

Dar copilul ce mergea lîngă el îl privea cu mînie.

— Să ne-aşezăm aici, Tică. Tare mi-i drag să simt cum mă cuprinde amurgul... Aşa, ca o apă... Mai ales acum, cînd nu se mai aud nici tunurile, şi nici bîzîitul avioanelor. Parcă aş fi în sat, cu unul din copiii de pe la noi...

Botosu, simţind apropierea unei pisici, ciuli urechile. Una din ele îi era vizibil avariată în urma luptelor nocturne cu alţi cîini. Apropierea pradei îi provoca lui Botosu instincte vînătoreşti.

— Stai aici, îl potoli autoritar Tică.

— Nu-l laşi să zburde ?

— Nu !

— De ce ?

— E război... Aşa ne-a spus şi directorul şcolii : „E război, şi n-aveţi dreptul să vă jucaţi. Oamenii mor."

Asandei se revoltă :

— Era un prost ! Oamenii mor şi dacă voi nu o să vă jucaţi...

Tică îl înfruntă, fără menajamente :

— Tăluţă ştii, nene Asandei, prin cîte mi-a fost dat să trec în ultimele zile... Numai la joacă nu mi-i gîndul amu. Dacă pui mîna pe mine, fiecare locuşor mă doare. Mi-i trupul ca pisat de lovituri, şi sufletul...

— Asta-i cam aşa... Şi ce ai de gînd să faci, Ticuţă ?

— Voi lupta ! Nu vreau să te mint... Nu-mi arde mie acum de fanfară ! De muzică ! Voi pleca în alt regiment.

— Păi, nu ţi-a spus şi sublocotenentul că războiul nu-i o joacă de copii ?

— Nici nu voi să mă joc ! Voi să lupt, asta voi !

Asandei zîmbi. Tică îi vorbi hotărît.

— I-am arătat şi sublocotenentului ce bine trag cu arma !

— Mi-a povestit caporalul care a fost de faţă. Ei, Ticuţă şi eu cînd eram ca tine conduceam armate de copii în lupte !

— Şi eu mă pricep ! Să nu rîzi ! Ticluiam curse „duşmanului", de mi s-a dus vestea ! se aprinse Ticuţă deodată.

— Acum mă faci să rîd de-a binelea, Ticuţă ! Dar n-ai stat în pădure ?

— Ei, da, dar mergeam la şcoală în sat. Vrei să asculţi o „bătălie" de-a mea ?

— Hai, dă-i drumul ! îl îndemnă Asandei, răsucindu-şi o ţigară din tutun jilav şi de culoare aproape neagră.

— Vezi matale, noi nu ne „luptam" chiar de florile mărului. Aşa, numai de dragul de a ne bate între noi, cum făceau alţi copii... Poţi rîde cît vrei, dar ne băteam pentru un măr care era la marginea satului. Copiii popii, ai moşierului Zicu, ai cîrciumarului spuneau că-i al lor, deşi mărul creştea la şosea pentru toţi. Ne goneau pe noi ăştilalţi mai sărăcani... Din cauza asta nici nu ştiam ce gust aveau merele, că mai totdeauna le mîncam pe apucate, înainte de a ajunge să se coacă bine !... Da-i povestea cam lungă...

Asandei, trăgînd un fum de ţigară, îl îndemnă din nou :

— Spune-o pînă la capăt, dacă ai început-o !

— Eu şi cu prietenii mei ne-am sfătuit să cucerim tăpşanul şi mărul de la marginea şoselei. Ne-am apucat zdravăn de lucru. Ne adunam la mine în pădure, să nu se observe mişcările. Nu prea aveam timp de joacă, şi nu prea ieşeam din cuvîntul mamei mele, aşa că mai mult noaptea ne adunam. Astfel că într-o dimineaţă, cu toţii în forţă, cu arcuri, cu praştii, cu ţapine şi puşcoace de soc am cucerit mărul. Pricepi ?

— Hm ! Să zicem că da, îl încurajă Asandei.

— Cînd ne întăream cetatea cucerită, iată-l şi pe Tănăsache, fiul cîrciumarului. El conducea cealaltă tabără, şi era cu vreo trei ani mai mare decît mine. A ţipat : „Hei, luaţi-vă tălpăşiţa, mărul este al nostru !" „Ba-i al nostru", îl înfruntam eu, cu dispreţ. „Ce zici, măi ţîncule, te mănîncă spatele ?" se ţîfni el cu neruşinare spre mine. Taberele erau faţă în faţă. Mie îmi năvăleau lacrimile în ochi, nu alta, de mînie. „Şi de ce-i al vostru ?" îl întrebai cu tărie. „Fiindcă aşa vreau eu şi cu dumnealor. Ştii, aşa ne place nouă !" Zicînd asta, şi-a scos din buzunar un cuţitaş mic de vînătoare. „Ei, cine mai are de spus ceva ?" Ne privea pe toţi batjocoritor. Ce era să fac ? Eu, comandantul, trebuia să răspund. Îl căutai din ochi pe Botosu, dar dumnealui dezertase într-o curte din vecinătate şi deschisese un al doilea front împotriva javrei care-l încolţise. M-aş fi încumetat la luptă, deşi era mai înalt, mai voinic, şi avea custură lucioasă în mînă. Nu aş fi dorit nici într-un caz să părăsim cîmpul de bătălie plouaţi. Mi-am adus aminte de briceagul pe care-l aveam la mine. Îi scosei lama din teaca în formă de peşte, chiar în faţa lui. „Zic să ne batem noi doi, şi cel care va fi învins va părăsi tăpşanul cu toată ceata lui", i-am strigat eu. Copilul notarului, care avea frică de cuţite, propuse să ne batem numai cu pumnii, şi în luptă dreaptă, de centură. Eu mi-am împrăştiat pe cei din ceata mea pe margine, ca nu cumva să fiu potopit cu o ploaie de pietre. Apoi am sărit

în mijlocul cercului: „Hai, Zmeule, să ne încercăm vîrtoşenia! Dar cuvîntul să ne fie cuvînt." Lupta nu a durat mult, fiindcă eu, mai mic de înălţime, m-am înşurubat bine sub el, Tănăsache neavînd timp nici să mă apuce de curea, cînd se simţi învîrtit prin aer şi fulgerător repezit la pămînt. Grupa lui amuţi, mai ales că şi Botosu, victorios, îşi făcu apariţia... Ce să mai spun, mărul a fost al nostru. Ei s-au retras ca turcii la Plevna... Noi am rămas să facem pe rînd, de pază, împreună cu Botosu. Bănuiam că ceata lui Tănăsache nu va sta cu mîinile în sîn. Şi am avut dreptate.

Cunoscînd patima lui Botosu după pisici, au adus un motan roşcat şi bătăios, cu ajutorul căruia l-au ademenit pe Botosu, care, ca un dezertor, şi-a părăsit postul şi s-a lăsat atras în cursă. Ticăloşii ne-au luat prizonier pe Radu, omul nostru, care se afla de pază. Drept răspuns, ne-am hotărît să le luăm prizonier cîinele lor şi să-l închidem într-un beci al unei case dărăpănate de lîngă cimitirul satului. Da' a scăpat de acolo.

Asandei rîdea de-a binelea. Abia i se mai zăreau ochii prin întuneric.

— Vezi matale, noi eram pentru ei nişte bieţi copii ai nimănui! Adică eu şi prietenii mei treceam drept nişte sărăcani, nici n-aveam după ce bea apă, pe cînd dumnealor, odraslele bogătanilor, îşi aveau toate drepturile... Ne-am organizat după felul haiducilor, chiar aşa am şi ticluit planul de luptă. Am trimis mai întîi pe Glicor, cel mai puţintel la trup din tabăra noastră, să se ia la harţă cu fiul popii Nicanor, Mitruţ, care se afla în post la măr. Fiul popii şi cu Dovleac, aşa-i spuneau cîinelui lor, s-a repezit la Glicor, siguri de victorie. Dar în acelaşi timp am năvălit noi cu Botosu în frunte. Dovleac, cel care încercase tăria lui Botosu, dădu bir cu fugiţii, la fel ca şi Mitruţ. Astfel am pus din nou noi stăpînire pe cetatea furată. Dar ca învăţătură de minte, după prima păţanie, pe Botosu l-am legat de măr cu un lanţ lung, iar străjile le-am rînduit cîte doi. Unul se bătea, în timp ce celălalt dădea alarma. Ce zici?

— Straşnică organizare.

— Păi vezi!

— Şi aţi mai pierdut mărul?

Copilul oftă supărat!

— L-am.

— Cum l-aţi pierdut?

— Au mînat bogătanii pe jîndari, şi aceştia au tăiat mărul. Aveau nevoie de lemne şi la post...

— Afurisită treabă, făcu Asandei.

— Păi, nu ? Păi, războiul de acum nu-i tot la fel ? Nu tot cu alde Mitruţ ne batem ? Mie îmi spui ?... Las' că le ştiu prea bine pe toate... Mi-a spus mie ceva nenea Lascu !...

Îşi strînse încruntat buzele. Băietanul se retrase în muţenia sa ca într-o carapace blindată şi de nepătruns. Tăcură o bună bucată de vreme.

— Să mergem, hotărî Asandei. Noaptea vin mai multe camioane, şi pînă în zori trebuie să fiu la companie. Cine o să gătească în locul meu ceaiul ? Sotir, bucătarul, e cam somnoros şi, dacă nu-l uzi cu un bidon de apă, nici nu se urneşte din pat.

Se auzea ţîrîitul greierilor, foşnetul pomilor şi al porumbului. Pe şosea se retrăgea populaţia fugită din zona frontului. Şirul căruţelor părea o caravană cenuşie, tristă, care lua tot timpul forme ciudate. Mulţi oameni mai purtau încă în ochii înspăimîntaţi crimele şi jafurile comise de trupele fasciste în retragere. Gemetele se auzeau înfundate, acoperite de zgomotul căruţelor şi îmbulzelii de pe şosea. O forfotă nemaipomenită, strigăte şi chemări de oameni rătăciţi, plînsete disperate de mame. Dorind să-l scutească pe copil de priveliştea sfîşietor de dezolantă, sergentul hotărî :

— Ştiu un drum mai scurt prin porumbişte !

Acum larma înfiorătoare şi tragică rămase în urmă.

— Ce faci acolo ? îl întrebă sergentul pe Tică, văzîndu-l aplecat.

— Mi-a intrat un cui în talpa piciorului.

Abia în acea clipă Asandei îşi aminti de bocancii pe care-i promisese Tincu.

— Stai jos !

Se aşeză şi Asandei. Cu gesturi repezi îşi scoase bocancii :

— Ţine-i !

— Cum ?

— Fără întrebare... Încalţă-i, şi gata !

Tică se supuse înfricoşat de asprimea nebănuită din glasul militarului. Îşi încălţă pe rînd bocancii.

— Aoleu, încape încă unul ca mine în ei... Nu-i primesc !

Asandei nu se lăsă înduplecat :

— Azvîrle tîrlicii ! Lasă, ai să creşti, şi bocancii o să-ţi vină taman bine. Sînt rezistenţi, te-or ţine pînă la adînci bătrîneţi. Ai să-i laşi şi moştenire !

Sergentul se îmbunase din nou. Rîdea şi Tică.

Se auzi un uruit de avion.

— E de recunoaştere, de observaţie, de noapte, presupuse Asandei.

— De-al cui e ? întrebă Tică.

— De-al nostru. Îl cunosc după sunet. Am mai prins şi noi aripi. Ne-a venit şi nouă rîndul să-i mai ţinem cu capul la pămînt cu avioanele noastre.

Zgomotul avionului se stinse. Se auzi din nou numai ţîrîitul neîntrerupt al greierilor. Deodată, copilul sparse tăcerea. Glasul îi era copleşit de emoţie :

— Zic că matale să te întorci ! Ar putea să te vadă cineva desculţ, vreun superior... Dar să ştii că eu oi merge tot pe front, la alţi soldaţi...

Vorbele băietanului îi sfîrîiau inima ca pe jăratec. Răspunse posac :

— Măi Tică, treaba ta ce ai de gînd să faci mai departe. Dar ordinul trebuie executat... Te duc la camion, şi să ne vedem cu bine... Continuă cu o stînjeneală fără margini în glas : ...Deşi sfatul meu e să mergi la regiment. Maiorul Boca e un om de inimă. Mă aştepţi la P.S., şi după aia ne-om descurca noi doi în viaţă... Că de, n-or muri toţi oamenii în război, şi or avea şi luptele astea odată un capăt. Am eu dreptate, au ba ?

Tică nu răspunse. Îşi vedea mai departe de drum, urnindu-şi cu greu picioarele în bocancii uriaşi. Caporalul înţelese tăcerea băietanului.

— Ascultă, măi Tică, nu trebuie să te superi. Şi eu, şi sublocotenentul, nu-ţi vrem decît binele.

— Binele ţine de împlinirea dorinţei pe care o are cineva. Asta-i ! Dacă unui om îi este sete şi îi dai zahăr, geaba. Nu-i nici un bine în asta ! Dacă-i este sete, dă-i apă ; dacă vrea să lupte, dă-i armă şi ţine-l lîngă tine în foc. Asta da...

— Ia uite la ce-l taie capul ! Ştim noi mai cu pricepere ce-i binele. Ai să judeci şi tu mai tîrziu, că nu ne-om lua după o minte de copchil necoaptă...

Se vedeau luminile de la farurile maşinilor. Intrară pe o uliţă lungă. Ajunseră pe înnoptate la trenul de luptă regimentar.

— Mă aştepţi aici ! ordonă sergentul.

— Bine !

— N-ai să pleci ?

— Nu.

— Pe cuvînt de ostaş ?

— Eu nu mint.

Sergentul dispăru într-o încăpere. Se reîntoarse după un sfert de oră. Avea în mînă o pereche de bocanci, un număr mai mic, şi o flanelă groasă, de lînă albă. Şi bocancii, şi flanela erau noi şi miroseau plăcut a naftalină.

— Poftim ! Dă-mi bocancii înapoi. Ăştia ţi-or veni mai bine, ce zici ?

Tică nu răspunse, ronţăia din pîinea de război uscată.

— Ai dinţi buni, rîse forţat Asandei, în timp ce-l privea pe Tică în ascuns, cu coada ochiului.

După ce Tică se încălţă, se îndreptară în tăcere spre parcul de maşini. Se auzeau voci răstite în apropiere :

— Stingeţi farurile ! Numai lumina de camuflaj !

— Stinge lumînarea, că nu eşti la nuntă !

— Antenţie la şanţ !

— Depozitul de benzină, la stînga. Citiţi indicatorul !

Asandei se simţea mai neliniştit decît Tică. Trecură de primul camion.

— Ăsta-i cu muniţie. E periculos.

Nu se opriră nici la al doilea camion.

— Pe şofer îl cunosc eu. E un zăpăcit !

Botosu, speriat, se împiedica de picioarele lui Tică.

Asandei strîngea cei două sute de lei în mînă. Voia să strecoare banii la despărţire, în buzunarul lui Tică. Lîngă bani mai avea o hîrtiuţă cu adresa lui de pe front. „Să ştie unde să-mi scrie la nevoie !"

— Măi Tică, ţine şi nişte cărţi poştale.

— Cui să-i scriu ?

— Mie, băiatule, sau chiar eşti atît de supărat pe mine ? Să nu merit nici o veste de la tine ? Ei ? !

Un camion trecu prin apropiere, gata să-i răstoarne.

— Tot nu răspunzi ? Eşti supărat, sau nu ?

Băiatul mergea încruntat, cu gîndul aiurea. „Oi merge de la gară la o altă companie. Mă voi ruga să mă primească să lupt. Să-mi dea numai o armă, atît. De-aş fi avut arma tăicuţei, nu mă rugam de nimeni. Luptam singur !"

La marginea şoselei aşteptau camioanele gata de plecare. Sergentul căută îndelung, pînă găsi un şofer cunoscut.

— Marine !

— Hai ? !

— Îţi dau o misiune. Pe dumnealor să mi-i duci pînă la gară. Fii bun, vizează-le tu foile de drum şi apoi urcă-i în tren. Îţi rămîn dator cu o cinste pentru asta.

— Hai sus, îi pofti Marin, făcîndu-le strengăreşte cu ochiul.

Botosu se lăsă cu greu urcat în camion. Se instală jos, la picioarele lui Tică, tot timpul speriat şi cu urechile ciulite.

— Marine, să ai grijă să nu-i tragă curentul!

Marin pufni în rîs :

— Poate ai vrea să le dau şi oala ? Nu ? Să-i înfăş, iar din zece în zece kilometri să-i alăptez.

Şoferul era de o veselie molipsitoare, care alungă puţin din tristeţea despărţirii.

— Lasă că-i duc cu bine pe amîndoi, n-ai teamă. Singura grijă să-ţi fie să alegi un vin bun. Mie-mi place mai sec!

Coloana de maşini se pregătea de plecare. Se auziră comenzi scurte. Apoi uruitul asurzitor al motoarelor.

Asandei reuşi să strecoare pe nesimţite banii în buzunarul lui Tică. Se ridică pe vîrfuri, să-l vadă la plecare. Marin îi strigă puternic, să acopere zgomotul motorului :

— Ce-i, Asandei, plîngi ?

Sergentul minţi :

— Vezi mai bine că mi-ai dat colb în ochi. Să-ţi cureţi mai atent camionul!

Maşina era gata de pornire. Şoferul claxonă.

Dar Tică, hotărît, făcu semn şoferului să-l aştepte. Coborî şi se apropie de Asandei cu îndrăzneală. Faţa îi era severă, matură, cu totul transformată.

— Ce-i, Ticuţă, ai uitat ceva ?

— Da. Voi să-ţi mai spun cîteva cuvinte de rămas bun... Lui Tică îi tremurau buzele de mînie. Nene Asandei, mai ţii minte cum arăta casa noastră arsă şi cum zăceau ai mei în bătătură, cu sîngele alături ?

— Aşa ceva nu se poate uita...

— Atunci e bine... Pot pleca!

Sergentul îl ţinu de haină :

— Spune-ţi tot gîndul, Ticuţă.

— Fie! Voi sînteţi mai răi şi mai cîinoşi la suflet...

— Decît cine, Ticuţă ?

— Decît ei... Cei care mi-or ucis părinţii şi mi-or dat foc la casă...

Sergentul păli. Lumina viorie a nopţii îi juca pe faţă. Simţea că sîngele i se scurge din vine, că trupul i se năruie moale şi lipsit de vlagă. Tică nu-l slăbi. Bănuia că a pus degetul pe rana din sufletul lui Asandei şi nu dădu înapoi :

— Ei mi-au răpus tot ce-aveam pe lume. Da' voi ? Voi îmi luaţi putinţa de-a mă răzbuna. Mă îndemnaţi să cînt la fanfara militară. De cîntat îmi arde acum mie ? Pe om l-ai ucis şi gata. Da' să-i iei şi dreptul de a putea să plătească pentru cele îndurate e mult mai hapsîn. Înţelegi, nene Asandei ?... Vreţi să-mi feriţi viaţa, aşa ziceţi ? Da' v-aţi gîndit că un asemenea trai e mai mult decît o ocnă ? Nu mi-aş ierta-o, oricîte zile oi mai avea... Da' nici pe voi nu am să vă iert. Am să vă ocolesc, de ne-om mai întîlni vreodată în cale... Ne-om ruşina unii de alţii... Asta-i !

Asandei zguduit de vorbele băietanului, îi dădu dreptate din toată inima. Dar nu găsea nici un cuvînt la îndemînă să se explice. Tică sfîrşi :

— Fii bun şi spune-i şi lui nenea Lascu toate astea. Să ştie şi el de ce-l voi urî de-acu' înainte !

Se îndreptă cu paşi siguri spre camion. Se urcă. Marin dădu drumul motorului, încercînd să prindă un loc gol să reintre în coloană. Camionul porni.

Asandei alergă cu disperare în urma maşinii.

— Marine ! Marine ! Opreşte odată, omule !

Marin, supărat, trase deoparte maşina din coloană :

— Ce-ai înnebunit ? Vrei să mă rupi iar de coloană ? Ai uitat ceva ?

Asandei nu-i răspunse. Făcu semn lui Tică să coboare. Acesta sări împreună cu Botosu. Sergentul îl prinse pe băietan în braţe. Nici nu mai auzi cuvintele lui Marin :

— Da' vinul să ştii că tot mi-l dai ! M-ai făcut să mă pierd de coloană. Te costă ! Nu uita, mie îmi place vinul mai sec...

Botosu zburda fericit, simţindu-se eliberat din matahala asurzitoare, asemenea călătorie nefiindu-i de loc pe plac. Sergentul îl strînse pe Tică la piept :

— Mai e un camion şi mai spre zori !

Tică se întristă din nou. Asandei rîse :

— Ştii ce mi-am zis ? „Doar capul îl mai am, şi pe tine." Dacă te pierd pe tine, e ca şi cum mi-aş pierde viaţa. La dracu' ! Vei rămîne cu mine. Oi găsi eu cum să te ascund... Este ?

Băietanul îl întrebă cu lacrimi de bucurie pe obraji :

— I-adevărat, adevărat, nene Asandei ?

Asandei se prefăcu straşnic de mîniat :

— Da' ce, eu mint ?... Şi să nu te mai aud că-mi spui nene, că-ţi rup urechile !

— Atunci cum să-ţi spun ?

— Tată. Pricepi tu, mogîldeaţă ? Tată, aşa să-mi zici !

Îmbrăţişîndu-l, Tică declară, revenit la o ţinută de politeţă militară exagerată :

— Am înţeles, domnule sergent ! Să trăiţi, tată !

— Bine, soldat. Cu privirea sus, înainte marş ! Şi să nu te prind că ieşi din sfaturile mele. Gata ! Vorba în front ! Şi ţine cadenţa ! Botosu, păstrează alinierea ! Înainte, marş !

Capitolul III

REGULAMENTUL INIMII

Deşi comuna Salca era eliberată de cîteva ore, sătenii încă nu se întorseseră cu toţii acasă. Trenul de luptă, bucătăria, magaziile de campanie se aflau ascunse după nişte pruni, la intrarea în tîrg.

Tică îşi petrecea mai tot timpul ascuns în căruţa cu coviltir a sergentului Asandei. Odată a fost surprins de majurul Breabăn. A reuşit să se strecoare însă în căruţă, sub fîn. Peste două zile, majurul îl reîntîlni pe Tică din nou. Breabăn se adresă bănuitor lui Asandei :

— Băietanul acesta seamănă leit cu un altul pe care l-am întîlnit alaltăieri tot pe lîngă căruţa ta... Nu ?

— Aşa seamănă copiii, don'majur.

Apoi sergentul îl certă neiertător pe Tică :

— Să nu mai cobori din căruţă decît noaptea !

Şi acum era o noapte de început de toamnă. În pădure stăruia frigul şi umezeala. Copacii bolboroseau ceva cu totul neînţeles în bărbiile lor vegetale. Din mlaştinile năpădite de frunze mărunte şi putrezite se înălţa o ceaţă alburie, lăptoasă şi deasă.

Tică, apărîndu-se cu greu de năvala puricilor, continua să rămînă treaz, în timp ce Botosu, plictisit de forţata inactivitate, se scutura sub căruţă de purici şi de somn îndelungat.

Luna curgea ca o cascadă argintie din înalturi peste liniştea neobişnuită a nopţii de război. Razele ei puternice străbăteau anevoie pîcla, căzînd oblic peste desişuri şi livezi, amestecîndu-se cu aburii ce unduiau într-o lumină tulbure, iviţi din cocleala băltoacelor stătute din apropiere.

Deodată băietanul tresări. Se auzea uruitul unei căruţe. După nechezatul lui Duşcă, Tică recunoscu imediat căruţa lui Onufrei. Se pregăti să sară să-l întîmpine, dar Asandei îi porunci tăios :

— Stai aici ! Vrei să te simţă careva ?

— Taică Asandei, a sosit nenea Onufrei, şi s-ar putea să aibă nevoie de mine la deshămatul lui Duşcă. Ştii tăluţă cum vine el uneori...

— Dă-l încolo de beţivan, hai, sări de-l ajută !...

Tică atît şi aşteptă. Sări sprinten în întîmpinarea lui Onufrei. Soldatul era aşa, ca mai întotdeauna în ultima vreme : puţin cam prea afumat de băutură.

Cînd trecuse în vară cu armata prin satul său de lîngă Tîrgul Frumos, Onufrei găsise casa părăsită şi pustie. În grajd necheza flămînd şi părăsit, năpădit de muşte şi de alte insecte, doar Duşcă. În grabă luase calul cu el. Atît îi mai rămăsese de pe urma alor săi.

Cum se îmbăta, începea să se vaiete :

— Înţelegeţi ? Mamă... Tată... Doi fraţi... O soră... Nevastă... Copiii... Ioc ! Parcă intraseră în pămînt... Casă pustie ca un ţintirim... Şi cine şi-ar fi închipuit asta cu cîteva zile înainte ?... Voi sînteţi mari, tari, da' eu n-am pe nimeni... S-or fi ascuns de frica războiului în pădure... I-o fi omorît hitleriştii ?... Nu mai dau eu de ei...

În asemenea clipe intervenea Asandei, să-l îmbune :

— O să-ţi scrie ! O să-i găseşti ! Culcă-te odată !

Onufrei nu-l ierta pe Asandei :

— Păi, don'sergent, ce-ţi pasă 'mneatale ? Eşti singur pe lume de cînd te ştii ! Matale ai pierdut totul, cum am pierdut eu sau Ticuţă ? Aşi !... Tată nici nu ştii cine ţi-o fi fost, iar mama ţi-a murit cînd aveai trei ani. Este ?... Ai crescut prin străini, n-ai avut suflet să te asculte şi nici să-l asculţi. Ce-ţi pasă de război. Vorba cîntecului : „plînge frunza de pe mine"... Da eu ?... Am tot aşteptat o veste... Nimic... Mi-s pe lume doar cu Duşcă, şi mai mă iau cu băutul... Ce vrei ? Ia-mi-l pe Duşcă, i-am şi rachiul, şi ucide-mă cu mîna ta... Ehei, ce bine mi-ai face... Împlîntă baioneta aici, în inimă, şi vezi că de jale nici n-o picura sînge din ea... s-o uscat...

Tică îl întîmpină cu bucurie pe Onufrei, care scoase pentru el şi pentru Botosu cîteva bomboane lipite de hîrtie şi amestecate cu praf de tutun de proastă calitate :

— Ajută-mă, Ticuţă... Da să nu afle Asandei, că iar mă muştruluieşte. Ăsta are inimă de piatră. Tai geamul cu ea. Pe cînd noi, Ticuţă, sîntem nişte părăsiţi... Tu, eu, Duşcă şi Botosu...

Băiatul îl deshămă pe Dușcă, îi pregăti fînul, îi dădu rația de ovăz, apoi îl ajută și pe Onufrei să se spele.

— Măăi, Tică, mă doare capul... și inima îmi arde pălălaie... Alții au primit cărți de-acasă... Unuia îi scrie că l-au alungat pe primar și pe jandarm, că ținuseră partea boierului... Altuia că i se va da pămînt, că-și cer oamenii dreptul la țarnă... C-or veni zile mai bune... Da' mie tot nu-mi vine nici o carte... Pricepi ? Și caporalul cu corespondența mă ocolește să nu-l întreb de n-am vreo scrisoare... Atunci beau...

Băiatul îi aranjă fînul, îi întinse mantaua și îl înveli cu pătura și foaia de cort. Se așeză molcom lîngă soldat.

Rușinat, Onufrei se scuză :

— Iartă-mă, Ticuță, da te mîhnesc prea des... Iată, de mîine să știi că n-oi mai bea. Prea te-am făcut argat. Și asta mă doare...

Apoi se așeză mai în voie în așternutul pregătit de băiat.

— Ticuță, fugi de te ascunde în căruță ! Pare-mi-se că aud pași străini...

Băietanul știa că Onufrei nu aude nici un pas, ci că-i era somn. Așa făcea ori de cîte ori dorea să se culce. Pentru Tică viața intrase în normal. Era fericit lîngă prietenii săi.

*

* *

A doua zi ploua.

Sublocotenentul Tincu primi ordinul să se pregătească pentru o deplasare mai lungă. În cadrul ofensivei unității, compania sa avea o misiune importantă.

Comandantul companiei inspectă formațiunile de spate. Spre mirarea sa, ofițerul constată o oarecare neliniște pe fața sergentului Asandei, atribuind-o însă cu totul altor motive. Nu-l întrebă nimic de băietanul pe care-l bănuia în acele zile ajuns la Slatina, la P.S.

Tincu stărui mai ales asupra controlului muniției. Sub o prelată ce acoperea lăzile de proiectile de aruncătoare, se afla ascuns Tică, unde nimerise la întîmplare, fiind surprins afară din căruță de venirea neașteptată a comandantului companiei.

— Lăzile cu muniție să le mutați mai lîngă perete. E puțină umezeală aici.

Se opri apoi lîngă prelata sub care se afla Tică. Inima băietanului bătea să se spargă în piept. Avea tot timpul senzația că

sublocotenentul l-a descoperit. Răsuflă mai uşurat cînd îi auzi paşii depărtîndu-se.

După ce verifică armamentul fiecărui pluton în parte şi hărţile ofiţerilor, Tincu îi invită pe aceştia la un ceai cu o brumă de rom. În timp ce lua ceaiul, Tincu fu chemat la telefon.

— Cu „Oituzul", domnule sublocotenent.

Trebuind să vorbească la telefon cu comandantul său de batalion, cu maiorul Voica, Tincu îşi verifică automat ţinuta, şi vorbea de parcă ar fi trebuit să-l privească în faţă. Voica îi ordonă liniştit, de la celălalt capăt al firului :

— Porneşte imediat ! Voi fi în apropierea companiei dumitale.

Lăsă ca ofiţerii să-şi bea în linişte ceaiul, cercetînd din minut în minut ceasul brăţară.

— Domnilor ofiţeri ! Plecăm imediat în misiune. Compania va înainta, avînd în vîrf plutonul al doilea. Şi-acum o veste nu tocmai îmbucurătoare : maiorul Voica va fi în apropierea noastră...

Un sublocotenent subţirel, cu figura de adolescent, glăsui :

— Nu o să dea el cu nasul chiar la noi. Sîntem doar în avangardă... Cu telefonul se poate !

Tincu trecu peste această lipsă de politeţe şi continuă :

— Ostaşii bărbieriţi. Ţinuta controlată şi paraverificată. Ofiţerii plecară bombănind. Unul şopti :

— Asta ne mai lipsea acum ! Mai bine zece atacuri, decît să-l ştii pe maior lîngă tine.

Peste un sfert de oră compania porni în marş. Tincu, prevăzător, controlase plutonul din vîrf al coloanei. Chiar în prima grupă inspectată, un soldat trăgător la puşca mitralieră avea o barbă de cel puţin două zile.

— De ce nu te-ai ras ?

— N-am oglindă !

— Fără oglindă nu poţi ?

— Nu. Mă rădeam cu un ciob de oglindă spartă...

Ofiţerul chemă ordonanţa. L-a scos pe cel nebărbierit din coloană.

— Bărbiereşte-l, să-l vadă toată compania.

După o jumătate de zi de marş, hitleriştii au deschis prin surprindere un foc viu. S-a ocupat în grabă o poziţie chiar la marginea unui sat părăsit. Sublocotenentul Tincu a împins două plutoane în linia întîia. Inamicul era bine camuflat la teren. În sfîrşit, Tincu încercă o mică manevră pe dreapta, cu două grupe comandate de sublocotenentul Timuş. Au fost oprite cu foc. Dis-

peraţi, ofiţerii constatară că inamicul, mult superior în efectiv şi armament, încerca să ocupe şoseaua, singura posibilitate de retragere.

În aceste clipe hotărîtoare sosi comandantul batalionului. Sesizînd situaţia, hotărî cu calm :

— Mitralierele să le interzică manevra de împresurare.

Era tocmai ordinul dat de sublocotenentul Tincu cu cîteva minute înainte. Comandantul companiei i-a raportat că luase această măsură. Voica nu spuse un cuvînt. Îl privi cu interes pe Tincu. Pe faţă i se citea mulţumirea.

— N-a fost rău... Adică n-a fost tocmai rău...

Scrută cu binoclul poziţia inamicului. Calm, îşi aprinse o ţigară. Era un fumător pătimaş, aprinzînd ţigară de la ţigară. Îi întinse şi lui Tincu portţigaretul. Sublocotenentul îşi aprinse cu timiditate ţigara.

Dar maiorul, parcă fiindu-i teamă ca nu cumva gestul să nu fi fost prea familiar, ordonă cu asprime în glas :

— Economie de muniţie !

Tunurile anticar hitleriste trăgeau direct asupra companiei. Gropile de apărare erau săpate în prezenţa inamicului, erau deci nereglementare, nu aveau adîncime, erau supuse schijelor oricărui explozibil. Tragerea se accentua.

Un rănit oftă dureros în apropiere. Maiorul ordonă iar cu vocea liniştită :

— Să nu se facă risipă de muniţie ! Mitralierele să asigure flancurile !

Tincu îndrăzni :

— Domnule maior, mai puteţi pleca ! S-ar putea să fim încercuiţi !

— Ce-ai spus ?...

Ofiţerul repetă propunerea, şi în acelaşi timp rugămintea ca maiorul să se întoarcă la punctul de comandă, spre a fi ferit de prăpădul focului şi al eventualei încercuiri.

— Ascultă, domnule sublocotenent, cine ţi-a permis să-mi dai sfaturi ? Am impresia că eu ordon aici !... Sau mă înşel ?

Tincu plecă capul în pămînt. Mai auzi :

— Sau poate crezi că mi-e teamă ? De ce taci ? Rîse amar. Trimise agentul după adjutantul său. Peste cîteva minute, soldatul raportă că locotenentul e bolnav, vomează. Maiorul vorbi ca pentru sine :

— Aşa-i pe front ! O să se deprindă !...

Stătură ore întregi lipiţi de pămînt, fiecare lucrîndu-şi groapa individuală. Pîinea de război se terminase. De mîncare nu putea fi vorba să mai spere că va ajunge la ei. Inamicul controla tot timpul şoseaua cu farurile şi cu focul mitralierelor. În stînga şi dreapta, cîmp de mine. Din cauza locului deschis nu puteau nici fuma în voie... Aparatul de radio se defectase şi în întuneric era imposibil de reparat. Maiorul îl mustră pe comandantul companiei :

— Soldaţii dumitale şi-au mîncat cam repede hrana de rezervă.

Adevărul era că din cauza unei greşeli de aprovizionare hrana o primiseră de la plecare redusă, mai mult ca un biet şi anemic simbol a ceea ce ar fi trebuit să însemne ea.

Deodată, nici un foc nu se mai auzi.

Pe cîmpul de luptă tăcerea e mai grea decît asaltul. Nu poţi bănui ce plănuieşte duşmanul din faţa ta. Liniştea se aşternu chinuitoare. Îşi auzeau şi respiraţia, şi gîndurile.

*

* *

În acest timp, în spate, la trenul de luptă batalionar, era mare fierbere. Majurul Breabăn nu-şi găsea astîmpăr.

— Au pornit cu hrana de rezervă redusă !...

Sergentul de la aprovizionare raportă nemulţumit :

— Nu se poate apropia pasăre de ei. Fasciştii au reflectoare şi posturi de ascultare înaintată !

Sergentul Asandei îşi răsucea alături o ţigară :

— Domnule majur, încerc eu !

Majurul îl domoli :

— Ai înnebunit, Asandei ! O furnică nu se poate strecura !

— Bine ! Eu mă voi strecura ! Să pregătească marmitele. Mă reped prin pădurice, să caut un drum ! Hai, n-o fi dracul aşa de negru, după cît se spune ! Om vedea noi !...

Asandei ieşi afară. Se înnoptase. După ploaie apăruseră stelele. Stele reci, de toamnă. Pe Tică îl găsi în căruţa de fîn, adăpostit sub prelată. Apa pătrunsese prin coviltir. Fînul era jilav. Sergentul îi dădu băietanului portmoneul vechi, două fotografii, o carte poştală cu data de cîteva luni.

— Să le păstrezi, Tică.

Intuind primejdia, copilul sări ca ars de bănuială.

— Ce s-a întîmplat, tăicuţă ?

— Nimic.

— Dar pentru ce-mi dai aceste lucruri ?

— Aşa. Să le păstrezi. În război sînt zile cînd cei apropiaţi îşi dau între ei lucrurile pentru păstrare... Na, îţi las şi bricheta !

Copilul le băgă în sacul de merinde.

— Eu aş putea să te ajut, tăicuţă ?

— Da.

— Cum ?

— Să mă aştepţi cuminte aici.

— La naiba !

— Şi să dormi.

— Dar tu unde pleci, tăicuţă Asandei ?

— Unde ? rîse forţat sergentul găsind cu greu răspunsul. Mă duc pînă la Lascu, trebuie să afle că ai venit... Îi voi povesti pe îndelete despre tine, şi ne vom întoarce amîndoi să te sărbătorim !...

— Vin şi eu ! Vreau să-l văd pe nenea Lascu !

— Ai să-l vezi. Ne-om întoarce curînd. Poate chiar în noaptea asta, sau cel mai tîrziu mîine dis-de-dimineaţă... O dată cu surogatul de cafea...

Urmă o pauză lungă şi dureroasă.

Ca niciodată, sergentul se lăsase pradă unor prevestiri funebre. „Azi după-amiază am visat un cîmp întins şi fără margini. Asta înseamnă moarte, şi încă repede. Mi-ar părea rău să mor. Cui o să rămînă Tică aici, în forfota asta drăcească ?“ Vorbi cu vocea puţin tremurată :

— Dacă rămîn mai mult la nenea Lascu...

— Cum să rămîi acolo ?

— Cîte nu se întîmplă în război !...

— Eu voi merge după tălică !

— Ba vei rămîne aici ! Să ai grijă de Onufrei, de Botosu, de Duşcă...

Copilul scînci supărat.

— De ce mă prohodeşti, Tică ?... Na !

Îi întinse cîteva bucăţi de zahăr cubic.

— Una şi lui Botosu !

— Mă iei şi pe mine, tăicuţă ! nu se lăsă Tică.

— Vrei să te bat ?

Cineva îl chemă din umbră.

— Asandei, îs gata marmitele !...

Sergentul îl sărută pe Tică pe creştet.

— Dacă eşti cuminte, mă voi întoarce foarte repede !

Înfierbîntat, plecă grăbit, fără să privească înapoi. Tică se retrase în căruţă. Botosu sări lîngă el. Băietanul se chinuia să afle înţelesul celor spuse de Asandei. «Cum o să ajungă la nenea Lascu ? Şi de ce spunea tăicuţa : „dacă rămîn mai mult la nenea Lascu“ şi „cîte nu se întîmplă în război“... Adică ce ar putea să i se întîmple ? Ce li s-a întîmplat lui taica şi mamei ?»

Nu putea să pună geană de geană. Asculta fiecare zgomot, tresărea la fiecare împuşcătură.

Ieşi afară din căruţă. Se aşeză pe o ladă goală de muniţie.

Ascuns, auzi, ţinîndu-şi respiraţia, o discuţie dintre locotenentul Pascu, venit de la regiment, şi plutonierul Breabăn.

— Cine a plecat cu mîncarea ? întreba locotenentul rotofei de la aprovizionarea regimentului.

— Sergentul Asandei.

— Să-i fie ţărîna uşoară !

— Poate se va mai întoarce, domnule locotenent.

— Pe dracu !... Dar să nu zică cei de la divizie că nu am încercat şi imposibilul. E bine ce-ai făcut... Mai ai rom ?

— Aduc.

Tică aştepta cu sufletul la gură să reînceapă discuţia.

— Cîte marmite i-ai dat ?

— Două şi pîine !

— Treabă zadarnică. Hai, noroc !

— Să trăiţi... Păcat de Asandei, era om aşezat şi inimos...

— Toţi sîntem inimoşi pînă crăpăm. Azi unul, mîine altul...

— Vorbă mare aţi spus. Serviţi. Puţină şuncă !...

— Să-ţi faci rost de un alt sergent în locul lui. Poţi să-l ştergi de pe acum din controale, pe răspunderea mea !

— Eu cred că se va întoarce !

— Rămăşag pe o sticlă de rom ?

— Mă prind, domnule locotenent.

— Din cel bun.

— Din.

Unul din ei rîdea zgomotos. Era locotenentul :

— E a treia sticlă pe care ţi-o cîştig.

Acum nu se mai auzea nimic. „Va să zică tăicuţul a plecat cu mîncare. Oricînd poate fi ucis. Ce-ar fi să alerg pînă la el ? Dar în ce direcţie a plecat ?... Mă duce Botosu pe urmele lui !“

Îl strigă cu voce stinsă. Dar cineva îl simţi. Probabil o sentinelă.

— Mă, cine-i acolo ?

Tăcură chitic.

— Răspunzi, sau trag ?

Cineva îl certă pe ostaş.

— Astîmpără-te, Ioane ! Ai năluci ?

Se auzi căruţa lui Onufrei. Tică alergă în întîmpinarea sa. Dar soldatul era posomorît. Sudui. Îl deshămă singur pe Duşcă.

— Vino sus ! îi strigă apoi băiatului.

Tică se urcă în căruţă, lîngă el.

— A plecat de mult Asandei ?

— Plecat... Să tot fie o oră, două...

Onufrei nu băuse. Copilul continuă :

— A plecat la nenea Lascu, să ducă mîncare... Aşa am auzit. Cică pînă acolo e drum greu şi, hei, cine pleacă n-o şti dacă se mai întoarce.

Onufrei rîse amar. Nu avea somn. Îl frămîntau gîndurile. Tică se prefăcu şi el alături că doarme. Îl vedea pe Asandei cum se lupta cu hitleriştii care i-au ucis părinţii... I se părea că ofiţerul de-atunci trage cu acelaşi revolver şi în Asandei... Sergentul se prăbuşeşte...

Deodată se auziră rafale de arme automate în apropiere. Tresăriră amîndoi.

— Ce-a fost, nene Onufrei ?

— Război. Ce să fie ?...

— Poate au tras în tăicuţul Asandei ?...

Onufrei tăcu întristat. Sudui iar. Trase o sticlă afară din raniţă. Bău. Pămîntul se cutremură de explozii. Fulgere orbitoare străluceau pe cerul întunecat, zeci de obuze zburau pe deasupra poziţiilor româneşti. Un fum negru şi vînăt puse stăpînire pe locuri şi pe oamenii din şanţuri.

Tică asculta cum artileria îşi deplasa tirul tot mai departe spre apus, exploziile auzindu-se din ce în ce mai rare şi mai depărtate. Băietanul, obosit, aţipi. Îl cuprinse un coşmar ca o apă tulbure şi clocotită. Pumnii i se strîngeau, unghiile îi intrau adînc în carne. Arterele zvîcneau cu putere pe gîtul său slab. Faţa îi devenise pămîntie. Capul, dat pe spate, i se clătina spasmodic. Pleoapele palide căpătaseră o culoare bolnăvicioasă. Scîncea. Se zbătea şi striga în somn. Printre icnituri, se auzea rostind cu disperare : „Taică Asandei, tăicuţule !“ Vorbele erau bolborosite, deznădăjduite. Încercînd să alunge visele chinuitoare, băietanul sări ca ars din somn şi se ridică în capul oaselor, şoptind abia perceptibil : „Tăicuţule, nu mă lăsa... şi pe tine vor să te omoare fasciştii !“

Speriat, Onufrei îi aduse un bidon cu apă rece.

— Bea !

Tică abia îşi muie buzele. Picioarele îi tremurau. Şi mîinile. Onufrei aruncă deoparte sticla cu băutură, bănuind că băietanul se va speria şi mai tare la gîndul că el se îmbată iar.

— Iartă-mă ! N-oi mai bea... Da dormi liniştit ! Nu mai geme. Ce rece ţi-i fruntea ! Să te învelesc !...

Pe copil îl trezi dimineaţa Asandei. Sergentul avea cearcăne sub ochi, părea slăbit şi epuizat. Îl strînse pe Tică la piept cu o singură mînă teafără.

Copilandrul aproape plîngea de bucurie :

— Tăicuţule, să-ţi dau lucrurile... Şi zahărul ţi l-am păstrat... Da de ce le primeşti doar cu o mînă ?

Abia atunci Ticuţă observă sîngele uscat de pe manta, de pe lopata de luptă, şi că mîna stîngă îi era bandajată şi ţinută de un pansament sub haina vătuită.

— Nu-i nimic, Ticuţă... Or vrut să mă trimeată la ambulanţă. Da cum să te las singur ? Şi pentru ce ? E doar o zgîrietură...

Se auziră voci străine. Erau locotenentul Pascu şi majurul.

— Taci ! îi ordonă Asandei copilului. Ascunde-te !

Ticuţă dispăru în desimea fînului din căruţă. Asandei, cu gesturi liniştite, întinse prelata peste copil.

Locotenentul, puţin cam ameţit de băutură, îl sărută pe sergent, aşa cum obişnuiesc oamenii la chef înaintat, în zorii zilei.

— Aşa, domnule ! Bravo ! Ne-ai spălat onoarea celor de la aprovizionare. Să mai aud pe cineva că ne spune „aţişti" sau „brînzari"... Noi putem lupta la fel ca „pifanii", şi dumneata ai dovedit-o din plin ! Eu am băut în cinstea ta, bravo !

Majurul, tot aburit de băutură, interveni cu entuziasmul împrumutat de la locotenent :

— Bea şi tu, Asandei ! Am cîştigat o sticlă de rom datorită ţie. Şi încă un rom „ofiţeresc" !...

Dar, la timp, locotenentul îi făcu semn majurului să-şi oprească pălăvrăgeala. N-ar fi dorit ca sergentul să afle povestea cu pariul pus pe capul său.

— Asta-i ! Am băut în sănătatea ta ! Am auzit cum te-ai strecurat prin focuri. Bravo „aţistule" ! Ura !...

Îl îmbrăţişă cu gesturi largi, patetice :

— Ai luptat parcă aş fi fost eu... Gloanţe la stînga, gloanţe la dreapta... Şi noi neclintiţi prin ele... Aşa, chiar aşa am să raportez la divizie fapta noastră de vitejie, şi pariez că mă vor decora. Pariem ? Da, eu pariez că mă vor decora... Că tu sau eu una sîntem... La mai mare, eroule ! Ai procedat la fel cum aş

fi procedat şi eu... La fel m-aş fi strecurat, nu ?... Hai, pariezi că mă decorează ?

Plecară, clătinindu-se. Ticuţă ieşi din fîn :

— Tăicuţă Asandei ! Ăştia doi au pus rămăşag dacă te întorci sau nu. Pe o sticlă de rom s-au prins...

Asandei, spre surprinderea totală a lui Ticuţă, nu se mînie. Dimpotrivă. Zîmbi cu îngăduinţă :

— Oameni şi oameni, Ticuţă... În război găseşti şi un lucru bun... Na, cum să-ţi spun... Oamenilor, aşa, ca pomilor în furtună, le cade coaja care-i acoperă... Pricepi ? Poţi să-i vezi mai în adînc...

— Dar eu nu i-aş ierta !

— Dar amarnic mai eşti, Ticuţă !

— Păi ! Aşa sînt eu !

*

* *

Sublocotenentul Tincu, imediat ce compania a ieşit din impas, se grăbi să se ducă la Asandei.

— Bravo ! îi strigă — oprindu-l din drum — locotenentul care tocmai se întorsese de la sergent. Nu ne-am lăsat nici azi !... I-am pisat cu artileria. Şi compania dumitale mi-a plăcut... N-au luptat rău... Ai noştri ca brazii, ura !

Locotenentul, guraliv, ţinu cu tot dinadinsul să-l sărute şi pe sublocotenentul Tincu. Comandantul companiei încercă prin toate manevrele să scape de îmbrăţişarea locotenentului ameţit, în timp ce acesta nu isprăvea cu felicitările :

— Ţi-o spun eu, te vom propune la decoraţie... Şi pe el, pe sergent... Şi pe mine !... Toţi am luptat... Bravo !... Unul mai zdravăn ca altul...

Se auziră cîteva avioane. Sublocotenentul Tincu strigă din răsputeri :

— Aviaţia inamică. Adăpostiţi-vă ! Antiaeriana în bătaie !

Locotenentul, revenit brusc din cheful prelungit, se ascunse sub o căruţă. Tremura vargă, în timp ce soldaţii, după ce Tincu le făcuse semn că avioanele sînt de ale noastre, îşi căutară nestingheriţi de lucru. Cîţiva, care pricepuseră gluma sublocotenentului, rîdeau pe înfundate, privind cu haz spre locotenentul întins sub căruţă, cu urechile astupate, să nu audă exploziile... „Dacă nu m-aş ţine de urechi, aş asurzi, nu alta !... Şi n-am o gură de rom, să-mi restabilesc moralul zdruncinat !"

— Te felicit din toată inima, Asandei. Cum stai cu mîna ? îl întrebă sublocotenentul Tincu, cînd ajunse la căruţa unde Tică se şi ascunsese sub fîn.

— Domnule sublocotenent, mă simt bine... Doar o schijă... O zgîrietură...

— Hai să te consulte ! Vino cu mine la medic, imediat !

Porniră spre punctul sanitar. Pe drum l-au întîlnit pe Breabăn, care ieşise din bucătărie.

— Fugi la locotenentul tău şi du-i o pereche de pantaloni ! îl îndemnă sublocotenentul Tincu. În halul în care se află nu va putea să-şi primească decoraţia...

Asandei îl urma tăcut. Cînd îl zări, medicul îi strigă de departe :

— Ce cauţi aici ? Te credeam la ambulanţa divizionară...

Asandei nu răspunse.

— Domnule sublocotenent, se adresă intrigat medicul lui Tincu, cum i-aţi permis să rămînă pe poziţie ?

— Eu sînt vinovat, domnule căpitan ! îndrăzni Asandei. Vă rog să mă scutiţi de ambulanţă.

Doctorul se răsti :

— Vei pleca imediat !

Sublocotenentul Tincu admiră dorinţa sergentului de a nu pleca la ambulanţă. Asandei îi cerea cu privirea şi ajutorul său.

— Hai, la ambulanţă ! repetă medicul.

— Voi veni în fiecare zi să mă pansaţi... Vă promit.

Tincu interveni în favoarea lui Asandei :

— Îl iau pe răspunderea mea, domnule căpitan ! E cel mai disciplinat şi mai îndrăzneţ gradat de la terenul de luptă. Îi voi simţi lipsa... Va avea tot ce-i trebuie şi în companie, va sta în căruţă toată ziua, scutit medical.

— Bine... Bine... se îmbună medicul. Atunci să fie scutit şapte zile. Voi trece în fiecare zi să-l pansez. Dar cum nu-l găsesc întins, la odihnă, îl şi trimit la ambulanţă !

Tincu nu putea să-şi explice de ce Asandei ţinuse morţiş să-i mulţumească pentru faptul că nu-l lăsase să plece la ambulanţă.

— Mi-aţi făcut mare bine, domnule sublocotenent... Dar acuma nu pot să vă spun după inima mea...

— Lăsăm deci pe altădată explicaţia, surîse Tincu. Dar să ştii că te voi controla personal ! Nu te dezlipeşti o singură clipă de lîngă căruţă. Vezi, mi-am pus obrazul pentru tine !

* * *

Noaptea, Asandei, Onufrei şi Tică stăteau în jurul unei plite sub care coceau porumbi. Ştiuleţii erau tîrzii, trecuţi, dar boabele îi mai ademeneau.

Onufrei povestea :

— Şi cum vă ziceam... Cînd ajung la postul de comandă al regimentului — şi sare Spirache, furierul, la mine : „Faci cinste dacă-ţi dau o veste mare ?“ Simţeam că-mi pierd răsuflarea, că inima îmi bate să iasă din piept. „Îţi fac o mie, dar nu mă perpeli pe jăratic. Vorbeşte odată !“ „Bă, ai primit carte de acasă !“ „Nu-ţi bate joc, Spirache, de mine !“ „Cum să-mi bat joc, arde-m-ar focul ! Poftim, citeşte !“ „Citeşte-o tu, că eu mi-am uitat ochelarii în clasa întîia primară, şi nu descifrez scrisul“. Şi mi-a citit... Era o scrisoare încurcată. Tot pentru unul cu numele la fel ca al meu. Pricepeţi voi prin ce chinuri am trecut ?

Ceilalţi doi tăceau, înţelegînd încercarea grea a prietenului. Cînd Onufrei a dus sticla la gură, nici unul nu se gîndi să-l oprească.

— La naiba ! Na ! De azi nu voi mai bea !

Aruncă sticla de pămînt, şi ea se sparse în zeci de cioburi.

Zgomotul îl atrase pe majurul Breabăn.

— Ce-i, Onufrei ? Ai înnebunit ?

Tică şi Asandei înmărmuriră. Majurul îl surprindea din nou pe băietan.

— Iar te-ai lăsat de băut şi spargi încă o sticlă... se adresă majurul mai întîi lui Onufrei. Nu-i păcat, bre, de bunătate de sticlă ?

— Domnu' majur, să mă tăiaţi dacă mai pun rachie în gură !

— S-o văd şi p-asta şi mă însor din nou ! Nu prea am eu mutră de mire, da' de hatîrul tău am s-o fac ! Da' să-ţi ţii cuvîntul.

Apoi, Breabăn îl cercetă pe băietan. Tuşi cu nedumerire, aprinse o ţigară ofiţerească, şi-l întrebă după ce trase un fum în piept :

— De unde eşti ?

Sări Asandei în locul lui Ticuţă, apărîndu-l aşa cum îşi apără cloşca un pui rătăcit în calea hultanului.

— E de-aci, de lîngă Mureş !

Majurul aprinse lanterna de buzunar şi lumină faţa băiatului.

— Dar seamănă cu cel de-acum şase zile... şi cu cel de acum patru zile... şi de acum...

— Seamănă, că-i tot copil... Da' ăsta e mai înăltuţ...

Majurul se îndepărtă, murmurînd împăcat :

— Aşa-i, ăsta-i mai înalt ! Înseamnă că-i cu totul altceva... Şi are şi mănuşi, constată Breabăn, remarcînd proveniența mănuşilor de la magazia companiei.

Cei trei abia îşi ţinură rîsul. Pufniră după plecarea lui Breabăn.

— S-a cam ramolit majurul nostru. Uită de la mînă pînă la gură !

— Numai să nu dea sublocotenentul pe aici. Pe el nu-l duci... E dat dracului. Te ţine minte şi după glas, şi după mers. Ticuţă, hai, şterge-o la adăpost, să nu vină iar Breabăn. Te pomeneşti că-şi aduce aminte că te-a mai văzut acu cinci minute !

Spre surprinderea lor, majurul se întoarse cu o bundiţă albă şi strîmtă. Îi zise lui Tică :

— Ţine, măi prichindelule, şi bundiţa ! Nopţile acum sînt friguroase, şi cînd te-oi întîlni data viitoare să am după ce să te mai cunosc... „Ăsta are şi bundiţă !"... Da, şi să te înveţi să vorbeşti, să nu-l tot laşi pe Asandei să grăiască în locul tău, că nu prinde. Pricepi ?

Ostaşii şi Tică nu ştiură cum să ia cuvintele majurului.

— Pe mine vreţi voi să mă duceţi ? le spuse zîmbind binevoitor şi complice. Pe Breabăn, bă ?... Nu s-a născut pe lume omul acela... Aşa, cît oi fi eu prin preajmă, să nu-l mai ascundeţi pe „recrute" în căruţă, că se înăbuşă sub fîn.

— Pot să vă ajut şi la bucătărie ! se repezi Tică.

— Să te văd la lucru, şi apoi aşteaptă să te laud eu !

Toţi patru rîseră fericiţi. Acum şi majurul Breabăn era părtaş la marea lor taină. Însă Breabăn îi avertiză precaut :

— Să ştiţi că, de-l prinde careva dintre superiori, eu n-am ştiut nimic !... Pricepeţi ? Mai am doi ani pînă la pensie. N-aş vrea să-mi feştelesc obrazul tocmai acum. Este ?

* * *

Sergentul Lascu trecu aşa, ca din întîmplare, pe la bucătărie.

La o masă improvizată din leaţuri de gard, şedeau Onufrei, State şi Tică. Sub masă, tolănit la căldura cazanului, suprasăturat de mîncare, Botosu se războia, din cînd în cînd, cu picajul zgomotos al muştelor. State remarcă :

— Botosu şi-a pornit antiaeriana împotriva muştelor... Contra puricilor are tragere directă...

Lascu se opri în uşă, privind uluit la Tică :

— Aici, tu aici ? ! Ticuţă !

— Aici, nene Lascule !

După prima bucurie şi îmbrăţişare, după explicaţiile lui Tică, faţa lui Lascu se întunecă, exprimînd severitate şi hotărîre de nezdruncinat. Vocea avea un timbru ce se voia aspru.

— Acum, după ce ne-ai văzut, Ticuţă, îţi faci bagajele şi pleci imediat la Slatina.

— Nu plec nicăieri, nene Lascule. Degeaba oi fi făcut eu atît amar de drum pînă aici, să vă caut ? Mă alungaţi iar... Să scăpaţi de mine !

Sergentul Lascu părea de neînduplecat. Numai privindu-l cineva putea deduce fără eforturi că soarta lui Tică era pecetluită. Lascu, acum comandantul grupei de transmisionişti ai batalionului întîi, se bucura de multă prestanţă în toată unitatea. Nimic nu ar fi putut schimba soarta lui Tică. Sau aşa părea în acele clipe. Atunci intră sergentul Asandei.

— Tu l-ai ţinut ascuns pe Tică ?

Asandei, înţelegînd încordarea momentului, îl înfruntă pe Lascu :

— Eu !

— Cunoşti regulamentul frontului ?

— M-oi pricepe... Cît de cît... Atît cît îmi trebuie.

— Atunci de ce ţii pe băiat aici ?

Asandei, taciturnul şi morocănosul, colţurosul cioban, începu calm şi lapidar. Cu greu se putea descoperi emoţia din cuvintele sale ce se rostogoleau dure, ca un torent încărcat de butuci şi bolovani :

— Copilandru m-a muiat la inimă cu un mare adevăr. Cu ce drept îi oprim noi dorinţa sa de răzbunare ? El mi-a spus : „Voi veţi fi, dacă nu mă lăsaţi să lupt, mai răi decît fasciştii. Ei mi-au ucis părinţii, dar voi nu-mi daţi voie să-i răzbun"... Nu l-om pune să lupte cu arma, da' ne-o ajuta aici. Am de gînd să-l pun să îngrijească de muniţie.

Ticuţă se amestecă şi el în vorbă, încurajat de atitudinea lui Asandei, care-l apăra cu toată convingerea şi fermitatea :

— Tăicuţa are dreptate. Deocamdată i-oi învăţa pe ostaşii de la trenul de luptă carte... N-ai spus tăluţă, nene Lascule, că

pentru ziua de mîine a țării noastre toți or trebui să cunoască carte ?

* * *

Pe dealul din fața ostașilor se aflau întăriturile, fortificațiile hitleriste. De cîteva zile și nopți infanteriștii au atacat cu înverșunare. Sute și sute de oameni au căzut în aceste cumplite atacuri. Dealul, fiind acoperit de păduri dese, nu se putea descoperi așezarea trupelor inamice în poziție. Nu se aflase unde-și amplasaseră mitralierele, tunurile, toată baza de foc. Aviația nu reușise să le fotografieze pozițiile, din cauza desimii pădurii. Era obligator de capturat un prizonier de la hitleriști, care să aducă informațiile atît de utile. Și nu era de loc ușor să dibuiești o asemenea „limbă", un prizonier bine informat, cu ajutorul căruia să se afle punctele slabe ale liniei defensive inamice. Trebuia să pătrunzi în rîndurile dușmanilor și, întrebuințînd mai mult pumnii și baioneta, să reușești să aduci cu tine un prizonier viu. Această misiune dificilă și de mare răspundere a cerut-o sergentul Lascu. Acum, de la punctul de observație al artileriei, cercetașii făceau recunoașterea terenului ce avea să fie străbătut la noapte.

Cei trei oameni, Bică, un alt cercetaș și Lascu observau cu binoclurile tot ce se putea descoperi în poziția inamică.

— Ei, ce-ați văzut ? întrebă Lascu.

Primul răspunse Bică :

— Am văzut o cabană... O fîntînă mai departe...

Celălalt cercetaș completă :

— De la dreapta fîntînii, o bifurcație de drumuri...

Sergentul Lascu vorbi cel din urmă :

— Eu am văzut la dreapta fîntînii un fir telefonic.

Cei doi cercetași și artileristul erau gata să zîmbească. Lascu îi surprinse și le spuse blajin, fără să se supere :

— Vi se pare observația mea un lucru fără importanță.. Bine, bine, o să vedeți voi ce înseamnă pentru misiunea noastră acest fir mărunt și neînsemnat de telefon pe care l-am zărit eu.

Plecînd de la observatorul de artilerie, Bică și celălalt cercetaș veneau tăcuți în urma lui Lascu. Bică îndrăzni :

— Unde vom merge acum, domnule sergent ?

— Om merge la bucătărie. Ne odihnim, apoi ne pregătim pentru „excursia" de la noapte.

* *

Lascu luă toate măsurile, împreună cu cercetaşii, pentru misiunea de noapte. Au legat de tălpile bocancilor cîrpe moi, să nu li se audă paşii. Lopeţile şi baionetele le-au prins de centură, cu o sîrmă subţire, să nu facă zgomot lovindu-se între ele, şi, după verificarea ţinutei în mod minuţios, către miezul nopţii porniră spre poziţia inamicului, mergînd în flanc cîte unul, la o distanţă de doi metri.

În apropierea liniilor inamice, oamenii lui Lascu înaintau cu greu, mergînd tîrîş.

S-au strecurat ca nişte rîme, neobservaţi, pînă la firul cu pricina. Sergentul Lascu tăie cu gest sigur, cu ajutorul baionetei, firul telefonic. Apoi cercetaşii s-au ascuns în apropiere, lipindu-se de pămînt, pregătind în cea mai desăvîrşită linişte baionetele şi frînghia pentru luptă.

Lascu îi întrebă în şoaptă :

— Ce spuneţi ? Are sau nu vreo importanţă acest fir telefonic ?

Cu toţii înţeleseră cîtă dreptate a avut sergentul. El chibzuise cu dibăcie acest plan : «Tai firul telefonic. Telefonistul va porni în control să-l repare. Cînd se va apropia să lege cablul tăiat, îl vom ataca, îl vom lega, şi gata, vom aduce o „limbă", atît de aşteptată de comandantul nostru. Şi încă ce „limbă" !»

Sergentul ştia că frizerii, şoferii şi telefoniştii, în mod obişnuit, sînt întotdeauna cei mai bine informaţi de tot ce se întîmplă într-o unitate.

Bică şopti sergentului :

— Straşnică şi nebănuită capcană !

— Ca la vulpi, chicoti celălalt, ca la vulpi !

Ascultară tăcuţi. Linişte. Linişte, de se auzea şi răsuflarea vecinului. De se auzeau inimile în piepturi cum băteau. Vîntul s-a pornit către poziţiile noastre, fapt îmbucurător pentru cercetaşi.

— Dar de ce dracu' nu mai vine să repare firul ? s-a supărat cel de-al doilea cercetaş, la fel ca Bică de puternic şi, tot ca el, cît bradul de voinic, brad de pe Ceahlău.

— O veni, n-ai teamă, i-a şoptit Bică, liniştit.

Noaptea devenise apăsătoare.

Aşteptarea le sfredelea tîmplele cu burghiuri de foc.

— Gata ! Ssst ! S-au zărit două umbre !

Prevăzători, hitleriştii au trimis doi ostaşi telefonişti, mirosiseră şi ei probabil ceva.

— Ne încurcă socotelile, rosti cercetaşul cu voce scăzută şi puţin tremurată de emoţie.

— Vom aduce două „limbi", hotărî calm şi cu siguranţă sergentul Lascu. Înseamnă că problema va fi rezolvată cu premiul întîi !

Umbrele s-au apropiat la cîţiva paşi de cercetaşi. Una mergea încovoiată, controla cu atenţie cablul telefonic, cealaltă veghea cu automatul gata pentru tragere. Li se auziră vorbele aspre, şoptite, ca un lătrat înfundat.

— Halt ! şopti umbra încovoiată, dînd de ruptura firului.

Cealaltă umbră era gata-gata să-l calce pe Lascu, bine camuflat la pămînt. Trecu doar de o palmă şi pe lîngă Bică.

Împreună, soldaţii hitlerişti s-au aplecat să cerceteze minuţios ruptura. În acea clipă, la semnul lui Lascu, s-a pornit nunta, adică cercetaşii s-au repezit asupra telefoniştilor. Lupta a fost scurtă şi surdă. În cîteva clipe, hitleriştii au fost legaţi cobză. Cu căluşe la gură şi cu baioneta lipită de gît, cei doi prizonieri s-au lăsat prinşi în horă, fără împotrivire, şi-au pornit cuminţi spre liniile noastre.

Dar nu au făcut bine nici cîţiva paşi, şi se porni din stînga şi din dreapta un foc nimicitor. Hitleriştii simţiseră prezenţa cercetaşilor români. Acum încercau să le taie retragerea, barîndu-le calea întoarcerii cu un foc dens şi continuu.

Sublocotenentul Tincu, comandantul companiei, a înţeles că era doar o singură salvare : artileria noastră şi sovietică. Tunurile vor putea să-i ţină pe hitlerişti în fundul gropilor, astfel ca oamenii lui Lascu să-şi continue drumul cu prizonierii.

Într-adevăr, acţiunea a reuşit pe deplin.

*
* *

Tică află tot şiretlicul lui Lascu, iar Asandei îi spuse prietenește sergentului :

— Ce te făceai, Lascule, dacă aveau telegrafie fără... fir ?

Amuţiră. Maiorul Voica venea cu paşi repezi, urmat de adjutant şi de sublocotenentul Tincu, comandantul companiei. Tică se repezi în fîn, iar Asandei în căruţă, de teamă să nu-l mustre că nu-şi respectă scutirea medicală. Pe Lascu îl frămînta gîndul : „De ce vine spre noi ?... Şi atît de mîniat !... N-o fi aflat comandantul batalionului de Ticuţă !"

Ajuns în locul unde se afla trenul de luptă, maiorul se opri o clipă să cerceteze cu privirea fiecare ostaş încremenit în poziţia de drepţi.

— Unde-i sergentul Asandei ?

Răspunse Breabăn :

— Să trăiţi, domnule maior, sergentul Asandei e în căruţă. E scutit medical...

Nu fără emoţie, Lascu şi Breabăn urmăreau cum maiorul se îndreaptă spre căruţă.

Lascu se pregăti chiar să facă un pas înainte şi să raporteze maiorului despre prezenţa lui Tică la trenul de luptă. „E mai bine să i-o luăm noi înainte." Onufrei şi Bică păliseră. Asandei închise ochii ca în faţa unui inevitabil cataclism. Nu mai era nici o salvare.

Breabăn, uluit şi sprijinindu-se cînd pe un picior, cînd pe altul, cu faţa ca o sfeclă de roşie şi vînătă, simţea că gulerul vestonului îl strînge mai, mai să-l sufoce. Îşi pregătise chiar scuza : „Domnule maior, pe copil nu l-am văzut. E drept, le-am dat la mai mulţi copii flămînzi hrană de la cazan... Pare-mi-se că l-am zărit o dată şi pe acesta."

Cînd grupul celor trei ofiţeri ajunse lîngă căruţă, Botosu ieşi în întîmpinarea maiorului, din ascunzătoarea sa de sub căruţă. Majurul se întunecă. Ostaşii, încremeniţi în poziţie de drepţi, aşteptau, la fel de îngroziţi, declanşarea furtunii. Şi ea veni fără întîrziere. Maiorul îşi propusese la început să-şi domolească mînia. Dar nu reuşi decît parţial :

— Bine, oameni buni, v-am spus doar că ordinul este fără excepţie. Orice cîine trebuie împuşcat. Potaia pe front este aliatul inamicului. La o companie din regimentul 18 infanterie din cauza unui dulău s-a descoperit o întreagă poziţie. De ce nu l-aţi otrăvit ?

Toţi militarii tăceau, cu capul plecat în pămînt. Singurul care nu-şi pierdu prezenţa de spirit a fost majurul Breabăn.

— Să trăiţi, domnule maior. Abia acum îl vedem şi noi... A apărut aşa, deodată cu dumneavoastră...

Maiorul îl privi adînc în ochi. Apoi cu palma îi cercetă faţa. Breabăn era bărbierit, fapt ce-l potoli pentru o clipă pe comandantul batalionului. Ordonă lui Onufrei :

— Ia-ţi arma !

Soldatul se execută.

— Încarcă !

Soldatul execută reglementar.

— Bine ! Acum ia cîinele şi du-l în fundul grădinii. Ai două minute ! Timp suficient să-l împuşti ! Pas alergător !

Onufrei repetă ordinul. Îl chemă pe Botosu, care se luă cu repeziciune după el. Îi sărea, din fugă, cu labele pe haine, i se gudura la picioare, apoi iar fugea, nebănuind ce i se pregăteşte.

Asandei auzi plînsul nereţinut al lui Tică de sub paie şi prelată. Trecură clipe îndelungi. Asandei îi şopti lui Tică :

— Fii tare ! Ne descoperi pe toţi ! Ne-am ars ! Ce fel de ostaş eşti ?! Te trimitem la Slatina !

Răsună o împuşcătură puternică. Tică hohotea înfundat. Lacrimile se iviseră şi în ochii lui Asandei.

Peste cîteva clipe, Onufrei se opri în faţa maiorului. Acesta îi făcu semn să treacă în front, spunîndu-i :

— Şi eu iubesc cîinii, dar ordinul e ordin ! Trebuie executat fără şovăire ! Fiecare ezitare poate ucide oameni !

Lui Tică îi veni să iasă din paie şi să strige ofiţerului că Botosu n-ar fi lătrat niciodată fără voie. Plîngea sfîşietor, cu sughiţuri amare, dureroase.

Maiorul se adresă lui Breabăn, revenind la scopul venirii sale.

— Cine-i sergentul Asandei ?

— Aici, să trăiţi, domnule maior !

Asandei sări din căruţă.

— Sergent, ar fi trebuit să fi rămas întins mai departe. Eşti doar scutit medical. Cum îţi merge rana de la mînă ?

— Bine, să trăiţi, domnule maior !

Maiorul vorbi blînd, cu căldură în glas, de parcă ar fi fost un alt om.

— Sergentul Asandei, pentru fapte deosebite de arme, a fost decorat.

Cu mîini sigure prinse decoraţia pe pieptul lui Asandei. Continuă :

— Militarilor nu le este dat să vorbească prea mult. Cred că decoraţia grăieşte de la sine. Eu vreau să te îmbrăţişez !

Îl strînse pe sergent la piept. Sergentul era nebărbierit. Maiorul adăugă :

— Şi pentru faptul că eşti nebărbierit ai şi trei zile de închisoare !

Apoi plecă, urmat de Tincu şi de adjutant. Se adresă comandantului de companie :

— Ai făcut propunerea pentru cercetaşi la decorare ?

— Am făcut, domnule maior. E înaintată la batalion !

* * *

După ce grupul se îndepărtă, băietanul ieşi din căruţă. Era tot plin de paie. Arăta, în armura aurită a paielor, ca împăratul din poveste : cu un ochi rîdea de bucurie pentru decorarea lui Asandei, iar cu celalalt ochi plîngea după Botosu.

Numai Onufrei jubila de bucurie. I se auzi vocea tunătoare :

— Toată lumea ascultă comanda la mine ! Ce v-aţi întristat aşa, ca nişte paparude ?

Zărind pe majur, Onufrei tăcu ruşinat.

— Hai, Onufrei, comandă mai departe, că ştiu ce vrei să spui...

Toţi soldaţii priveau curioşi. Onufrei exclamă uimit :

— De unde ştiţi, domnule majur ? !

— Păi, Breabăn e catană veche... Adu-l pe Botosu !

Peste cîteva clipe, Onufrei se întoarse cu Botosu, care alerga spre Tică.

— Să-i tăiaţi imediat coada, ordonă majurul cu severitate. Dacă l-o mai întîlni maiorul, să nu-l recunoască ! „Ăla pe care l-am împuşcat avea coadă, don' maior !"

Doar Onufrei abia îndrăzni să-l întrebe :

— De unde aţi aflat, domnule majur, de toată tărăşenia ?

— De la tine, leat.

— De la mine ? ! Cum ?

— Păi, de mai stătea comandantul batalionului aici, îţi cădeau pantalonii jos, că l-ai legat doar cu cureaua primită de la magazie... Hai, Botosule, dă-i cureaua !

Capitolul IV

BOTEZUL FOCULUI

O parte din ostaşii lui Tincu erau adunaţi în jurul sergentului Lascu. În clipele de răgaz, Lascu le citea din ziarul „Scînteia", sosit uneori cu mare întîrziere în prima linie. Cei de pe front urmăreau în egală măsură „frontul de acasă" — cum numea Lascu lupta maselor sub conducerea partidului comunist împotriva guvernului Sănătescu. Comuniştii lansaseră lozinca „Totul pentru front, totul pentru victorie !"

Sublocotenentul Tincu se aşeză pe nesimţite pe buturugă, alături de Lascu. Sergentul tresări, pregătindu-se să-i raporteze, dar comandantul companiei îi făcu semn să continue discuţia.

Lascu preciză :

— Domnule sublocotenent, e o scurtă informare politică...

— Continuaţi !

*
* *

Majorul Breabăn deschise brusc uşa hambarului unde se afla depozitată muniţia. Tică tresări. Majorul l-a surprins curăţind armele din rezerva micului depozit.

— Ce faci aici ? Te-am prins !

Tică se ridică aproape milităreşte :

— Curăţam armele...

— Cu ce, mă rog ?

— Cu ulei, cîlţi, gaz...

Tică se făcuse mic. Vorbele ce-ar fi dorit să le mai rostească i se opreau ca un nod în gît.

— Te eliberăm, recrute nepriceput !

— Nene...

— Gata ! Ia-ţi tălpăşiţa !

— Cum ?

— Aşa cum ai auzit. Hai, spală putina ! Ce mă priveşti aşa ? Pleacă !

Tică se îndreptă spre ieşire. Îi apăruseră lacrimi în ochi. Majurul strigă şi mai aspru :

— Copilul de trupă Tică, la ordin !

Băietanul se întoarse într-un suflet. Ochii, faţa, trupul îi rîdeau de bucurie nereţinută.

— De azi nu mai eşti recrut. Ai devenit copil de trupă, fiul companiei noastre. Poftim ! Vino să-ţi predau echipamentul. Să arăţi ca un adevărat ostaş ! Dar numai pentru cei din companie eşti copil de trupă. Pricepi ? Deci să stai ascuns mai departe.

Peste cîteva clipe Tică se întoarse îmbrăcat militar. Hainele potrivite de croitorul regimentului, la insistenţa lui Breabăn, îi veneau destul de bine. Afară îl aşteptau Asandei, Onufrei, Bică, bucătarul Sotir şi încă doi ostaşi. Botosu lătra ca apucat de streche, prefăcîndu-se că nu-l cunoaşte, sărindu-i pe umeri.

Asandei îi ordonă :

— Acum salută !

Toţi soldaţii îl corectau, aproape în cor :

— Mîna mai sus !

— Palma mai dreaptă !

— Stînga lipită de pantaloni !

— Salută din mers !

Toate „dădacele" se întreceau cu sfaturile şi aprecierile lor regulamentare.

— Ridică pasul mai sus !

— Pas de manevră !

— La dreapta !

— Pentru astăzi ajunge, declară Asandei. N-a fost tocmai rău...

* * *

Clipele frumoase de refacere au fost scurte. Coloana se urni din nou, regimentul intră în dispozitivul de luptă.

Urmară zile ploioase. Întîlneau în înaintarea lor tancuri, maşini şi tunuri sfărîmate, căruţe cu coviltir de rogojină răsturnate în şan-

ţuri. Pe alocuri, stîrvuri de cai şi morminte săpate proaspăt în hatul greu şi înecat de ploaie.

— Şi-i ţărîna mai grea, că-i udă, şoptea cu tristeţe Asandei.

Pe antetrenul unui tun antitanc se rezema un obuz încă neexplodat. Apa curgea în şiroaie molcome pe el. Umbra stolului de corbi însoţea permanent coloana cenuşie.

— Mai avem mult, tăicuţă Asandei ?

Sergentul răspunse cu greu :

— Mai...

Apoi, după o clipă de chibzuinţă :

— Cine ştie cît om mai avea... Aşa-i la război ! Arătă cu coada biciuştei un mormînt de pe un dîmb : Dacă l-ai fi întrebat cu o oră înainte cît mai are, n-ar fi putut să-ţi răspundă. Şi el, sărmanul, mai avea cîteva minute... Trage pătura pe tine, Ticuţă !

De departe se zărea un sat pe creste, învăluit de flăcări şi fum. Cerul era greu ca de plumb. De sus parcă ar fi curs leşie, şi nu apă. Asandei gîndea : „Mai bine-i aşa. Cel puţin nu ne pisează aviaţia !"

Pe lîngă el a trecut o tanchetă. Un ofiţer le făcu semn să tragă pe dreapta, în şanţ. Asandei se supuse. Opri caii şi aşteptă în liniştе trecerea coloanei de blindate. Tancurile goneau în plină viteză spre fronturile care se simţeau în preajmă. Cîte un tanchist le făcea cu ochiul din turelă, altul striga să fie auzit :

— Slabă nădejde cu caii voştri !

— Or fi şi ei buni, le răspundea Asandei supărat.

Ciorile, speriate de uruitul tancurilor, se îndepărtară în stoluri repezi. Vuia pămîntul o dată cu trecerea carelor de luptă, înfiorînd parcă întregul văzduh.

— De ce nu dormi, Tică ?

Dar băietanul nu răspunse. Se vedea şi el urcat într-o turelă, trecînd într-o vijelie de tancuri puternice ca bidiviii din basme, care se hrănesc cu jăratec.

Pe partea dreaptă a şoselei desfundate de ploaie se tîra un convoi de prizonieri. Ca o omidă, coloana lor gălbuie aluneca cu paşii nesiguri, temători.

Cineva strigă :

— Gata ! Aştia au sfîrşit cu războiul !

Asandei moţăia cu bărbia în gulerul ridicat al mantalei. Ochii săi ca două picături gemene de păcură se treziră, şi cînd întîlniră privirile prizonierilor îi spuse lui Tică :

— Au lăsat nasurile în jos ! Aşa-i cînd mănînci papară.

Unul din prizonieri întinse mîna. Repeta rugător :

— Brott ! Pîne... Pînè...

Asandei îl sudui, apoi îi aruncă o bucată de pîine. Din căruţa din urmă, Onufrei îi strigă tăios :

— Ce faci, Asandei, le dai pîine ? Eu abia mă stăpînesc să nu le reped un glonte la mir !

Dar cînd un alt prizonier îi ceru şi lui Onufrei pîine, îi aruncă o cutie de pesmeţi. Apoi blestemă :

— A naibii inimă !... Hai, Duşcă !

Coborî noaptea. Ploaia se opri. Norii dispărură cu desăvîrşire. Au ajuns în cantonament. Ostaşii ocupară prima poziţie. Din nou glasuri repezite, poruncitoare :

— Camuflajul !

— Stingeţi felinarele !

— Terminaţi cu ţigările !

— Ocupaţi locurile repartizate !

Noaptea era senină, dar foarte friguroasă.

Căruţele au fost adunate în apropierea parcului de camioane, la un loc mai ferit, după un dîmb acoperit cu o pădurice deasă şi întunecoasă. Majurul Breabăn repartiza alimentele pentru cazane, iar Sotir se omora cu aprinsul focului. Asandei şi Onufrei desfăceau cutiile de conserve. Nici nu se aşezară bine la masă, cînd din linia întîia veni sergentul Lascu.

— Bucuroşi de oaspeţi ?

Îi făcură loc la masă.

— Cum e la voi ?

Lascu rupse o bucată de pîine şi, după un obicei al său, o perpeli pe jăratic. Mirosul pătrunzător de pîine prăjită cuprinse locul.

— Deocamdată e bine ! Ne-am ocupat poziţia, şi-acum ne întărim amplasamentele. Cu vremea e cam greu. Ce ziceţi, don' major, despachetăm cojoacele ?...

— Stai, măi Lascule, sări ca ars Breabăn, nici n-a căzut omătul. Nici aşa ! La iarnă ce mai îmbrăcăm ? Să-ţi mai dau o flanea... Haidem !

— Nu de mine e vorba, ci de oameni. De toată compania. În tranşee ne pătrunde apa şi vîntul. Mai ales acum, noaptea.

Majurul se dădu bătut :

— O vom face şi pe asta, Lascule. Totu-i să-i batem mai repede şi să ne întoarcem acasă ! E drept, Mureşul ăsta curge frumos, dar nici Ialomiţa mea nu-i de lepădat...

Onufrei intră în vorbă :

— Ce-i nou la gazetă, don' sergent ?

Lascu le întinse ziarul.

— Să-l citiţi şi voi !... E „Scînteia" ! Ţara, fraţilor, e un trup şi un suflet să ne ajute să stîrpim repede jivinele astea... E tare nevoie de braţele noastre !

Tică, strîns într-o manta largă, se simţea vrăjit de cuvintele sergentului Lascu. Le sorbea ca pe o învăţătură, căutînd să le pătrundă tîlcul adînc. Medita mult timp după fiecare convorbire asemănătoare. Ciuli urechile şi înlemni cu cana de ceai în mînă.

— Acuma, se auzi glăsuind răguşit majurul, o să vedem dacă vor răzbi comuniştii să facă ordine... Colonelul Elefterie din Focşani spunea că ţăranul nostru e „imun", că nu se prinde comunismul de el. Zicea că-i ştie el de la moşiile pe care le avea.

Sergentul rîse, urmat şi de ceilalţi soldaţi :

— Cred şi eu, aşa grăia Elefterie. Nu-i prea dădea mîna. Avea moşii... Dar ţăranul nostru, ca oricare om, năzuieşte şi el pentru o viaţă mai dreaptă şi mai bună. Numai ce-au mirosit că vor fi luate moşiile de la boieri, şi uite-i cum luptă pe front... Nu-i auzi cum vorbesc ? „De-am isprăvi mai repede, să ne întoarcem la pămîntul nostru acasă !" Drept, unii se mai îndoiesc... Prea au fost de-atîtea ori amăgiţi cu vorbe. Dar noi avem de partea noastră dreptatea şi faptele.

Luna apăru ireal de albă, acoperind largul cu ninsoarea razelor ei. Totul părea cufundat ca într-un decor de teatru.

De undeva se auzi un cîntec subţirel ca un fir de izvoraş răsărit din stînca aridă. Cîntecul trecu nevăzut, ca o apă prin sufletele tuturor. Pentru o clipă, discuţia se împotmoli. Răsuna numai cîntecul plin de tristeţe şi dor nemărginit :

Foaie neagră de negară,
Tare mi-i viaţa amară !
Numai lacrimă şi plîns,
Eu la inimă am strîns,
Dar va fi şi vremea noastră,
Foicică, stea albastră,
Să cîntăm şi noi odată,
Fără nori şi fără zloată,
Fără sînge şi durere.
Ca un fagure de miere,
Să ne fie viaţa noastră,
Foicică, stea albastră...

Cineva ordonă în apropiere :

— Stingeţi luminile... Tăcere... Nu sînteţi la nuntă !...

De departe se desluşeau împuşcături răzleţe, apoi serii lungi de arme automate. Aerul se subţia, pătruns de rachetele ca nişte libelule mari şi albastre. Lui Tică îi venea să se salte în copaci, mai sus de scorburi, să privească îndrăzneţ la liniile inamice. Botosu, deranjat de larmă, mîrîia în somn. Se întoarse lupeşte, cu tot corpul, în direcţia de unde trosniseră împuşcăturile. Dinspre dumbrava cu pîrîu, zgomotul sacadat al unei motociclete, care gonea cu o viteză ameţitoare, creştea din clipă în clipă.

Ca prin farmec, toată larma se stinse. Luna îşi revărsa mai departe argintata ei splendoare peste ostaşii îngrămădiţi în jurul sergentului Lascu. Arborii, încă uzi de ploaie, străluceau şi mai puternic, iar pîrîul încerca, vuitor, să se strecoare, prin virogi pînă la adunarea lor de taină.

— Alarma !

— Alarmă ! Toată lumea la posturi !

— Muniţia pe oameni !

Cei care erau cuprinşi de un somn greu se sculară buimăciţi. Unii, încă frămîntaţi de vedenii şi urmăriţi de apele tulburi dar dulci ale visului, se repeziră la arme şi la pistoalele automate. Comenzile scurte răsunau ascuţite, tăioase. Trupurile, încă moleşite de somn, se lipiră de rîpi, de şanţuri, de pereţii de lut. Pionierii se repeziră pe şoseaua de alături să planteze mine.

Asandei se răsti la Tică :

— Mergi de te-ascunde în beci ! Fuga !

Băietanul se lipi de Lascu :

— Nea Lascule, ia-mă şi pe mine ! Ştiu să trag !

— Nici nu mai poţi pleca acuma ! Ia o armă !

Un agent veni la plutonierul major Breabăn :

— Don' major ! Ordinul e să rămînă toată lumea pe poziţie. Să respingem cu foc orice încercare a inamicului de atac. Vor veni ajutoare de la rezerva regimentului ! Pînă atunci să nu dăm un singur pas înapoi.

— Că nu le-oi lăsa eu bucătăria lor ! Şi cu ce bunătate de ceai ! A-ntîia !

Apoi agentul dispăru mistuit de noapte şi de umbra pomilor din grădină.

Asandei îl instrui pe Tică :

— Să nu tragi pînă nu-ţi spunem noi !

Tică se simţea bărbat. Mai ales calmul şi siguranţa lui Lascu îi dădeau puteri nebănuite. „Ah ! dacă aş prinde măcar unul !... Pe urmă fie ce-o fi !"

În ochii măriți de încordare îi străluci pentru o clipă focul casei lui aprinse, mormintele lăsate departe, în pădure...

Alături, Onufrei își strîngea nervos pistolul mitralieră, controlîndu-i din minut în minut încărcătorul.

Sotir le șopti:

— Vor plăti ei! N-am apucat cel puțin să ne bem ceaiurile! Și știți ce ceai gustos am făcut? Îl reîncălzesc și-l bem după ce terminăm și treaba asta, că n-or avea ei inima să ne lase flămînzi. Am și o sticlă de rom!

În flancul drept, lupta începuse cu înverșunare. Explodau branduri și grenade. Se auzeau strigătele răniților:

— Infirmier!...

— Don' doctor, nu mă lăsați!

Majurul își băgase în neștire mîna în buzunar, așa, ca un actor slab, care nu știe ce să facă pe scenă cu mîinile. Murmura:

— Poate om avea norocul să ne ocolească! Nu și-au găsit alt drum decît pe-aici...

Apoi își șterse cu migală sticlele ochelarilor, simțind primejdia iminentă. Privea tulbure în jur. Strigă:

— Dați-mi și mie grenade!

Sotir îi întinse grenadele de mînă.

— Vreau defensive...

Sotir îl informă:

— Am primit numai grenade ofensive. Sînt bune și astea. Puteți să le aruncați și din picioare, de aveți „vîrtoșenie", cum zic moldovenii, la azvîrlirea lor. Cînd eram de-o șchioapă îmi plăcea să arunc cu pietre în rîu. Făceam cîte opt „plăcinte" pe apă...

Breabăn îl luă peste picior:

— Te cred! De aia mi te-am luat eu bucătar. Da' acum nu faci o plăcintă care să nu se ardă!

În fundul rîpei, în fața grădinii, apăru o mogîldeață cenușie.

Lascu strigă soldaților:

— Vorba! Ei sînt! Vin!

Lui Tică îi bătea inima în piept, să se spargă. Întinse arma, dar Asandei îl opri să tragă. Îi șopti la ureche:

— Numai la ordin!

Oțelul lucios și rece ale armei frigea în mîinile băietanului. Tică privi a doua și a treia mogîldeață care încercau să se strecoare. Zîmbi: „Ce mici sînt"...

Lascu nu mai vedea chipurile celor din jur. Ochii lui urmăreau atenți pe hitleriștii al căror număr creștea din clipă în clipă. Se apropiau tîrîș. Ajunseseră la circa 150—200 de pași.

Mogîldețele nu se credeau observate, de aceea una își permise să se ridice chiar sfidător în picioare. „Halt!" se auzi o voce pițigăiată și poruncitoare. Umbrele se ascunseră după primirea comenzii.

— Ce facem, nene Lascule? întrebă Țică nerăbdător. Era încercat de nerăbdare și teamă. Căuta să se stăpînească, să nu fie observat și de ceilalți luptători.

— Așteaptă, și nu mai vorbi! îl dojeni cu blîndețe Lascu.

Lui Țică îi era frică, în același timp, ca mogîldețele să nu aibă răgaz să fugă. Dar gîndul acesta îl alungă repede: „Știe nenea Lascu ce face!... Nu-i scapă el din mînă."

Începu o pîndă ca la vînătoare, cînd jivinele sînt prea departe de bătaia puștilor. Mogîldețele din față se așternură la pămînt, dispărînd cu totul în umbră.

— Au pierit, constată cineva, a cărui voce rămase nedeslușită.

Lascu îi răspunse laconic:

— Nici vorbă! Pîndesc un semnal și clipa potrivită să ne surprindă.

Așteptarea era cumplită. Ai fi preferat atacul cel mai crunt în locul ei. Într-o frîntură de șanț cîțiva ostași instalară un tun anticar pentru a bate cu tragere directă.

Majurul ordonă:

— Duceți tunul spre șosea! Pe-acolo vor încerca să se strecoare. Așezați-l în vîlceaua din apropierea fîntînii, va avea cîmp deschis de tragere. Repede! Și în tăcere! Vorba!

Mulțumit de execuție, majurul desfăcu cu muchia baionetei o cutie de conserve. Întocmai ca la răul de mare, Breabăn, în preajma atacului, simțea nevoia să mănînce. Pe față i se prelingea sosul rece și gras, sleit și gălbui. Mînca în neștire. Furierul său se întinse ca o cîrtiță în fundul unui adăpost. Auzind cum mănîncă majurul se bucură. Zgomotul mestecatului îl calma, îl sustrăgea din marea tensiune.

Huruitul motoarelor de pe șosea zgudui pămîntul. Răbufni aproape o salvă trasă din tanc. Și alta, și alta...

— Tancurile... șopti Asandei. Atacă și noaptea cu tancurile.

Îl liniști Lascu:

— Nici o teamă! E noaptea luminoasă, și șoseaua e ca în palmă! Dar vor întîlni îndată minele. Or să țopăie matahalele curînd în aer...

Pămîntul se hurduca ușor, văzduhul vuia tremurător.

Lascu îi avertiză, cu experienţă de luptător încercat:

— Fiţi atenţi în faţă! De-acolo e pericolul!

O dată cu tancurile de pe şosea, infanteriştii din faţa grădinii porniră la atac. Era clipa hotărîtoare a luptei.

Lascu dădu comanda, cu vocea liniştită şi sigură:

— Înălţător o sută! Ochiţi cu precizie!

Umbrele se apropiau mergînd în picioare, neferindu-se, sperînd că toată atenţia românilor a fost îndreptată spre tancuri şi spre flancul drept unde lupta continua fără oprelişte.

Se auzi puternică vocea lui Lascu:

— Foc! Trageţi cu economie! Ochiţi bine fiecare lovitură!

Pînă şi furierul ieşit la buza şanţului se înghesui şi trase. A doua oară ochi mai atent, mîinile nu-i mai tremurau. Căpătă o încredere nemărginită în forţele sale. Ochi din nou.

Mogîldeţele, surprinse de focul pornit pe neaşteptate, se culcară la pămînt. Cîţiva nu aveau să se mai ridice niciodată.

— Foc!

— Mitraliera, foc de serie lungă!

Tică îi strigă lui Asandei:

— Taică Asandei, al meu nu s-a mai ridicat! Ba nu, iată-l că sare iar ca un iepure! Nu-l scap!

Băietanul trăgea cu îndîrjire, fără să-şi mai dea seama de grozăvia prin care trecea pentru prima oară în viaţa lui.

Spre şosea se auziră explodînd primele mine. Lupta devenise crîncenă. Infanteria inamică, purtată pe carele de luptă, sări în şosea şi îşi continuă atacul, combinînd focul cu mişcarea în salturi repezi şi scurte.

Grupa în care se afla Lascu înteţi focul şi cu armele automate. Cîteva mogîldeţe se strecurară spre capătul grădinii. Sergentul Lascu ordonă înciudat:

— Să nu-i lăsaţi în grădină! Lupta e mai grea acolo! Îi acoperă pomii de vederea şi de focul nostru!

Onufrei, Asandei şi Lascu se repeziră la liziera grădinii. Aruncară din mers primele grenade ofensive. Apoi altele, şi altele.

Infanteriştii inamici se retrăgeau în panică.

— Fug! Tică trăgea pe nerăsuflate după ei.

Mai aprigă era încleştarea de pe şosea. Acolo armele automate păcăneau într-una. Din cînd în cînd, răbufneau şi tancurile. Exploziile cutremurau întinsul. Fumul cobora ca o ceaţă deasă şi apăsătoare.

Tică simţise la început că-l cuprinde greaţa. Mîna îi tremurase pe armă la primele focuri. Acum se deprinsese. Trăgea calm, încărcător după încărcător. Vaietul şi larma avură darul să-l asurzească. Nu se mai putea înţelege om cu om. În flancul drept, lupta se ducea pe alocuri la baionetă. Se auzeau gemete surde, înfundate.

În spatele grădinii apăru mai întîi un tanc mătăhălos, cu zvastică pe blindaj. Răsări în spatele său şi al doilea, legănîndu-şi ţeava lungă şi lucitoare, tăcută, ameninţătoare.

— Adăpostiţi-vă ! strigă Lascu în ultima clipă. Tancul !

Ajutorul lui Sotir, ostaşul mărunt şi slăbuţ, căruia nimeni nu-i acordase pînă atunci vreo importanţă deosebită, se tîrî prin şanţ, apoi se rostogoli pe pîrtia alunecoasă, apropiindu-se cu îndrăzneală de tanc. O mitralieră clămpăni neputincioasă pe deasupra lui, gloanţele îi ţiuiră lung şi ascuţit în apropiere. Dar soldatul îşi continua cu încăpăţînare drumul. Avea coatele şi genunchii însîngeraţi. Tunul tancului vui neputincios, pentru că soldatul intrase în unghiul mort, unde nu mai putea fi atins de gloanţe sau proiectile. Scoase o sticlă incendiară. O aruncă drept în turelă, lîngă vizor. Mai azvîrli una, şi încă una. Toate, spărgîndu-se, luminară fosforescent ! Tancul ardea. Dar din celălalt tanc rafala porni cu vitregie spre soldat. Se prăbuşi, aruncînd ultima grenadă.

Din tancul aprins săriră două umbre. Îngrozite, fugeau în neştire, spre grupa lui Lascu.

— Luaţi-le armele !

Servanţii se predară năuciţi, fără tentativă de opunere. Unul era ars la faţă. Se văita, implorînd ajutor, bălăbănind cu mîinile în aer, ca un înecat.

Se aşezară la pămînt. Cel teafăr se întinse şi bău apă dintr-o băltoacă. Privirea lui parcă spunea : „Faceţi ce vreţi cu mine... Asta-i !“ Cătă în jur cu ochii mari şi spălăciţi, ridicînd neputincios din umăr, apoi privi fix şi tîmp undeva, spre şosea.

Lupta cu infanteriştii inamici de la liziera pădurii începu. Pistoalele mitraliere răpăiau fără contenire. În grupa vecină se schimba ţeava mitralierei pentru a doua oară. Noaptea era adîncă, duşmănoasă şi rece, întunecimea ei fiind brăzdată numai de dîra nepotolită a trasoarelor şi a rachetelor roşii şi verzi.

Tică devenise un adevărat soldat stăpîn pe sine. Schimbă arma cu automatul capturat de la tanchişti. Mulţumi în gînd lui Asandei că l-a învăţat să tragă şi cu pistolul mitralieră.

Se auziră strigăte în spate :

— Au pătruns cu tancurile în sat! Ne-au încercuit! Ce ne facem?

Sergentul Lascu se apropie de cel care striga înnebunit. Era furierul de la compania de mitralieră. Îl privi pieziş, dorind parcă să-i scormonească adîncul cu privirea sa, măsurîndu-l stăruitor din cap pînă în picioare:

— De ce vrei să semeni panică?

Furierul tresări. Îşi plecă privirea cenuşie şi obosită în tina cleioasă.

— Priveşte-mă în ochi!

Cu greu, furierul îşi ridică tăcut capul din pămînt. Pentru o clipă privirile lor se întîlniră. Furierul tresări ca o sălbătăciune încolţită. Lascu întinse pistolul mitralieră spre el.

— Nu trage, don' sergent Lascu!

— Bine. De data aceasta nu trag. Dar la prima ezitare n-ai să mai mă poţi îndupleca. Hai, pieri din faţa mea!

Tică asistase înmărmurit la toată scena. Era gata să intervină, dar înţelese că legile războiului sînt mai tari şi mai de nezdruncinat. Auzi vorba aspră a lui Lascu strecurată lui Asandei:

— E un laş!

Deodată, dinspre divizie se auzi uruit de care. Vestea trecu din om în om:

— Ne-au sosit întăriri!

— Vin rezervele de la divizie!

Focul se înteţi năprasnic. Se întări şi vîntul pe neaşteptate. Din apropierea lui Tică răbufni înfundat o mitralieră instalată în bătaie doar de cîteva clipe.

Hărmălaia oamenilor şi a cailor crescu.

În dreapta grupei lui Lascu fu împins un tun anticar, care trăgea direct în infanteria inamică. Deodată se lăsă o linişte încordată, sugrumată, în care şi tunurile şi armele automate tăcură pentru un răstimp. Apoi se năpustiră mai întărîtate, parcă înnebunite de momentele de linişte. Ţăcăneanu sacadat; înfiorător de repede zburau roiurile de trasoare de pe o poziţie spre alta. Cîteva explozii aprinseră scurt întunericul, căzînd în apropierea lui Tică. Zguduiră din temelii pămîntul, ecoul lor hăuind îndelung şi îndepărtat.

— Sînt branduri! auzi vocea calmă a lui Onufrei.

Zbură turile de fontă încinsă trecură pe la urechile băietanului, bîzîind prelung şi luminînd orbitor. În poarta din fund a grădinii se ivi din beznă o matahală de soldat inamic, zăpăcit de

larmă şi de explozii. Se clătina ca un marinar pe puntea vasului în plină furtună. Cu tot frigul, pe obraji şi pe gît îi şiroia sudoarea. Ridica mîinile şi mergea în neştire cu automatul atîrnat de umăr. Onufrei îi luă automatul şi îi strigă furios din cale-afară :

— Hai, du-te dracului !

Hitleristul zîmbi năuc şi, ca atras de un magnet, nimeri lîngă ceilalţi doi prizonieri, aşezîndu-se gîfîind lîngă ei. Lascu îi strigă băiatului :

— Tică, fii cu ochii pe ei !

Îmbujorat de misiune, Tică îşi luă rolul în serios. Privea din mijlocul larmei luna care se pregătea să apună. Îi măsură superior pe cei trei. Apoi scrîşni : „Unul ca ei a tras în taica..." Îşi îndreptă automatul. Unul din prizonieri îşi duse mîinile la ochi. Tică zîmbi : „Nu-mi pun eu mintea cu tine, cînd eşti în patru labe..."

Deodată focul încetă ca prin farmec. Doar arareori se mai auziră împuşcături înfundate. Pe lîngă Tică trecu maiorul Voica. Băiatul încremeni. Asudă. Acum îl încerca adevărata spaimă : „Ce o să fac dacă o să mă alunge acasă ?" Dar maiorul îl bătu pe umăr şi plecă grăbit mai departe, încurajîndu-l din mers :

— Bravo, ostaş ! Să te prezinţi să-ţi fac propunerea pentru decoraţie !

Tică răsuflă uşurat. Urechile îi erau plăcut gîdilate : „Bravo, ostaş !" Da, aşa îi spusese cel mai aspru, dar şi cel mai îndrăzneţ comandant de batalion.

Inamicul se retrase în debandadă, lăsînd pe cîmpul de luptă morţi, prizonieri şi armament. Sotir îi strigă lui Asandei :

— Să ştii că am să iau un tanc de-al lor, să-mi transport cazanul cu ciorbă pe el ! La motorul lui se fierbe şi mai repede ceaiul !

Majurul Breabăn, cu gesturi mecanice, desfăcu în neştire cea de-a patra cutie de conserve de fasole cu carne de porc. Îl chemă şi pe Tică.

— Na, mănîncă şi tu !

Dar lui Tică nu-i ardea de mîncat. El privea încruntat la prizonierii care adormiseră, sprijinindu-se unul de celălalt. Aşa îl surprinseră zorii.

Majurul interveni din nou, îndemnîndu-l pe băietan :

— Gustă, măi Tică, din conserve ! Nicicînd n-am întîlnit o carne de porc mai grasă ! Am şi ceapă. Vino aici, recrute !

Tică nu-l auzea. El îşi continua dialogul mut cu cei trei prizonieri ce dormeau murdăriţi de noroi, de buruieni şi de sînge.

Cineva blestema în apropiere :

— Cine a slobozit caii ? Am rămas fără cai !

Un tun se urni greoi din noroi, împins de artileriştii cu feţele tuciurii şi nebărbierite.

— Iată caii !

Caii abureau şi răsuflau prelung. Ostaşii se apucară să le cerceteze cu de-amănuntul hamurile, chingile şăilor, legăturile, şleaurile, zăbalele. Înhămară pe îndelete caii la tun.

— Primeşte, Roibule !

— Mai la dreapta, Surule !

— Urniţi roata !

Unul din artilerişti îşi răsuci o ţigară din pachetul de tutun negru, ţinut în cartuşieră. Înmuie foiţa pe buze şi o lipi prelung, întrebînd pe soldatul din apropiere :

— N-ai un foc, vericule ?

— N-am, răspunse mîndru Tică.

Deodată artileristul se aşternu pe rîs :

— Cîţi ani ai, plodule ?

Îşi chemă tovarăşii de la tun :

— Ian priviţi, fraţilor, să vedeţi comedie ! Un copil care se joacă cu arme adevărate ! E comedie, sau minune ?

Tică le răspunse cu fermitate :

— Eu nu mă joc ! Eu lupt !

Apoi le întoarse bărbăteşte spatele, căutînd din ochi pe Asandei sau Onufrei. Îi zări pe amîndoi, împreună cu bucătarul Sotir, săpînd o groapă în fundul grădinii, în timp ce furierul scrijelea cu baioneta o scîndurică de brad.

Un sergent major îl trezi din visare :

— Ostaş, adu-mi prizonierii aici !

Sergentul major îl privi cu mîndrie pe Tică, aşa cum îşi îndeplinea serviciul de escortă.

— Eşti copil de trupă ?

— Sînt, domnule sergent major !

Tică îi lovi uşurel cu patul automatului pe hitlerişti.

Prizonierii se treziră buimăciţi din somn, încercînd cu greu să se orienteze unde se află. Copilul care-i veghea cu străşnicie le stîrni zîmbetul. Unul şopti :

— Das ist Kind [1] !

— Ce-a zis, domnule sergent major ? întrebă Tică cu mînie.

— Că eşti viteaz ! Bravo, băiete !

[1] E un copil (în lb. germană).

Cei trei intrară în coloana de prizonieri, privind încă nedumeriţi la copilul ce-i condusese cu gest sigur şi degajat.

Se auzi iar glasul insistent al majurului :

— Măi Tică, a mai rămas jumătate din cutia asta de conserve...

Dar băietanul se îndreptă spre grupul lui Asandei, zorindu-şi paşii. Ostaşii săpau în tăcere groapa ajutorului de bucătar, cel care se avîntase îndrăzneţ la lupta inegală cu namila de oţel şi foc. În sat se mai înălţau cîteva limbi de focuri, pîrjolind arborii din apropiere cu pălălaia lor fantastică. Ostaşii, istoviţi şi somnoroşi, hămesiţi de foame, cu bărbile crescute sălbatic, săpau mai departe groapa prietenului lor. Se opreau pentru o clipă, răsuflau adînc, oftau şi săpau iar în ţărîna udată de ploaia din ajun.

— O ţigară... mormăi Onufrei.

— Lasă acuma ! îl certă cu vorba şi mai mult cu privirea Asandei.

Soarele răsări dureros de dulce, îmbrăcînd totul cu nimbul său aurit. Soldaţii coborîră gulerele la mantale. Îşi scoaseră mănuşile şi săpară cu vîrtoşenie, năduşind. În sfîrşit, Asandei anunţă :

— Gata !

Ceilalţi aruncară hîrleţele. Se îndreptară cu o foaie de cort spre cel prăbuşit la marginea pădurii, lîngă şanţ, aproape de tancul incendiat, acum inofensiv. Din depărtare răzbătea pînă la ei duduitul neîntrerupt al motoarelor. Ofensiva noastră pornise nimicitoare.

— Mai repede ! hotărî Asandei. Mai repede, din clipă în clipă poate veni ordinul de plecare.

Tică privea cu respect şi uimire la soldatul ucis. „Înainte am vorbit cu el. Mi-a dat o bucată de dovleac copt. Era bun la inimă şi milos..."

Onufrei se adresă lui Tică :

— Ia vezi, scribăloiul a terminat cu scrisul numelui ?

Tică alergă în grabă spre furier. Acesta mai avea de întărit ultimele trei litere, scrise cu creionul chimic muiat în gură. Tică rămase lîngă el pînă sfîrşi inscripţia.

— Ce zici, Tică, e artă sau nu ? Unde vor găsi ei un pictor mai meşter ? Este ?

Băietanul nu răspunse. Privi îngîndurat leaţul de lemn pe care era scris tremurat doar atît : „Soldat State L. If".

Furierul şi Tică se alăturară, descoperiţi, tristului cortegiu.

State, întins pe crengi, mai avea ochii deschişi. Peste adîncul lor trecuse apa fără ţărmuri a morţii. Lîngă buze i se scurgea un firicel subţire de sînge. Asandei îi strînse lucrurile din buzunar :

o oglindă, un carnet, trei cărţi poştale militare, o fotografie veche şi decolorată, un briceag. Pe toate le puse într-o năframă mare. Onufrei îi spălă faţa de sînge cu apa din bidon. Apoi îl înveliră în foaia de cort, Tică mai putînd să vadă pentru ultima oară faţa crispată a lui State.

— Haidem !

L-au dus pe braţe pînă la groapă. Era uşor ca un fulg.

Îl întinseră cu grijă în pămîntul proaspăt săpat şi mustind de apă. Tăcuţi, răsturnară lutul cu lopeţile mici de campanie. Tică privea înmărmurit cu faţa înlăcrămată şi tristă. Acum groapa se astupase bine. Furierul prinse inscripţia — pasăre îndoliată, cu aripile spre zări. Lemnul ud şi scorojit strălucea în lumina soarelui tomnatic. Dintr-un gutui cădeau în preajmă fructele, ca globuri mici de aur. Furierul îşi admiră îndelung opera, strecurînd majurului :

— Ce ziceţi ? Frumos scris !...

— Tacă-ţi fleanca, se răsti Breabăn, agasat de lăudăroşenia stupidă a scribălăului de la cancelarie şi speriat că odată i-ar putea scrie chiar numele său.

Apoi se auzi, caldă, numai vocea lui Sotir :

— Zic să trecem să ne bem ceaiul pregătit aseară !... Numai să-l încălzesc...

Dar nimeni nu se urni.

Tică mai rămase cîteva clipe lîngă mormîntul lui State. De multe ori ajutorul bucătarului îl îmbia cu dragoste să-i zică „Balada lui Corbea".

Băietanul se plecă lîngă iarba uscată şi gălbuie. Cu glas încet rosti numai pentru el şi pentru cel abia intrat în pămîntul umed şi întunecat al nefiinţei :

Dar Corbea ce mi-şi făcea ?
El la masă nu şedea.
'N pragul uşii se punea.
Paloşul în mîini lua.
Mînecele-şi sumetea.
Pe boieri că mi-i tăia.
Sînge la glezne era !
Apoi Corbea se scula.
Iar pe roşu-ncălica.
Şi pe roşu-l repezea,
S-apuca de mi-şi mergea
Tot în ţara ungurească.
Acolo să haiducească.

Capitolul V

COMANDANTUL BATALIONULUI

Maiorul Voica nu-şi mai afla locul :

— Domnilor ofiţeri, să mi-l aduceţi pe ostaşul cel mărunţel pe care în noaptea atacului dat în spatele poziţiei l-am văzut păzind trei prizonieri... Era un princhindel, dar straşnic de disciplinat. Nu-i slăbea o clipă din ochi pe hitleriştii dezarmaţi !

Dar ostaşul nu putea fi descoperit. Majurul Breabăn ştia că-i vorba de Tică, şi nu avea cum să se desconspire. În loc de decoraţie, maiorul i-ar fi pedepsit pe toţi.

I se adresă băietanului, care trecuse pe postul lui State, ca ajutor al lui Sotir :

— Cu ochii în patru, Ticuţă băiatule ! Dacă ne prinde maiorul cu şoalda, ne-am ars. E mai ceva decît glonţul... Cum afli de ceva inspecţie, te şi afunzi în fîn. Dispari ca ţinta, în două clipe ! Fii atent la mine ! Majurul îşi schimbă vocea : Inspecţie !

Tică lăsă polonicul, cazanul, şi dispăru în fînul din căruţa cu coviltir a lui Asandei.

Majurul se declară nemulţumit :

— Cam moale... Hai, încă o dată ! La loc comanda !

Şi exerciţiul fu repetat de cîteva ori.

Frontul înaintase repede. Ajunsese în preajma Someşului. Dar şi vremea se înăsprise. Nopţile lui octombrie erau friguroase ca cele ale lui ianuarie.

— O să cadă zăpadă ! pronostica Onufrei.

— Aşa ai prorocit şi ieri ! îl supără Asandei.

— Bine. Mîine ne vom trezi cu omăt...

Bucătăria era adăpostită într-un şopron vechi şi călduros. Înăuntru veneau conducătorii de căruţe, furierii, agenţii şi şoferii să

se încălzească. Sergentul Lascu nu mai dădea cu zilele pe acolo, şi soldaţii aşteptau înfometaţi ştirile şi sfaturile sale.

— De ce nu mai vine nea Lascu ? se interesă Tică, înciudat de lipsa îndelungată a sergentului.

Asandei îl lămuri :

— E comandant de pluton !... Sublocotenentul Crîngu a fost ucis, şi Lascu a luat în primire plutonul al treilea. Era cel mai de nădejde sergent. E la fel de priceput în pionerie ca şi în transmisiuni. A fost partizan, înainte să-l închidă, şi-a învăţat tot armamentul. E straşnic de priceput în luptă.

Onufrei intră în discuţie :

— Dacă ţi-i atît de dor de el, să te ia Asandei cu merindele. Să-i duceţi mîncare la plutonul lui.

Tică se hotărî cu entuziasm, dar Asandei îl domoli :

— Ia mai potoleşte-te ! În linia întîia e pericol ! Sau mi te-ai săturat cu binele ?... Şi vrei să ne luăm rămas bun...

— Tăicuţă Asandei...

— Lasă bîrîitul !

— O vorbă...

— În front nu se vorbeşte, leat ! Uiţi oare că-ţi ordonă sergentul Asandei ?

Şi Tică se supuse, îngîndurat şi îmbufnat. Nu voia să-l supere pe Asandei. Sergentul îi era acum ca un tată adevărat. Seara, cînd era linişte pe front, sfătuiau îndelung :

— Măi Ticuţă, cum s-o termina afurisitul de război ne-ntoarcem acasă... Acasă la mine. Că amîndoi sîntem singuri pe lume. Vom întemeia o casă, să se ducă vestea... Tu ai avut părinţi, dar eu... Am fost de cînd mă ştiu singur... Tot singur...

— Eu vreau să învăţ, tăicuţă !

— Ai să înveţi. Cine nu te lasă ? Hei, te voi trimite la şcoli la oraş. Atunci or fi alte vremuri.

Tică şi întrezărea vremile de atunci. Fără morţi, fără sîrmă ghimpată, fără tunuri, fără scrisul tremurat al furierului. „Oamenii vor privi liniştiţi luna..."

— Şi ce-ai vrea să înveţi tu, măi Ticuţă ? îl iscodea Asandei.

— Ştiu eu ?

— Dar cine ai vrea să ştie, dacă nu tu ?

— Tata zicea să mă fac pădurar ca şi el. Vezi, tăicuţă Asandei, cine cunoaşte pădurea, se pricepe bine la rosturile ei. Bunăoară, aici pe front, cînd sînt la loc descoperit, nu ştiu, dar parcă mă furnică ceva în inimă... Mi-e teamă... Mă stăpîneşte un fel de

îngrijorare... Cum să-ţi spun, nu mă simt în apele mele... Dar în pădure ? He, hei, e cu totul altceva...

— Ce zici, măi Tică ? ! Te facem atunci inginer forestier. Şi la noi în sat e o pădure. Cum o vezi, te şi îndrăgeşti de ea.

Tică încuviinţa, cu ochii măriţi de bucurie.

— E bine atunci. Eu în pădure sînt un altfel de om. Nu mi-e frică nici de o mie de tancuri... Nici de avioane... Nici de tunuri...

— Te cred, tancurile nu pot intra în pădure ! Avioanele nu te văd.

Tică se revolta :

— Nu numai de asta ! Cînd eram mic mă afundam zile întregi în adîncul codrilor. Dacă mă legi la ochi, să ştii că nu mă rătăcesc, şi-ţi cunosc arborii după miros : Ăsta-i brad, ăsta-i stejar, ăsta-i pădureţ, ăsta-i... Ce să zic, niciodată nu mă înşel. M-am împrietenit şi cu o ursoaică...

— Te lauzi !

— Zău că nu mă laud ! Dacă te-aş duce acolo, ai vedea cu ochii dumitale cum mă apropii de ea... Dacă n-a ucis-o războiul... Odată mi-am făcut şi un bordei din ţărîna uscată la soare... Da, aveam şi o uşă împletită din nuiele, acoperită cu scoarţă de răchită. Am trăit cu mere uscate şi cu prune. Le aveam întinse pe o policioară. Nu mai vorbesc de alune ! Eram mai ager decît veveriţele.

În depărtări se desluşeau stejarii toamnei. Frunzele lor se desprindeau din înalturi ca o ninsoare cu fulgi mari şi sunători, de bronz sau de aur vechi, roşcat. Tică, pierdut în reverie, continua povestirea de demult :

— Din blăni de iepuri mi-am făcut şi un cojocel de toată frumuseţea. M-ar fi ţinut şi zece ierni, de nu m-ar fi luat tata acasă. Şi ce papară am mai mîncat atunci !... Da' mă visam în pădure în fiecare noapte. Şi mă frigea inima de dorul ei...

Acum şedeau amîndoi tăcuţi şi morocănoşi în bucătărie. Nici vorbă să-l ia Asandei în linia întîia, unde atacul se putea dezlănţui în orice moment.

Afară coborîseră negurile. Pîcla se furişa în toate ungherele, năpădind în ochi şi gură. O creangă putredă căzu dintr-un pom, chiar la intrare. Creanga împrăştie un zgomot sec, ca un geamăt sau un oftat adînc şi abia auzit, de disperare şi teamă.

Observînd tristeţea celor doi, Onufrei li se adresă zgomotos :

— Bărbaţi sînteţi voi ? Bărbaţi în toate puterile ?

— Ce te amesteci ? i-o reteză supărat Asandei.

Onufrei, jignit, tăcu. Apoi se hotărî să spargă gheaţa :

— Doar n-o să stăm aşa, ca muţii. Ce, sînteţi la priveghi ? Hai mai bine să vă zic o istorie, să vă cruciţi, nu alta. Era la mine în companie un soldat Holbatu V. Marin, care nu scăpa o lună să nu primească de-acasă o telegramă, fiecare cu tîlcul ei. Una spunea : „Vino urgent, tata înmormîntare joi.“ Sau : „Vino cu primul tren, tata are luni înmormîntare.“ Numai ce l-a scos într-o zi don' major la raport :

„Ascultă, leat, n-ai primit acum trei luni o telegramă cu : «Tata are marţi înmormîntarea» ?“

„Primit, don'majur !“

„Boon !... Dar ia citeşte aici depeşa asta... sau mai bine zis las' c-o citesc eu : «Tata are luni înmormîntarea.» Ei, ce zici, are, sau nu ?“

„Are, trăiţi, dacă scrie...“

„Adicătelea, taică-tu e ca civilul ăla de Lazăr, care învie din morţi ? Acum trei luni a avut înmormîntare, mîine are înmormîntare... Peste trei luni are alta ?...“

„Da, don'majur...“

„Păi, cine este taică-tu, leat, de-şi permite să aibă înmormîntări fără şir ?“

„Este, să trăiţi, don'majur, groparul satului... şi comuna noastră e mare...“

Tică rîdea cu gura pînă la urechi, uitînd de necaz, de umezeala şi de frigul nopţii tomnatice.

*

* *

A doua zi, către orele şase seara, Tică da tîrcoale lui Asandei care se pregătea să plece cu mîncarea în linia întîia. Îl încercau tot felul de gînduri : „Cum o fi acolo ? Oare sînt tancuri lîngă tancuri ? Sau poate e un zid uriaş ?... Înalt, hăt, pînă la cer... Pînă la lună...“

Se hotărî să mai încerce :

— Vreau să merg la nenea Lascu ! El a spus că mă aşteaptă !... Nu vezi şi tăluţă că-i linişte acu' ? N-o să fie nici un atac, ai să vezi...

— Haidem, îngădui Asandei în sfîrşit. Dar să ştii că este pentru prima şi ultima dată. Eu te-am oprit, cu gîndul să stai aici, ferit de gloanţe. Şi tu... Poftim !

Mergeau tăcuţi, sub povara marmitelor şi a sacilor cu pîine. Înserarea se lăsa ca o plasă fumurie, muiată în păcură. Sergentul

admira vînjoşenia băiatului, care cu cît se apropia de pădure devenea mai vioi şi mai sprinten.

— Nu ţi-i greu, Tică ?

— Pot să mai duc încă pe-atîtea !

Pădurea se apropia ca o apă întunecată şi tulbure. O colibă dormita în mijlocul pădurii, ghemuită de frig. Pe Asandei îl cuprinse un sentiment de nelinişte, care creştea ameninţător. „Dracu' m-a pus să mă iau după Tică. Oricînd poate cădea un obuz de artilerie. Am intrat doar în zonă."

Botosu începu să mîrîie supărat. Îl pătrunse frigul. Deodată, bubui răsunător un tun din apropiere. Tică, aşa cum îl instruise Asandei, se culcă imediat la pămînt.

— Bravo, Tică ! Bine ai făcut. Numai că ăsta era un tun de-al nostru ! Te culci numai cînd simţi că vine obuzul de la inamic.

Tică se sculă ruşinat. Porni înciudat mai departe. Asandei îl povăţui :

— Obuzul de la inamic sau îl simţi ca un şuier, sau ca un fîlfîit. Cel care fîlfîie e de aruncător. Îţi aduci aminte în noaptea cînd ne-au atacat în grădină ?

Acum liniştea se aşternu deplin. Intrară în pădure. Cînd vremea e schimbătoare, spre toamnă sau primăvară, aerul în pădure e mai tare, mai ascuţit. Tică îşi aminti că în aceste zile hoinăreala era mult mai plăcută, chiar dacă uneori ploaia sau zăpada te pătrundeau pînă la oase. În aceste zile, frunzele de pe poteci străluceau ca o aurărie scumpă, iar ceaţa bogată în falduri drapa zarea cu desene somptuoase şi multicolore.

— Ţi-e teamă, Tică ?

— De cine ? întrebă băietanul cu dezarmantă naivitate. Eu doar în pădure mă simt ca acasă...

Începu o burniţă rece, tăioasă şi pătrunzătoare. Negura ca un fum alburiu lingea vîrful copacilor mai înalţi. Poteca se umplea acum de apele unui pîrîiaş revărsat. Traversară locul inundat, sărind din piatră în piatră. Vîntul porni mai întîi uşor ca o hîrjoană, dar se înăspri, vîjîind ameninţător prin întunecimea deasă.

— Vezi, Tică ?

— Văd, tăicuţă Asandei. Lasă-mă pe mine în faţă... Şi taică-miu nu vedea prea bine în întuneric, şi tot eu îl conduceam !

Îşi schimbară ordinea.

Lui Tică, în acele clipe i se părea că este eroul unei povestiri fantastice. Pereţii umblători ai negurei se transformau cînd în corăbii cu pînzele în vînt, cînd în zmei şi zgripţuroaice din basme, cînd se descompuneau ca un fum în beznă. Pîcla avea gust sărat.

Tică, uluit de plăsmuirile ce i se năzăreau într-o horă ameţitoare, nu auzi hotărîrea lui Asandei, aşa că acesta se văzu obligat să o repete :

— Ieşim din pădure... Vreo două-trei sute de metri va trebui să ne strecurăm tîrîş...

Desluşind tufele de la marginea pădurii, care se zbuciumau în vînt, băietanul se grăbi.

— Culcat !

Abia se culcă după un dîmb, cînd pe deasupra lui lunecă fulgerul unui reflector inamic.

— Tîrîş !

Protejaţi de tufe şi de ceaţă se tîrîră cu precauţie, oprindu-se îndată ce zăreau luminile reflectorului sulițînd cătranul nopţii. Tică simţea că genunchii şi coatele îl pişcă, îl ustură înfiorător.

— Mai repede ! porunci Asandei.

Se rostogoliră într-un şanţ.

— Am ajuns !

Tică privea cu interes : „Asta-i linia întîia !“ Şanţuri. Gropi. Ostaşii, ascunşi în tranşee şi măşti individuale, aşteptau, cu privirile nemişcate, să se întîmple ceva deosebit. Păreau contopiţi cu pămîntul negru şi îmbibat cu apă verzuie.

— Mergem la Lascu ! Rămîi acolo pînă vin să te iau, să nu dea cineva din comandanţi peste tine !

Mergînd aplecaţi prin şanţul de comunicaţie, ajunseră la Lascu. Comandantul plutonului trei, după ce-l îmbrăţişă cu bucurie pe copilul răsărit dintre arbori, îl mustrului rău de tot :

— Să ştii că dacă te mai prind aici, cu avionul sanitar te trimit la P.S...

Dar băiatul, cu faţa îmbujorată de frig şi de osteneală, se mulţumea să privească prin întuneric spre „ei“, spre duşmani. Nimic nu se vedea.

Ghicindu-i însă gîndurile şi înţelegîndu-l poate mai bine decît oricine, Lascu îi arătă în noapte :

— Vezi, Ţicuţă, aici e linia întîia a noastră. Acolo, lîngă canton, e o mitralieră !... Sus, pe deluşor, e un post de observaţie... Dacă ne mişcăm mai mult, ne şi fulgeră cu gloanţele !... Acolo, lîngă pata aia albă, e un tanc...

Tică îşi aminti de tancul din grădină, pe care-l aprinsese ajutorul lui Sotir. „Linia întîia e la fel ca la noi la trenul de luptă, numai că aici trebuie să umbli mai ferit şi să-l pîndeşti tot timpul pe duşman. Să nu te ia pe nepusă masă.“

— De la noi la inamic, continuă Lascu, e o fîşie de pămînt care nu-i în stăpînirea nimănui, se numeşte, de altfel, şi „Ţara nimănui"... În prima linie se duce lupta cea mai grea. În spatele ei este postul de comandă al companiei unde se află sublocotenentul Tincu... Voi sînteţi şi mai în spatele liniei întîia, cu bucătăria şi magaziile, cu infirmeria, la trenul de luptă al batalionului. Mai în spate e trenul de luptă regimentar. Pricepi ?

— Şi de ce P.S.-ul se află la Slatina ?

— P.S. e denumirea pe scurt a „părţii sedentare", care se află în garnizoana de unde a pornit regimentul, şi acolo ar fi trebuit să ajungi tu, şi nu la trenul de luptă batalionar...

— Nene Lascule, da' eu m-aş vrea aici, în linia întîia, de unde se vede la inamic...

— Pînă la inamic o da de tine comandantul companiei, sau maiorul Voica. Ai auzit de el ?

— E comandantul batalionului !

— Află că dacă dai ochi cu maiorul te expediază direct la Slatina. Cel mai bun lucru e să stai ascuns la trenul de luptă, la Asandei. Cît ai văzut pînă acum ţi-ajunge pentru toată viaţa. Ăsta-i frontul !

Nedumerit, copilul cercetă, pe cît îi permitea bezna, oamenii ce veneau cu gamelele pentru masă.

Auzi iar cuvintele lui Lascu :

— Pînă la „ei" nu sînt decît o sută şi ceva de metri ! Dar poziţia lor e mai înaltă, deci mai prielnică pentru luptă. Mai ales pentru apărare. Au cîmp bun de vedere şi de tragere.

Tică mîncă ultimul din cazan, şi numai aşa, ca să nu-l supere pe Lascu. Ciorba era rece şi sleită. Cîţiva ostaşi aveau maşini de încălzit, cutii de tablă, dar nu puteau să aprindă licăr de foc. Copilul îl întrebă pe Lascu, plin de admiraţie :

— Şi toţi comandanţii de pluton au binoclu ?

— Toţi !

— Şi porthart ?

— Şi !

O dată cu întoarcerea lui Asandei, cîţiva ostaşi se strînseră în jurul celor doi sergenţi. Li se auzea numai răsuflarea şi le scînteiau ochii.

Unul vorbi din umbră :

— Frig... A început frigul !

Lascu le răspunse optimist :

— Lasă că va veni timpul să ne încălzim şi noi ! Adică a şi venit. Azi-mîine aprindem foc prin vetrele noastre...

— Dacă om avea pămînt, suspină cineva, atunci ne-om încălzi şi noi.

— Păi nu v-am spus de-atîta ori ? ! De-acum gata, pămîntul o să fie, după dreptate, al cui îl munceşte.

— Dar pe noi cei de-aici n-or să ne uite la împărţeală ?...

— Noi vom fi primii pe liste. N-aţi citit în „Scînteia" ?

Deodată zarea se cutremură de un bombardament dezlănţuit asupra companiei.

— În adăposturi ! Alarmă ! Fiţi gata ! Pregătiţi armele automate ! Verificaţi înălţătoarele armelor ! Benzile de rezervă la mitraliere !

Lascu, Tică şi Asandei se ghemuiră în acelaşi şanţ strîmt, plin de apă şi frunze putrezite. Pămîntul părea că se hîţînă din temelii. În şanţ, zdruncinul se simţea şi mai puternic. Tică, ghemuit în Asandei, tremura. Acesta îi strigă îngrozit :

— Na, să te saturi de linia întîia !

Lascu îl strînse pe copil lîngă el :

— Ţi-i frică ?

Tică nu se mai stăpîni. Lacrimile îi curgeau şiroaie :

— Da... Mi-e teamă... De ce să mint ?... Mi-i inima ca la pui de mică şi-mi bate ca la iepurii alergaţi o juma' de zi...

Lascu îl cuprinse de umeri şi îi strigă :

— Teama încearcă şi pe cel mai vrednic soldat. Totu-i să ştii să o stăpîneşti. Te vei deprinde curînd.

Un obuz căzu în apropiere, doar la cîţiva paşi. Pămîntul îi acoperi. Tică amuţi de spaimă. Revenindu-şi, chemă în neştire :

— Tăicuţă Asandei !... Tăicuţă !... Unde eşti ?

Asandei îi răspunse, după ce îşi şterse gura de lut.

— Aia... Dacă m-am luat după capul tău... Aşa îmi trebuie ! Cine m-a pus să te las să vii în iadul de aici ?

Proiectilele fosforescente treceau ca nişte păsări mari de foc pe deasupra lui sau cădeau în apropiere. Lumina puternică a unei noi explozii îi aruncă din nou în fundul şanţului plin de apă stătută. Geamătul răniţilor, strigătele disperate ale muribunzilor se amestecau înfricoşător cu tunetul nepotolit al proiectilelor. Înfrigurați, scăldaţi de sudoare şi sînge, soldaţii rezistau totuşi, încremeniţi, pe poziţie. Păreau stane de piatră, de neclintit.

Lascu, dîndu-şi seama că erau prea mulţi în şanţul îngust, sări într-o pîlnie de obuz, în timp ce zgomotele prelungi ale detunăturilor umpleau preajma cu miros înecăcios de pucioasă şi fum. Văzduhul vuia înăbuşit, pămîntul se clătina ameţitor.

Deodată, ca la un semn, urmă o liniște și mai înfiorătoare. Totul tăcuse ca un mecanism oprit la comandă de un singur buton.

Prevăzător, Lascu ordonă :

— La posturi !

Și a avut dreptate. După încetarea bombardamentului, infanteriștii hitlerişti porniră în salturi repezi la atac.

— Foc ! Cu tot armamentul, foc ! Reper III ! Foc !

Vocea lui Lascu suna metalic, ca un gong imens, de bronz, pe toată linia plutonului.

Acum răpăiau fără încetare armele automate. Trasoarele ridicau un adevărat zid de flăcări migrator.

— Reper IV ! Foc !

Barajul artileriei era năprasnic. Asandei îi porunci lui Tică cu severitate :

— Rămîi în șanț ! Aici nu-i ca atunci, noaptea, în grădină !

Dar Tică răsări lîngă el.

— Înapoi !

— Nu !

— Mergi în șanț, sau te bat !

Amuți și al doilea val de foc. Fasciștii din fața liniei au fost opriți. Dar focurile din adîncimea flancului stîng dovedeau că aprigul contraatac reușise să încercuiască întreaga companie a lui Tincu. Două rachete roșii cu trei stele vesteau pe hitlerişti că încercuirea a fost făcută.

Asandei sudui :

— Afurisită treabă ! Să vedem, cum ne mai întoarcem acum la companie ?...

Lascu împărțea misiuni fiecărei grupe :

— Apărare în arici ! Așa s-a ordonat de la companie. Ne apărăm din toate părțile cu foc... Economie mare la alimente și la muniție... Mai ales la muniție... Trageți numai cînd inamicul apare în apropiere... La distanțe mici... La armele automate numai serii scurte... Grenadele numai la comandă... Să le aveți în gropi, la îndemînă... Verificați tot timpul înălțătoarele de la arme cînd trageți...

Tică asculta epuizat ordinele date de Lascu. Frînt de oboseală și de emoție căzu într-o stare de somnolență. Auzea cuvintele lui Lascu, dar în același timp se vedea din nou lîngă asasinii părinților săi. S.S.-istul zîmbea : „Ei, acum ți-a venit și ție rîndul, degeaba te-ai ascuns lîngă rîu“... Parcă și cei trei, pe care îi păzise în grădină, se întorseseră la el... Îi luaseră automatul din mînă și-l păzeau cu străşnicie... Rîdeau cu gura pînă la urechi : „Na,

acum s-a schimbat puţin roata războiului şi pentru noi." Tică privi luna, era la fel ca atunci, acasă. Apele ei alunecau reci şi subţiri ca nişte săbii lungi şi tăioase...

*

* *

După a treia zi de încercuire, hrana se terminase cu desăvîrşire. Soldaţii beau apă din şanţuri. Muniţia era şi ea pe sfîrşite. Rîndurile apărătorilor se decimaseră. Morţii nici nu mai puteau să fie îngropaţi. În seara celei de a patra zile, hitleriştii aduseră un megafon în apropierea companiei încercuite. Mai întîi au dat muzică populară românească. Apoi muzica se întrerupse. O voce ascuţită se auzi răspicat.

— Atenţiune... Atenţiune... Ofiţeri şi soldaţi... Ştim că nu mai aveţi hrană, medicamente şi muniţie... Vă cerem să vă predaţi. Treceţi cu încredere de partea noastră. Vă aşteptăm cu alimente şi doctorii. Vă dăm un ultimatum pînă la orele cinci dimineaţa... Cei care se vor preda se vor bucura de atenţia şi îngrijirea cuvenită... În caz contrariu, la orele cinci vom bate cu artileria fiecare palmă de pămînt... Nu vom cruţa nici un prizonier...

Tică asculta lîngă Asandei şi Lascu.

Comandantul plutonului hohoti :

— Pe dracu' să aşteptaţi ! El o să vă creadă !

Asandei rosti înciudat :

— Ce zici, Tică ? Aici ne-a trebuit să venim. Şi nu mai putem nici măcar să ne întoarcem.

Apoi hotărî să îndrepte mitraliera în direcţia din care se auzea vocea, dar Lascu se răsti :

— Ai căpiat, omule ? Fiecare glonte e numărat. Dacă ar şti ei că abia mai avem la mitraliere o jumătate de bandă de cartuşe, ne-ar strivi chiar acuma. Ne-ar trece ca pe miei prin baionete...

Vocea se auzi mai departe la megafon :

— Nu mai încercaţi să trimiteţi agenţi să vă aducă muniţie ! Număraţi-le stîrvurile, şi băgaţi-vă minţile în cap !... Nici o rîmă nu se va putea strecura... Vă aşteptăm pînă la orele 5 şi un minut !...

Apoi porni iar muzica populară plăcută şi săltăreaţă.

Tică asculta sfatul soldaţilor în jurul lui Lascu. Un tînăr mărunţel se prezentă voluntar :

— Încerc şi eu, don'sergent !... Totu-i să nu mă rătăcesc în pădure... Dar pînă dimineaţa aş fi aici cu muniţie... Cu opt lăzi o scoatem la capăt !

Lascu îi spuse liniştit :

— Au încercat şaptesprezece oameni. Vezi fîşia ? Pînă la pădure o controlează cu foc doar de la cîţiva metri. Pisică să fii, şi tot n-ai scăpa... Şi chiar dacă reuşeşti, nu mai ai timp să te întorci înainte de ora cinci... Singura scăpare e de la batalion sau regiment.

Tică se strecură liniştit prin şanţ pînă la fîşia care ducea la pădure. Era luminată de reflectoare şi de rachete în fiecare clipă. Asandei, parcă bănuind intenţia băietanului, îi strigă aspru :

— Treci înapoi ! Ce cauţi tu acolo ? Nu mai privi în zadar... Nu-i chip să scăpăm de aici. Ne-au strîns într-un cleşte de foc !

Tică rămase încremenit.

— Vino ! N-auzi ?

Sergentul îl aduse înapoi. Din buzunarul mantalei scoase ultimul pesmet plin de apă şi tutun :

— Mănîncă !

Tică morfoli pesmetul, privind halucinat spre fîşia străbătută de reflectoare şi rachete.

— Treci şi te culcă !

Tică se supuse disciplinat. Se întinse pe braţul de iarbă umezită, învelindu-se cu mantaua. Gîndurile lui însă nu-şi aflau odihnă... „Dacă nu vom avea gloanţe, înseamnă că or să ne ucidă. Cine să-i mai răzbune pe-ai mei ?... Degeaba mai aşteaptă soldaţii pămînt... Nu-şi vor mai vedea cu ochii visul împlinit..."

— Tu dormi ?

Tică recunoscu vocea lui Asandei. Nu răspunse.

„Doarme. A căzut ca un buştean !" Porni spre postul de comandă al companiei.

După plecarea lui, Tică se furişă din nou spre zona supravegheată. „Dacă scap în pădure, înseamnă că am biruit. Totu-i să mă întorc pînă la cinci înapoi !"

Mai întîi, cu cureaua îl legă pe Botosu de un pom.

Tîrîş, se avîntă spre fîşia de teren luminată de reflectoare.

Cîţiva soldaţi din apropiere, dîndu-şi seama, se repeziră spre băietan. Era prea tîrziu. Copilul se tîra cu repeziciune spre apa aurie şi otrăvită a reflectoarelor.

— Măi, chemaţi-l pe sergentul Asandei ! I-o fugit copchilul.

Cei din linia întîia credeau chiar că Tică este fiul lui Asandei.

Tică se furişa ascuns de fiecare dîmb, de fiecare firişor de iarbă uscată.

Lascu şi Asandei, chemaţi în grabă, priveau înmărmuriţi şi fără putinţă de intervenţie scena care se desfăşura în faţa lor. Auziră glasul unui caporal :

— E şarpe !... Aşa se strecoară de lipit...

Mai bine de o treime din drum îl străbătuse, fără să fie simţit de către observatorii fascişti.

Fîşia udă şi galbenă, bătută de fluviul neîntrerupt al reflectoarelor, i se părea ca o parte minusculă din lună.

Sublocotenentul Tincu a fost atras de şoaptele şi neliniştea grupului care privea încercarea atît de temerară a copilului.

Lascu şopti emoţionat :

— A străbătut mai bine de jumătate de drum ! Bravo, Tică !

— Ce-i aici ? întrebă sublocotenentul prin surprindere.

Sergenţii mai întîi se pierdură cu desăvîrşire.

Lascu raportă :

— Domnule sublocotenent, un soldat din plutonul meu a încercat să restabilească legătura şi să ne aducă muniţie...

— De ce nu mi-ai raportat ?

Tăcerea sergentului îl irită pe Tincu. Lascu vorbi mai tîrziu :

— A plecat fără permisiunea mea !

— Minţi ! Sergent Lascu, minţi !

Tincu simţea din umbră cum ochii sergentului îl sfredeleau supăraţi. Acest fapt îl înfurie peste măsură :

— Vei răspunde de viaţa acestui soldat ! E o jertfă inutilă.

Unul dintre ostaşi anunţă precipitat, uluit :

— Domnule sublocotenent, mai are doar zece metri !

În acelaşi timp se porniră armele automate. Tincu se întinse să vadă cît mai bine tot ce urmează. Comandantul companiei se pregătea să ordone deschiderea focului, ceea ce ar fi fost o mare nechibzuinţă, cînd cineva constată din apropiere :

— L-au ucis !

Asandei răcni :

— Ticuţă !

— Ce este, sergent Asandei ? Stăpîneşte-ţi nervii...

Asandei bîigui în neştire :

— Ştiţi, de fapt era un soldat care a venit cu mine, cu mîncarea...

Lascu vorbi supărător de tare, cu glasul tremurîndu-i de emoţie :

— Nici nu l-au atins, domnule sublocotenent ! A intrat în pădure... I-a păcălit... S-a făcut mort, şi apoi...

* * *

Ajuns în pădure, Tică se simţi în largul său. Mai abil ca o pisică se strecură din pom în pom, din umbră în umbră. „Numai de-aş sosi cu muniţia la timp!"

Cînd îl văzu, majurul Breabăn să cadă jos, nu alta :

— Tu, mă ?

— Eu, să trăiţi !... Eu, copilul de trupă...

Majurul se lovi cu palma peste ochi. Îl strigă pe Onufrei, mai băut ca oricînd.

Onufrei îl îmbrăţişă pe copil, cu ochii în lacrimi :

— Măi, copilul meu !... Cum ai venit, Tică... Tu, Tică al lui Onufrei, căci aşa am să-ţi spun !... Că alţii nu mai am...

Tică le povesti pe scurt întîmplarea, în vreme ce mînca în grabă şi privea cu atenţie cutiile de metal cu muniţie.

Onufrei îi spuse :

— N-ai teamă ! Tu rămîi aici !... Mă duc eu în locul tău...

Tică, înveselit, ca un bătrîn frontagiu, îi reteză din capul locului orice tentativă de oprire :

— Zic să mergi, nea Onuferi... Dar dacă te întreb : cunoşti drumul ? Pe unde vei scoate cămaşa ?

Toţi ajunseră la concluzia că nu era decît o singură soluţie : Tică.

Cînd pregătirile fură terminate, Breabăn îi explică :

— Să ştii că dacă vor trage în cutiile cu muniţii, sau chiar în grenade, nu explodează... Nici o teamă !...

— Las'că ştiu eu, don'majur !

* * *

Tică nu mai privi înapoi. Liniştea pădurii îl calmă. „Dacă nu ajung înainte de orele cinci, totul e pierdut ! Şi nenea Lascu, şi nenea Asandei..."

Cutiile metalice, pline cu cartuşe şi benzi pentru mitralieră, atîrnau grele. Se opri să respire. Recapitulă ordinul maiorului, transmis lui prin Breabăn : „Domnul maior a spus că pînă la orele opt să rezistaţi ! Apoi vor porni atacul ! Totul se va lămuri !"

Umbrele pădurii îl apărau protectoare. Se furişa cu precauţie. O fîşie de lună, scăpătă de sub mantia norilor, îi dădu imbold. „Voi sosi la timp !" Îşi aduse aminte de vorbele lui Asandei : „În

pădure fiecare fir subțirel ca o ață de păianjen poate fi doar o capcană dintr-un sistem de mine contra infanteriei!" Ocoli atent fiecare obstacol. Folosi orice trunchi de copac. După un pas, doi, asculta îndelung. „În pădure totu-i să fii tu cel dintîi care-l descoperi pe inamic!" Așa îl povățuise și Onufrei. Se așeză pe un buștean, frînt de oboseală. Mîinile îi tremurau din cauza greutății îndelung purtate. Respiră adînc. Apoi, cu hotărîre, își adună cutiile cu muniții și porni mai departe. O pasăre zbură din apropierea lui. Se opri. O pasăre sau o veveriță? Îi auzea zgomotul în crengi. Altădată s-ar fi luat după ea. O sclipire de fulger îl opri. Se aruncă la pămînt. O rachetă căzu în apropierea sa. „Înseamnă că am ajuns la drumul neted! Încă puțin, și voi sosi la timp". De fapt, pericolul abia acum începea, în zona bătută de automate și tunuri, de branduri și chiar de grenade, luminată ca ziua de reflectoare.

Porni și mai precaut. Pomii se răreau, anunțînd capătul pădurii. Înaintă tîrîș, în umbră, din pom în pom. Ceva rece și lipicios îi atinse palmele înfierbîntate. „Un șarpe! Da, un șarpe... Și nu pot cel puțin să mă apăr... Dar dacă-i o viperă? Înseamnă că nu mai pot ajunge cu muniția la vreme..." Era doar o șopîrlă. Tică răsuflă ușurat. Sub ultima cortină a pădurii se opri. Camuflă cu crengi cutiile de muniții, să nu strălucească. Le tăvăli în noroi. Le legă bine cu sfoară. Patru în dreapta, patru în stînga corpului său. «La adăpostul lor mă voi tîrî ca într-o carapace. Mă vor feri de gloanțe. Totu-i să pot străbate cît mai mult din locul întins, nesimțit de „ei". Dacă ajung lîngă ai noștri și mă zăresc, îmi sar în ajutor. Gata!»

Ieși încet din pădure, neclătinînd nici un fir de iarbă. Apa leșiatică a reflectoarelor străbătea ritmic, din minut în minut, cîmpul de luptă. În acest interval, Tică se tîra. O rachetă căzu aproape. Cîteva clipe nu se urni. „Înseamnă că m-au descoperit. Sau poate vor să se convingă dacă nu cumva e doar o părere." Nu se clinti. Își opri și respirația. Un minut, două, trei... Apoi răsări după un nor luna, revărsîndu-se ca o mare aurie și ciudată.

*
* *

La capătul zonei, la intrarea în pădurice, Lascu, Asandei, sublocotenentul Timuș urmăreau cu sufletul la gură apropierea lui Tică.

Sosirea lui Tincu îl neliniști pe Lascu și mai ales pe Asandei.

— Ce se aude ? Vine cu muniţia ?

Cei doi tăcură. Timuş raportă :

— A intrat în zonă ! Pînă în prezent nu a fost observat de inamic !

Ofiţerul se întinse pe pămînt lîngă ei, şi cu greu descoperi mogîldeaţa care abia se tîra ca un melc, sincronizîndu-şi mişcările cu rotaţiile reflectorului. Timuş izbucni, plin de admiraţie :

— Să ştiţi că-i diavolul gol ! Am impresia că o să le tragem o cacialma de zile mari !

Tincu, grijuliu, ordonă în surdină lui Lascu :

— Împinge mitraliera din stînga mai în faţă ! La nevoie să putem interveni cu foc !

Mutarea mitralierei pe o nouă poziţie se făcu într-o linişte desăvîrşită. Cu binoclul la ochi, Lascu urmărea atent mişcările abile ale băietanului, care se apropia cu muniţia. Privi ceasul :

— Numai de-ar ajunge la timp !

Tincu observă pe Asandei că se pregătea să se arunce pe o altă fîşie în zonă. Îl opri pe sergent printr-un salt neaşteptat. Îi şopti energic :

— Ce vrei să faci, sergent Asandei ? ! E o nebunie ce te încumeţi să încerci !

— Lăsaţi-mă, domnule sublocotenent ! Aşa le voi abate atenţia. Se vor ocupa de mine, şi cel cu muniţia va putea sosi la vreme !

— Stai ! E o nerozie ! Înţelege odată ! Rămîi !

Tincu îi simţea respiraţia fierbinte pe obraz.

— Nu vei reuşi decît să-i alarmezi... Va fi o jucărie pentru ei să vă achite pe amîndoi...

Sergentul îl înfruntă pe comandantul companiei :

— Domnule sublocotenent, vă rog ca pe lumina ochilor să-mi permiteţi... Odată veţi înţelege !

— Vorba ! Îţi interzic să mai faci un singur pas !

Deodată răsună o rafală scurtă de pistol automat. Şi alta.

— L-au descoperit !

— Taci ! Îţi ordon să treci în adăpost ! Lascule, fuga la mitralieră !

*

* *

Tică simţi bîzîitul gloanţelor pe deasupra. „Trag. M-au dibuit ! Ei, acum să vedem cine-i mai tare ? !"

Mai întîi rămase neclintit.

Liniște. Un minut, două, trei. Toate păreau cît un veac.

Apoi răsună iar o rafală scurtă.

Tică nu se mișcă. Totul amuți. O petardă căzu la cîțiva metri de băietan. „Tii, ce frumos arde! O scorpie! Și vrăjitoarele cele rele iau uneori chip ca de zînă. Te orbesc cu frumusețea lor, ca apoi să te ucidă!"

Din liniile dușmane se auzi iar glasul ascuțit la megafon. Tică prinse doar cîteva cuvinte: „Mai aveți un sfert de oră... Predați-vă!"

Calculă din ochi cît mai avea de parcurs. „Dacă nu reușesc să ajung în zece minute, totu-i pierdut!" Se tîrî repede, nemaiținînd seama de ploaia de trasoare ce zburau ametitor în jurul său. Vedea doar drumul spre lună pe care zburau viespi cu clonțul de foc aprins. Gloanțele sunau sec în cutiile de muniție și ricoșau. Își înzeci puterile. Coatele și genunchii îi sîngerau. Înfigea unghiile adînc în pămîntul reavăn și înainta. Trecu peste tentația de a se adăposti în spatele unui mic dîmbuleț. Înainta spre apele vrăjite din lună, știind că pe malul lor îl așteaptă Asandei, Lascu, Botosu... Toți copiii pămîntului îi făceau semn să se grăbească. Deodată totul se umplu de o liniște nefiresc de întinsă și de cruntă. Nu se opri.

Hitleriștii împinseseră în drumul băietanului un aruncător de flăcări cu bătaie lungă, de peste optzeci de metri, sperînd că îl vor mistui cu pălălaia sa necruțătoare. Se auzeau comenzi scurte, guturale.

Sergentul Lascu îndreptă țeava mitralierei în direcția în care manevrau geniștii aruncătorul de flăcări să-l împingă mai în față. Ochi calm, țintind atent țeava mitralierei pe ei.

Tică simți în apropierea sa o flacără imensă, dar prea scurtă să-l poată ajunge și în același timp auzi răpăitul mitralierei din poziția noastră. Lascu reduse la tăcere pe geniștii de la aruncătorul de flăcări care acum ardea înăbușit, încingînd pămîntul de sub el.

Tică profită de acest foc deschis prin surprindere și, dintr-un salt scurt, plonjă în liniile proprii, fiind îmbrățișat de Asandei care-i pipăia neîncrezător fiecare bucățică din trupul său:

— Eroul meu!... Ce-mi făcuși, Ticuță!... Striga ca înnebunit: Nu l-au atins!... Nu l-au atins, năpîrcile!

— Nu l-au atins!... Nu l-au atins, năpîrcile! E teafăr!

Tincu s-a apropiat de soldatul care transportase cu un curaj fără seamăn cutiile de muniție. Din prima clipă nu-i distinse fața. Auzi numai raportul său scurt, lapidar, ostășesc:

— Domnul maior a ordonat să rezistaţi pînă la orele opt! Vor porni atacul!

Tîncu îl reţinu, apoi ordonă sergenţilor de lîngă el:

— Muniţia la mitraliere, două treimi! O treime pe oameni! Repede!

Privi ceasul. Mai erau cinci minute pînă la „ultimatum". Dar acum muniţia se afla în benzi, lîngă mitraliere.

Sublocotenentul Tîncu îl privi pe băietan şi-l recunoscu cu uşurinţă. Pe obraji îi şiroia sudoarea amestecată cu iarbă şi noroi. Zîmbea. Ochii îi sticleau de o nebănuită bucurie. Sublocotenentul nu ştia ce să facă. De unde răsărise Tică aici? „Să-l pedepsesc pentru faptul că nu se află la P.S., la maiorul Boca? Dar datorită tenacităţii şi actului său eroic a salvat întreaga companie..." Asandei îl îmbrăţişa, mîngîindu-l în neştire. Acum Tîncu înţelesese frămîntarea sergentului din ultimele clipe. Întreaga întîmplare îl pusese în încurcătură şi pe ofiţer. Nu ştia cum să procedeze. Hotărî să-i pedepsească pe toţi, dar nu-şi putu explica nici el cum se trezi îmbrăţişîndu-i ca pe nişte fraţi regăsiţi.

Un observator anunţă:

— Se pregătesc să atace!

— La posturi toată lumea!

Ofiţerul îi ordonă lui Asandei:

— Răspunzi cu viaţa de băiat! Treceţi la adăpostul de la companie!

Acele ceasornicului arătau orele cinci şi zece minute. „Ce înseamnă asta? Vor să ne macine nervii? Ei, iată că şi-au greşit calculele..." Tîncu verifică minuţios fiecare mitralieră, fiecare tun împins în prima linie. Nici nu termină bine cu controlul, cînd se auzi din nou vocea guturală de la megafon.

Repeta, de data aceasta lipsit de orice ton de politeţe, ameninţarea, acordînd ca limită orele şase. Tîncu se blestemă că nu avea mai multă muniţie. Era convins că din două lovituri trase din tunul antitanc megafonul cu cel care-l utiliza vor sări în aer. Îl descoperi ascuns după un dîmb acoperit de măcieşi. Dacă ar fi mutat tunul doar cu cinci-zece metri mai la stînga...

În acelaşi timp, fasciştii porniră focul de artilerie. Deci nu-şi respectau cuvîntul. Au încercat să-i surprindă neadăpostiţi şi nepregătiţi. Au greşit şi de data aceasta. Tîncu se aruncă în adăpostul de la postul de comandă al companiei. În groapă îl descoperi pe Tică şi pe Asandei. Exploziile se ţineau în lanţ, bătînd poziţia metru cu metru.

— Ţi-e teamă ?

Tică îi zîmbea ofiţerului ca un vechi ostaş încercat de asprimea frontului, voind parcă să spună că acest bombardament ar fi însemnat pentru el doar o floare la ureche...

— Ştii ce pedeapsă meritaţi amîndoi fiindcă nu mi-aţi respectat ordinul ?

Tincu vorbea tare, aproape le ţipa în urechi, să poată fi înţeles în larma infernală a exploziilor. Deseori se scuturau de pămîntul ce-i acoperea cu nemiluita. Gemetele se înmulţiră. Bombardamentul se opri brusc.

— La posturi !

La inamic nu se observa nici o mişcare. „Vor să ne întindă o nouă cursă !" Ofiţerul ordonă prevăzător :

— În adăposturi ! Cîte un pîndar de grupă afară !

Ofiţerul calculase cu precizie. Bombardamentul reîncepu şi mai violent. Exasperaţi de rezistenţa românilor, hitleriştii hotărîră să nu facă economie la muniţie. Fumul exploziilor, acru şi înţepător, orbea şi îneca pe fiece luptător. Urmă un răstimp de acalmie, duşmanii aşteptînd parcă semnul de capitulare. Ostaşii îşi strîngeau armele în mîinile lor înfrigurate, dar puternice.

În acest răstimp Tincu se frămînta cum e mai bine să procedeze cu Tică, dacă vor scăpa din încercarea asta. De-o parte ordinele şi prevederile strict regulamentare, iar de altă parte omenia. Şi culmea, tocmai omenia îi interzicea lui Tincu să-l reţină pe copil pe front, fiindu-i viaţa ameninţată, în fiecare clipă. Parcă ghicindu-i zbaterea interioară, Asandei propuse ofiţerului cu calm şi sobrietate :

— Dacă o rămîne la trenul de luptă, înseamnă că-i ferit de foc, va sta lîngă mine şi ne va ajuta la cazan...

Tică îl îndupleca în tăcere, cu privirea umezită de lacrimi.

Comandantul companiei hotărî :

— Să rămînă la trenul de luptă !

Pe neaşteptate, Lascu veni lîngă ofiţer. Prezenţa comandantului de pluton îi conveni lui Tincu. Sfatul său îi era necesar. Ascultînd hotărîrea luată, sergentul Lascu nu avu decît cuvinte de aprobare :

— Aşa aş fi gîndit şi eu, domnule sublocotenent. Pentru faptele sale de arme acestui copil i se cuvine răsplată de soldat curajos şi viteaz. Cred că aţi hotărît bine să-l ferim mai mult pe viitor de gloanţe, dar să rămînă lîngă noi. După război trebuie să-l răsplătim cum se cuvine !

Un agent raportă de la doi paşi :

— Atacă ! Au pornit la atac, domnule sublocotenent !

Sărira cu toţi pe poziţie. Şirurile de trăgători inamici se apropiau în pas de manevră, convinşi că rezistenţa apărătorilor sleise cu desăvîrşire. Înaintau îngîmfaţi, siguri de succes. Nici nu se adăpostiră cînd au deschis focul cei din şanţurile defensivei. Ofiţerul hotărî :

— Să tragă doar puşcaşii ! Foc rar !

Încurajaţi de focul slab care îi primea, infanteriştii înaintau încrezuţi, fără nici o precauţie, aşteptînd din moment în moment să zărească steagul alb al capitulării. Comandantul companiei grupă armele automate şi trei mitraliere pe direcţia lor de atac. Ordinul ofiţerului trecu din om în om :

— Cînd ajung la o sută de metri, foc continuu, cu tot armamentul ! Numai la comandă ! Şi focul să fie bine distribuit pe plutoane şi grupe.

Cînd ajunseră la o sută cinci zeci de metri, focul răzleţ al puşcaşilor încetă. Cîţiva din atacatori strigară în zeflemea :

— Predaţi, români... Predaţi... Vă aşteaptă „zupa caldă"...

— Foc !

Focul fu deschis prin totală surprindere şi cu o virulenţă nebănuită. Puţinii inamici scăpaţi de tirul rapid alergară zăpăciţi şi uluiţi pe întinderea frontului. Din toate părţile îi poticnea focul intens, neîndurător, şi mai ales precis. Al doilea val de grenadieri, urnit să spele ruşinea primilor atacatori, se împotmoli în acelaşi tir năprasnic, neaşteptat şi dezlănţuit fără intermitenţă.

De la flancul drept al plutonului întîi se auzi un raport scurt :

— Isprăvit muniţia !

Şi lupta abia se încleştase.

Tincu ordonă o severă economie în tragere.

Infanteriştii hitlerişti atacară din nou din toate direcţiile.

— Pregătiţi grenadele !

— Tunurile să tragă direct !

Situaţia devenise disperată. Hitleriştii se năpusteau cu înverşunare, dorind să se revanşeze pentru pierderile suferite şi pentru rezistenţa fermă pe care o socoteau nebunească.

Dar în acele clipe înfrigurate, de neuitat, cînd soldaţii aşteptau cu baionetele la arme lupta corp la corp, din flancurile inamicului se auzi un „ura" intens, pedepsitor, nestăvilit. Pornise la contraatac batalionul lui Voica. Hitleriştii, hăituiţi din toate părţile, se aşternură pe o retragere „supraelastică", în debandadă, cuprinşi de o totală panică, aruncînd armele din fugă, părăsind şi tunurile, şi

aruncătoarele, grăbindu-se spre camioanele ce aşteptau undeva, după cotă, pe o şosea ascunsă. Spre surprinderea lor, şoferii intraţi şi ei în panică fugiră în grabă cu camioanele goale.

Tincu abia mai avu timp să-şi socotească oamenii rămaşi în front, din privire, cînd maiorul Voica apăru însoţit de adjutant.

— Te felicit ! Pe tine ! Pe toţi !...

Niciodată maiorul n-a fost cunoscut într-o asemenea stare de entuziasm, ba, mai mult, nici nu ţi l-ai fi putut închipui într-o astfel de postură. Firea lui aparent rece rămăsese undeva în urmă. Toată fiinţa sa degaja căldură, dragoste, bucurie şi mulţumire. Comandantul de batalion îl cucerise pe Tincu pentru a doua oară. Ordonă cu o voce pe care nu i-o auzise nimeni pînă atunci :

— Adu-mi-l pe el ! Dar mai repede, Tincule !

— Pe cine, domnule maior ?

— Pe soldatul care a adus muniţia ! Imediat !

Nehotărîrea lui Tincu îl nemulţumi vizibil. Redeveni din nou distant, sever, autoritar :

— Ce mai aştepţi ? Fuga-marş, domnule sublocotenent !

Tincu plecă zorit, după ce îl salută reglementar. Îl găsi pe Tică împreună cu Asandei şi cu Botosu. Cîinele îl recunoscu.

— Haidem ! Vino să te prezinţi la maior !

Tincu zări pe creastă silueta maiorului şi îi simţea binoclul îndreptat spre grupul său, să descopere cu o clipă mai devreme pe energicul şi viteazul soldat. Da, privirea maiorului parcă îl ardea pe frunte pe Tincu. În acest timp, un avion de observaţie hitlerist trecu razant pe deasupra liniilor româneşti. Azvîrli o grenadă de bord în dreptul maiorului şi grupului de pe creastă, îndepărtîndu-se apoi prin defileu. Totul s-a petrecut în cîteva secunde, fulgerător, nelăsînd nimănui nici posibilitatea să-şi explice cum s-a întîmplat un fapt atît de extraordinar.

Cînd Tincu a ajuns pe creastă, maiorul aştepta drept, rezemat de un brad. Faţa îi era albă, palidă. Doctorul şi tot grupul săriseră imediat să-i vină în ajutor. Voica, depunînd eforturi enorme de a se menţine în poziţie verticală, îl aştepta pe Tică. Îl privi cu severitate.

— Dumneata ?

— Da, domnule maior, răspunse Tică ostăşeşte.

Maiorul îşi reţinu cu greu un început de zîmbet. Tincu încercă să-l informeze pe comandantul batalionului :

— Domnule maior, acest copil...

Voica îi făcu semn să tacă. Vorbi cu eforturi :

— Domnule sublocotenent, cineva care a săvîrşit un asemenea eroism nu poate fi copil. Ci ostaş. El este un ostaş, pentru noi şi pentru patrie...

Făcu semn lui Tică să se apropie :

— Spune, ce-ţi doreşti ?

Tică tăcu. Maiorul vorbi precipitat :

— Iartă-mă !... N-am prea mult timp să aştept pînă să te hotărăşti...

Tică răspunse mecanic, aşa cum visase de multe ori :

— Eu aş vrea, domnule maior, un binoclu şi un porthart...

Maiorul îşi scoase porthartul şi binoclul. I le întinse copilului :

— Ai ales bine !... Poftim ! Păstrează-le !

Tică nu îndrăzni să atingă obiectele. Maiorul insistă :

—E tot ce am mai bun !... Ţine-le !

Tincu simţea că ochii îi lăcrămează. Maiorul, din ce în ce mai slăbit, îndesa obiectele în mîinile lui Tică. Îi şopti :

— Le meriţi !... Eşti ostaş !... Fără mofturi !...

Apoi se prăbuşi. De sub pelerină sîngele se prelingea şiroind pe manta. Doctorul se repezi să-l panseze. Cu o forţă nebănuită, maiorul mai reuşi să se adreseze sanitarului, care încerca să-l sprijine şi care avea vestonul descheiat la guler.

— Ostaş, vestonul ! Încheie-te la veston !

Sanitarul şi cei adunaţi în jurul lui Voica priviră înmărmuriţi. Maiorul adormi pentru totdeauna.

Tică urmă în tăcere, alături de ceilalţi, trupul comandantului de batalion întins pe targa de cetină. Băietanul ţinea porthartul şi binoclul în mînă. Mai ales binoclul îl fascina, îl ademenea : „Prin el voi vedea hăt, pînă la lună ! Da, luna va fi şi mai aproape !"

Tică mergea în neştire. Emoţiile toate, adunate, îl copleşiră. Îşi reveni tîrziu, cînd lîngă mormîntul proaspăt al maiorului soldaţii au tras, spre cer, în semn de un ultim salut, trei salve de focuri de armă. Şi mult timp copilandrul a rămas lîngă mormînt, cu binoclul şi porthartul în mîini...

— La ce te gîndeşti, Ticuţă ?

— La nimic, taică Asandei.

— Tu mai ştii doini ? Ori ţi-ai uitat viersul ? căută el să-l abată de la durerea prin care trecuse.

Băietanul se înfricoşă de întrebare : „Oi mai putea oare cînta ? După atîta moarte... Nu cumva moartea şi sîngele au alungat stihul şi melodia din inima mea ? Aşa cum îngheţul alungă glasul izvorului ?... Cum norii alungă luna ?... Cum seceta arde iarba şi florile ?..."

Unda subţire şi limpede a baladei ţîşni însă la fel de curată şi proaspătă :

Peste zări, peste colnic,
Creşte drumul mai voinic,
Bate luna dintr-o parte,
Noi ne ducem mai departe,
Bate luna dintre fagi,
Îi purtăm şi pe cei dragi,
Cum şi rîul poartă mii
De izvoare argintii...

Tică zîmbi. Ştia să cînte.

Capitolul VI

MOARTEA LUI DUŞCĂ

Despre fapta lui Tică se află în toată unitatea, şi nu rari erau soldaţii care doreau să-l cunoască. Băietanul îi primea cu inima deschisă, deşi un nor îi întuneca zilele fericite. Îi mărturisi lui Sotir, bucătarul :

— Nene Sotir, tu n-ai vrea să lupţi ?

— Dar aici ce fac ?

Tică îndrăzni cu menajamente :

— Aici faci mîncare... de...

— Şi crezi că asta nu înseamnă a lupta ? Nimeni nu poate ţine o puşcă în mînă dacă îi ghiorăie maţele...

— Hm !... Dar parcă în linia întîia altfel e lupta. Nu ?

Sotir fu atins în amorul propriu. Şi, fără să-i pese de băiat, îşi scoase bocancii. Tică urmări surprins scena.

— Vezi, Tică, piciorul ăsta ? E mai mic !... Doctorii m-au scutit şi de armată, dar eu am ţinut să viu pe front. De luptat, nici vorbă... Află că tot ce mi-ai spus m-a durut !...

Tică îşi regretă sincer cuvintele nesăbuite, şi de atunci între el şi Sotir se aşternu un fel de jenă, amîndoi simţindu-se într-un fel vinovaţi şi stînjeniţi de cele petrecute atît de brutal. Se ocoleau.

Băietanul încerca prin toate mijloacele să scape de la bucătărie, mai ales acum, după incidentul cu Sotir. Îi mărturisi într-o după-amiază lui Lascu :

— Nene Lascule... Aş vrea...

— Hai, spune-mi tot ce ai pe inimă !

— Nu ştiu cum să încep...

Lascu rîse :

— Începe de unde vrei. Dar să fii cît mai clar !

— Bine, nene Lascule, eu m-am săturat să tot fiu coada polonicului!

— Să te mutăm atunci la brutăria de campanie. Scapi şi de polonic, şi de Sotir. Am observat că de la un timp vă ocoliţi...

Tică chibzui o bună bucată de vreme.

— Cu nenea Sotir eu am greşit!... Dar nu de asta vreau să plec de la bucătărie. La mijloc e cu totul altceva...

Bănuind despre ce este vorba, sergentul Lascu se prefăcu surprins, gata să asculte numai ochi şi urechi:

— Hai, ard de nerăbdare să aflu!

— Nu vreau să spun că cei din spatele frontului, cei de la aprovizionare nu luptă... Fiecare e un ostaş şi un luptător la postul său. Dar eu, cum să-ţi spun, nene Lascule, mă vreau în prima linie... Aici am deprins tot ce trebuie, ştiu să fac ciorbă de varză şi fasole, ştiu să gătesc caşoletă sau varză cu carne, mă pricep la ceai şi la surogat „extra", cum spune domnul major... Dar vreau să învăţ şi tot ce se cere în linia întîia... Cu trei ani în urmă am dat examen şi la liceul militar, dar m-au respins, zicînd că am mai puţin cu trei centimetri. Vezi, tăluţă, şi mie tocmai aceşti trei centimetri mai puţin mi-au folosit ca să aduc muniţia la timp, atunci cînd am fost încercuiţi.

Asandei se îndreptă în grabă spre Lascu:

— Se face o nedreptate, Lascule... Şi te ştiu om...

Lascu avea încredere în spiritul de justeţe al inimosului sergent:

— Unde, Asandei?

— La noi la companie. Au fost repartizaţi cîţiva soldaţi noi veniţi pe front...

— Şi?

— E printre ei un soldat mărunţel, blond şi pirpiriu. Abia scoate o vorbă din gură. Îi spune Luca.

— Ei?

— Nu-l vrea nici un comandant de pluton... Se spune că a fost dezertor... Ce-i drept, nu prea arată a om curajos Luca al nostru, dar...

Lascu se opuse părerii lui Asandei:

— Oamenii curajoşi n-au etichetă prinsă pe frunte... Aşteaptă! Mă voi întoarce cu el în plutonul meu!

Lascu se prezentă lui Tincu. Discuţia nu a durat prea mult.

— Domnule sublocotenent, vă rog să-l repartizaţi pe Luca la plutonul meu!

Sublocotenentul nu prea era mulţumit de propunere.

— A, nu... Cum să spun ? Luca a fost dezertor... Deci nu ţi-ar fi de prea mult ajutor...

— De ce a dezertat ?

— Asta nu ştiu... Vreau să-l repartizez la un alt pluton.

— Îl iau eu, domnule sublocotenent, dacă toţi fug de el.

— Tu eşti cel mai tînăr comandant de pluton. Îţi voi da un soldat mai vrednic.

Sergentul se văzu obligat să declare cu hotărîre :

— Eu, domnule sublocotenent, am încredere în om... Fiecare om are şi ceva bun, totu-i să-i descoperi trăsătura cea bună şi să i-o dezvolţi.

Tincu oftă :

— Bine, ia-ţi-l, şi să te speli pe cap cu el... Dar să nu vii să mi te plîngi !...

Lascu îl cercetă pe Luca cu privire prietenoasă. Soldatul îşi plecă, roşind cu timiditate, privirea în jos. Îl durea faptul că fusese respins de mai toţi comandanţii de pluton. Lascu îi puse degetul pe rană, căutînd să-l facă pe soldat să-şi recîştige încet încrederea :

— Eu te-am ales ! De cînd te-am văzut am avut încredere în dumneata... Sînt convins că eşti un om de ispravă !

Luca mărturisi cu teamă :

— Am fost dezertor... Şi...

— Ştiu. Vino să bem un ceai la trenul de luptă ! Să ne cunoaştem mai bine.

Luca îşi povesti, cu pauze lungi, viaţa. La început se sfia. Se observa cu uşurinţă că-i era tare greu să vorbească despre el şi, mai ales, despre „dezertare".

— Ei, don' sergent, viaţa mea a fost grea şi nemiloasă ca a atîtora... Ochii i-am deschis la Sascut. Taică-meu lucra la fabrică pentru boieri, maică-mea le spăla rufele... Păi, să vă fi spus maică-mea ! Tot timpul avea mîinile crăpate şi roşii, iar reumatismul a încercat-o din tinereţe, să nu zic chiar din copilărie...

Eu slugăream la stăpîni. Cînd m-am făcut de armată, am fost repartizat la un regiment de pionieri, din Lugoj, prin 1941... Chiar de la intrarea pe poartă m-a bătut un sergent major, pentru că am călcat pe o linie de var, strigîndu-mi că am stricat ornamentul cazărmii... Ce ornament o fi fost acela, n-am aflat nici pînă azi. În schimb n-am uitat pumnii. Mi-au ornamentat tot capul cu cucuie şi vînătăi, care s-au şters abia după o săptămînă de „fermelie". Comandantul era bolnav de sfrenţie, şi, cînd îl apucau năbădăile, te strivea sub cravaşă, oriunde te prindea. Atunci striga ca sărit

din minți: „trap", „galop", și te atingea fără milă cu cravașa subțire și usturătoare, iar tu trebuia să sari, după cum îți comanda el: trap sau galop... Dacă încercai să raportezi, te asurzea cu urletul său: „Ascultă, leat, ține minte! Doi tați ai: unul în cer, și pe mine pe pămînt!"

Și zău, cînd îl auzeam răcnind așa, aș fi dorit să rămîn orfan de amîndoi „tații", primiți o dată cu efectele la armată.

Cei care-l ascultau rîseră pe înfundate.

— ...Așa că în armată nu am făcut un tîrg prea bun, căci dacă în civilie mă bătea numai stăpînul, aici mă băteau de-a valma gradații, ofițerii și unii subofițeri — mă iertați, don' majur Breabăn...

— Hai, dă-i înainte, vom vedea noi dacă te vom ierta sau nu, zîmbi pe sub mustăți majurul, care se dregea cu zeamă de varză murată, după țuica fierbinte de la amiază. Că doar nu te băteau la fel cu toții...

— Asta, ce-i drept, cam așa-i... Unii mă snopeau cu pumnii, alții cu lopețile, centurile și cravașele... Halal trai! În schimb, ce să spun, de mîncare — coji de cartofi și mazăre furajeră. Și corvoadă — cît ținea ziulica de mare și neagră!... Curînd, în cazarmă au apărut și instructorii din armata hitleristă. Acu', șirul fărădelegilor nu se mai sfîrșea!... Așa a venit ziua de 22 iunie 1941... Căpătase spume la gură domnul colonel, tot trăncănind despre „războiul sfînt". Avea trei moșii, după cîte auzisem noi, și o fabrică despre care nu auziserăm pe atunci... Dar cînd a fost să pornim pe front, am fugit... Ce să caut acolo?... Îmi aminteam bine de cuvintele tatei, care auzise și văzuse mai multe la fabrica unde lucra, decît mine, pe la stăpîni: „Nu ne trebuie nouă războiul ăsta. Noi trebuie să ne batem pentru o viață mai bună, nu împotriva rușilor. Ei au și început să-și facă o asemenea viață. De ce să le-o curmăm noi?" M-au arestat. M-au pus în lanțuri și m-au judecat: cincisprezece ani de muncă silnică, pentru dezertare... Nu vreau să-mi mai amintesc de cele pătimite în închisoare! Simțeam doar că pumnii mi se strîngeau mai cu încrîncenare, și abia așteptau să lovească. „Nu, îmi ziceam eu, nu pot să mor, pînă n-oi lovi și eu, măcar o dată, să-mi potolesc setea care mă sfîșie cumplit."

Dar iată că toți deținuții au fost adunați într-o dimineață pe platou. A venit un grup de generali nemți și români, care ne-au îndemnat să mergem pe front, zicînd că toată pedeapsa ne va fi iertată și vom căpăta imediat un concediu de 16 zile. Mi-am făcut o mică socoteală: de data asta voi dezerta la sovietici, și n-or să

mai pună ei mîna pe mine. Zis şi făcut. Am plecat în concediu, acasă. Maică-mea era gata să se prăpădească de durere. Dar cînd am privit curtea şi tot ce aveam, mă cuprinse un rîs amar şi nestăpînit, căci cei de la judecată mă pedepsiseră, pe lîngă închisoare, şi cu pierderea „averii". Vă închipuiţi ce pricopseală ar fi putut să-i aducă lui Antonescu şi lui Hitler cele cîteva bulendre ale mele!

După terminarea concediului, m-am prezentat la Sărata, unde erau adunaţi toţi condamnaţii care doreau să se „reabiliteze", cum le cuvîntase comandantul. Aici la centrul de instrucţie am făcut cunoştinţă cu cravaşa domnului colonel comandant... Da, da, aici parcă se adunaseră toţi călăii din armată, să ne ridice moralul adormit, snopindu-ne în bătăi, corvezi şi carcere...

Le-am îndurat pe toate, şi abia aşteptam ziulica aceea, cînd să ajungem pe front şi să mă fac fugit. Dar parcă bănuiau ceva din gîndul meu tainic. Ne-au îmbrăcat în uniforme italieneşti — ne strigau „macaronari" — şi ne-au trimis pe front. Pe mine m-au repartizat însă în spatele frontului, şi eram cu străşnicie vegheat la fiecare pas. Mi-am spus în gînd: «Vor să mă încerce, să mă ţină într-un fel de „carantină", cum ziceau ei, şi apoi să mă bage, după verificare, în foc.» Dar pînă să se hotărască, a venit 23 August.

În sfîrşit, nu mi-am pregătit pumnii de pomană! Vorbele lui taica n-aveau să rămînă în vînt. M-am prezentat la unitatea aceasta, unde am fost repartizat.

Aici soldatul Luca se opri din povestit. Întinse tabachera celor din apropierea sa şi îşi răsuci apoi şi el o ţigară. Tică observă că Luca avea un fel de a răsuci foiţa la fel ca nenea Onufrei.

*
* *

După moartea maiorului Voica Vasile, comanda batalionului îi revenî automat căpitanului Sava, cel mai vechi căpitan de pe întreaga linie a frontului. Instalat în noua comandă, Sava visa cu ochii deschişi ceea ce nu mai spera nici el să se împlinească: avansarea la gradul de maior. Această perspectivă deştepta în el dorinţe de mult îngropate. Dar debita cu aceeaşi însufleţire toate banalităţile posibile din lume: „Ascultaţi ce vă spun eu, dacă un luptător nu luptă înseamnă că nu e luptător". Sau: „Cel care nu se teme de moarte înseamnă că-i viteaz!" Sau: „Batalionul dacă va cuceri poziţia, înseamnă că şi-a îndeplinit misiunea, iar dacă şi-a

îndeplinit misiunea e bine; de nu şi-a îndeplinit-o, înseamnă că e rău!"

În prima pauză de luptă, adună pe toţi comandanţii de pluton şi de companie într-un hambar coşcovit, prin care pătrundea ploaia ca şi afară.

Tincu se afla într-un colţ mai retras, avînd în jurul lui pe toţi comandanţii de pluton. Întrucît subunitatea lui Tincu a fost citată pentru rezultatele obţinute în ultimele lupte, căpitanul Sava nu-l prea avea la inimă. De altfel, nici pe locotenentul Stamate, profesorul, care-l contrazicea mai totdeauna la popotă pe căpitanul veteran, noul comandant de batalion nu putea să-l sufere.

Sava se aşează pe o ladă cu muniţie şi îi cîntări din ochi pe ofiţeri multă vreme, fără să scoată un cuvînt. Desfăcu şi încheie porthartul de cîteva ori, cu o nervozitate surprinzătoare pentru calmul său de căpitan călit în grad şi în armată. Vorbi cu glasul sugrumat şi debită un truism demn de notat:

— Domnilor ofiţeri, dacă sîntem cu toţii aici prezenţi, înseamnă că ne-am adunat. Şi, dacă ne-am adunat, înseamnă că trebuie să vă dau ordine în calitatea mea de comandant de batalion. Eu vreau să vă previn: dacă veţi fi buni, eu am să fiu bun, şi viceversa!...

Căută fără succes tabachera în buzunare. I-o întinse adjutantul. Îşi aprinse o ţigară şi permise să se fumeze în prezenţa sa.

— Domnilor ofiţeri, vă rog să cereţi ostaşilor să moară pentru patrie, că de asta e ostaş!... Ostaşul luptă, şi moare, şi gata!...

Tincu nu se putu abţine să nu-l contrazică. Ceru permisiunea să raporteze.

Îl admise cu un fel de rînjet, care nu prevestea nimic bun.

— Domnule căpitan, eu am explicat soldaţilor din subordine că patria ne cere să trăim şi să luptăm pentru ea. Să-i nimicim pe cei care ne atacă.

Lascu îl încurajă cu un zîmbet; Stamate îi făcu semn că degeaba îşi bate gura, tot nu va pricepe comandantul batalionului. dar Tincu urmă cu fermitate şi convingere:

— Luptătorul nostru în acest război ştie pentru ce luptă! Cred că tocmai acest ţel trebuie să-l lămurim mai mult ostaşilor noştri. Aici se găseşte izvorul oricărui eroism, cauza eficientă a oricărui act de bravadă legendară!

Invidios că sublocotenentul îl pune în umbră, prin felul cum vorbea, căpitanul Sava se înnegri de mînie la faţă. Pe pometii obrajilor apărură vizibile cele două pete albe, despre care subalternii săi spuneau că sînt semnele celei mai teribile furtuni.

Tincu trecu curajos peste asta, continuînd să-şi dezvolte, cu argumente cît mai convingătoare, ideile călăuzitoare :

— În acest sens să ne îndreptăm eforturile, pentru a duce o fructuoasă muncă de educaţie morală şi civică. Informîndu-i pe ostaşi despre tot ce se petrece în ţară, despre viitorul care le surîde celor ce muncesc, celor devotaţi colectivităţii, îi vom însufleţi la luptă. Spiritul de răspundere şi disciplină vor deveni conştiente.

Cînd Tincu se opri, toţi aşteptau ca Sava să explodeze. Sublocotenentul se aşeză calm, în timp ce, spre stupefacţia tuturor, comandantul batalionului îi zîmbi binevoitor, amical. Nici unuia nu-i venea să creadă că erau vorbele sale :

— Domnule sublocotenent, te felicit din toată inima... Ai vorbit cum se cuvine... Ideile dumitale vor fi puse în practică... Da, da, imediat. Eşti judicios şi cu un deosebit curaj al opiniilor...

Făcu o pauză. Îi apăru din nou rînjetul. Tincu presimţi că bătrînul vulpoi îşi calculase bine lovitura şi că avea să şi-o plaseze chiar acum.

Lascu se trase mai aproape de Tincu, în timp ce Sava răsfoi un carneţel, la fel ca al lui Voica. Cercetă cîteva însemnări, apoi vorbi cu acelaşi zîmbet ce nu prevestea nimic bun :

— Deocamdată însă vă recomand să-mi executaţi ordinele cu toată atenţia. Ştiţi cît pot fi de drastic şi de neînduplecat. Îi mulţumesc lui Tincu pentru că, aducînd în discuţie şi problema disciplinei, mi-am amintit un fapt grav de... indisciplină.

Satisfăcut, prelungi cît mai mult lovitura, savurînd începutul de nelinişte a sublocotenentului.

— ...Domnule sublocotenent, sînt informat că la compania dumitale se află un copil. Aşa-i ?

Tincu abia se stăpîni să nu-i răspundă lipsit de respect.

— Da, domnule căpitan. Unii îl numesc erou, iar alţii copil...

— Perfect. Pe mine socoteşte-mă în grupul celor care-l numesc copil ! Poţi să-mi răspunzi cum de-a ajuns în compania dumitale ?

Descumpănit, sublocotenentul întîrzia să precizeze ceva.

— Dacă nu vrei să răspunzi, te priveşte personal. Doresc un singur lucru : acest copil să dispară din batalionul meu !

Lascu se ridică drept şi raportă, după ce-şi ceru permisiunea cuvenită :

— Acest copil a adus onoare întregului batalion ! Datorită lui compania noastră a rezistat în încercuire. Ne-a transportat muniţia, primejduindu-şi viaţa ! Domnule căpitan, copilul acesta

nu mai are pe nimeni pe lume. Îl creştem pe lîngă noi. Am luat toate măsurile ca viaţa lui pe viitor să fie ferită de pericole...

Intervenţia lui Lascu avu darul să-l irite şi mai mult pe Sava. Îşi muşcă buzele şi ascultă, fără să clipească, toată pledoaria sergentului. Tonul sigur şi ferm al lui Lascu trezi simpatia tuturor ofiţerilor şi subofiţerilor.

Locotenentul Stamate se ridică şi el în apărarea lui Tică. Profesorul, cunoscînd ambiţia ascunsă a căpitanului, se prefăcu mieluşel în a-i fi pe plac. Calculă efectul chiar de la primele vorbe, adresîndu-se cu diplomaţie :

— Domnule maior...

O roşeaţă plăcută îmbujoră chipul căpitanului. Stamate o remarcă.

— ...Am zis : domnule maior, şi vreau să fie într-un ceas bun...

Sava se îndulci ca prin farmec, zîmbi măgulit. Simţind că a cîştigat teren, profesorul se dezlănţui în aprecieri :

— Cunoscîndu-vă capacitatea şi spiritul dumneavoastră umanitar, discernămîntul recunoscut de noi cei din apropiere, sînt convins că veţi respecta ultimele cuvinte ale eroului maior Voica : „Acesta nu-i un copil, ci un ostaş !“ Gloria batalionului nostru a fost adusă şi de acest băietan... Şi mă refer, mai ales, la gloria viitoare a batalionului nostru, comandat acum de un ofiţer atît de experimentat şi de capabil... Fiecare faptă de armă aduce decoraţii şi avansări în grad, chiar foarte grabnice...

Stamate vorbi mai bine de o jumătate de oră, în care timp laudele aduse lui Sava egalau pe cele meritate de Cezar, Napoleon şi Hanibal la un loc. Flatat şi dorind să fie pe placul tuturor, comandantul batalionului conchise :

— Fleacuri !... Treaba voastră !... Dar să ştiţi că eu nu am aflat de prezenţa lui... Gîndiţi-vă, în special acum, în vremea propunerilor pentru avansare...

La despărţire, Tincu l-a îmbrăţişat ca pe un frate pe profesorul Stamate. Numai intervenţia profesorului a prelungit rămînerea lui Tică în compania sa. Da, simţea şi sublocotenentul că de copil nu mai era chip să se despartă !

*

* *

În acest timp, nepresimţind nimic, Tică se afla cu Onufrei şi Asandei la magazie, unde aranjau muniţia în cutii. Aşa îi des-

coperi majurul Breabăn, care le adusese ziarele şi floricele din grăunţe de păpuşoi, coapte cu dibăcie pe plita improvizată.

Onufrei tocmai povestea o peripeţie de pe cînd a fost concentrat la grăniceri:

— Ei, mă Ticuţă, crezi că numai eu şi vreo doi, trei de aici, cu care faci tu şcoală acu', nu ştiau carte în armată? Păi să-ţi spun eu una, să vezi comedie ce-a ieşit!

Cînd eram la grăniceri, a venit odată în inspecţie comandantul brigăzii, un general înalt, de nu ajungeai să-i priveşti ochii, şi slab, de s-ar fi căţărat şi pe mătură, fără să o doboare... A prins pe sală pe un ostaş planton şi un fruntaş de la jandarmi. Ostaşul de planton era chiar lîngă tablourile lui Traian şi Decebal. Generalul se opri şi-l întrebă răstit:

„Cine-i aici în tablouri?"

Soldatul se fîstîci şi privi ca un năuc.

„Cine-s? Vorbeşte odată!"

Plantonul se frămîntă ca pe cuie, dar nu deschise gura. Tăcea molcom, brobonit de sudoare şi rece şi fierbinte. Deodată, luminat, rosti cu voce tare:

„Să trăiţi, acilea sînt don general de brigadă cu soaţa."

„Ia spune tu, fruntaş, să-l lămurim pe neajutoratul ăsta!"

Jandarmul luă poziţia de drepţi şi răspunse prompt:

„Să trăiţi, don' general, eu mi-s de la jandarmi, şi noi avem alţi şefi, nu se brodesc cu cei de la grăniceri!"

Uluit, generalul nu ştia ce să mai facă, şi arătă cu coada cravaşei un paianjen care îşi întinsese plasa între tablouri. Plantonul privea fîstîcit.

„Ce înseamnă asta, soldat?"

Plantonul îşi adună respiraţia, trase aer în plămîni şi raportă vijelios:

„Să trăiţi, don' general, la noi acasă înseamnă toamnă lungă şi bogată..."

Tică rîdea cît îl ţinea gura. Nici nu observă intrarea lui Lascu. Comandantul plutonului le strînse mîinile frăţeşte. Onufrei se repezi la vorbă:

— Pentru domnul comandant de pluton mai am eu o poveste straşnică!

Dar povestea nu a mai fost rostită. Lascu îl luă pe Onufrei cu el:

— Haidem, e nevoie de muniţie pentru branduri!

Îl ajutară toţi pe Onufrei să-l înhame pe Duşcă. În cîteva clipe, căruţa a fost încărcată. Lascu se urcă lîngă Onufrei, şi Duşcă porni în pas de trap.

După ce transportă muniţia pe poziţie, Onufrei se întoarse pe un drum mai scurt. Cobora la pas, cînd din liziera unei păduri o patrulă inamică îi ţintui cu foc. Onufrei trase în şanţ, dar prea tîrziu. Două gloanţe se înfipseseră în pulpa lui Duşcă, unul pătrunzîndu-i osul. Deşi rănit, Duşcă, înnebunit de spaimă, cu piciorul însîngerat, porni o goană disperată, nechezînd cutremurător. Mitraliera mai răbufni înfundat o dată, de două ori, apoi amuţi brusc.

Un ostaş de la transmisiuni, care trecea pe acolo, îi ajută lui Onufrei să-l prindă şi să-l deshame pe Duşcă. Transmisionistul îl mustră cu glasul răguşit, de fumător pasionat:

— Ce-ai făcut, vericule, ţi-a luat dracul minţile? Pe-acolo ai vrut să treci? Acolo e o afurisită de cazemată...

— Am zis că-i drumul mai scurt!

Urmă o clipă de linişte. Onufrei, zăpăcit şi uluit de întîmplare, descumpănit, abia murmură:

— Duşcă!

Calul, slăbit, îşi rezemă capul de umărul stăpînului său.

— Duşcă, taică! Eu te-am ucis! Eu, cu mintea asta neroadă a mea!

Transmisionistul, neînţelegînd nimic din drama lui Onufrei, privea cu uimire, ştergîndu-şi palmele de mînecile vestonului. Deodată se răsuci supărat şi îi strigă lui Onufrei în faţă:

— Ai căpiat, omule!. Zii mulţumesc că nu te-au găurit şi pe tine!...

— Adică eu să zic „mulţumesc"?... Păi cum vine asta, măi, fluieră vînt? Şterge-o, dacă vrei să scapi teafăr!... Ce ştii tu?...

Onufrei îl trase uşor pe Duşcă de frîu:

— Hai, Duşculeţ, te-o face sănătos veterinarul! Lua-i-ar dracu' de păcătoşi! O dată cu tine mi-au lovit şi sufletul... Tu erai totul pentru mine... Şi casă, şi ogradă, şi părinţi... singura mea avere... Atît îmi mai rămăsese...

Duşcă mergea şchiopătînd, forţîndu-se vizibil la fiecare pas.

Pe chipul lui Onufrei se prelingeau două cărări de lacrimi. Un artilerist îi aruncă din drum:

— De ce plîngi? Mîine vei primi un alt cal! Că doar nu-i vina ta că l-au prăpădit spurcăciunile cu gloanţe...

Onufrei i se adresă blînd:

— Ăsta nu-i cal ca oricare...

* * *

Tincu se afla în control la bucătărie, cînd Onufrei intră cu Duşcă de căpăstru pe poartă. Asandei, Breabăn, Tică, Sotir săriră cu toţii să-l întîmpine. Onufrei, negru ca pămîntul, nu-i vedea.

Auzi şoapta lui Breabăn :

— S-a luat iar de băutură ! Şi taman azi, cînd e comandantul companiei printre noi !

Tică se repezi primul la Duşcă. Ţipătul băietanului îi înfioră pe toţi :

— E rănit Duşcă !

Calul se rezemă de gard. Îngenunche şi apoi se prăvăli peste o retezătură de lemn. Piciorul însîngerat nu mai putea să-l mişte, rămase înţepenit ca de lemn. Onufrei se aşeză tăcut lîngă Duşcă. Apropierea sublocotenentului îl făcu să tresară. Încercă să se ridice, să-l salute. Ofiţerul îi făcu semn să rămînă mai departe jos. Ochii lui Onufrei sclipeau, dar nu de băutură. Se fixară stăruitori în privirea lui Tincu. Îngăimă stins :

— Scapă oare, domnule sublocotenent ?

Tincu ordonă să vină plutonierul veterinar de la batalion. Asandei şi Tică se aşezară lîngă Onufrei. Plutonierul veterinar sosi mai repede ca oricînd, deşi Onufrei repeta mecanic : „Dacă întîrzie don' plutonier ?" Privi calul, îi încercă piciorul şi apoi raportă oficial şi rece :

— Nu-i nimic de făcut, domnule sublocotenent. Trebuie sacrificat. Să-l împuşc chiar acum ?

Întîlnind chipurile ostaşilor, veterinarul, uluit, adăugă grijuliu:

— Vă fac procesul-verbal de descărcare... Mîine veţi primi un alt cal !...

Tincu îi făcu semn că este liber să plece. Plutonierul, la fel de nedumerit, salută şi se retrase în grabă, parcă mulţumit că a scăpat din această încleştare. Dorind să hotărască ceva, Tincu ordonă fără convingere :

— Duceţi calul în grajd !

Sublocotenentul cunoştea toată drama soldatului Onufrei, şi de aceea s-a hotărît să mai rămînă cu el. I-a adunat pe toţi în magazia bucătăriei... Impresionat adînc, nu găsea un cuvînt de îmbărbătare pentru Onufrei.

— Hai, staţi jos ! Breabăn, fă-ne la toţi cîte un ceai !...

Tică, Asandei şi Onufrei aşteptau parcă de la ofiţer ceva salvator, un cuvînt de mîngîiere. Tincu încercă să schimbe discuţia, dar vorbele sunau străin, fals. Se cufundă şi el în tăcerea ostaşilor, împietrită. Sotir le aduse ceaiul. Breabăn veni cu o sticlă de rom. În zadar căută să strecoare o glumă. După ce bău pe nerăsuflate din bidonul său, Onufrei încercă să lege frînturi de gînduri înecate într-o durere şi o disperare fără margini :

— Cum să vă zic, domnule sublocotenent... Duşcă era pentru mine totul... Vedeţi, şi sîngele lui uscat, rămas pe mîneca mantalei, miroase ca iarba din pămîntul de acasă...

Privirile soldatului erau întunecate, de nepătruns, urmăreau undeva o lumină pe care numai el o vedea. Majurul turnă din nou din sticla negricioasă de rom.

— ...Duşcă îmi potolea foamea, dorul şi setea de acasă... Cînd eram lîngă el mă simţeam lîngă toţi ai mei... Îi cunoşteam nechezatul şi pasul din o mie de cai...

Tică, deoparte, ascuns, plîngea pe înfundate, cu glas subţire, abia perceptibil.

— Da' acuma, gata !... Trebuie împuşcat... Nu am dreptul să-l mai las să se chinuiască. Vă rog pe dumneavoastră, împuşcaţi-l ! Asta ne-a fost dat la amîndoi !...

Întunericul se lăsa ca o smoală deasă peste ostaşi, şi nimeni nu cuteză să aprindă felinarul de campanie. Lumina ar fi descoperit tristeţea şi chiar lacrimile din ochi. De afară se auzea sentinela tropăind, patrulînd pe sub fereastră.

— Alege-s-ar praful de cine mi l-a ucis pe Duşcă !...

Onufrei bău din nou. Se ridică hotărît de pe scaun.

— Tu, frate Asandei, nu mă lăsa în durere... Hai, ia-ţi arma şi mergi de-l împuşcă pe Duşcă !... Fă-mi binele ăsta... Îl aud de aici cum horcăie, şi zău că mi se rupe din inimă...

Asandei se ridică hotărît. Luă pistolul-mitralieră, rezemat de uşă. Acum i se auzeau paşii afară, spre grajd. Breabăn încercă să spargă atmosfera apăsătoare :

— În cazan avem macaroane... În curînd or să fie fierte. Sînt la fel de bune ca şi atunci cînd le amestecam cu brînză...

Nimeni însă nu-l asculta. Fiecare aştepta împuşcătura. Breabăn continuă :

— Avem şi ceva slănină. Nu-i ea cine ştie ce, dar merge !

Se auziră paşi înapoi. Asandei intră şi trînti automatul lîngă uşă. Se aşeză în tăcere. Nu avusese tăria să-l împuşte pe Duşcă. Breabăn, dîndu-şi seama de situaţie, se hotărî să încerce el...

Onufrei îi vorbi cu tremur în glas :

— Vă rog, domnule majur, fiţi bun, nu mai pot răbda ! Împuşcaţi-l !...

Breabăn luă drumul lui Asandei. Dar se întoarse la fel de copleşit, doar peste două minute. Era tăcut. Spuse atît : „Altcineva". Tincu simţea că trebuie să se încumete el. De fapt, sublocotenentul era cel mai puţin apropiat de viaţa de fiecare zi a acestor ostaşi de la trenul de luptă, el fiind mai mult în prima linie. Tincu era gata să se ridice de pe scaun, cînd Onufrei, după ce goli bidonul, plecă încet, clătinător, spre grajd.

Toţi nădăjduiau ca o mîntuire focul de automat. O clipă, două... O rafală scurtă. Răsuflară uşuraţi. Au alergat spre grajd. În întunericul nopţii desluşiră silueta lui Duşcă. Şchiopătînd, calul ieşea din grajd. Bănuiala li se înfipse ca un cuţit în inimă.

Primul strigă Asandei :

— Ce-o fi însemnînd asta ? Calul n-a fost ucis !

Sotir strigă disperat :

— Onufrei !

— S-o fi împuşcat Onufrei... conchise Breabăn cu durere.

Tică gemu :

— Nene Onufrei !

Tincu şi-a imaginat într-o frîntură de secundă toată tragedia soldatului moldovean. Îi şi vedea tîmplele însîngerate... „Decît să-şi ucidă calul, şi cu el ultima legătură cu satul şi ai săi, a preferat să-şi ia singur viaţa..."

La intrarea în grajd i-a întîmpinat însă Onufrei. Era şi mai întunecat. Ochii îi fulgerau sălbatic, necruţători.

— Ce s-a întîmplat ? l-a întrebat cu sufletul la gură Tincu.

Soldatul răspunse tărăgănat :

— Am încercat să-l împuşc în ceafă... să nu bănuie... Dar, cînd mi-a simţit mîna în apropiere, mi-a lins-o... sărmanul credea că-i dau zahăr... N-am mai putut să-l ucid. Am vrut să-l dezleg, să-l las liber... Am tras o rafală în funie... S-a rupt... Îmi tremurau mîinile; şi nu puteam dezlega nodul... Se spune că animalul se trage acasă. L-am lăsat să plece spre casă... Va muri poate peste două, trei sute de metri. Da' el va crede că merge spre casă... Va pieri cu nădejdea că va ajunge acasă... Nădejdea am voit să i-o las la despărţire... Atîta am putut să-i mai dăruiesc...

Duşcă se mistuise în întunericul nopţii. Nu i se mai auzeau nici paşii pe uliţa satului.

Onufrei raportă cu altă voce, revenit, sigur de el :

— Îmi permiteţi, domnule sublocotenent, să merg să-mi aduc căruţa ? A rămas acolo, unde l-au împuşcat pe Duşcă. Iau un alt cal...

Tincu însă îl amînă :

— Vei merge dimineaţă !...

Soldatul insistă :

— Pe ziuă e mai greu. Cunosc drumul ca în palmă !

— Acum eşti prea obosit. Vei merge mîine !

* * *

Ajuns în linia întîia, Tincu îi mărturisi lui Lascu :

— Onufrei n-a pierdut doar un cal. Calul acesta pentru el simboliza totul : casa, familia, patria... Un simbol...

Lascu continuă gîndul sublocotenentului :

— În timpul unei acţiuni din Valea Prahovei, un comunist avea în buzunar o piatră din ograda sa. Am azvîrlit împreună în aer un tren cu cisterne hitlerist. El a fost grav rănit... Îmi amintesc bine cum a murit cu pumnul strîns. Înăuntru avea piatra, piatra de acasă... din ogradă...

Se auziră de departe rafale lungi de mitralieră.

— Tot de la cazemata de pe cota 108 trag... Ea l-a ucis şi pe Duşcă al lui Onufrei...

Tincu hotărî :

— Această cazemată ne stă în coastă. Trebuie să-i facem de petrecanie. Cît mai repede. E un post bun de observaţie, şi ne va îngreuna atacul viitor... Poate chiar mîine să atacăm.

— Domnule sublocotenent, dacă îmi permiteţi aş putea să încerc cu oamenii din plutonul meu...

— Cît mai repede ! Voi anunţa chiar acum la batalion de hotărîrea luată...

Sergentul Lascu tocmai intra în adăpostul său, cînd din urmă a fost ajuns de Onufrei. Venise într-un suflet tot drumul. Trecuse mai întîi pe la Luca.

— Ce-i cu tine ?

Onufrei vorbea întretăiat, gîfîind :

— Don' sergent, ne cunoaştem de multă vreme... Vrei să faci o faptă bună ?

Lascu îl pofti înăuntru :

— Te-ascult !

Onufrei se aşeză pe paiele din adăpost :

— M-am gîndit să-i vin de hac cazematei de pe cota 108...

— Da, asta a hotărît şi comandantul companiei ! îl linişti Lascu.

Lui Onufrei i se aprinseră fulgere în priviri :

— Atunci e bine... Oi pleca la miezul nopţii... Să vă spun drept, am voit să plec de capul meu... Nu mai puteam răbda... Da' mi-am zis : „Lascu e comunist, mă va înţelege, el cunoaşte la inima omului".

Sublocotenentul Tincu fu de acord cu propunerea lui Lascu şi a lui Onufrei. Ofiţerul mai recomandă :

— Vei lua şi un cercetaş de la noi cu tine !

Onufrei abia îndrăzni :

— Domnule sublocotenent, soldatul Luca vrea să meargă cu mine... El e pionier...

— Care Luca ? Cel care a fost dezertor ?

În apărarea lui Luca sări Lascu :

— Da, domnule sublocotenent ! Am încredere în Luca...

Tincu fu surprins de insistenţa lui Lascu. Sergentul ceru permisiunea să-l introducă pe Luca în bordeiul lui Tincu. Luca, la fel de timid şi nesigur pe gesturi, înlemni lîngă uşă.

— Şi crezi că ai să faci treabă ? îl întrebă ofiţerul.

Luca abia răspunse :

— Da, domnule sublocotenent.

— Fie, hotărî sublocotenentul Tincu, dar să nu uitaţi : de reuşita misiunii depinde numele companiei noastre !

*

* *

Onufrei şi Luca au pornit tîrîş spre cazemată. Au ajuns pe malul unui lac cu apă stătută. Un păpuriş înalt, de peste doi metri, le acoperea înaintarea. Mlaştina era gata să-i înghită. Abia au ieşit la suprafaţă. Erau plini de mîl, de parcă ar fi avut costume de scafandru. Se apropiară de cazemată. Onufrei a rostit atît :

— Ori noi, ori ei !

După cîteva minute stăteau faţă în faţă doi oameni şi două cazemate, căci la stînga, mai în spate, la o sută şi ceva de metri, se afla a doua cazemată, pînă atunci „mută". Era surpriza pe care le-o pregătiseră hitleriştii. Un timp, cei doi ostaşi au studiat

îndelung drumul, plănuind cum să atace mai bine cazematele. Un hitlerist a tras în direcţia lor o serie scurtă de mitralieră. Cei doi soldaţi însă nu au răspuns.

— Luca, rămîi aici ! Atac prima cazemată ! Stai gata să intervii cu foc !

Onufrei s-a apropiat de sîrmele telefonului. Cînd să taie firele, îi tremurau mîinile. Îi făcu semn lui Luca să vină lîngă el.

Onufrei privea cazemata mai aproape : beton, şi oţel, şi guri de foc — probabil pentru tun şi mitraliere. Soldatul se intimidă. Dar prea mult îi ura pe cei din adăpostul de beton şi oţel, să dea un pas înapoi. Inima îi bătu mai tare : „Dacă au vreo mină în jurul ei ?“ Înaintă cu prudenţă. Privi în urmă : Luca aştepta, cu automatul gata pentru tragere. Onufrei începu să taie cu băgare de seamă sîrma ghimpată. Îi sîngerau degetele, dar nu simţea durerea, ci doar o ardere mistuitoare. Nici sîngele. Picura cald, din palmă, dezgheţînd cu căldura lui prima brumă. Bruma se înroşea ca o aramă veche. Părea un scut medieval de bătălie. Onufrei avea impresia că de-ar atinge mai tare arama, ar suna şi-ar da de ştire. Sîrma se lăsă cu anevoie tăiată. Foarfecele era prost. „E vina mea că nu l-am încercat la plecare...“ Simţea că se sufocă. Îşi udă faţa în bruma rece. Îşi clăti gura. Deodată tresări. Îl năpădiră sudorile pe frunte şi pe spate. Atinsese o ridicătură de pămînt. „O mină !“ Deşi Luca rămăsese între timp doar la cîţiva metri în urmă, Onufrei nu putea să-i comunice. Dar îi făcu semn să stea pe loc. Răspunsul negativ al lui Luca îl îmbărbătă şi pe Onufrei. Îl zări apoi apropiindu-se. „Auzi ! Despre un asemenea om au spus că e laş şi dezertor ! Hei, dragă Luca, de-om scăpa cu pielea teafără de aici, le-oi spune tuturor ce fel de om eşti tu !“ Onufrei încercă să demonteze mina. Săpă cu atenţie în jurul ei. „Dacă i-ating focosul, ne-am ars ! În sfîrşit, reuşi să atingă metalul. Era o cutie veche de conserve, îngropată de cine ştie cînd. Dar Onufrei asudase şi tremura ca în faţa unei mine adevărate. „Afurisită treabă ! Ce-or să rîdă cu toţii cînd le-oi istorisi păţania ! Mai bine n-am să le-o povestesc !“ Onufrei tremura uşor de frig şi de teamă. Îi era frig, şi în acelaşi timp îşi simţea cămaşa lipită de spate din pricina transpiraţiei. «Am să le spun la întoarcere ; „Ştiţi ce înseamnă să-ţi fie frig, şi în acelaşi timp să curgă leoarcă sudoarea pe tine ? Nu, nu încercaţi, credeţi-mă pe sănătate, nu-i de loc plăcut aşa ceva !... Vă jur !“»

Luca s-a oprit lîngă Onufrei.

— Am ajuns la „piciorul" cazematei !

Onufrei îl văzu tremurînd. Se făcu că nu-l observă. „Şi el poate mă vede pe mine tremurînd, şi nu-mi zice o vorbă. Da' cine n-o tremura, cînd stă faţă în faţă cu asemenea matahală de oţel şi beton ? Eu i-aş da un premiu !... Numai în poveşti oamenii nu tremură cînd se pregătesc să atace o cazemată. Da', pe adevăratelea, le clănţăne dinţii, aşa cum ne clănţăne şi nouă acum. Totu-i să nu băgăm de seamă... să ne gîndim numai la cazemată. S-o sfîrşim mai repede !... Tiii, şi ce foame mi-e !" Onufrei a încercat să zîmbească lui Luca. „Aşa se obişnuieşte, ca să-ţi ascunzi teama. Nu ştii ce schimonoseală de zîmbet iese. Eu rîd de Luca, şi el rîde de mine !" I-a făcut cu ochiul.

— Gata !

În clipa cînd a strîns grenadele în mînă, Onufrei s-a simţit mult mai calm, mai stăpîn pe situaţie. Pipăi cu degetele betonul cazematei : «Gros mai e ! Ca un zid de mînăstire... De la Neamţ sau Văratic... Ba, mai gros. Da' înăuntru nu-s călugăriţe cu smîrnă şi prescură... Totu-i să poţi arunca fără greş grenadele înăuntru. Să le spui „călugăriţelor" de acolo „Veşnica pomenire"!»

Onufrei ar fi aprins o ţigară, măcar un chiştoc, dar situaţia nu îngăduia. Urmă o secundă istovitoare. Îi păru cît un an de lungă sau cît un veac. Cei din cazemată cîntau încet. Nu presimţeau nimic. Onufrei a tras aer mult în plămîni. Apoi, cu gesturi sigure, se căţără pe cazemată. Aşteptă momentul prielnic. Printr-o deschizătură azvîrli grenadele înăuntru. Toate şase. Nu, şapte. Se avîntase ca la nuntă, cînd se trage cu pistolul la ziuă. Şi ce nuntă a mai fost !

O explozie asurzitoare.

Armele din cealaltă cazemată răpăiră prelung, înfiorător. Se auziră gemete, urlete.

— Acum ne-a venit rîndul să cîntăm şi noi. Da' nu-i timp de cîntat. A rămas o cazemată ! Luca ! Hai să sfîrşim şi cu ea ! Hopul cel mare a fost trecut !

Un bubuit surd răsună în apropiere. Ostaşii tresăriră. Trăgeau în ei cu artileria. Erau stăpîniţi de o mare şi nemaiîncercată nelinişte. Singura salvare era să acţioneze imediat. Aşa au şi făcut. De data asta au atacat împreună. Aveau fiecare legăturile de grenade pregătite din timp. S-au rostogolit într-o vîlcea cu viteză ameţitoare, sperînd să scape vreunul din ei neatins. Îi urmăreau gloanţele pe fiecare palmă de pămînt.

Cu iscusinţă, Onufrei încercă să folosească unghiul mort al cazematei. Au reuşit să pătrundă în fişia nebătută de gloanţe. Luca a observat că Onufrei era rănit la picior. I-a făcut semn să rămînă pe loc, să-l protejeze cu focul automatului său. A luat şi legătura de grenade a lui Onufrei.

— Ia şi trotilul !

Luca s-a căţărat pe cazemată. A aruncat prima legătură. A doua... A pus şi trotilul, apoi s-a ascuns într-un şanţ din apropiere... Totul s-a întîmplat în cîteva secunde.

Onufrei i-a şoptit, stăpînindu-şi durerea :

— Luca, ţi-aş da cea mai mare decoraţie, da' nu am decît prietenia mea !

— Stai să te pansez, Onufrei...

— Lasă fleacurile ! Vezi, nu au ceva de mîncare înăuntru ? Că de, le-am dat hitleriştilor „bună dimineaţa" aşa cum se cuvine, taman la cafeaua cu lapte... Ar fi fără obraz să nu ne poftească la masă !

Luca se întoarse cu o gamelă de supă cu cartofi, încă aburindă.

Onufrei gustă :

— E cam fierbinte ! Zîmbi : Totdeauna am zis că nemţii ăştia nu ştiu să gătească un borş ca lumea... cu pătrunjel... cu mărar... Straşnic e Sotir al nostru !

Hitleriştii acţionară cu o grupă din flanc. Onufrei îi strigă lui Luca : „Iată-i !"

Traseră amîndoi deodată. Apoi îşi schimbară locurile de tragere, să pară mai mulţi şi să nu fie reperaţi.

Luca gîndea : „De nu m-ar lua prizonier ! Unii ar putea bănui că am dezertat. Că am fost un laş... Asta m-ar durea mai mult decît moartea..."

Onufrei îşi vorbea în neştire : „Duşcă, ţi-am adus ovăzul, bătrînule ! Hai, mănîncă, satură-te şi tu măcar o dată în viaţă !"

Văzîndu-l sleit de sîngele scurs din picior, Luca încercă să ia şi automătul lui Onufrei. Revenindu-şi, Onufrei se împotrivi :

— Fugi ! Eu îi voi opri cu foc ! Tu trebuie să ajungi în liniile noastre... Îţi apăr retragerea cu focul meu... Ar putea crede că ai dezertat... Fugi !

Luca a înţeles. Onufrei îşi îndreptă automatul spre hitlerişti. Trăgea cu siguranţă.

A terminat şi ultimele încărcătoare. Doi hitlerişti erau doar la cîţiva metri. Onufrei aruncă prima grenadă. Gloanţele fasciştilor

îl lovi în frunte. Pe buze mai avea un fir de iarbă uscată, pe care-l mozolise cu cîteva clipe înainte...

* * *

Despre fapta lui Onufrei şi Luca aflară cu toţi chiar în aceeaşi zi. Onufrei a fost propus pentru „Virtutea Militară" post-mortem, iar Luca a fost avansat la gradul de sergent. Căpitanul Sava întrebă nedumerit pe Tincu :

— Ce zici, domnule sublocotenent ! Auzi ce faptă poate să îndeplinească un dezertor... un laş ! Adică unul care a fost laş...

Tincu, încruntat, vorbi nereţinut :

— Domnule căpitan, vă amintiţi de discuţia de la popotă ? Profesorul a avut dreptate. Cauza dreaptă a unui război poate naşte eroi. Luca nu a fost niciodată un fricos. Dar şi-a dat seama că nu are ce căuta să lupte la Sevastopol. De aceea a „dezertat". De fapt s-a sustras de la un război care nu-i aparţinea... Acum luptă pentru dezrobirea pămîntului patriei.

Căpitanul Sava îl ascultă cu mai mult interes, dar, amintindu-şi de probabila-i avansare, îl întrerupse pe ofiţerul inferior, ordonîndu-i precipitat :

— Pînă mîine să-l văd sergent ! Faptele lor să ajungă cît mai repede pînă la divizie... La Corpul de armată ! Merită !

* * *

La trenul de luptă, ostaşii cinau în magazia de lîngă bucătărie. Într-un sac de merinde rămăsese o gamelă închisă. Era gamela lui Onufrei. La masa din scîndură negeluită, prinsă în grabă în cîteva cuie, era un loc rămas gol.

Tică nu se atinse de mîncare. Tresări cînd un curier de la divizie deschise înfrigurat uşa magaziei :

— Unde-i Onufrei ?

Nimeni nu-i răspunse.

— Unde-i Onufrei, că i-a venit o scrisoare de acasă ?

Soldaţii înmărmuriră. În sfîrşit, sosise cartea poştală atît de aşteptată de Onufrei. Dar sosise prea tîrziu...

Curierul mai adăugă :

— S-a rătăcit cartea asta la noi la divizie...

Asandei citi cu vocea tremurată scrisoarea :

„Dragul nostru Culai, noi ne-am întors acasă. Taică-tu şi Ileana, sora ta cea mai mică, au fost ucişi de hitlerişti. Vasilică al nostru e bolnav. Nu cred că se va mai înzdrăveni, dar el te strigă toată vremea... Am găsit cele trei cărţi poştale militare scrise de tine. Aşa am dat de adresă. Zice Aioanei că a auzit că tu, trecînd prin sat, l-ai fi luat pe Duşcă... Aşa o fi, sau e o scornire a lui ?... Aşteptăm cartea scrisă de mîna ta, că aşa ai spus..."

Asandei nu mai putu să citească. Tică abia murmură :

— Şi taman învăţase tot alfabetul...

Soldaţii hotărîră să-i trimită lucrurile acasă, iar Breabăn propuse să-i scrie maică-si şi nevestei o scrisoare despre fapta de arme a eroului Onufrei Nicolae, iar pe hîrtie să-şi pună numele toţi ostaşii şi comandantul plutonului.

În zadar încercă apoi Breabăn să spargă liniştea împovărată de tristeţe. Lingurile rămîneau mai departe în gamele, neatinse de buze.

— Am să încălzesc cîteva cutii de conserve pentru voi. Şi Sotir al nostru mai are o surpriză. Ia să văd cine o ghiceşte ? Îi dăm porţia dublă !

Nici unul din ostaş nu-i răspunse. Numai Asandei se retrase în ungher, lîngă Breabăn :

— Don' majur, spuneţi-le ceva vesel, aşa, ca Onufrei, poate le-om alunga cît de cît mîhnirea. Mă gîndesc mai ales la Ticuţă... S-o îmbolnăvi băietul...

Breabăn arboră o veselie care se observa cu uşurinţă că e falsă. Totuşi încercă să spună pînă la capăt o glumă auzită cîndva de la Onufrei. Şi majurul nu era un povestitor de lepădat. Începu cu greutate :

— Pe cînd era Onufrei la tragere, numai ce pică şi majurul lor, să vadă şi el „un trăgător ca lumea". Nu-i plăcea nici unul. Da Onufrei al nostru i-a spus :

„De ce nu ne arătaţi dumneavoastră, don' majur ?"

Majurul se făcu mai întîi verde-arămiu la faţă, apoi se răsti :

„Bine, veţi vedea cum trag eu !"

...Luă arma la ochi şi trase primul cartuş. Arătătorul semnaliză că ţinta nu a fost atinsă.

Majurul se înroşi.

„Aşa tragi tu, măi Holbatule ! Fiţi numai ochi, să vedeţi cum trag eu !"

Dar nici de data asta nu lovi ţinta...

„Aşa tragi tu, măi Zgambură Petre !“

Trase din nou. De data aceasta ţinta a fost lovită în plin. Majurul îşi bombă pieptul, tuşi mulţumit, apoi, dîndu-şi cascheta pe ceafă, spuse cu vădită satisfacţie :

„Aşa, bă, să ţineţi minte că aşa trag...“

Dar Breabăn nu mai putu articula nici un singur cuvînt. În gît i se prinsese parcă un nod... Dădu a lehamite din mîini şi plecă, ascunzîndu-şi ochii de cei prezenţi, care rămăseseră încremeniţi, cu ochii ţintă la un loc gol de la masă, ocupat doar cu o zi înainte de soldatul Onufrei I. Neculai.

Capitolul VII

O MISIUNE APARTE

În urma ofensivei locale, duse de trupele sovietice şi române spre sfîrşitul lui octombrie, armatele se îndreptau spre Satu Mare şi Carei, pentru eliberarea Transilvaniei de nord. Compania lui Tincu se găsea în faţa satului Corbunac, pe apa Someşului. În faţa acestei localităţi se afla o puternică linie defensivă fascistă. Apărarea inamicului, avantajată de terenul accidentat şi de cursul de apă, era foarte greu de străpuns. Se aşteptau concentrări de artilerie română şi sovietică, pentru a porni asaltul decisiv, deoarece hiteriştii dispuneau de mult armament de artilerie, şi mai ales de aruncătoare de mine de toate calibrele.

Toamna se aşezase cu temei. Rareori stolul negru de avioane hitleriste tulbura liniştea.

O bătălie aeriană avu loc însă chiar deasupra poziţiei în care se aflau instalaţi soldaţii lui Tincu. Avioane de vînătoare româneşti atacară un convoi al avioanelor de transport fasciste. Huruitul sinistru al motoarelor angajate în plină viteză, executînd acrobaţii aeriene, scînteierea alb-albăstruie a aripilor lungi, răpăitul mitralierelor şi tunurilor de bord, flăcările prelungi ale avioanelor incendiate ofereau un spectacol unic şi cutremurător.

— A mai căzut un „uliu hitlerist" !

Cerul se transformă într-un ocean vijelios pe toată nemărginirea sa sticloasă, rece şi fără fund. Razele soarelui se răsfrîngeau în luciul aripilor şi fuselajelor argintii ca de staniol.

Cu sufletul la gură, toţi urmăriră lupta care se sfîrşi cu victoria avioanelor noastre.

— Înspăimîntătoare frumuseţe... murmură Tică, intrînd cu Asandei în magazia de muniţii.

Într-un tîrziu, sublocotenentul Tincu, venind la magazie, îl găsi pe Ticuţă, legat la ochi, lîngă o mitralieră, supravegheat de Asandei.

— Ce faci aici ?

Tică îşi smulse legătura de pe ochi. Tresări surprins şi raportă ca un veritabil soldat cu stagiu îndelung pe front :

— Să trăiţi, domnule sublocotenent, montez şi demontez mitraliera cu ochii legaţi !

Tincu îl bătu prieteneşte pe umăr :

— Bravo, soldat ! Şi în cît timp o montezi şi o demontezi ?

Băiatul nu-i răspunse.

— Bine ! Leagă-te la ochi ! Gata ! Începe !

Ofiţerul îi cronometră operaţia de montare şi demontare a mitralierei Z.B.

— N-a fost rău. Patru minute. Drept recompensă primeşti o ciocolată !

Împărţi ciocolata în trei părţi egale. Îi întinse lui Asandei o bucată. Ofiţerul observă însă că Asandei îşi împăturise porţia sa în staniol, probabil să i-o dea lui Tică mai tîrziu. Apoi sergentul plecă la bucătărie, chemat de Breabăn.

Ofiţerul s-a aşezat pe o ladă lunguiaţă, cu proiectile, alături de Tică. Simţea că prezenţa lui îl neliniştea mai totdeauna pe băietan. O asocia cu prima întîlnire. Încercă să spargă gheaţa dintre ei şi să se apropie mai mult :

— Vezi, Tică, dacă în prima zi ai fost la fel de priceput la mitralieră, te-aş fi reţinut de atunci pe poziţie !

Cîştigat, copilul rîse mulţumit :

— Cît m-am căznit să vă aduc mitraliera ! Şi era atît de simplu...

Ofiţerul zîmbi gînditor, în timp ce pe uşă intră Lascu, urmat de un civil :

— Domnule sublocotenent, v-am căutat peste tot. Vreau să vă raportez un caz deosebit de grav. Un comunist venit din cealaltă parte a liniei frontului, din satul ocupat de fascişti, ne-a adus o comunicare de o importanţă deosebită. E chiar aici...

Abia atunci Tincu distinse, la flacăra gazorniţei de pe peretele de bîrnă, afumat, chipul noului venit.

— Comunistul Pişta Horvath, mecanic la moara din sat, a fugit în liniile noastre, să scape de urmărirea aparatului de contraspionaj al fasciştilor, explică Lascu.

Tincu ascultă povestea eroică şi dureroasă a lui Pişta. Acesta vorbea foarte bine româneşte.

În ultima vreme o mulțime de soldați români din antiaeriana inamică (în restul armatei hortiștii au scos cu desăvîrșire pe ostașii români din unitățile operative), precum și ostași maghiari dezertau din linia întîia fascistă, iar Pișta baci le procura haine civile. Întregul sat a contribuit cu haine pentru acești fugari, iar uniformele lor militare erau arse de Pișta baci.

— Cîți oameni ai ajutat să scape de armata hortistă ?

Pișta baci răspunse după o clipă de chibzuință :

— Cred că peste două sute, domnule sublocotenent. Totul a mers bine pînă ieri noapte, cînd am îmbrăcat în haine civile șase ostași de origine română din armata maghiară și patru unguri. Cei mai mulți doreau să se întoarcă în satele din jurul Oradiei și Odorheiului. Știam că era ultima lor salvare. În casa mea stă un căpitan medic din armata germană. E un om tăcut și posac. Găzduindu-l, am fost ferit de controlul aparatului de contraspionaj maghiar și al gestapo-ului. Așa că m-am bucurat de oarecare libertate de acțiune. Acest ultim grup mi-a fost trimis de un tovarăș al meu, care lucra în unitatea antiaerină, amplasată la nord de satul nostru. În zori, urma să primesc un alt grup. Dar în locul lor a venit căpitanul medic. Abia avu timp să-mi spună : „Fugi ! Fugi imediat ! Serviciul de contraspionaj te-a descoperit. Vin să te ridice." Să vă spun drept, ferindu-mă de bănuiala serviciului de contraspionaj, medicul m-a ajutat în repetate rînduri. Totuși am încercat să-l rog să mă lămurească. Medicul însă îmi întinse revolverul său și îmi porunci tăios : „Fugi, peste o clipă va fi prea tîrziu !" L-am ascultat și am fugit prin grădină... A avut dreptate. Cum am ajuns în grădină, în desimea pomilor, am băgat de seamă o patrulă fascistă care se îndrepta spre casa mea. Am hotărît să trec linia frontului imediat, pînă nu se face ziuă de-a binelea. Așa am ajuns la dumneavoastră...

Tincu ordonă să se aducă ceai și pesmeți.

Pișta baci completă :

— Vreau să vă informez că au minat podul. Firul trece chiar pe lîngă grădina mea. În clipa cînd veți ataca, vor arunca podul în aer...

Tincu se informă :

— Firul este îngropat ?

— Nu. Este ascuns doar în iarba uscată. Firul trebuie tăiat, ca să salvăm podul și pe cei care vor ataca... L-am văzut abia acum, cînd am fugit, dar n-a mai fost vreme să-l tai. Eram urmărit de aproape.

Tincu îl servi cu ceai şi pesmeţi, apoi telefonă, pentru a căuta o soluţie la regiment. După convorbire, Tincu era mai mulţumit, dar şi mai frămîntat :

— Ni s-a permis să trimitem pe cineva să taie firul, deoarece vom ataca curînd satul.

Pişta preciză, precaut :

— Firul trebuie tăiat chiar la noapte !

Lascu se asocie şi el comunistului maghiar :

— Trebuie să căutăm o soluţie... Să acţionăm imediat !

Deodată faţa celui venit de sub ocupaţia fascistă se lumină de o idee nouă :

— Am găsit ! Mă strecor la noapte înapoi în sat şi tai firul... Salvez podul...

În magazie domnea acum fumul înecăcios al sobei militare, micuţe şi capricioase, care sufla şuviţe de fum fără contenire. Şi pe lîngă fum, se făcea simţit un miros greu şi stătut de sudoare.

Tincu deschise uşa şubredă a adăpostului. Trase cu nesaţ aer în piept. Apoi vorbi repezit, nervos :

— Nu. Nu-i posibil. Vei fi recunoscut şi arestat, de cum te vei apropia de comună. Ar însemna un risc inutil şi periculos. Ar fi o greşeală ireparabilă din partea noastră.

Deşi uşa era deschisă, chipurile oamenilor se deosebeau greu în semiobscuritatea adăpostului încărcat de fum.

Lascu propuse precipitat :

— Mă duc eu, domnule sublocotenent. Iau haine civile şi voi încerca să mă strecor.

— Şi ?... îl privi Tincu cu un zîmbet puţin muşcător.

Lascu se descumpăni.

— Şi mai departe... vei atrage atenţia chiar în clipa cînd vei trece linia frontului.

Privirile celor trei întîrziară pe chipul lui Tică.

— Stai jos, Ticuţă, ordonă sublocotenentul, deoarece băietanul era gata să se anunţe voluntar.

Tică se chirci lîngă sobă, privind cu vădit interes la cei trei oameni. Ochii săi implorau parcă această misiune. Cei trei începură deodată să-l cerceteze mai atent cu privirea, în tăcere. Prezenţa lui Tică avu darul să dea tuturor o nouă dezlegare a problemei.

Primul vorbi chiar Tincu, înţelegînd că altfel nu se poate totuşi;

— Numai Tică se va putea strecura în Corbunac !

— E omul care ne trebuie, vorbi calm Pişta. Prin sat umblă acum ciobanii şi văcarii ce-şi caută oile şi vitele rătăcite. Mai

toţi sînt foarte tinerei. Băietanul pare dezgheţat şi îndrăzneţ. Îmbrăcat cu hainele mele, mai dîndu-i şi o traistă, va putea trece ca unul din zecile de păstori. Va spune că este, bunăoară, din Liveni!

Tică se simţi copleşit de un sentiment adînc de încredere şi demnitate. „Acum voi deveni un adevărat soldat. E prima misiune care mi se acordă mie s-o duc la îndeplinire!"

— Ce trebuie să fac, domnule sublocotenent?

Tincu făcu semn lui Pişta. Băietanul se bucură de atenţia şi încrederea acordată de comunistul maghiar. „Va să zică şi la ei sînt oameni care simt ca şi noi pentru dreptate. Numai că hitleriştii vor să-i ţină sub călcîi."

Pişta îi spuse calm, prieteneşte:

— Chiar pe la poarta din fund a grădinii mele trece firul, prins într-un cablu care duce la podul de peste Someş... Tai firul! Prin acest fir, ai auzit, hitleriştii vor să arunce podul în aer... Duci cît mai departe capătul tăiat şi îl ascunzi... Nu-i tocmai uşor, dar te văd om de nădejde...

Tică se îmbujoră la faţă de emoţie. Tot ce i se cerea era mai mult decît îndrăznise să viseze vreodată, să cuprindă cu mintea sa înfierbîntată.

Începură pregătirile cu febrilitate. Tică îmbrăcă pantalonii suri, de dimie, bundiţa, o cuşmă. Pişta Horvath îi întinse şi cîteva acte îngălbenite, cu parafe şi semnături în regulă, pe care le avea pregătite pentru a ajuta fuga ostaşilor din armata hortistă. Pentru a reuşi să taie cablul, primi şi un foarfece special, adus de la magazie.

— Tii, da' fain mai arăţi, feciorule, îl felicită muncitorul din Corbunac. Un cîine de-ai mai avea, şi poţi jura că eşti de aici, de la noi, de cînd e lumea!

Tică atît şi aştepta. Deschise uşa şi fluieră cu degetele în gură. În prag se ivi, dînd din coadă şi sfiindu-se să intre, Botosu.

— Hai, Botosule!

Cîinele intră, privind cu coada ochiului în jur, surprins de o asemenea primire caldă şi ospitalieră.

— Tune-i norocul pe capul lor, dar nici actorii n-or fi mai buni! Ţine chibriturile!... Banii ungureşti!... Şi acum să iei aminte la cele ce va trebui să îndeplineşti...

Pişta expuse pe larg planul misiunii pe care avea s-o execute Tică.

Tincu interveni:

— Pe Botosu să nu-l iei! S-ar putea să-ţi strice mai mult, decît să-ţi ajute! Nu-i voie cu cîini.

Tică medită : „Ce tot are sublocotenentul cu Botosu ? Cum să mă demaşte el ? Bine... îl iau în taină ! Cu cîinele am mai mult curaj. Şi ofiţerul n-o să afle niciodată că Botosu a fost cu mine."

Băietanul asculta ca vrăjit fiecare cuvînt rostit de Pişta. Misiunea ce i se încredinţase îl maturiza şi îi înflăcăra privirea. Inima îi bătea mai puternic. Se simţea din nou luat în consideraţie ca un adevărat luptător, şi nu doar ca un copil acceptat să vieţuiască pe lîngă ostaşi. Îşi scoase cuşma din cap şi trase scaunul mai aproape.

La sfîrşit, Pişta adăugă :

— Fii cu ochii în patru ! Trebuie să te strecori printre patrulele şi sentinelele lor. Lucrezi repede, în cîteva ceasuri trebuie să reuşeşti pe deplin... Firul care duce la explozivul de la pod e la un metru de poarta din fund a casei mele. Îl ascunzi cît mai departe... Poţi să-l tai în bucăţi, spre a nu putea fi înnădit la loc... După ce tai firul, îngropi foarfeca...

Apoi Pişta baci şi Lascu începură o muncă minuţioasă cu Tică, să deprindă sumar cîteva din obiceiurile şi rînduiala satului.

— Mai întîi să înveţi comuna... Ajungi în ea pe aici, pe la vadul de la moară. La cîţiva zeci de metri dai de şoseaua principală... În stînga e primăria, o casă mare, acoperită cu ţiglă roşie. În dreapta e şcoala, aici se află comandantul hitlerist, iar mai jos, pe partea opusă, e poşta şi postul de jandarmi... Biserica... Aici casa mea...

Abia tîrziu, către orele nouă seara, Tică reuşi să memoreze la perfecţie cele aduse la cunoştinţă de muncitor. Lascu şi Pişta baci îl chestionau, pentru a-l verifica :

— Cum îi spune şefului de post ?

— Cum se numeşte directorul şcolii ?

— Cît costă o sticlă de gaz ?

— Cît costă un kilogram de sare ?

Apoi Tică le povesti tot drumul pe care avea să-l străbată pînă la casa lui Pişta. Le descrise în amănunt cum va tăia firul, cum se va întoarce. Şi totul se repetă de cîteva ori, pînă ce muncitorul şi Lascu se declarară mulţumiţi.

*

* *

Comunistul Pişta mergea tîrîş în faţa lui Tică. În urma lor venea, tăcut, Botosu. Pişta, observîndu-l abia acum, îl alungă

înapoi. Drumul care ducea spre moară era complet părăsit, fasciştii nebănuind prezenţa atît de înaintată a eşalonului românesc.

Pişta baci se opri.

Ascultă atent.

Tică se tîrî lîngă el.

Pişta baci îi făcu semn că de aici se despart. Îl lăsă să înainteze, după ce îi strînse mîna.

Pînă la moară, Tică mai avea de străbătut cel mult 50—60 de paşi. Se grăbi. Deodată auzi alături răsuflarea grea a lui Botosu. Cîinele se strecurase după el, pe nesimţite.

Curînd avea să răsară luna. Băiatul se tîra un metru, doi, asculta, privea cu atenţie în jur, apoi înainta iar. Simţea în urmă, în locul unde s-au despărţit, pe mecanicul Pişta, gata să intervină cu focul automatului său. Acum moara se desluşea destul de clar. Îl despărţeau de ea doar cîţiva metri. O ocoli. Se strecură în prima grădină. Îl cuprindea o teamă fără margini, nefiresc de exagerată. Îşi aminti de vorbele lui Tincu : „Pe cîmpul de luptă teama ţine un minut, dar ruşinea cît o viaţă întreagă". Inima îi bătea de parcă ar fi vrut să-i spargă coşul pieptului. Îl stăpîni o stare de nelinişte, după fiecare arbore bănuia un soldat, care îl pîndeşte, îl aşteaptă. Se întinse cu faţa la pămînt, îşi afundă obrajii înfierbîntaţi în iarba jilavă de brumă amăruie.

Aşa îl potopiră zăpezile mişcătoare ale lunii... Îşi reveni. Uşor, se strecură într-o altă grădină, spre vatra comunei. I se păru că toate instrucţiunile primite de la Pişta baci le uitase. Un haos întreg se rotea ameţitor în creierul său. Se întinse din nou la pămînt. Botosu se culcă lîngă el, încălzindu-l cu respiraţia. „Totu-i să nu-mi pierd cumpătul !"

Abia simţit se spălă din nou pe faţă cu bruma rece. Scoase o bucată de zahăr pentru Botosu, şi una pentru el... Trase adînc aer în plămîni. Ieşi din grădină în uliţă. Păşea grăbit, aşa cum ar merge într-o comună cineva care îşi caută vitele rătăcite. Botosu îl întovărăşea de la cîţiva metri. Pe uliţa pustie nu se zărea ţipenie de om. Străbătu cîţiva metri pînă dădu în uliţa mare a satului. Se orientă. În dreptul primăriei ardea un felinar orb, camuflat. „La stînga e drumul care duce la gară şi la jandarmeria din apropierea liniei ferate. E păzit. Să mă îndrept spre casa lui Pişta baci... Dacă dau de vreo patrulă, mă reped din nou în grădină..."

Pe Tică îl impresionă în mod neplăcut muţenia totală a satului. Nimic nu te lăsa să bănuieşti că în cealaltă parte a lui se aflau tranşee bine fortificate.

— Halt !

Vocea din umbră îl cutremură. Se opri. Botosu se culcă la pămînt, gata să intervină.

Din umbră apărură şase soldaţi. Doi hortişti şi patru hitlerişti. Se desprinseră din întunecime şi-l înconjurară din toate părţile. Unii aveau automate, iar alţii, arme cu baionete lungi. Simţea vîrfurile baionetelor îndreptate spre pieptul său. Una îi atinse faţa. Era rece, ca de gheaţă.

I se adresară în nemţeşte şi în ungureşte.

În cele din urmă i se vorbi româneşte :

— Înaintează ! Hai, vino mai aproape !

Unul din soldaţii hortişti ştia româneşte. Comandantul patrulei îi ordonă ceva în limba maghiară, iar soldatul îi traduse :

— Să răspunzi imediat la întrebări. Mai întîi să ne spui ce cauţi noaptea prin sat.

Tică simţea că i se taie picioarele. Nu răspunse.

— Haidem !

Soldaţii îl încercuiră. Mergeau tăcuţi, nu prea aveau poftă de vorbă. Trecură prin uliţa mare şi, deodată, în spatele uliţei descoperi poziţiile trupelor fasciste. „Au mutat linia întîia în mijlocul comunei. Poate ca să scape de tirul artileriei sau poate ca să le întindă ostaşilor noştri o cursă."

— După mine !

Soldatul care ştia româneşte intră într-o căsuţă mică, cu obloanele trase, şi îi arătă un scaun.

„Unde m-au adus ? Jandarmeria mi-a spus nenea Pişta că-i la marginea satului, spre gară..."

— Aşteaptă aici !

Minutele care se scurseră îi părură nesfîrşite. Brusc, uşa se deschise şi înăuntru pătrunse un locotenent de honvezi :

— Actele !

Îi cercetară minuţios fiecare ştampilă şi fiecare semnătură.

— Cum te numeşti ?

Tică răspunse calm :

— Ardeleanu Ion. Sînt din Liveni. De la opt kilometri.

— Ştii ungureşte ?

— Nu. De mic copil am locuit în Moldova, unde tata a lucrat la mine, la Comăneşti... Am venit în sat doar de puţin timp... M-a crescut o bunică...

— Gata ! Cum ai ajuns aici ?

Tică privi fix un punct din tavan. Ofiţerul repetă întrebarea.

— Am primit ordin să fugim... În sat trebuiau să intre bolşevicii... Eu am fugit cu vitele bunicuţei...

— Şi ?

— Pe drum am pierdut vitele... M-am rătăcit...

Ofiţerul îl studie îndelung. Apoi hohoti nereţinut :

— Îţi închipui că-ţi credem toate născocirile ? Cine v-a dat ordinul să plecaţi din Liveni ?

Băietanul răspunse cu promptitudine :

— Domnul plutonier Kovacs J

— El e mort !

— Asta nu ştiu... Cînd ne-a ordonat la prînz să părăsim satul era sănătos şi rotofei... Puţin cam băut... Mi-a dat şi bani...

— Vorba ! Cîţi ani ai ?

— Doisprezece !

Ofiţerul îşi aprinse o ţigară. Apoi ordonă sec :

— Spune-mi, ce ai în buzunare ? Şi în traistă ?

— Oi mai şti eu, domnule locotonent...

Îşi deşertă traista şi buzunarele. Ofiţerul cercetă cu atenţie fiecare obiect.

— Ia-ţi lucrurile înapoi. De unde ai pîine germană ?

— Mi-a dat-o un motociclist cînd am trecut pe la cantonul de la Paltin !... Mi-era foame !...

Ofiţerul se declară mulţumit de primele rezultate. Totuşi, cu precauţie, se supuse formelor şi mai continuă ancheta, oarecum plictisit şi somnoros :

— Cunoşti ordinele în vigoare ? De ce nu te-ai îndreptat mai întîi la postul de jandarmi, să-ţi anunţi prezenţa, ca să-ţi punem viza pe acte ?

— Viza de prezentare ?

— Da. Vezi că ştii ? Vorbeşte !

Copilul se încăpăţînă să tacă. Ofiţerul insistă :

— Dacă nu vorbeşti, te trimit direct la jandarmerie. Peste cîteva ore vei fi împuşcat...

— Mi-am căutat vitele !... Nu v-am spus ?...

Tică răsuflă uşurat abia cînd se văzu afară, condus chiar de ofiţer.

— Ţine această hîrtie cu viză de la mine. N-ai decît să-ţi cauţi vitele.

Tică se îndreptă fluierînd chiar spre primărie. În buzunarul pantalonului avea hîrtia iscălită de locotenent. Îşi spuse fericit : „Pînă acum toate au mers strună ! Să vedem mai departe !“

* * *

După plecarea lui Tică, locotenentul scrise cifrat un raport, prezentînd ultimele evenimente. Încheie astfel :

„Azi-noapte, către orele 24, un informator a fost trimis de către inamic în sectorul trupelor noastre. A fost depistat de o patrulă. În timpul interogatoriului s-a demascat, mărturisind că la prînz a vorbit cu plutonierul Kovacs, de fapt mort de două zile. Are acte pe numele de Ardeleanu Ion şi s-a dat drept un locuitor dintr-o comună învecinată. L-am anchetat formal, lăsîndu-i impresia că a înşelat vigilenţa serviciului nostru. Acum îi urmărim fiecare acţiune. Sperăm că prin acest truc să descoperim nuclee de noi comunişti şi să primim informaţii despre planurile inamicului. S-ar putea să fie în legătură şi cu comunistul Pişta, trecut la inamic. Informatorul este foarte abil, deşi declară că are numai doisprezece ani (eu cred că are cel puţin cincisprezece ani), are multă prezenţă de spirit, calm şi o memorie prodigioasă. Ne interesează în mod deosebit să aflăm prin el noi comunişti, mai ales printre muncitorii din comună, de aceea i-am oferit un permis de liberă trecere, permiţîndu-i să circule la orice oră din zi şi din noapte. Bineînţeles, va fi urmărit pas cu pas de oamenii serviciului nostru. Voi reveni cu noi amănunte."

* * *

Era aproape de orele unu noaptea. Tică mergea liniştit, nebănuind că doar la cîţiva metri se afla unul din versaţii informatori ai „Biroului" de front. Numără în gînd paşii pînă la biserica spre care se îndrepta acum, cu precauţie. Se întoarse după Botosu. Zări pe cineva în urma sa. „Au avut dreptate ai mei, sfătuindu-mă să fiu cît mai atent. Da, sînt urmărit... Şi timpul e foarte scurt... Cînd am plecat de la ofiţer era douăsprezece ceasul. Cum să scap de urmăritor ?"

Îl mîngîie pe Botosu. Să cîştige timp, împărţi cu cîinele o bucată din pîinea nemţească. „S-au prefăcut că au încredere în mine, ca acum să mă urmărească, să vadă ce fac sau cu cine iau legătura !"

— Mănîncă, Botosule !

Cu coada ochiului îl privea pe urmăritorul său care se ascunsese după colţul uliţei. „Nu-i prost. El de acolo îmi vede umbra. Cum mă mişc, e din nou pe urma mea. Ei, las', că nici pe mine nu mă duci tu de nas !"

Trecu mai întîi prin dreptul casei lui Pişta Horvath. Recunoscu fiecare amănunt. Spre suprinderea sa zări lumină într-o cameră din faţă. Nelăsînd să se observe că se ştie urmărit, Tică trecu în dreptul bisericii şi prin faţa casei preotului catolic. Cu o repeziciune uimitoare deschise portiţa şi-l legă pe Botosu de gardul locuinţei preotului. Se furişă în curtea bisericii, şi din umbră observă pe agentul ce venea gîfîind în urma sa, desperat că-l pierduse din ochi. Dar zărind pe Botosu legat de gard şi poarta larg deschisă, urmăritorul răsuflă uşurat: „Băietanul a intrat la preotul comunei. Acum îl avem în mînă. Crede că se ascunde la popă. Dar nu-l las eu să-mi scape!" Prezenţa lui Botosu la poartă îi dovedea elocvent că băiatul se află acolo. Notă timpul cînd Tică a dispărut în curtea preotului.

Şi Tică era mulţumit. Trecu prin curte, sări gardul, şi în cîteva clipe ajunse în grădina lui Pişta baci.

Se culcă în pămîntul umed şi începu să caute cablul. „Dacă l-au mutat între timp? Înseamnă că podul va sări în aer, şi eu nu mi-am îndeplinit misiunea!"

Îşi legase întreaga-i soartă de acel cablu afurisit, ce se lăsa atît de greu descoperit. Auzi paşi. Se întinse la pămînt. Îşi opri respiraţia. Apoi zgomotul se îndepărtă, surd.

— Fir-ar să fie de cablu! mormăi Tică, exasperat de mînie. Iarba uscată i se părea vitregă, deoarece ascundea firul blestemat. Neputincios, nu ştia cum să înfrunte nenorocirea. Era gata să plîngă. Orbecăi prin fiecare mărăciniş. De nicăieri, nici un licăr de nădejde. „Ce-ar fi să mă tăvălesc cu tot corpul prin iarbă? Aşa îl voi găsi mai uşor!" În ochii săi se aprinse o scînteie. Faţa îi era încordată, scrîşnea din măsele, mai, mai să le sfarme. Deodată încremeni. Piciorul stîng se împiedicase de ceva... Era firul care ducea la pod. Îi venea în clipa aceea să chiuie din tot sufletul, ca bucuria să-i fie auzită şi de prieteni, dincolo de „Ţara nimănui".

Descoperind cablul, Tică nu mai simţea în adîncul trupului nici o slăbiciune împovărătoare. Pipăi cu migală firul rece. Privi în jur, înfiorat. Luna dispăruse pentru cîteva clipe într-un nor, şi bezna se căscase, fără fund, între două mari tărîmuri ale tăcerii: cerul şi pămîntul. Din pîinea nemţească scoase foarfecele special. Deşi subţire, cablul era extrem de rezistent.

— Ptiu! izbucni sugrumat Tică, e oţel, nu alta!

Degetele îi degerau parcă pe sîrma încăpăţînată şi rece. „Dacă n-am să-l pot tăia? Podul va fi aruncat în aer... Cum să mai dau ochi cu ai mei?" Imensa tăcere a nopţii pîndea strădania sa. Puse foarfecele într-un loc al firului pe care îl muşcase, ca să nu alunece

tăişul lamelor pe el. Simţea cum sîrma cedează. Era obosit, dar o oboseală plăcută, aşa, ca o încîntare. „Încă puţin!" Se lăsă cu toată greutatea corpului în mîini. Sîrma plesni...

Tică rîdea înfundat, simţindu-se ca scufundat într-o apă adîncă şi călduţă, apa împrospătătoare a unei fericiri pe care o descoperise întîia oară. «Acum voi putea raporta: „Misiunea a fost îndeplinită. Podul nu va mai fi aruncat în aer!"» Simţi deasupra sa pîlpîirea stelelor, mîngîietoare şi dulce. Îşi reaminti că firul trebuie dus cît mai departe şi ascuns, ca să fie aproape imposibil de găsit şi legat capăt la capăt. Alergă cu firul în mînă spre apă. Someşul curgea repede şi bolborositor. Fără să se gîndească prea mult se dezbrăcă în grabă, ascunzîndu-şi hainele după o salcie. Intră cu firul în apa de gheaţă. Tăişul rece al apei îi opri răsuflarea. Se apropie, întins pe apă, de mijlocul rîului. Frigul îi muşca din trup, amorţindu-i cînd mîinile, cînd picioarele. Încercă să-şi ţină încleştaţi dinţii, care-i clănţăneau fără oprire. Faţa i se învineţi, schimonosită de răceala apei. Cu nedumerire, din fundul rîului scoase o cască germană. Era ruginită şi găurită de plumb. O pînză neagră i se puse pe ochi: „Dacă nu ies imediat afară, cad în apă ameţit, fără să mă mai pot ridica vreodată."

Îngropă capătul firului chiar sub casca germană veche şi ruginită. Ieşi la mal. Tremura tot. Alergă să se încălzească, să se usuce. Se îmbrăcă în cîteva secunde. Îngropă celălalt capăt al firului pe mal, sub pietriş. Tăie firul din nou, în altă parte. De data aceasta cu mai multă pricepere. Capetele le ascunse în alte grădini, pline de bălării, îndepărtate de pod.

Abia acum îşi terminase cu bine misiunea. Era ostenit. Se întinse în neştire pe o căpiţă de fîn. Tot umedă. Un cîine lătră, dar, plictisit că nu-i luat în seamă, se potoli repede.

Tică auzea ca prin vis mii de paşi trecînd pe lîngă el... Se făcea că sare peste şanţuri de comunicaţie... Alerga rebegit de un ger năprasnic, şi cu plumbii înfipţi în carne... Mîinile îi sîngerau în sîrma ghimpată... În jur, cadavre mutilate... Cranii rînjite... Se împotmolea de leşuri... Stelele îl împroşcau cu mii de suliţe multicolore...

Îşi reveni anevoie. Obrajii îi ardeau. Respiraţia îi era din ce în ce mai grea. Încercă să se ridice. Dar picioarele nu-l mai ajutau. Se prăbuşi din nou, tot în fîn. Paiele îi înţepară tîmplele, urechile. O asemenea stare nu o încercase niciodată. Îi venea să urle, să geamă, dar glas nu avea. O voce parcă şoptea moale lîngă el: „Ridică-te! Te-am prins!" Alta îi rînjea batjocoritoare: „Să treacă la zid! Să fie împuşcat! La zid! Să-şi sape singur groapa!"

Dar cazmaua nu intra în pămînt... „Acum îşi pregătesc armele..." De greaţă i se întorceau maţele în stomac. Carnea îi era înfiorată... Căuta să fugă... Trăgeau după el, dar gloanţele nu-l ajungeau... Le striga celor ce-l urmăreau: „Nu mă puteţi ajunge, eu mi-am îndeplinit misiunea!" Dar o mînă mirosind a tutun prost, a mahorcă ordinară, îl prindea şi-l strîngea de gît să nu mai ţipe.

Tică tresări. Se ridică în capul oaselor. În jur — stelele, luna, şi o tăcere înspăimîntătoare. Se sprijini în coate, revenit ca dintr-un apocalips mistuitor. Norii îndepărtaţi aveau dimensiuni nemaipomenite şi ameninţătoare. Se apropiau furioşi de el. Paiele viermuiau dedesubt. Nu mai desluşea nimic lămurit. Nici casele, nici pomii, nici stelele... Doar în urechi îi mai suna o frîntură de baladă pe care nici nu mai ţinea minte de cînd şi de la cine o învăţase... Poate de la apă, de la stele, de la copaci... Cîntecul, deşi-l ştia de mult, i se părea că se naşte atunci, din inima sa, şi creşte vijelios, amarnic de copleşitor şi dureros:

Şi cum sta şi aştepta,
Un somn greu că-l cuprindea
Şi un vis urît visa:
Săbioara lui cea nouă
O visa că-i ruptă-n două,
Săbioara lui cea veche
O visa că-i ruptă-n şepte...

Tică îşi reveni de-a binelea. Se întrebă uluit: „Oare cît am stat aici? Cît timp o fi trecut?" Surescitarea nervoasă, oboseala, febra îl mistuiseră ca un rug. Se ridică în picioare. Deodată, îl fulgeră gîndul: „Botosu! Cum să-l iau înapoi cu mine pe Botosu? Urmăritorul e acolo la post..."

Frigurile îl zgîlţîiră din nou. Privi cu mare atenţie în jur. Liniştea era doar aparentă, simţea că în spatele ei clocoteşte un vulcan dogoritor, gata să erupă din clipă în clipă.

În vremea asta însă, agentul, văzînd că Tică nu mai apare, nu-şi găsea locul: „Te pomeneşti că ne scapă totuşi, afurisitul..." După un timp se hotărî: „Dezleg cîinele, şi el o să mă ducă pe urmele băiatului."

Se-apropie cu grijă şi îi tăie legătura. Botosu stătu o clipă în loc, descumpănit, gata să se repeadă la agent, dar imediat se răzgîndi şi, în cîteva salturi, se pierdu în întuneric, prin fundul grădinilor, scăpînd de urmărire.

Cînd auzi foşnet prin ierburi, Tică înlemni de spaimă şi se-aruncă la pămînt, în întuneric. Dar cînd simţi alături pe Botosu, gîfîind de alergătură şi gudurîndu-se de bucurie că l-a regăsit, respiră uşurat:

— Bine c-ai scăpat! Hai, hai acasă, Botosule! Sîît, fii cuminte! Acuş ajungem acasă!..."

Spre şi mai mare siguranţă, îl prinse iarăşi de legătură.

„Va trebui să facem un ocol, să le-ncurcăm urmele", gîndi băiatul, amintindu-şi instrucţiunile primite. Grăbi pasul. Mergea, ferindu-se de orice loc mai luminat.

— Halt!

Era o altă patrulă.

Tică întinse permisul de liberă trecere. Cineva i se adresă în româneşte:

— Unde mergeai?

— Caut vitele. Le caut de azi-noapte!

Băietanului îi păru rău că nu s-a prefăcut surdo-mut, aşa ar fi scăpat de aceste momente foarte grele şi de loc dorite.

Cel care ştia româneşte îl întrebă prefăcut:

— De unde eşti?

— Din Liveni...

— E cîinele tău?

— Al meu!

Soldatul rîse batjocoritor:

— Actele sînt bune... Dar să vedem ce spune şi cîinele... El ne va mărturisi precis din ce sat sînteţi voi...

Tică nu înţelesese ce vor ostaşii. Un sergent îi smulse legătura de care îl ţinea pe Botosu. Un alt militar îl alungă şi aruncă după Botosu cu pietre. Cîinele — conform unei legi nescrise a neamului său — totdeauna cînd e alungat o ia, intuitiv, spre casă, spre locul de unde a venit. Nici Botosu nu făcu excepţia. Se repezi spre linia frontului, în direcţia morii. Militarii din patrulă rîseră batjocoritor. Soldatul care vorbea româneşte i se adresă cu politeţă voit exagerată:

— Îmi pare rău, dar cîinele dumitale e de altă părere... Poftiţi deci la comandament. E musai să lămurim imediat cine are dreptate. Repede, va fi doar o simplă formalitate...

Tică păli. Fără voia sa, Botosu îl trădase. „Cîtă dreptate a avut comandantul companiei cînd mi-a spus să nu-l iau cu mine pe Botosu! Asta-i, dacă nu asculţi ordinele! Facă ce mi-or face, de la mine nu vor scoate o singură vorbuliţă..."

Băiatul mergea îngîndurat, muşcîndu-şi înciudat buzele. Îşi ascunse tremurul, să nu dea impresia cumva soldaţilor că-i e teamă. Dar undeva, în adîncul său, un gînd mistuitor nu-i dădea pace...

*
* *

Peste o jumătate de oră Tică fu introdus în vechea încăpere a comandantului. Încercă să se deprindă cu lumina puternică a biroului serviciului secret de front. Înăuntru era cald şi bine. „Numai de nu m-o lua somnul... Nu trebuie să dorm, oamenii în somn pot vorbi şi ce nu trebuie. Dacă m-aş fi dat surdo-mut, ar fi fost mai simplu."

Locotenentul i se adresă biruitor, făcînd un semn către un căpitan hitlerist din S.S. :

— Vezi că ne-am reîntîlnit ! Sînt unii oameni care se lasă greu duşi de nas... Vorbeşte !

Tică nu clinti. Căpitanul îl studia pe băietan din umbră, cu mult interes. Îi urmărea fiecare joc al muşchilor de pe faţă, dorind să-i citească orice gînd în dilatarea sau micşorarea pupilelor.

Tică privea fără să clipească lampa cu abajur enorm de pe birou. O lampă atît de frumoasă nu văzuse în viaţa lui.

Locotenentul îi strigă tăios :

— Cu cine crezi că vorbesc ? De ce nu răspunzi ? Îţi imaginezi că avem timp de pierdut cu tine ? Cînd ne-am cunoscut erai mai guraliv. Sperai că aşa ne îmbrobodeşti ! Spune-ne cine te-a trimis şi, în al doilea rînd, tot ce-ai făcut aici ! Hai, nu-i vreme de pierdut !

Tică nu scoase un cuvînt.

Un soldat deschise uşa, aducînd un rînd de cafele. Tică zări afară luna roşie de toamnă. „A naibii lună, n-am văzut-o decît însîngerată... Păcat că au închis uşa. Nu-i nimic. Globul lămpii aduce întocmai cu o lună plină... Dacă nu-mi mut ochii, uite, creşte, creşte aşa, ca o lună... Ce albă şi frumoasă e ! O fi de argint, sau de zăpadă ? Dacă aş scutura-o, sînt sigur că s-ar preface în fulgi mărunţi şi deşi. Şi ar ninge peste tot. Oare fulgii ei s-ar putea aduna într-un bulgăre mare şi rotund ?"

Tică încerca să se sustragă privirilor şi întrebărilor anchetatorilor, gîndindu-se la cu totul altceva.

— Dacă nu vorbeşti, să ştii că te ucid ! desluşi deodată.

Dar el se hotărîse : „Am să privesc mai departe la glob, ca la lună. Aşa mă vor crede zănatec ! Iată că luna, pe care în basm o ştiam pîndită de căpcăuni, acum mă ajută !"

— Vorbeşte, cine te-a trimis ?

Tică nu-şi stăpîni geamătul. Cravaşa îi lăsase urme adînci pe obraji. Vorbi în transă, ca un somnambul :

— Luna m-a trimis !... Vor să o fure zmeii şi căpcăunii... Vreau să adun toţi nămeţii din ea...

Locotenentul îi ghici jocul. Încercă să-l facă să renunţe :

— Termină ! Nu prinde ! Ce-i drept, eşti bine dresat, dar ar fi trebuit să inventezi ceva mai nou... Poveştile cu muţii, cu nebunii, le cunoaştem de mult... Lasă luna în pace, că nu te ajută cu nimic prostiile astea...

Tică nu desperă : „Ba, o să mă ajute. Luna îmi aminteşte de-acasă..."

La o nouă lovitură, băietanul ţipă, ameţit :

— Nu mă alungaţi din lună !... Cînd eram mic îmi adăpam vitele în ea...

Locotenentul se mînie peste măsură :

— Nici povestea cu vitele nu mai are sorţi de izbîndă ! Fii cuminte şi ascultă-mă ! Răspunde-mi la întrebări, şi eşti liber... Pricepi ? Noi ştim cine te-a trimis... Pişta baci... Este ?

„Totu-i să nu mă gîndesc unde sînt ! Nici să-i privesc în ochi ! Bunăoară să poposesc cu gîndul între cei din liniile noastre... Nu i-am ascultat, şi l-am luat pe Botosu cu mine... E vina mea !"

Locotenentul sorbi pe nerăsuflate un pahar de alcool. Vorbi din nou, calm şi reţinut :

— Află că nu mai prinde această metodă. Renunţă. E obositor să te încăpăţînezi. Dacă vrei să-ţi salvezi viaţa, îţi rămîne o singură posibilitate : să vorbeşti. Să ne spui din fir-a-păr cine te-a trimis aici, cu ce misiune, cu cine trebuia să iei legătură, cu cine ai reuşit pînă acum să te întîlneşti... Dar repede, repede. Deci te-a trimis Pişta baci...

Tică nu-şi descleştă gura. Pentru o clipă îşi plimbă privirile pe faţa celor doi ofiţeri, de parcă atunci i-ar fi descoperit că sînt alături. Căpitanul îi spuse în limba germană locotenentului :

— E foarte periculos ! E un comunist încarnat. La bolşevici şi copiii sînt fanatici ! Nici un maestru al scenei nu ar putea juca mai cu succes acest rol. Îţi spun din experienţă : cu diavolul ăsta vom avea de furcă !

— Domnule căpitan, o să vă convingeţi că am metode forte. Îl voi face să mărturisească şi laptele pe care l-a supt!

Se adresă copilului în limba română, după ce îl zgîlţîi cu putere, mai, mai să-l răstoarne.

— Ascultă, pui de bolşevic, cu mine nu-ţi va merge! Îndată va ieşi untul din tine...

Locotenentul îşi pierduse cumpătul. Îl lovi peste faţă. O dată, de două ori, de trei ori...

„Oare de ce mă bate? Îmi ghiceşte poate gîndurile? Vai, cum se clatină lampa... luna... şi ce mîini păroase şi grele are ofiţerul ăsta rău, cu fir de aur pe epoleţi..."

Locotenentul îl lovea în neştire. Se potoli numai la semnul tacit al căpitanului.

„Ofiţerul cel scund, cu haine verzui, e mai milos. A făcut semn să nu mă mai bată. O fi avînd şi el copii... Şi ce lunete ciudate are la ochi! Parcă ar fi binoclul meu, primit de la maior. Şi ce dinţi de aur! Cînd deschide gura, strălucesc! Oare nu-l dor dinţii aceia de aur?... Trebuie să fie foarte greu să vorbeşti cu ei... Cît or fi cîntărind toţi dinţii la un loc? Şi nasturii îi sînt de argint..."

Tică simţi ceva cald alunecîndu-i pe nas. Se şterse cu dosul palmei. Mîna i se înroşi. Din nas îi curgea sînge. Parcă lampa şi-ar fi mutat apele-i călduţe pe obrazul său, şi apele se transformau în sînge cu gustul sărat.

„Dacă or să mă mai bată, o să-mi curgă tot sîngele. Apoi furierul companiei va scrie pe mormînt la fel de caligrafic şi frumos numele meu: „Tică". Atît. Or să-mi pună o cască pe mormînt. Tare aş vrea să ştiu dacă vor trage şi pentru mine soldaţii trei salve de armă în sus... Ei, ce tuburi de cartuşe s-ar aduna! Acum, pe front, la tot pasul găseşti tuburi de cartuşe... În pădure căutam zile întregi, pînă să dau de un tub de cartuş ruginit... Era galben-verzuie rugina, ca mustăcioara ofiţerului mic şi bondoc, care a făcut semn să nu mai fiu bătut! Şi ce, parcă îl doare pe el dacă mă bate? Iii, cum îmi vîjîie capul!"

Locotenentul exasperat îi porunci, scoţînd revolverul:

— Dacă nu vorbeşti pînă număr la trei, să ştii că te împuşc cu mîna mea!

Tică privea la revolver: „Niciodată n-am văzut un revolver mai frumos. Are plăsele albe şi lucitoare. Nici comandantul nostru de companie n-are un revolver atît de minunat... Oare c-un revolver atît de sclipitor se pot ucide oameni? Nu. E prea

frumos. O jucărie ca asta nu am văzut în viaţa mea !... Ba da, cînd au ucis-o pe maica..."

Glasul locotenentului tună asurzitor :

— Un... doi... trei...

Împuşcătura, bine calculată, trecu pe lîngă urechile lui Tică. Copilul se prăbuşi de spaimă. Ceru apă. Se pipăi. Nu a fost lovit. Zîmbi : „Da, am spus că e prea lucitor şi frumos, ca să ucidă oameni. Da, am avut dreptate !"

Locotenentul rosti în limba germană căpitanului :

— E cumplit de înrăit. E dracu', dracu' gol, bolşevicul ăsta ! Ţi se pare că e un copil, dar în adevăr e un demon ! M-a epuizat !

Căpitanul mîrîi uşor, cu superioritate :

— Totul e ca în aceste momente să nu-ţi pierzi calmul, domnule locotenent. Numai stăpînirea nervilor îl convinge pe cel interogat să vorbească, să cedeze presiunii. O stare de nervi se transmite şi celui anchetat. Acest fapt, ţi-o spun din experienţa proprie, de cele mai multe ori îi încăpăţînează, îi fortifică, se simt tari ! Şi tocmai acest lucru nu trebuie să se întîmple.

— Înţeleg, domnule căpitan, dar nu ştiu cum să o mai scot la capăt. Îmi vine să-l ucid, să-l strîng de gît...

— Fiecare lucru la timpul său. Va veni curînd şi asta. Pînă atunci va trebui să-l facem să vorbească. Aceasta-i principalul.

Se apropie liniştit de Tică.

Cîteva clipe îl privi fix în ochi. Căpitanul era calm şi sigur de metoda sa fără reproş.

„Da, ofiţerul acesta scund şi gras e mai bun. Toţi oamenii graşi sînt mai milostivi, mai cu inimă. De ce se apropie atît de surîzător de mine ? Ce tot îmi spune în limba lui ?... Da, îmi dă şi bomboane. Dar cum să le mănînc ? Nici nu-mi pot mişca fălcile din pricina loviturilor. Uite, uite şi ciocolată... Mi-a mai dat unul ca el ciocolată, şi pe urmă..."

Căpitanul explică locotenentului :

— Cam aşa se lucrează... Calm şi cu răbdare. Spune-i că-l rog să-mi răspundă mie cine l-a trimis.

Locotenentul îi strigă lui Tică :

— Domnul căpitan te întreabă cine te-a expediat aici ?

Căpitanul îl corectă :

— Vorbeşte mai blînd !

— Domnul căpitan te roagă amabil să fii drăguţ şi să-i comunici cine te-a îndreptat spre liniile noastre ? Hai, răspunde-i, că

îţi mai dă o ciocolată. Domnul căpitan iubeşte copiii, şi are multe, foarte multe dulciuri pentru ei...

Pentru prima oară, ameţit încă de lovituri, Tică îndrăzni să vorbească mai deschis, cu vocea mai sigură şi mai calmă :

— Luna ! Ea m-a trimis ! Îşi reţinu un zîmbet. „Nici aşa nu mă vor trage de limbă !"

Metoda căpitanului se declară falimentară din primul minut. Locotenentul izbucni în rîs :

— E nebun ! Sau îşi bate joc de noi acest copilandru !

Hitleristul însă nu dezarmă. Cu zîmbetul bun, mîngîindu-l cu o mînă pe fruntea înfierbîntată, căpitanul trase cu cealaltă mînă lampa spre băietan...

Tică privea uluit : „Ce vrea cu lampa, de o aduce aşa de aproape de mine ? Tii, ce sclipitoare e de aproape ! Ai tot privi-o, şi nu te-ai mai sătura... Luna de aproape nu-i rece. Nu-i de zăpadă. E din nisip fin, ca cel de la lacurile din Moldova... Nisipul arde la amiază... lumina te orbeşte... Ce bine a-nţeles căpitanul că vreau să văd luna mai de-aproape, cît mai de-aproape..."

— Luna, mai aproape luna ! murmură băiatul.

Căpitanul, calm şi sigur, ordonă locotenentului să-i comunice că, de nu va vorbi imediat, va simţi flacăra lămpii pe gîtul său.

Locotenentul traduse fidel, în timp ce căpitanul, impasibil, cu gest sigur, mări fitilul lămpii :

— Domnul căpitan îţi ordonă să vorbeşti ! Dacă întîrzii cu răspunsul, te va arde cu lampa ca pe un guzgan chior, de pivniţă.

Tică privi năucit la mîna delicată şi albă a ofiţerului care apropia lampa încet, încet, savurînd fiecare tresărire, de gîtul lui. Instinctiv, Tică retrase capul, dar mîna care-i mîngîiase fruntea îi împingea gîtul spre flacăra lămpii...

Ameţi. Deliră de durere. Avu senzaţia că lampa s-a transformat cu adevărat în lună. Dar o lună rea, ucigătoare, a căpcăunilor...

Scoase un geamăt prelung, sfîşietor.

În birou mirosea a carne arsă.

Un soldat deschise geamul. Vomita. Era galben ca o lămîie stoarsă şi bună doar de aruncat la coş.

— Idiotule, îl admonestă locotenentul, închide fereastra ! E camuflaj ! Sîntem doar în apropierea frontului. Şi ţine-ţi firea !

Copilul se prăbuşi cu capul pe masă.

Căpitanul porunci locotenentului :

— Acum să ne aprindem o ţigară... să fie stropit bine cu apă... Cînd se trezeşte, vom începe repriza a doua... Pînă atunci nu ar

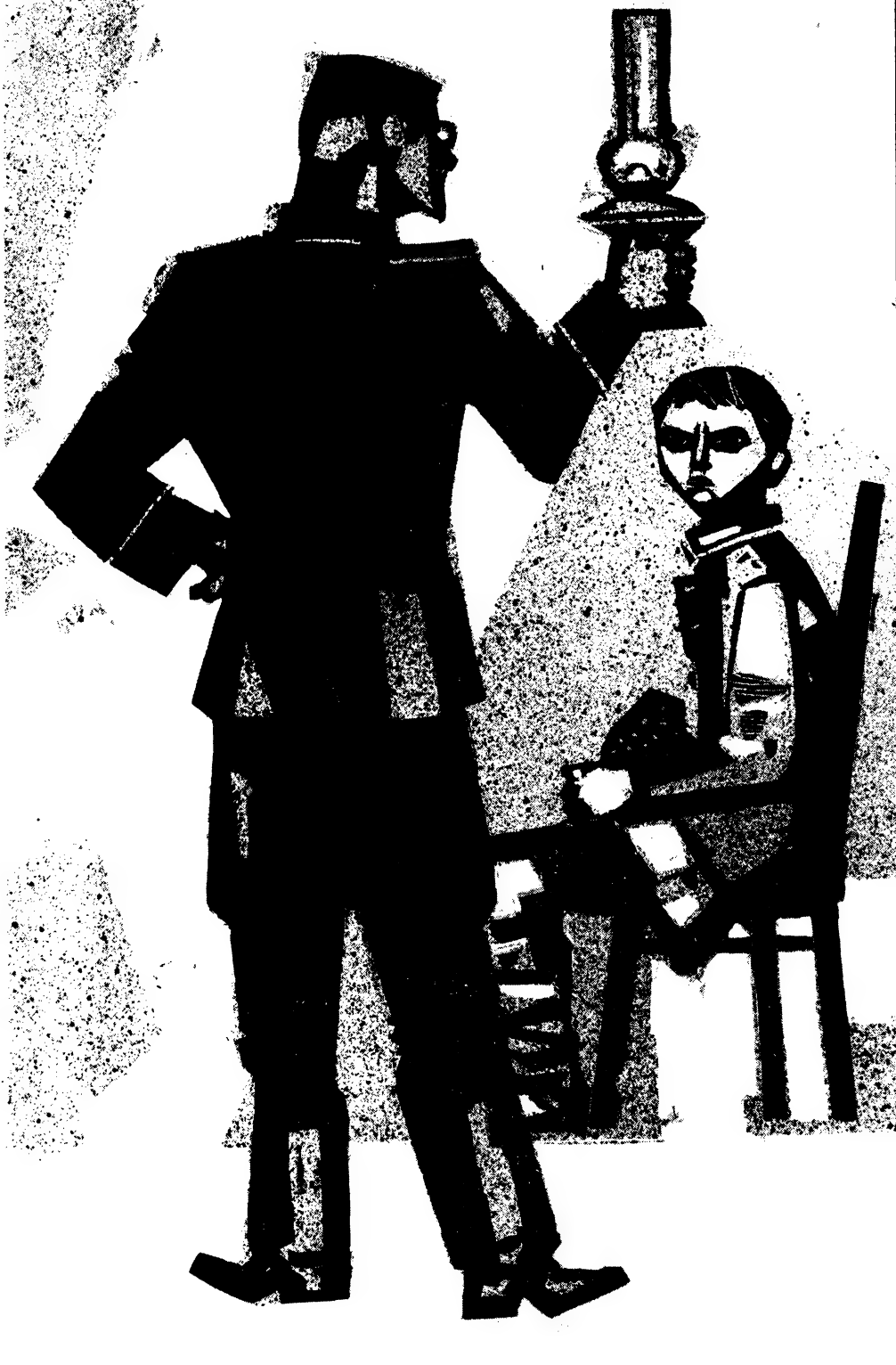

strica o cafea. Fortifică. Nu ? Să vină şi medicul... Vom avea nevoie de el... Există la voi un remediu foarte sigur în asemenea situaţii...

* * *

Căpitanul Hans Roth, medicul, deschise uşa somnoros. Curierul venit de la comandament îl anunţă laconic :

— E ordin să vă prezentaţi la domnu' căpitan. Imediat !

Doctorul privi ceasul :

— Pînă la program mai e suficient timp !

Soldatul preciză disciplinat :

— Sînteţi chemat la comandament !

În timp ce se îmbrăca, Hans făcu unele presupuneri nu tocmai plăcute : „De ce mă cheamă la comandament ? Nu cumva Pişta Horvath a fost prins şi a mărturisit că eu l-am prevenit să dispară, ca să nu fie arestat şi condamnat ?..."

Hans Roth era fiul unui modest ceasornicar din Viena. A absolvit cu necazuri medicina, pentru care simţise o atracţie deosebită. Se dăruise studiilor cu o pasiune bine cunoscută şi apreciată de profesori. A absolvit facultatea cu cele mai bune calificative. Apoi se dedică sîrguincios bolnavilor dintr-un spital din apropierea Vienei. Dar nu pentru mult timp. Un ordin îl anunţă că „i s-a făcut onoarea de a fi chemat în armată cu gradul de căpitan". A încercat să refuze această „onoare", dar i-a fost imposibil. La repartizare i s-a spus :

— Cunoscînd meritele dumneavoastră strălucite, am hotărît : vă veţi prezenta la o unitate din Polonia, unde veţi avea posibilitatea să lucraţi în domeniul cercetărilor medicale. Vi s-au creat toate condiţiile. În trei zile să fiţi la noul post ! Şi vă avertizăm : e inutil să încercaţi a vă mai sustrage de la aceste dispoziţiuni devenite de azi pentru dumneavoastră ordine...

Hans s-a simţit puţin flatat. Cercetările medicale îl pasionau : „Poate acolo s-au creat laboratoare speciale şi se experimentează medicamente deosebite. Nu-i chiar aşa de negru dracu' cum se pare !"

Dar, spre marea lui dezamăgire, constată că a fost repartizat ca medic într-un lagăr de exterminare. Se experimenta cum poţi să ucizi cît mai mulţi oameni. Se verificau diferite metode de gazare. Hans îşi văzu deodată toată viaţa răsturnată. Gîndurile care-l fră-

mîntau l-au adus la un pas de sinucidere. Discuta aprins cu colegii săi :

— Eu am învăţat cum trebuie să salvez oamenii de la moarte şi suferinţă. De aceea am îmbrăţişat profesiunea de medic. Şi ce mi se impune aici ? Cum să reuşim să ucidem mai repede şi mai mulţi oameni deodată ! E inuman ! Care e deosebirea atunci dintre un medic şi un asasin de profesie ? Oare ne-am transformat în asasini sau ciocli ?

Doar peste cîteva zile Hans a fost expediat pe lîngă o unitate de S.S. cu o notaţie în care se sublinia că „medicul trebuie călit pentru a deveni un veritabil supraom, un german adevărat, întărit moral — numai aşa învăţătura sa va putea fi evidenţiată cu rezultate fructuoase pentru führer şi Reich".

Hans, lucrînd în unitatea de S.S., a fost supus unui neînchipuit supliciu. „Nu fac altceva decît să lucrez ca o anexă a actelor de execuţie şi să constat moartea. Pentru asta am învăţat eu atîţia ani ?"

De cînd unitatea sa a fost repartizată pe lîngă armata hortistă, medicul mai primi o nouă îndeletnicire. În această armată era introdusă pedeapsa cu spînzurarea vinovaţilor de picioare. Cel condamnat trebuia să stea spînzurat cu capul în jos un număr limitat de minute. Doctorul era permanent lîngă cel pedepsit. Cînd simţea că omul se apropie de sfîrşit, întrerupea execuţia. Îl stropea cu apă. Îl readucea în simţiri, şi apoi îl spînzurau din nou, în aceeaşi poziţie, pînă îndeplinea numărul de minute primite ca pedeapsă. „E o monstruozitate ! Nici în epoca pietrei nu s-ar fi putut inventa o tortură mai sălbatică."

Nervii lui Hans se zdruncinară. Căzu într-un fel de apatie. Mai întîi gîndi să recurgă la droguri. Dar renunţă. Începu o luptă surdă împotriva acestei instituţii inchizitoriale „nedemne şi pentru oamenii din peşteri". Omul din el, care alesese medicina, pentru a salva viaţa semenilor, biruise.

Aşa se explică şi că l-a ajutat şi l-a avertizat pe Pişta Horvath. Hans observase activitatea lui Pişta, rolul lui la evadarea soldaţilor din infernul fascist. Îl aprobase, fără să i-o mărturisească. De altfel şi Pişta simţise consimţămîntul său mutual.

Cînd se urcă pe motocicletă, medicul medită posomorît : „S-ar putea să mă fi dibuit. E mai preferabil să fiu ucis, decît să mai suport exterminarea altor oameni..." Trase aer mult în piept şi, cînd era gata să intre în comandamentul serviciului secret, se mai opri o clipă. Privi cu nesaţ stelele şi pomii de afară, grădina împovărată de brumă.

În birou nu-l văzu la început pe Tică. Băietanul era întins într-un colţ. Păstrîndu-şi prezenţa de spirit, medicul se adresă, puţin întărîtat, căpitanului din gestapo :

— Mai sînt trei ore pînă la program.

Cu mîna sigură îşi umplu un pahar de şnaps. Bău, spre a-şi ascunde neastîmpărul lăuntric şi răscolitor.

— Doctore ! Va trebui să facem pe cineva să vorbească...

Medicul păli. Cu indiferenţă îşi aprinse pipa scurtă. Picioarele însă i se muiaseră : „L-au prins. L-au descoperit. Mi-a sunat şi mie ceasul."

— Va trebui să facem să vorbească pe un copilandru încăpăţînat, pe un spion versat. Totdeauna am fost de părere că bătrînii şi copilandrii sînt elementele cele mai indicate pentru a deveni informatori... Ce părere ai ?

Hans îi răspunse cu brutalitate :

— În această privinţă nu am păreri.

— Cum ?

— Nu-i de specialitatea mea, am vrut să spun...

— E de specialitatea fiecărui cetăţean devotat Reichului !

— Se poate. Eu m-am pregătit însă pentru medicină.

Căpitanul bondoc rîse cu toţi dinţii săi de aur :

— Eşti un inadaptabil, doctore, asta eşti ! Eşti mai slab decît o femeie... În dumneata nu va putea niciodată să se trezească acea „bestie blondă" proorocită de Niechtze. Istoria se scrie astăzi doar cu supraoameni. Nu uita... Fără prejudecăţi, milă, cinste etc... Ai să ajungi odată la cuvintele şi la părerile mele.

Tică îşi reveni. Era ud de apa rece ca gheaţa. Gîtul îl durea îngrozitor. Rana vineţie sîngera.

Încercă să-şi rememoreze tot ce s-a întîmplat cu el în ultimul ceas. Îi era cu neputinţă să-şi adune un firicel de gînd. Lampa cu globul enorm, în mod reflex, îl înspăimînta. Duse mîna la gît. Locotenentul se apropie de el. Îi auzi ca prin vis glasul tunător :

— Dacă nu te hotărăşti să vorbeşti, te vom spînzura curînd de picioare ! Te vom lăsa „legănat", pînă vei „ciripi" tot ce-ţi cerem noi...

Căpitanul hitlerist confirmă din cap cele pe care bănuia că i le spune locotenentul. Rînjea mulţumit, cu dinţii sclipitori, parcă frecaţi cu sidol, ca nasturii poleiţi ai ofiţerilor.

Deodată, doctorul, care pînă atunci nu privise în cameră, ci mai mult pe fereastră, tresări. Întîlni privirea tulbure a lui Tică. Ar fi luat-o la fugă.

Tică își opri privirea în ochii medicului. Auzise că locotenentul i-a spus „doctore". „O fi oare doctorul cel bun, care-l cunoaște pe Pișta baci ?"

Doctorul îi făcu un semn încurajator, zărit doar de el. Ochii lui îi spuneau : „Te voi ajuta !"

Tică îl privea cu tot mai multă încredere pe Hans. Dacă i s-ar fi tălmăcit privirea, ea ar fi grăit : „Nici o teamă ! Acum nu mai sînt singur. Pot suporta orice durere !"

Pe fața lor se citea o înțelegere și o dîrzenie mută, care însemna în cuvinte : „Vom rezista împreună".

Îl spînzurară de ușă, cu picioarele în sus. Toată camera se întoarse pe dos. Sîngele i se scurse în cap. Îi apăsa pleoapele. Vedea din ce în ce mai prin ceață. „Curios cum s-au răsturnat și masa, și scaunele... Plutesc deasupra mea..."

Simți că cineva îi pipăie mîna. Hans se întorsese cu spatele către ceilalți ofițeri. Îi lua pulsul. Îl strînse puternic de mînă, parcă insuflîndu-i curaj. Copilul îi zîmbi complice.

— Mai rezistă vipera ?

Căpitanul vorbea cu vocea îngroșată, răgușită de băutură.

Doctorul răspunse liniștit :

— Da !

Căpitanul privi ceasul.

Minutele treceau dureros de încet. Acele păreau înțepenite în oțel sau granit. Nu se urneau. Tică încercă să mai privească. În fața ochilor îi apărură zeci și sute de cerculeție concentrice. Unele erau albastre, altele roșii. Apoi o pîclă deasă, lăptoasă. Negura creștea, iar cercurile se făcură mici ca niște puncte. Și punctele se roteau ametitor. Sîngele îl frigea sub pleoape. Capul îi devenise greu. Stomacul îl apăsa nemilos. Băietanul, cînd se simțea ușor, de-i venea să zboare, cînd greu, ca o piatră de moară rostogolită într-un abis de prăpastie. Întinse mîinile ca la înot... Se sufocă... Bătu aerul cu palmele... Sudoarea îi picura de pe frunte pe podea. Și tălpile-i erau ca de gheață.

Căpitanul desfăcu funia.

— Facem o pauză ! Apă rece !

* * *

Batalionul căpitanului Sava pătrunse în comună prin surprindere totală. Linia întîia a poziției fasciste fusese astfel spartă.

Ostaşii se retrăgeau în debandadă, cuprinşi de o panică neasemuită.

Plutonul comandat de Lascu avea misiunea să ajungă cît mai repede în vatra satului.

Lascu le spusese oamenilor:

— Totul depinde de noi, să mai salvăm viaţa lui Tică!

Atacul furibund dezlănţuit cu înverşunare, încă în întuneric, avu darul să trezească o panică de nedescris în rîndul trupelor fasciste, mai ales că, după informaţiile primite din ajun, sectorul frontului lor era catalogat ca o „zonă moartă şi liniştită", cu poziţie de certă stabilitate. Statul major hitlerist prevăzuse că „inamicul s-a cramponat la teren, în defensivă, urmînd probabil să exercite atacuri în cu totul alte direcţii şi zone mai îndepărtate ale frontului".

Zgomotul luptelor îndîrjite, cu curbele argintii ale trasoarelor, cu exploziile în mari jerbe de lumini, se pierdu, o dată cu revărsarea zorilor. Pe alocuri se mai lupta însă acerb, pe viaţă şi pe moarte, corp la corp, cu grenade, baionete şi pumnale.

Tică a fost salvat de ostaşii români.

Nimeni nu ar fi bănuit că băietanul subţirel, cu ochii vii şi chipul tras, asprit, ar fi îndeplinit doar cu cîteva ore înainte o deosebită faptă de armă, care ar fi cinstit pe cel mai experimentat ostaş cercetaş.

După terminarea definitivă a atacului, copilandrul, strîns în mantaua soldăţească, se refugiase în căruţă, sub coviltir, sleit de puteri, după cîte îndurase.

Îi plăcea să asculte vocea caldă a sergentului Asandei, care-i amintea de primii ani ai copilăriei.

— Hii, roibule!... Ţine dreapta, că dă tancul peste tine, hai, surule, mînca-te-ar lupchii, că leneş te-ai mai născut...

În aceeaşi căruţă cu el mai mergea un soldat şi sergentul Lascu.

Băietanul trăgea cu nesaţ aerul curat al toamnei ploioase. Mai păstra încă imaginea locului unde fusese anchetat, şi nu putea să uite figura crispată a locotenentului, care se împuşcase în latrină, înainte să fie prins. Căpitanul din gestapo nu se sfiise să cadă în genunchi şi să implore îndurare...

Tică alungă visul urît: „Bine că s-a sfîrşit!" Dar imaginea locotenentului înţepenit şi a căpitanului în genunchi îl mai obsedă mult timp. Auzi glasul lui Asandei către soldatul de lîngă el:

— Na, mai trage şi tu un fum!...

Pustiitoare istovire mai stăruia în mădularele lui Tică ! Oboseala îl împiedica să-l îmboldească la vorbă pe Asandei. Curînd aţipi. Era un somn greu ca un leşin. Gemu. Coşmarurile îl încercau nebuneşte. I se părea că atîrnă din nou cu capul în jos... Se trezi asudat, gîfîind. Pe frunte simţi mîna sergentului Lascu.

— Te mai doare, mă Ticuţă ?

— Îs ca o rană, nene Lascule, bolborosi Ticuţă, netrezit încă bine din somn la realitate. Îşi frecă ochii cu mîinile pline de stropii ploii reci de toamnă. Va trece, nene Lascule. Va trece şi asta...

— Ticuţă, parcă eşti un alt om...

— Păi...

— Mai puternic... mai copt...

— Păi...

— Aşa-i, Ticuţă, nimic nu călеşte pe om mai mult ca durerile şi greutăţile. Ai trecut hotarul copilăriei cam repede... Te socotesc, să-ţi spun drept, soldat în toată firea ! Cînd te-am aflat erai un copil, şi acu'...

Băietanul se ridică în capul oaselor, înfiorat de o bucurie tainică. Îi şopti lui Lascu la ureche :

— Îţi spun numai tăluţă... E un secret...

— Spune !

— Sînt bolşevic ! Adică tot comunist, ca tăluţă.

Sergentul se prefăcu mirat :

— Cine ţi-a spus asta ?

— Ei...

— Care ei ?

— Ăi de m-au schingiuit... Aşa mi-au strigat cînd mă ardeau cu flacăra lămpii : „E pui de bolşevic !... E comunist". Băietanul se gîndi o clipă : Da' de unde au ştiut ei că sînt bolşevic, nene Lascule ?

— Cum de unde ? De-acolo, că le-a fost teamă de tine !

Nu mai vorbiră o bună bucată de timp.

Luna răsări roşiatică peste tăcerea lor.

— De ce nu priveşti luna, Ticuţă ?

Băiatul nu răspunse.

— Eşti supărat pe ea ?

Vorbi cu greu :

— Vezi, nene Lascule, în seara cînd mi-au ucis părinţii aşteptam să răsară luna. Ştiam şi basme, şi cîntece despre ea. Oamenii din păduri şi din munţi ştiu multe povestiri despre lună. Da' în seara aceea, cînd a răsărit, eu eram lîngă rîu, rănit... M-am ascuns

de lună, să nu fiu descoperit de hitlerişti. Şi ei spuseseră că bine ar fi să nu răsară luna. Să fugă mai uşor, neobservaţi. Şi eu, ca şi ei, fugeam de lună... De atunci am tot văzut-o ca pe un steag în flăcări... Un steag însîngerat... Şi cînd m-au schingiuit fasciştii era tot însîngerată... Continuă cu vocea blîndă : Iar eu, nene Lascule, doresc s-o văd altfel... Fără morţi, fără explozii, fără sînge şi dureri... O lună paşnică, în care să-ţi odihneşti gîndul, să nu mai fugă nimeni de ea atunci cînd răsare...

— O să vină, Ticuţă, şi clipa asta, o dată cu pacea !

— Ah, cît aş da să mai şed liniştit pe prispa casei şi să nu-mi mai fie teamă, ca pe front, cînd se iveşte luna... Să o privesc ceasuri întregi, nu din şanţ, cu teama să nu fiu descoperit de inamic... Cînd căram muniţii sub focul hitleriştilor mă bucuram că luna era îngropată de nori... Înţelegi ?... Mi-i dragă luna plină şi lumina ei, căci de aia ne e dată, să nu ne ascundem în tranşee, de cum răsare... Nu vreau să iubim umbra şi bezna mai mult decît razele ei. Nu rîde, nene Lascule, de mine...

— Departe de mine un asemenea gînd ! Tot ce spui tu e un simbol frumos pentru toată lupta noastră. Asta dorim : muncă şi pace, tihnă şi fericire.

— Păi... atunci de ce nu aruncă oamenii armele... Oamenii înarmaţi sînt răufăcători...

Sergentul zîmbi cu îngăduinţă :

— Nu-i chiar aşa, Ticuţă. Noi sîntem înarmaţi, tocmai ca să-i alungăm pe răufăcători. Pe ei nu-i convingi cu luna ta. Şi noi trebuie să ne păstrăm armele atîta timp cît vor mai fi pe lume ticăloşi, ca fasciştii, care te-au spînzurat de picioare... Care alungă luna din viaţa oamenilor... Da, da, luna trebuie să rămînă oamenilor !...

Spre orizont se auziră tunurile, şi, îndepărtată, se înălţă pălălaia unui foc năprasnic. Ceaţa cobora în valuri lungi, tăiată de fîlfîitul unei păsări ce trecu în zbor iute ca un proiectil, pierzîndu-se în desimea beznei. O casă, neverosimil de intactă, dispăru în negura clătinată de un vînt ascuţit de toamnă. Cîţiva mesteceni reci şi albi se destrămau în pîcla scămoasă ca vata.

Tîrziu, luna alungă ceaţa, scînteind ca un far depărtat.

Capitolul VIII

ERAU ŞI FULGII DE VINĂ...

Frontul se stabilise de cîteva zile în apropiere de Tisa.

Era un orăşel maghiar, cu străzi largi, prin care colinda în voie vîntul neoprit de pustă, vînt cu gust amărui de pelin uscat şi porumb. La marginea orăşelului, trenul de luptă al companiei. Majurul Breabăn împărţise pe oameni echipamentul special de iarnă : căciuli, mănuşi, flanele, cojoace, pîslari şi şube groase, cu miros înţepător de naftalină.

Pentru Tică alesese o pereche de pîslari „ofiţereşti", cum îi plăcea să se laude, îi ajustase o şubă nu prea groasă şi îi dăduse cea mai bună căciulă din companie.

— Tii, dar arăţi ca un adevărat ofiţer ! Pune-ţi şi galonul de fruntaş !

Majurul îl iubea pe Tică mai mult decît lăsa să se bănuiască. Băietanul ridicase prestigiul serviciului său. Dacă venea cineva şi întreba :

— Vreau să-l văd şi eu pe copilul de trupă care a transportat muniţie...

Sau :

— Arată-mi-l şi mie pe băietanu care a luptat în liniile inamicului...

Sau :

— Cum de-a încăput la voi un aşa băietan ?

Majurul răspundea cu un orgoliu justificat :

— Aşa sînt toţi oamenii din serviciul meu !... Războiul nu se duce doar în linia întîia... Avem şi noi, cei de la trenul de luptă, un cuvînt de spus !

Asandei devenise mai grijuliu decît un părinte. Se linişti abia cînd află că de sus, de la comanda regimentului, s-a hotărît ca

Tică să nu mai fie expus nici unui atac. Îl lua cu el pe băietan. uneori, să ducă marmitele cu mîncare, şi atunci întîrziau mai multă vreme lîngă Lascu. Asandei înţelesese că Tică are multe de învăţat de la un om ca sergentul comandant al plutonului trei.

Acum mergeau tăcuţi spre plutonul lui Lascu. Aviaţia nu se mai arătase de cîteva zile. Doar zăpada ameninţa stăruitor să se aştearnă. Deocamdată fulguise efemer doar un nor, astfel că mantia albă nu reuşise să acopere simfonia autumnală a culorilor de pustă. Predomina mai ales galbenul-stacojiu al porumbului necules din pricina frontului şi cenuşiul albăstrui al zărilor nesfîrşite ce se odihneau departe, la orizont, pe cumpăna unei fîntîni triste, ca un cocostîrc rămas de stolul său pe nemărginirea cîmpiei. Şi a iernii de război...

Deşi frontul îşi pierduse din intensitate, totuşi, izolat, se mai auzeau răbufniri de tunuri, se mai auzea lălăitul convoaielor de prizonieri, care se scurgeau cu o destinaţie neprecisă, se mai strecurau din vagoanele sanitare gemetele răniţilor transportaţi la spitalele de campanie, improvizate în şcoli şi în castelele părăsite de grofi, şi se mai zăreau plutoane extenuate de marş, oprindu-se pentru o haltă de cîteva minute, cînd soldaţii dormeau rezemaţi cu capul pe raniţi sau pe sacii de merinde, în ploaie sau ninsoare.

În răgazurile dintre focuri, liniştea se scurgea fumurie ca o apă neclintită pe oameni, pe case, pe ierburile sălbătăcite şi uscate.

— De ce nu zici nimic, Ticuţă ?

— Aşteptam să te aud pe tăluţă, taică Asandei.

Tăceau mai departe amîndoi. În locul lor vorbeau cei cîţiva salcîmi pirpirii, rătăciţi pe pustă, cu crengile lor despuiate de aurăria toamnei.

Tică vorbi deodată, cu gîndul dus undeva, aiurea, prin coclaurile natale :

— Altfel e viaţa la noi în pădure, tăicuţă Asandei. Mi-i dor de ferigi, de muşchi şi de ciuperci. Şi cum m-aş mai înfrupta dintr-un zmeuriş ! Să simt sub mine pămîntul mustind de apă lipicioasă şi grea, sub umbra amurgului. Sau, să alerg într-o desime de fagi tineri, să mă strivească un duh reavăn de sulcină împărătească şi de cimbru acrişor, „cimbru dracului", din care fumează numai Sărsăilă, atunci cînd jos de obcini se dau foc viilor. Aşa-i la noi vara...

Vîntul de pustă tuşea adînc în ierburi uscate, ca un bătrîn pe prispă, toamna, cînd zorii par scăldaţi în sîngele fiarelor răpuse la vînători fără număr.

Asandei îi lămuri dorul ce-l chema pe băiat:

— Fiecare om tînjeşte după locul unde a văzut lumina soarelui... Pe cel de la şes îl ademeneşte cîmpia, pe cel de la baltă îl atrag apele, pe cel de la munte îl cheamă mereu pădurea la el. Aşa îi dat omului...

Cînd au ajuns la plutonul lui Lascu, înaltul se sparse în milioane de cioburi argintii, care fluturau fără contenire pe întinderea vastă.

— Nene Lascule, am venit cu omătul... Ascultă-mă pe mine, zăpada asta va ţine...

— După ce cunoşti, Tică?

— Păi, zăpada e afînată, şi apoi se va înăspri gerul. Mîine vă aducem merindele cu săniuţele.

Asandei îl lăsă pe Tică la plutonul lui Lascu şi plecă cu hrana la celelalte plutoane.

Pentru o vreme, Tică şi Lascu urmăriră tăcuţi căderea imaculată a fulgilor deşi, ce se cerneau dintr-o imensă sită de argint. Tică se repezi apoi să scuture creanga unui arbust mic, în formă de căciulă ţuguiată. Fulgii se înteţiră. Zarea părea un fum dens şi alb, în care se descompuneau siluetele subţiri şi rare ale pomilor de pustă.

Fulgii deveneau din ce în ce mai mari, prăbuşindu-se din slăvi ca imaculate stele de sticlă sau de cristal.

— Ce faci, Tică, te hrăneşti cu fulgi?

Băietanul alerga cu gura deschisă să prindă fulgii.

— Da, nene Lascule, cînd eram mic credeam că fulgii sînt din zahăr, şi mă prăpădeam după ei. Mi se umflase şi gîtlejul de răceala lor, da' tot îmi plăceau.

— Şi acum?

— Acuma vreau să-mi mai aduc aminte...

Sergentul îl trase mai aproape de el:

— Ţi-am păstrat o ciocolată ofiţerească.

Tică o împărţi în trei, după obiceiul său:

— Una o păstrez pentru tăicuţa Asandei!

Sergentul îl chemă înăuntru:

— Să ştii că în noul meu adăpost am şi-o sobiţă. Dreptu-i că deocamdată ne cam afumă... Se poate sta totuşi bine, dacă ţii masca de gaze pe faţă. Faci şi antrenamentul cu masca! Mai rău e de Botosu, pentru el nu avem încă mască pe măsură!

— Nenea Onufrei povestea că un ostaş a pătruns la albine, într-o scorbură, cu masca de gaze, şi a scăpat de înţepături...

Odată voiam şi eu să cresc albine... Mă gîndeam să mă fac şi pădurar, şi stupar.

În bordeiul sergentului era ceva mai puţin rece ca afară. Te ferea cel puţin de vînt. Se întinseră pe fînul acoperit cu o foaie de cort aspră şi înnegrită de fum. Într-un colţ era pătată de sînge vechi şi uscat, de o culoare ruginie. Lascu îl întrebă blînd :

— Dar acum, ia zii, ce te gîndeşti tu, măi Ticuţă, să ajungi în viaţă ?

— Păi...

— Cum păi ?... Ăsta nu-i un răspuns. Profesor ?

— Da' cum ?... Am eu bani de şcoli...

— Ei, lasă asta. S-a schimbat lumea. Acum fiecare, dacă se străduieşte, va putea să ajungă ce vrea... Inginer, doctor, profesor...

Copilul asculta, privind prin deschizătura adăpostului căderea fără sfîrşit a fulgilor. Vorbi fără să-şi schimbe ochii de la ninsoarea de afară :

— Eu aş vrea să ajung ofiţer... N-ai spus tăluţă că trebuie să ne păstrăm armele pînă n-or mai fi răufăcători ? Dreptu-i ?

— Vei ajunge, dacă-ţi doreşti din toată inima. Ai chibzuit bine ?

— Da, nene Lascule... Mai ales în lunile astea de front.

Se înserase. Zăpada căpăta o lucire albăstrui-violetă, noptatică. Tică îşi continuă gîndul :

— Cînd mă schingiuiau în biroul acela negru, m-am gîndit că pot fi mai tare decît ei, doar de-oi rămîne neclintit. Şi ştii cum am făcut ? Nu le mai ascultam cuvintele şi ameninţările, mă gîndeam la voi, şi am crezut tot timpul în biruinţa noastră. Nu m-am îndoit nici o clipă că vom izbîndi.

Lascu îl asculta tăcut. Băietanul vorbea parcă şi pentru fulgii de afară :

— Am înţeles că nu poate fi ostaş adevărat decît acela care ştie să iubească şi să urască cu aceeaşi tărie.

Lascu îl încercă :

— Şi tu crezi că poţi să n-ai nici o teamă ?

— Ştiu eu ?... Apoi adăugă : Vezi, nene Lascule, eu am avut curaj de la pădure... nu rîde ! Pădurea te învaţă să nu te temi nici de fiarele ei, dacă eşti hotărît şi tare, aşa cum spunea taica... Aici am căpătat şi mai multă tărie.

Lascu îl privea cu admiraţie.

— Nici de moarte nu mai mi-e teamă ! A trecut destul pe lîngă mine... Nu-i aşa ?

— Judeci bine, Ticuţă. Numai gîndul cu moartea nu-mi prea place...

— Mi-ar părea foarte rău să mor... Dar nu mi-ar fi frică de moarte. Cînd m-au ars cu lampa, am văzut moartea în faţă... Şi moartea e tot a oamenilor! Aşa mi-ai spus chiar tăluţă, nene Lascule. Tot ce se naşte şi trăieşte trebuie să moară... Aşa e în legile firii... Totu-i să ştii pentru ce mori!

Lascu îl bătu prietenește pe umăr, dar Tică nu se opri:

— Moartea e o zăpadă mai mare, mai rece şi mai albă... O zăpadă adîncă, fără sfîrşit...

Sergentul zîmbi.

— Tu eşti un adevărat filozof, măi Ticuţă! Dar problema se pune altfel. Întîi trebuie să-i nimicim pe fasciști, apoi trebuie să facem puţină ordine pe-acasă. Pentru asta trebuie să trăim. Pricepi? Mai avem o vorbuliță cu cei care ne-au jecmănit atîta amar de vreme... Şi, în sfîrşit, să ne zidim o ţară nouă, a noastră. Să trăim liberi şi fericiţi. Aşa judecă un comunist — şi tu eşti sau nu eşti bolşevic?

— Sînt; nene Lascule, o ştii şi tăluţă prea bine!

— Păi... aşa gîndeşte un adevărat comunist?!

*
* *

A doua zi pămîntul era acoperit de o zăpadă nesfîrşită. Lui Tică îi venea să zburde în blana albă de miel a omătului. Ce mai tumbe ar fi făcut! Dar cum să facă tumbe un ostaş!... Şi pe deasupra şi gradat! Nu! Nici în ruptul capului! Nu-i permite regulamentul!...

— Hai, Ticuţă! îl strigă majurul Breabăn.

— Hai, copchilule! Mergem! îl îndemnă şi Asandei, pocnind din biciuşcă.

În căruţă se mai afla, în afară de cei doi, bucătarul Sotir. Lîngă marmitele fumegînde, săriră Tică şi Botoşu.

Breabăn ordonă:

— La piaţă!

Majurul, bine dispus şi amirosind a ţuică fiartă, hotărî, spre totala bucurie a băietanului:

— De mîine scoatem sania!

Sotir, bucătarul, era cu totul de altă părere:

— Dacă dă un soare bun, mîine nu mai rămîne nici o ulcică de frişcă din zăpada asta! E doar un fel de sperietoare!...

Tică nu-şi găsea astîmpărul. Observînd veselia lui Breabăn, se interesă pe ocolite:

— Nene Breabăn, un soldat are voie să cînte ?

— Are. Dacă-i în repaus şi-l rabdă inima, să cînte cît îl ţine gura !

— Dar să fluiere ?

— Numai să fluiere bine, nu ca Sotir al meu. Cînd se pune pe fluierat, fug şi mîţele şi muştele din bucătărie !

— Dar să fugă ?

— Şi !

— Să se dea cu săniuţa ?...

— Să se dea, dacă-l ţin puterile !

— Să se bată cu zăpadă ?...

— Are. Dar să nu lovească în superior, cum m-a lovit pe mine un artelnic, din greşeală, chiar în dimineaţa asta.

— Dar să se rostogolească în zăpadă ?

— Dacă o fi singur, să se rostogolească. Dar numai să fie zăpada curată, să nu păgubească efectele statului.

— Şi pe gheaţă are voie să se dea ?

— Dacă are bocanci particulari, să se dea după pofta inimii !

În piaţă se adunase din zori populaţia. Oamenii, încercaţi de foame şi de frig, aşteptau, bocănind să se încălzească. În mîini aveau castroane, farfurii adînci sau vase în care să primească hrana. Cîţiva se bulucira lîngă căruţă, dar majurul Breabăn îi potoli :

— Ordine ! Avem hrană pentru toţi !

Tică, Asandei şi Sotir trecură fiecare în dreptul unei marmite. Breabăn împărţea pîinea, tăind-o atent în porţii egale. Apoi hotărî cu importanţă :

— Mai întîi femeile şi copiii...

Cineva traduse pe ungureşte. Oamenii lăsară în primele rînduri pe femei, copii şi bătrîni.

Ca la un semn, săriră capacele aburinde ale marmitelor. Un miros plăcut de ciorbă umplu aerul, pătrunzător şi îmbietor. Cei trei începură să împartă cu polonicele ciorba, după ce fiecare cetăţean primea cîte-o porţie de pîine de la Breabăn. Tică termină cel dintîi marmita sa. Se repezi la căruţă şi, ajutat de doi unguri, aduse o nouă marmită. O fată slăbuţă, îmbrăcată într-un palton cafeniu, întinse o oală veche şi ponosită. Tică o privi în ochii mari, adînci şi albaştri. Se înroşi pînă la urechi. Fata îi spuse în româneşte :

— Dacă se poate, şi pentru fraţii mei...

Tică îi umplu oala. Privi îndelung la fata care-i mulţumea recunoscătoare din ochi. Îi era teamă să nu fi fost observat de cineva din grupul său. Privi iar după fată. Dispăruse în mulţime. Inima

îi bătea mai puternic. Simţi un sentiment neîncercat pînă atunci, o căldură plăcută care-l înfioră. Roşi.

A doua zi reuşi s-o cunoască. Războiul o adusese pe Ilonca din Transilvania în acest oraş de pe malul Tisei. Vorbea la fel de bine şi româneşte.

Se plimbară pe străzile pe care se auzea prima oară în acea iarnă clinchetul vesel al clopoţeilor de la sănii, în total dezacord cu atmosfera cenuşie şi apăsătoare de război. Pomii goi şi ciuntiţi de schije nu luau parte la alba petrecere a fulgilor.

Soarele, spre asfinţit, dăruia mărinimos o aureolă purpurie pămîntului. Peste zăpadă se aşternuse o brumă roşiatică.

Umbrele celor doi se prelungeau, apropiindu-se sau îndepărtîndu-se pe luciul zăpezii. Fata tremura.

— Ţi-i frig ?

Ilonca nu răspunse.

— Ţine !

Şi Tică îi întinse fularul pe care-l purtase pînă atunci la gît.

— Nu pot primi aşa ceva.

— Ba, ai să-l prinzi imediat la gît. Eu mai am fulare... minţi el.

Fata îşi trecu fularul după gîtul alb.

Tică era stăpînit de o bucurie necunoscută pînă în acea clipă. O tulburare neînţeleasă, plăcută şi dureroasă în acelaşi timp, puse stăpînire pe întreaga-i fiinţă. Vorbi, de teamă ca fata să nu-i descopere emoţia :

— Dacă aş avea o soră, aş vrea să fie ca tine !

— N-ai fraţi ?

— Nu !

— Părinţi ?

— Am avut. Pînă acum cîteva luni...

— Şi ?

— I-au ucis hitleriştii.

— Eşti singur ? N-ai rude ?

— Am rămas singur.

— Atunci e mai uşor...

— Mai uşor ?!

Ilonca răspunse stînjenită :

— Da... Mama e bolnavă şi mai am încă trei fraţi şi două surori... toţi mai mici. Nu-mi este de loc uşor.

Zăpada prinsese pojghiţă de gheaţă şi se spărgea în cioburi de argint şi de sticlă sub picioarele lor. Uneori omătul se desprindea de pe acoperişuri şi crengi şi cădea cu zgomot moale pe caldarîm, ca şi cînd s-ar fi prăbuşit un nor de vată.

Tică o conduse pînă acasă. Ilonca locuia doar la o sută şi ceva de metri de cantonamentul lui Breabăn.

— Aşteaptă-mă aici ! Mă întorc îndată ! o rugă el.

Tică se întoarse cu o lădiţă de marmeladă, pe care o primise mai demult din partea lui Sotir, bucătarul.

— Te rog s-o primeşti.

Fata se împotrivi.

— E ca şi cum aş avea şi eu părinţi şi fraţi... Mi-ar face mare plăcere să le pot dărui ceva. Primeşte-o în numele lor...

Ilonca îl îndemnă să intre în casă.

Cămăruţa în care păşiră, deşi săracă, era foarte ospitalieră. Mama fetei era întinsă pe un pat cu poze de îngeraşi. Fraţii şi surorile Iloncăi se jucau pe un covoraş peticit, dar curat.

Tică o întrebă în şoaptă :

— Doctorul a fost ?

— Da.

— Şi ce-a spus ?

— E un reumatism vechi...

Tică se simţi bine în casa lor. O ajută pe Ilonca să adune lemne să aprindă focul, şi la plecare îi spuse la portiţă :

— Mîine să nu mai vii la hrană !

— De ce ?

— Ai să înţelegi mîine dimineaţă.

Îi strînse mîna :

— Acum pleacă în casă ! Ai să răceşti ! Cît stăm pe aci, mă îngrijesc eu de voi ! Nu te sfii. Dar vreau să ştiu că am pe lume la cine mă gîndi... pe cine ajuta... Ca pe părinţi...

Plecă ţanţoş, călcînd cu paşi apăsaţi. Pe umerii săi îşi luase o nouă răspundere : „Pînă acum am avut grijă numai de mine. De-acum răspund şi de alţii... Ce dracu', de-mi pierd minţile cînd o văd, de nu mai ştiu ce să-i spun ? Şi dacă nu-i cu mine e şi mai rău... Se face ca un gol, şi tot aş alerga s-o caut..."

* * *

Breabăn privea uluit la băietan, fără să priceapă unde vrea să ajungă, aşa că Tică se văzu obligat să mai repete o dată întrebarea :

— Nene Breabăn, tăluţă de ce boli suferi ?

— Oi fi cumva la vizita medicală, şi nu ştiu...

Majurul privi curios în jur, şi apoi rosti şugubăţ :

— Vreau să aflu dacă suferi de reumatism.

— Ce ţi-a venit aşa, din senin ?

— Te rog, nene Breabăn, nu suferi de reumatism ?

Majurul se scutură ca de un vis neplăcut :

— Puşchea pe limbă ! Iată, nu sufăr, să-ţi fac în necaz !

Tică se posomorî.

— Dar să ştii, Ticuţă, că de reumatism a tras foarte mult bătrînul meu.

Tică îl chestionă curios :

— Şi s-a făcut bine ?

Majurul oftă :

— S-a vindecat cu zeamă de hîrleţ...

— Cum vine asta, nene Breabăn ?

— De reumatism te vindeci numai în groapă...

Tică oftă supărat :

— Şi medicamente nu sînt de loc ?

— Or fi... Mergi la majurul Pahonţu, la punctul sanitar... E tobă de carte... Te-o lămuri el, că-i turuie gura numai de savant-lîcuri doftoriceşti...

Tică nu se aşteptă de două ori poftit. Alergă într-un suflet la majurul Pahonţu. Acesta tocmai îşi bea ceaiul de tei. Îi vorbi cam o jumătate de oră despre binefacerile ceaiului de tei asupra sănătăţii omului. Tică îl atacă spre sfîrşitul eruditei prelegeri :

— Dar la reumatism ajută ?

Majurul se văzu pus în încurcătură. Căută o evadare din această situaţie complicată :

— Ajută, şi nu prea... Pentru reumatism sînt alte medicamente.

Încă o bună bucată de vreme Tică ascultă exasperat noua prelegere despre medicamentaţia în bolile reumatice, atît curativă, cît şi preventivă, despre rezultatele excelente obţinute la Herculane sau la Eforie şi Techirghiol, aşa că, în încheiere, băietanul îi propuse entuziasmat sanitarului :

— Nene Pahonţu, eu îţi mulţumesc din suflet pentru aceste sfaturi şi te rog să-mi dai şi mie medicamente.

— Suferi de reumatism ?

Tică se fîstîci, se bîlbîi, căută un motiv la îndemînă :

— Eu, nu ! Nenea Breabăn se plînge de reumatism...

Băiatul regretă minciuna sfruntată, dar scopul era prea nobil ca să dea înapoi şi să renunţe la medicamente.

— Bine ! Eu îţi dau. Dar să-i spui lui Breabăn să mai lase ţuica, nu prea e recomandabilă la reumatism !

Tică îşi umplu porthartul cu medicamente, mulţumindu-i încă o dată lui Pahonţu. Îi promise că va veni cît mai des să-i asculte

poveţele, fapt care-l flată din cale-afară pe eruditul sanitar al batalionului, unul din cei mai renumiţi din divizie. Stimulat de laude, îl sfătui la plecare pe băietan :

— Ar fi bine ca Breabăn să-şi calce cu fierul de călcat piciorul sau mîna care-l doare... Dă rezultate sigure, numai să se ferească apoi de răceală şi de abuzul de alcool...

Tică fugi speriat, ca nu cumva să fie obligat să mai asculte şi o altă lecţie despre ravagiile alcoolismului, atît la sate, cît şi la oraşe, în timp de pace şi de război...

Cu aceeaşi străduinţă, Tică obţinu şi de la Sotir — dibaci vînător în timpul liber — un iepure vînat chiar în aceeaşi zi, care privea cu ochii sticloşi, agăţat în magazie.

A doua zi, împodobindu-se cu porthartul şi binoclul, cu iepurele, pîinea, zahărul şi medicamentele, bătu la poarta Iloncăi. Fata nu era acasă. Îl primi în schimb fratele ei mai răsărit.

Tică dărui mamei medicamentele, apoi o sfătui cu competenţă :

— Aveţi fier de călcat ?

— Avem.

— Îl încingeţi bine şi vă călcaţi pe piciorul sau mîna care vă doare mai mult. Da' să vă feriţi de răceală şi alcool...

Tică regretă sincer gafa.

Ilonca fu surprinsă, de cum intră. Cei mici se jucau nestingheriţi şi fericiţi cu binoclul, centura şi porthartul lui Tică.

— De ce ai atîta grijă de noi ?

— Cele cîteva luni de front m-au învăţat că oamenii trebuie să se ajute între ei...

Dar mai era ceva, un sentiment ciudat în purtarea lui, pe care nu îndrăznea să-l mărturisească fetei, şi numai gîndindu-se la el se înroşi tot, ca o sfeclă.

Fata zîmbi, răspîndind un miros crud şi îmbietor, aromat, de sulcină proaspăt culeasă.

— Şi tu ai luptat, Tică ?

Băietanul se codi, dintr-o modestie sinceră şi plină de candoare :

— Unii spun că da...

— Au trecut gloanţele pe lîngă tine ?

— Se poate, Ilonca. Iartă-mă, nici nu mai ţin minte ! De altfel, nici nu le-aş fi prea băgat în seamă...

— S-ar putea să mori ?

Tică îndrăzni s-o întrebe, privind în ochii ei mari şi albaştri :

— Ţi-ar părea rău dacă aş muri ?

Faţa palidă a fetei fu acoperită de o roşeaţă care îl molipsi şi pe Tică. Li se auzeau inimile şi respiraţiile întretăiate. Ilonca abia

găsi cuvinte să-i răspundă, cu vocea pătrunsă de o emoţie nebănuită.

— N-aş vrea să mori... Eu n-aş vrea să moară nici un om bun... Sînt atît de puţini oamenii cu adevărat buni pe lume!

Tică o corectă:

— Nu-i adevărat! Sînt foarte mulţi oameni buni. Totul e să ştii să-i cunoşti... Să-i descoperi...

La plecare, Ilonca îl conduse din nou la portiţă. Îi puse în mînă o năframă cu flori şi cu crengi de vişin brodate pe margini, apoi fugi în casă cu o spaimă de nedescris.

Şi fulgii cădeau peste năframa cu flori şi crengi de vişini, peste mîna tremurîndă a lui Tică, peste lumina cea mare ce se aşternea din inimă spre drumul fulguit. „Unde o fi oare sfîrşitul acestei lumini, că prea se adună în suflet la mine... Prea mă umple de fulgi, de cer, de cîntec şi de durere..."

* * *

A doua zi Tică şi Asandei plecară iar de la trenul de luptă, ce se afla la marginea oraşului, la Lascu.

În drum spre prima linie, Tică întîlni o patrulă care excorta un convoi de prizonieri. Fugarii rătăciseră zile şi nopţi prin pustă, nebărbieriţi, flămînzi şi istoviţi, bătuţi de vîntul cu şuier ascuţit, cu suflare rece de gheaţă. Au poposit alături, pe o buză de şanţ. Privirile cenuşii ale foştilor soldaţi cereau parcă îndurare, trupurile le tremurau, proiectate subţire pe întinderile acoperite de omăt sticlos. Vîntul le ştersese urmele pe nea.

Tică le întinse două pîini, iar Asandei două pachete de tutun.

Prizonierii mîncau hămesiţi, cu spatele întors spre vîntul ce bătea violent. Cu mîinile vinete de frig, împărţiră pîinile tari şi negre.

Soarele inundă imensitatea cu o lumină gălbuie, care-i orbi pe toţi pentru o clipă, căci razele întoarse de oglinda zăpezii erau şi mai strălucitoare, şi mai imateriale. Aburii înălţau în zare năluciri fantastice, întruchipări din developarea fără sfîrşit, feerică, a unui basm nerostit.

Tică se apropie de prizonieri şi le turnă în gamele cîte un polonic de ciorbă. Cel mai înalt, cu o privire înceţoşată, împletindu-se, se apropie cu paşi obosiţi de băietan, ascunzîndu-şi trupul dezgolit. Scoase dintr-un buzunar al vestonului decolorat un ceasbrăţară, cu cadran fosforescent. Tică îl luă ca vrăjit în mîini.

Asandei privea nedumerit această scenă. Prizonierul, încălzit parcă de bucuria descoperită în ochii băietanului, repeta cu vocea răgușită, greoaie :

— Für dich [1] !

— Ce tot spune, nene Asandei ?

Asandei dădu nedumerit din umeri.

— Für dich !

Tică înțelesese intențiile prizonierului. Cît își dorise el ceas ! „Cu primii bani pe care am să-i cîștig, ceas îmi cumpăr", spunea tuturor.

Îi înapoie ceasul, îi mai dădu două pîini și îi zise :

— Noi cînd facem un bine nu ne gîndim la răsplată !

Prizonierii priveau năuciți. Tică se îndepărtă cu Asandei.

Sergentul, trăind o bucurie fără margini, îi mărturisi băietanului :

— Măi Ticuță, de-ai fi fost copilul meu, tot n-ai fi fost așa cum mi-aș fi dorit eu un flăcău ! Ei, tu ești tot ce am visat în viața mea...

Mergeau fără să-și mai vorbească și, într-adevăr, cuvintele erau de prisos.

Lascu, aflînd de la Asandei întîmplarea, îi zise bucuros lui Tică :

— Nici un ofițer nu le-ar fi dat o lecție mai bună !

Băiatul oftă :

— Eh, cine știe cînd oi mai fi și eu ofițer !...

— Lasă, treaba aceasta o vom lămuri altă dată... Dar îți promit că se va întîmpla mai repede decît îți închipui tu. Avem noi grijă !

— Cum, nene Lascule ?

— Om vedea... Dar pînă una alta învață și aici cît poți... Iată, îți dau cîteva cărți și broșuri să mai citești. Îi întinse apoi ziarul „Scînteia" : Citește aici, Ticuță.

Băietanul citi cu vocea pătrunsă de emoție articolul despre cele două acțiuni ale sale.

— Nene Lascule, dar de unde știu cei de la „Scînteia" despre tot ce s-a întîmplat ?

— Știu, Ticuță. Ziarul nostru e informat despre fiecare faptă de merit.

— Nene Lascule, îmi dai mie ziarul acesta ?

— Dar pentru cine crezi că l-am păstrat, Ticuță ?

[1] Pentru tine (în lb. germană).

Tică strînse ziarul la piept. «Va să zică oamenii au aflat despre faptele mele. Sînt tot mai puțin singur pe lume... În ziar îmi zic : „Cel mai tînăr voluntar, Ticuță". Ce frumos sună : „voluntarul Ticuță"... Dar cum de au știut totuși cei de la ziar ? Poate, nenea Lascu, el să fi scris... Da, el, se cunoaște după bucuria ce i se vede în ochi.»

— Nene Lascule, problema a fost dezlegată...

— Cum ?

— Da. A fost dezlegată. Știu cine a scris la ziar.

— Cine ?

— Tăluță, nene Lascule, tăluță...

— Păi ! îl imită sergentul pe Ticuță, strîngîndu-l cu dragoste lîngă pieptul său puternic. Dar n-ai dezlegat toată problema !

— Ba da !

— Ba nu !

Lascu îi întinse un ceas de mînă.

— Ce-i cu ceasul acesta ?

— Asta te întreb și eu.

— Păi, zic că-i al lui nenea Lascu...

— Nota 2. N-ai dezlegat problema. E al tău.

— Al meu ?

— Ține-l !

Chiar în noaptea aceea sergentul Lascu înaintase un raport prin care cerea să i se repartizeze un ceas de mînă contra cost.

Cînd se întîlni cu Asandei, Tică îi arătă ziarul și ceasul.

— Cine ți le-a dat, Ticuță ?

— Ghicește !

— Nenea Lascu...

Tică zîmbea. Și cînd zîmbea băietanul, drumul era mai ușor pentru amîndoi.

*

* *

Cînd primi ordinul de a se prezenta la divizie împreună cu „voluntarul care a acționat în liniile inamice", căpitanul Sava Vladimir, comandantul batalionului întîi, își puse întrebări mistuitoare : „Pentru ce mă cheamă la raport generalul ? Prezența acestui voluntar atît de tînăr și oarecum clandestin nu poate să-l fi încîntat pe comandantul diviziei... Din contra. Și generalul e neiertător în asemenea ocazii. Ar fi trebuit de la bun început să mă debarasez de el. Și toate astea tocmai acum, cînd era posibilă și pentru mine avansarea. În tot cazul, am o scuză suficient de plau-

zibilă : l-am primit moştenire de la maiorul Voica. Dar dacă generalul a fost satisfăcut de comportarea băiatului ? Nu ar fi bine ca o parte din merite să se reverse şi asupra mea ?... Trebuie să procedez prudent, să fiu circumspect, să aflu în ce ape se scaldă comandantul diviziei. Şi apoi să trec la oricare din aceste ipoteze... Da, e soluţia cea mai bună !"

Îl primi pe Tică de pe o poziţie neutră, încercînd să-şi pregătească terenul pentru ambele eventualităţi : „Ipoteza I" sau „Ipoteza II" — cum le clasifică reglementar !

— Vom merge la divizie ! Chiar acuma !

— Am înţeles, domnule căpitan.

Îi plăcu prezentarea energică şi ostăşească a băietanului.

«Da, fură ochii şi pare un soldat vechi şi călit cu greutăţile. Totuşi, atenţia mărită ! Dacă iese „Ipoteza I" ?»

În maşină aduse pe departe vorba :

— Vezi, regret că nu am fost anunţat decît recent că lupţi în batalionul nostru...

— Domnul maior Voica m-a cunoscut. Mi-a lăsat binoclul şi porthartul său.

— Da, da, surîse blînd căpitanul. Ştiu. Totuşi, dacă aflam din vreme, ar fi fost mai nimerit. Hotărît că da !

Un răstimp tăcură. Tică nu-şi găsea astîmpăr. «Cum arată oare un general ? Am auzit că are epoleţii de aur... Am văzut unul, dar de departe, şi era în automobil. Acum va fi cu totul altceva. Îl voi putea vedea de aproape, de la cîţiva paşi. Dar dacă va ţipa la mine ? Am auzit că generalii au năravul să ţipe des, şi niciodată nu sînt mulţumiţi de nimic. „De comandanţi şi de coada calului să te fereşti, zicea nenea Breabăn. Cu cît îi vede mai rar, şi chiar de loc, cu atît e mai bine pentru militar". O fi chiar atît de rău ?»

Departe de-ai ghici gîndurile, căpitanul interveni inoportun :

— Hai, nu te mai frămînta atîta ! Ştiu că te preocupă la fel această prezentare urgentă la raport. Nu-i nimic de făcut acuma. Om trăi şi om vedea... Sînt ipoteze şi ipoteze...

Căpitanul îi făcu lui Tică în mod perseverent o baie sălcie de truisme, potolindu-şi astfel starea de nervozitate : „Dacă faptele sînt bune, înseamnă că nu avem de ce ne teme, iar dacă faptele sînt rele înseamnă că vom trage ponoasele. Principalu-i să ştim dacă ne-a chemat pentru ceva bun sau ceva rău, căci numai atuncea vom putea acţiona în consecinţă. Altfel bîiguim în tot felul de presupuneri... Şi cînd bîiguieşti fără certitudini nu-i bine. Înseamnă că..."

Tică fu salvat la timp. Şoferul stopă. Ajunseseră la divizie.

Plantonul îi conduse la adjutant. Adjutantul îi pofti să aştepte :

— Domnul general vorbeşte la telefon cu Marele Stat Major.

Cuvintele îl impresionară în mod deosebit pe Tică, mai ales „Marele Stat Major". Privi cu atenţie în jur. Aici i se va hotărî soarta pentru totdeauna. O cameră obişnuită, un birou, cîteva fotolii şi telefoane. „Ce s-ar întîmpla dacă toate telefoanele ar suna odată ? Fiecare, pe limba lui asurzitoare... Să-ţi iei lumea în cap, nu alta !"

Înaintea lor intră un colonel. Ofiţerul superior vorbi îndelung cu generalul.

În sfîrşit, uşa se deschise şi adjutantul îi pofti pe Sava şi pe Tică.

Băietanul se împiedică din pricina emoţiei de covoraşul de lîngă uşă, gata să cadă. Generalul rîdea cu lacrimi, iar căpitanul Sava, potrivit regulamentelor în vigoare, zîmbea discret.

— Cum, eroule, ai fost la inamic, şi acum era să mi te întinzi ? Lasă, trece... Trece şi asta ! Luaţi, vă rog, loc ! Nu. Aici pe fotolii !

Sava se perpelea : „Ce înseamnă acest rîs ? Ipoteza I sau II ? Ei, cîte nu ar putea însemna !... Mai întîi ai putea deduce logic că generalul e mulţumit de toată acţiunea lui Tică. Buun ! Dar s-ar putea şi invers, să bagatelizeze toată activitatea. Tot logic. Deci, prudenţă !"

Tică îl privi de aproape pe general : „Are o figură de bunic cumsecade. Pare foarte prietenos. De omul ăsta nu mi-ar fi niciodată frică. De ce se tem toţi de el ? Epoleţii sînt ceva mai mari dar nu-s de aur, ci numai din fir. S-o fi înşelat nenea Asandei."

— Ei, ce spui de eroul batalionului dumitale ?

Căpitanul sta ca pe jăratec. Tocmai de această întrebare îi era teamă. Cum să răspundă, oare, spre a fi în totul de acord cu comandantul diviziei ? Tot visul cu avansarea se năruia în mintea sa ca un şubred castel ridicat din cărţi de joc.

— Eu, am onoarea a vă raporta, domnule general, de cînd am luat comanda batalionului, mai precis de pe data...

Generalul greşi în aprecierea sa :

— Lasă, căpitane, te văd la fel de emoţionat ca şi luptătorul acesta tinerel, care a dus faima batalionului şi a diviziei în toată ţara... Ai citit ziarele ?

Căpitanul Sava nu citise ziarele, din obişnuinţă, deci nu aflase despre faptele lui Tică, aşa că se mulţumi să răspundă în doi peri, mizînd cam pe ambele ipoteze deodată :

— Eu, domnule general, am onoarea să vă raportez...

— Las', se vede cît de colo că le-ai citit. Şi cum s-ar fi putut altfel ? Însuşi ministrul ne-a felicitat ! Da, da, şi comandantul Marelui Stat Major !...

Pe Sava îl trecu al doilea rînd de năduşeli. În creierul său se aprinse o luminiţă : „Va să zică e de bine... Atunci e foarte bine !" Îndrăzni chiar să zîmbească, flatat şi mulţumit, axîndu-se pe „Ipoteza II".

Tică fu cu totul cucerit de general.

— Domnilor, pare-mi-se că sînt o gazdă nepoliticoasă.

Sună.

Intră adjutantul.

— Adu trei ceaiuri fierbinţi... unt şi dulceaţă... Vezi dacă mai au prăjituri la popotă...

— Mai au, domnule general.

— Perfect. Onorează-ne atunci cu ele !

O clipă generalul îşi înfundă cu tutun pipa scurtă şi bondoacă. O aprinse cu gesturi de fumător pătimaş.

— Domnule căpitan, puteţi fuma... A, stai... Îi oferi o cutie cu ţigări, plină pînă în vîrf : Serveşte !

Sava mulţumi, aprinse o ţigară şi tuşi, contrar oricărui regulament din lume, mai mult de două minute. Zîmbind, generalul încercă să-l scoată din impas pe căpitan :

— Dacă nu eşti fumător, nu-i un ordin să fumezi !

Mulţumind din ochi, Sava stinse fericit ţigara.

Generalul îl privi îndelung pe Tică :

— Ia povesteşte-mi pe larg, eroule, cum te-ai descurcat în liniile inamicului ? Avem ceva timp la dispoziţie.

Cu glas sigur, Tică povesti toate întîmplările sale din liniile fasciste.

Generalul rîse de cîteva ori :

— Bravo, eşti curajos, viteaz, şi să ştii că ai haz la povestit... Ce zici, domnule căpitan ?

Sava, de fiecare dată, se mulţumea doar să zîmbească, fiind preocupat ca nu cumva să facă vreo boacănă cu ceaiul, pe care-l goli aproape fierbinte, după exemplul şefului său.

— Bravo, Ticuţă, repetă generalul. Aşa îţi spune, nu ?

— Aşa, domnule general.

— Vezi, nu-i de mirare că cei din țară s-au gîndit la tine. Vrei să ajungi ofițer, nu ?

— Da, domnule general.

Generalul îl mîngîie cu privirea blîndă, încurajator.

— Vei ajunge ! O meriți cu prisosință. Ce zici, domnule căpitan ?

Devenind stăpîn pe situație, Sava răspunse de data aceasta calculînd cu abilitate orice cuvînt, fiind sigur că a intrat în vigoare ipoteza a doua :

— Eu, domnule general, mi-am spus cuvîntul cînd am acceptat să lupte. O merită cu prisosință, cum prea bine ați spus dumneavoastră. Eu l-am primit să lupte...

Generalul îl întrerupse :

— Asta nu știu dacă a fost chiar atît de nimerit și judicios.

Sava se apără de pe poziția primei ipoteze :

— Am onoarea a vă raporta că fostul comandant, maiorul Voica, i-a permis... Eu am găsit doar o situație de fapt împlinită. Dar... Cum să vă spun, l-am sprijinit... Și acum mă mîndresc cu el.

— Ai dreptate, căpitane. Nu numai dumneata, ci și noi toți, toată țara se mîndrește cu fapta sa. Ba, mai mult, cu toții ne gîndim la viitorul lui. Îi vom împlini dorința : va ajunge ofițer. Dar să rămînă la trenul de luptă pînă îi vor sosi formele pentru școală. Iar dumneata, pentru felul cum ai știut să-l educi și să-l sprijini pe acest pui de vultur, vei fi propus, sau mai precis ai și fost propus la avansare...

Căpitanul Sava sări ca împins de un resort mecanic de pe scaun :

— Să trăiți, domnule general !

Tică în schimb se posomorî.

— De ce te-ai întristat, Ticuță ? Nu vrei să ajungi ofițer ?

— Vreau, domnule general. Am și dat examen la liceul militar, dar am avut trei centimetri mai puțin !

— Cu faptele tale ai acoperit diferența celor trei centimetri. Domnul ministru a hotărît să te prezinți imediat la liceul militar... Da, și s-ar putea să fii și decorat...

Băietanul se încumetă să raporteze :

— Domnule general, eu vreau să lupt !

— Dar noi unde te trimitem ? La un liceu militar, să devii ofițer și să înveți să lupți cît mai bine. Calități și curaj ai berechet.

Logica generalului era fără replică, dar Tică mai încercă să-l convingă.

— Aș vrea să lupt chiar aici...

— Foarte bine. Te vei face ofiţer şi vei veni să lupţi aici cu noi. Deşi am impresia că treaba asta o vom scoate-o foarte curînd la capăt... Prin faptele tale ţi-ai dat examenul la liceul militar. Ai reuşit cu nota excelent. Rămîne ca la cursuri să te străduieşti să obţii acelaşi calificativ. Aşa după cum te cunosc, sînt convins de asta.

Tică simţi că nu mai poate scoate un singur cuvînt în plus. Bătrînul avea de partea sa toată dreptatea.

— Da, Ticuţă, continuă generalul, ţi-ai făcut datoria cu prisosinţă. Ca un adevărat erou. Drept recompensă, îţi vei vedea curînd visul împlinit. E şi de datoria noastră să te apărăm. Vom avea şi mîine nevoie de ofiţeri de nădejde. Eu te felicit din toată inima de pe acuma şi îţi doresc acelaşi succes şi mai departe! Aşteaptă la unitate pînă îţi vor sosi formele.

* * *

Tică îl conduse pe sanitarul Pahonţu acasă la familia Iloncăi, să consulte pe mama bolnavă de reumatism.

— Luaţi loc, domnule doctor! îl invită Ilonca.

Astfel, Pahonţu a fost introdus primul în marea taină a lui Tică.

După ce plecă „domnul doctor", Tică îi spuse Iloncăi:

— E tare priceput. Şi a sărit cu mare dragoste să ne ajute. Aşa sînt toţi oamenii din compania noastră, prietenii mei. Dacă îmi dai voie, am să-ţi mai prezint şi pe alţii. Pe tăicuţa Asandei, pe nenea Lascu...

— Ai zis că n-ai tată.

— Cum să-ţi spun... el e acum tatăl meu. Pe front mi-a devenit tată, şi tare mă mîndresc cu el...

— Dar el cu tine? îl tachină Ilonca.

Tică era cît pe-aci să scoată foaia din ziarul „Scînteia", în care scria despre faptele sale de front. Îl mînca limba să-i dea un răspuns mai tare, să vadă dumneaei că nu-i doar un copil. Duse chiar mîna la porthart, dar se răzgîndi: „Ce-o să spună despre mine? Că sînt un înfumurat şi c-am luptat pe front doar ca să mă laud." Se mulţumi să-i replice scurt:

— Nu l-am întrebat încă...

Fata se apropie de el şi îl privi deschis în faţă:

— Te-ai supărat?

Băietanul nu răspunse.

— Iartă-mă dacă te-am mîhnit cu întrebarea mea neroadă. A fost doar în glumă...

Tică îi zîmbi înseninat:

— Nu sînt chiar atît de supărăcios!

— Dacă e aşa, vino să jucăm domino.

Tică o urmărea în tăcere: „Cînd merge, cîntă podeaua sub paşii ei mici şi uşori. Se leagănă ca o trestie în vînt!"

Se aşează alături de ea, de soră-sa şi de un frate mai răsărit. Privi stîngaci la joc.

— Nu ştii?

— Nu!

— Ai să înveţi repede. Luăm fiecare cîte o piatră...

Jocul se prelungi mai bine de o oră.

— E tîrziu, Ilonca.

Afară ningea. Fulgi mari, de cristal pur.

— De ce priveşti aşa fulgii, Ilonca?

— Fulgii sînt un vis al meu... Cîndva, mama era femeie de serviciu la Cluj, la operă. Eu eram tare micuţă. Mă lua cu ea. Stăteam ore întregi şi priveam balerinele. Erau ca o ninsoare de albe. Toate în voaluri străvezii. Pluteau ca fulgii de-acuma. Am plîns şi i-am cerut mamei o rochie de balet... Am primit una de la o dansatoare, iar mama a scurtat-o pentru mine. Ştii cît de mult am dansat acasă?

Tică şi-o închipui pe fată dansînd, amestecîndu-se în zborul tulburător al fulgilor.

— Eu, Ilonca, n-am văzut niciodată o dansatoare!

— Nu-i nimic, ai să mă vezi pe mine... Îţi spun un secret. Ştii să-l păstrezi?

— Jur!

— Pe ce?

— Pe toţi fulgii din lume!

Fata îi mărturisi în şoaptă:

— Şi acum dansez.

— Tu?

— Da. Dar să nu mă spui la nimeni.

— Niciodată.

— Păstrez şi rochia aceea. Vreau să ajung dansatoare.

— Ai să ajungi. Aşa mi-a spus nenea Lascu: „Va fi altfel în ţară". Şi cei săraci vor putea să-şi împlinească dorinţele. Numai să le dorească din toată inima.

— Eu mi-o doresc, Tică.

— Atunci problema e ca şi rezolvată.

Tică privi cu oarecare mîndrie ceasul :

— Trebuie să plec. Dacă voi întîrzia mîine, ţi-l trimit pe Botosu cu o scrisoare... Dar să-mi răspunzi. O găseşti la zgarda lui...

— Bine, Tică.

Îşi strînseră mîinile. Tremurau.

Tică dispăru în împărăţia albă a fulgilor, încercînd să-şi imagineze cum arată o balerină : „E tot ca un fulg de nea, dar ceva mai mare. Şi dansează, dansează ameţitor..."

*

* *

— Nene Breabăn, tăluţă ai văzut vreo balerină ?

Majurul îl privi pe Tică timp de cîteva clipe.

— Măi, tu trebuie să mergi la Pahonţu, că eşti bolnav.

— Nu-s bolnav, nene Breabăn. Dar... dar...

— Hai, spune odată !

— ...Am citit undeva de o balerină. Şi te întreb dacă ai văzut vreuna.

Majurul se burzului :

— Eu am fost om serios în viaţa mea... Eu mi-am văzut-o numai pe soaţă... Şi pe viitor să nu mai citeşti astfel de cărţi, că te duc la Pahonţu, să-ţi dea doctorii, să-ţi fugă sticleţii din cap...

Tică nu se dădu bătut. Alergă tot la Pahonţu :

— Nene Pahonţu, tăluţă le ştii pe toate... Ce-i aia o balerină ?

Pahonţu tăcu gînditor şi mulţumit de întrebare.

Copilul insistă :

— O fi ceva de ruşine ?

— Cine ţi-a băgat prostia asta în cap, musiu ? Balerina e o chestie grea, de artă. Cînd eram în cursul secundar am văzut şi eu cîteva spectacole. Straşnic, musiu. Pluteau, nu alta. Am fost şi cu şcoala de infirmieri la un balet...

— Îţi mulţumesc, nene Pahonţu.

— De ce să-mi mulţumeşti mie ? Lor să le mulţumeşti, că doar nu eu dansez.

Tică îi scrise cîteva rînduri Iloncăi : „Acum ştiu întocmai ce este o balerină. Abia aştept să te văd plutind. Cred că eşti mai albă decît un fulg. Mă bucur pentru tine. Tică."

Băiatul îl scoase pe Botosu afară. Cîinele se urni cu greu de la căldurică.

— Hai, Botosule, hai să ne plimbăm !

Breabăn îl mustrului:

— De ce nu lași cîinele lîngă sobă?

— S-a îngrășat prea mult... Puțină gimnastică nu i-o strica nici lui.

Îi prinse bilețelul de zgardă, și cîinele plecă plictisit să-și îndeplinească pe ger corvoada de curier între băietan și Ilonca.

Cînd Tică intră înapoi în cameră, Breabăn îl luă la rost:

— O să iasă o pușlama din Botosu. Tot timpul e pe drumuri. E cîine militar, sau o potaie oarecare? Ei, na, ne-am supărat acum!... Vino să te fac un tabinet, să-ți treacă gîndurile negre.

Majurul scoase o pereche de cărți slinoase. Cel puțin zece contingente jucaseră tabinet cu ele. Era o adevărată victorie cînd dezlipeai dintr-o dată o carte de alta.

— Cine le face?

— Eu, nene Breabăn.

Tică juca distrat, cu gîndul la Ilonca.

— Ce faci, Ticuță? Opt cu doi fac taman zece. Tu ai concina cea mare în mînă, și o dai jos. Halal!

— N-am văzut, nene Breabăn.

Fără voia lui, Tică mai greși de cîteva ori, așa că majurul cîștigă prima partidă.

Reîncepu jocul. Tică greși din nou.

— Ce-i cu tine, băiete?

— Nimic.

— Cum nimic? Așa de prost jucam eu cînd m-am îndrăgostit prima și ultima dată. Eram tot copil de trupă... Ea era la croitorie...

Tică o zbughi afară, cu lacrimi în ochi. În prag îl întîlni Asandei. Copilul, rușinat, își plecă privirea în pămînt.

— Ce s-a întîmplat?

— Am jucat cărți...

— Ți-am spus eu să nu mai joci cărți. Jocul de cărți nu-i pentru copii. Ia mai bine în mînă cărțile pe care ți le dă Lascu. Alea sînt pentru tine. Ai ce să înveți din ele!

Asandei nu se putu dumiri de ce Ticuță tăcea mai departe înciudat, fără să-l privească. Nu-l întrebă nimic. „O știe el, băiatul, de ce e supărat. Dacă o vrea, mi-o spune și mie. Nu trebuie să intri cu carul în inima omului! Mai ales cînd se află la necaz. Și cîte din necazurile noastre nu ni le putem striga în gura mare!"

Tică simțea prezența fetei, așa cum te stăpînește în pădure mirosul de cimbru și de licheni. Îl apăsa, îl tulbura! „Mă aco-

pără cu zîmbetul ei ca ninsoarea asta, şi rămîn ca salcia potopit în fulguirea albă, fără putinţă de-a mă clinti. Cînd stăm alături, mă pierd, cînd sînt departe de ea, sufăr şi mai mult. Dacă n-aş vedea-o, cred că m-aş usca la fel ca iarba lipsită de soare şi de ploaie. Bine cel puţin că n-o iubesc, cum spunea nenea Breabăn... Ce-aş mai suferi atunci!"

* * *

Căpitanul Sava declară mulţumit ofiţerilor adunaţi la popotă:

— Ei, aţi văzut că am avut dreptate în privinţa voluntarului Tică? Domnilor, ne-a felicitat ministrul pe toţi... Da, eroii sînt dacă ştim să-i educăm, să-i călim... Vă amintiţi discuţiile noastre despre eroism? Asta-i! Omul să ştie pentru ce luptă, şi acest copil care a suferit ştie ce doreşte în viaţă!...

Sava se dezicea singur şi se exprima la fel de pătimaş, dar nu schimbase foaia din diplomaţie. Vorbea cald şi sincer. Credea în ceea ce spunea. Fapta lui Tică îl entuziasmase şi pe el, îl smulsese din obişnuita-i şi condamnabila inerţie. Carapacea blazării a fost străpunsă. Războiul, cu toată tragedia lui, cimenta caractere; forma oameni.

Stamate şopti lui Tincu, complet contrariat:

— Ce-i cu Sava? Pare cu totul schimbat! E un alt om... E cald, apropiat, entuziast...

Toţi erau mulţumiţi. Transformarea comandantului de batalion o confirma chiar analiticul şi lucidul Stamate, al cărui raţionament nu cruţa nimic. Discernămîntul său nu greşea niciodată. Ofiţerii se convingeau că, mai presus de dorinţa avansării, se năştea ceva nobil şi generos şi în comandantul batalionului pînă mai ieri atît de ursuz şi superficial.

Căpitanul îl reţinu cîteva clipe pe Tincu:

— În trei-patru zile vor sosi formele lui Tică. Înainte de a pleca la liceul militar vă prezentaţi la mine... Am ceva pentru el... Ai înţeles?

— Am înţeles, domnule căpitan.

În acele clipe căpitanul părea sincer emoţionat. Se deducea acest fapt nu atît din cuvintele rostite, cît din privirea şi inima sa, din căldura cu care le rostise.

* * *

Majurul Breabăn era supărat. Vorbea tare cu Asandei, iar Tică, din camera alăturată, unde citea pe nerăsuflate cărţile primite de la Lascu, îl auzea :

— Cred că sanitarul Pahonţu a căpiat...

— De ce, don' majur ? Îl văd mai teafăr ca oricînd.

— Aş ! Cum mă întîlnesc cu el, mă ia la zor : „Mai lasă ţuica ! Îngijeşte-te de reumatism !" Eu mă reped cu vorba şi-i zic : „Ba tu să te cauţi de cap !" Dar el nu se lăsă : „Breabăne, să ştii că atunci cînd vei paraliza n-am să te îngrijesc..." Şi apoi, dăi şi dăi ! Cum mă prinde, îmi turuie de-mi asurzesc urechile despre alcoolism şi reumatism. Ba, de la o vreme, a început şi comandantul de companie să mă ţină în supraveghere... Ce zici de toate acestea, Asandei ?

„Tii, la aşa ceva nu m-am gîndit ! îşi spuse Tică. O să-l ucidă pe nenea Breabăn cu sfaturile lui. Trebuie să alerg la sanitar..."

— Nene Pahonţu, iartă-mă...

— De ce să te iert, musiu ?

Acest „musiu" şi alte cuvinte franţuzeşti, cam stîlcite, erau meteahna majorului Pahonţu, care terminase trei clase din cursul secundar.

— Nene Pahonţu, am greşit faţă de dumneata şi de nenea Breabăn... Tăluţă ştii acum cui i-am dus eu medicamentele...

— Te iert, că scopul e nobil, ca în „Cei trei muşchetari"... Scopul scuză mijloacele...

Tică suportă cu eroism tot cursul despre etică al „eruditului" sanitar. Norocul băietanului a fost că l-a căutat sergentul Asandei pentru masă.

Sergentul îi spuse pe drum :

— Deci, curînd la liceul militar...

— Aşa a hotărît domnul general...

— O să-ţi fie dor de mine, Ticuţă ?

— Păi...

Se porni o rafală de vînt aspru, geros.

— Îţi mai aduci aminte de noaptea cînd te-am oprit la noi ?

— Păi... Cum s-o uit ? Îmi amintesc cum mi-ai dat bocancii. Şi şoferul... îi aud parcă glasul : „Să alegi doar un vin bun !" Şi tu, tăicuţă, mi-ai spus : „Dacă te pierd pe tine, e ca şi cum mi-aş pierde viaţa..."

Asandei, întunecat, se răsti :

— Taci !

După o pauză, băiatul continuă :

— Poate era mai bine să fi plecat de-atunci...
— De ce, Ticuţă ?
— Ştiu eu... Atunci mi-ar fi părut mai puţin rău...
Asandei îşi aprinse de la chiştoc o altă ţigară, la fel de udă.
— Poate e mai bine că pleci... Prea au murit atîţia aici ! cu toate că uneori viaţa e mai grea decît linia frontului...
Imediat după masă, Ticuţă se repezi la Ilonca. În tainiţele inimii sale voia să o poată duce înapoi cu el în ţară. Să-i fie mai aproape.
Chiar de la intrare fu izbit de graba cu care cei din casă împachetau. Tică privi uluit din golul uşii. Ilonca îl întîmpină voioasă :
— Plecăm, Ticuţă ! Ai venit la timp.
— Unde plecaţi ?
— În Transilvania.
— La Cluj ?
— Nu. Mai întîi la un unchi al meu în Corbunac.
Tică tresări. Era chiar satul unde tăiase cablul care ducea la pod.
— Cunoşti satul ?
— Puţin...
Nu voi să vorbească mai mult. Ar fi însemnat să-i povestească despre faptele sale, şi nu credea că se cuvine. Mai ales în acele clipe. Ştirea întoarcerii fetei în ţară îl descumpănise prin neprevăzutul ei. În adînc se bucura. Gîndul său se împlinise în parte.
— Şi cînd plecaţi ?
— Cel mult peste o oră. Vine unchiul să ne ia cu o căruţă. Greu va fi pentru mama.
Tică o ajută la împachetat. Mîinile lor se atinseră. Li se îmbujorară feţele.
Fata vorbi mai mult ca să-şi ascundă emoţia :
— Îţi pare rău că plec ?
— Şi da, şi nu...
— Cum vine asta ?
— Păi... şi eu plec !
— Tu ?
— Da.
— Tot în ţară, Ticuţă ?
— Tot. Mă duc la liceul militar !
— Vom fi împreună !
Acum pe obrajii lui se citea bucuria.

— Oricînd poţi să vii să mă vezi, Ticuţă. Îţi vei petrece vacanţele la noi. Atunci ne vom ascunde în grădină şi voi dansa numai pentru tine. Promiţi că n-ai să rîzi ?

— Nu !

— Şi nici n-ai să mă baţi ?

— Niciodată !

— Atunci totul va fi minunat ! Am dansat în faţa unui văr al meu, şi el m-a bătut. Mi-a spus că sînt o gîscă...

Tică o asculta, măcinat totuşi de gîndul plecării atît de grabnice a fetei. Cîte ar mai fi avut să-i spună ! Uneori ticluia noaptea cuvînt cu cuvînt, dar, cînd ajungea în faţa ei, parcă un duh rău îi fura toată mintea, şi nu mai putea să rostească un singur cuvînt.

— Tică, am să-ţi dau ceva, fiindcă eşti atît de bun... Îi aduse un cordon alb ca o spumă : E cordonul de la rochia mea de balet. De cîte ori am s-o îmbrac, îmi voi aminti de tine. Iar tu, de cîte ori vei privi cordonul, să-ţi aduci aminte de mine. Promiţi ?

Tică strînse cordonul şi-l ascunse în buzunarul interior al vestonului, acolo unde avea şi năframa cu flori şi crengi de vişin.

— Aduceţi lucrurile din pod ! se auzi glasul mamei.

O urmă pe scara îngustă. În pod mirosea a afumătură şi a mobile vechi. Tică simţi că mîna fetei tremură în mîna lui. Şoaptele ei calde le auzi în urechi :

— Am să-ţi trimit şi o fotografie !

Se aplecară asupra cufărului. Se loviră. Feţele le erau aproape. Şi faţa Iloncăi mirosea a lapte şi a busuioc. Nici ei nu-şi puteau explica cum de li s-au întîlnit buzele, atît doar cît zbaterea unui hulub în văzduh. Coborîră aproape fugind cu cufărul pe scări. Tică se fîstîci cînd reveni în odaie. I se părea că toţi cunoşteau taina lor din pod. Ilonca îi zîmbea complice. Cînd ieşiră în curte, îi spuse :

— Fulgii aceştia ne vor uni pe totdeauna. Aşa-i ?

— Pe toată viaţa, Ilonca.

— Vei veni la noi în vacanţă ?

— Voi veni, Ilonca.

— Şi ai să-mi scrii...

— Am să-ţi scriu în fiecare zi. Şi cît oi mai sta eu aici îţi voi trimite cîte un bileţel prin Botosu... Ca şi cum ai fi rămas şi tu... Ştiu că nu va avea cine să-mi răspundă, da' eu voi citi răspunsul tău în fulgi... Şi în stele... Vrei ca în fiecare seară, cînd răsar stelele, să le privim amîndoi ?

— Vreau, Ticuţă.

— Atunci privirile noastre or să se-ntîlnească în stele. Şi în lună... Şi cînd am să vin la tine am să-ţi prind de fiecare pom din grădină cîte un bileţel : „Bună dimineaţa, Ilonca". „Să nu uiţi pe prietenul tău." „Florile s-au deschis pentru tine." „Soarele a răsărit pentru tine, Ilonca". Şi multe alte bileţele... O mie de scrisori.

Mîinile li s-au strîns aşa, ca pe marginea unei prăpăstii, în faţa apropiatei despărţiri. Se sărutară din nou. Se ruşinară unul de altul, ca de o crimă. Nu-şi găseau cuvinte. Fata glumi mai tîrziu :

— Ştii că ai barbă, Ticuţă ? !

Se înroşi de plăcere. Îşi pipăi obrajii peste care abia mijiseră pufi ca de piersică :

— Păi, nu-s soldat ? !

— Şi ai să fii ofiţer...

— ...Şi am să vin la operă să te văd cum dansezi.

— Da ?

— În fiecare seară. Şi am să-i dau pe toţi afară din sală, să dansezi numai pentru mine. Promiţi că vei dansa numai pentru mine ? Şi că vei privi în fiecare zi răsăritul stelelor şi al lunei ? Mai întîi luceafărul. Acolo să se întîlnească privirile noastre. Eu am s-o găsesc uşor pe a ta, din toate privirile care vor fi atintite spre luceafăr... Dacă aş avea aripi, ai citi pe luceafăr un bilet prins cu pioneze : „Te-am reîntîlnit, Ilonca. Bună seara !" Şi pe lună alt bilet : „Noapte bună, Ilonca, noapte bună !"... Ţi-am scris şi un cîntec...

— Tu ?

— Eu. Dar nu ţi-l dau. Ţi-l trimit printr-o scrisoare.

— Te pricepi la cîntece ?

— Păi...

— De unde le-ai învăţat ?

— De la pădure... Şi de la tine...

Fata rîse şi îl bătu gingaş cu palma peste frunte.

— Nu rîde... Cînd mergi tu, zăpada parcă ar cînta sub picioare. Mie nu mi-a rămas altceva decît să-i ascult cîntecul... Şi să-l transcriu pentru noi... Numai noi doi să ştim de el... Auzi, Ilonca, sună cam aşa :

Foaie verde iasomie,
Ea cînd merge parcă scrie,
Şi scrie aşa frumos,
De cîntă neaua pe jos,
Şi scrie mărunt, ca steaua,

De cîntă sub pasu-i neaua,
Şi scrie aşa mărunt,
Numai eu să o ascult...

— Tică, dă-mi cîntecul, te rog, dă-mi-l chiar acum!

— Ţi-am spus! Cînd va fi gata, ţi-l trimit prin carte!

Se auziră clopoţeii de la cal. Toate lucrurile erau încărcate. Cînd venise unchiul? Cînd se terminaseră pregătirile de plecare?...

Căruţa se urni. Tică o urmări mult timp cu privirea, flutură-rînd cuşma...

Apoi a rămas singur. Singur, numai cu fulgii, în drum. Şi fiecare fulg dansa cu rochia de balerină a Iloncăi. Dansau ameţitor. Dar Tică avea toţi fulgii din lume în buzunarul său din veston, în cordonul alb-coliliu şi moale, primit de la Ilonca. Urmele căruţei au fost acoperite de zăpadă, dar Tică le vedea mai departe, cu inima ce fremăta ca un alun la prima furtună de primăvară. Sau de toamnă...

*
* *

Cînd Breabăn intră în magazie, se ţinu cu mîna de căpriorul uşii să nu cadă:

— Ce faci, Ticuţă?

— Mă bărbieresc, nene Breabăn!

— Ai înnebunit, băiete...

— Am barbă, aşa mi-a spus...

Se opri cu prudenţă.

— Cine ţi-a spus că ai barbă?

— Dacă ţi-aş spune că Botosu, pot jura că tălică n-ai să mă crezi...

Breabăn se apropie speriat ca de o arătare:

— Şi apă de colonie de unde ai?

— De la nenea Tincu.

Majorul se făcu foc. Îl luă pe Tică de mînă şi-l trase după el la magazie. Deschise încet uşa:

— Aşteaptă-mă aici!

Breabăn se întoarse curînd şi îi puse ceva în mînă.

— De ce-mi dai batistă, nene Breabăn?

— Tu eşti de batistă, să te ştergi la nas, nu de apă de colonie! Să ştii că nu te mai culc cu mine în săliţă, să-mi strici aerul cu mirosul de colonie!

Tică alergă din nou la Pahonțu.

—Ce vînt te aduce, musiu ? Stai să-ți vină sufletul la loc...

Băietanul se foi o clipă pe scaun, ca pe cuie.

— Hai, musiu, sînt gata să te-ascult !

Dar Tică se pregăti să fugă înapoi. Sanitarul îl prinse de umeri.

— Cînd ai ceva pe inimă să te destăinuiești...

— Cum să vă zic... V-aș întreba ceva...

— Hai, Ticuță, că noi nu ne știm de ieri, de alaltăieri ! Spune-mi !...

— E oare voie să iubești ? Nu-i o vină...

Plutonierul sanitar rîse satisfăcut :

— Cum să fie o vină ? Toți sîntem datori să ne iubim patria, părinții, comandanții, aproapele, și mai ales sanitarii și doctorii !

Tică ascultă un logos de o oră despre dragostea față de părinți și de aproape. Exasperat, era gata să plece. În ușă se opri :

— Dar altfel dacă iubești ?... Așa, ca în cartea împrumutată de tăluță de la nenea Tincu...

— Care carte, musiu ?

— „Contele de Monte-Cristo".

— A, despre o dragoste ca aceea vrei să afli tu... Dragostea e mai tare decît moartea... Cum să-ți explic... Moartea sfîrșește viața, iar dragostea începe viața...

— Tăluță ai fost îndrăgostit ?

— De ce mă iscodești, Ticuță ? Am fost și eu... Cînd eram în cursul secundar, așa, ca tine...

— Și nenea Breabăn a fost îndrăgostit !

— Aș ! El nu a făcut cursul secundar... El s-a trezit deodată căsătorit, cu un rînd de case și cu boi în curte.

— Săracul nenea Breabăn... cu toate că spunea...

— De ce „săracul" ?

— Păi așa... Dacă zici că n-a cunoscut dragostea...

— Dar tu, Ticuță ?

— Eu, nu... Vai de mine !

Fugi afară, în răcoreala ninsorii.

A doua zi, majurul Breabăn prezentă actele companiei la batalion. Căpitanul Sava era bine dispus. Citi cu atenție prima hîrtie din dosarul întins de Breabăn. Își puse ochelarii, să poată citi mai bine. Privi cînd la majur, cînd la dosar :

— Și toate hîrtiile-s pentru semnat ?

— Toate, don' maior !

— Urgente ?

— Urgente foc ! Arde, don' maior !
— Cîți ani ai, Breabăn ?
Majorul privea nedumerit.
— Aproape de pensie... Zic 58 pe 59...
Ofițerul mai citi o dată prima hîrtie.
— De cîți ani ești căsătorit ?
— Zic 33, să nu zic 34...
— Îți iubești soția ?
Majorul se scuză ruşinat :
— Nu-mi mai dă mie prin cap, don'maior, vai de bătrînețele mele...
— Hai, nu te mai preface !
— Eu, don'maior ! ?
— Tu... dar cine altul s-a aşternut să scrie astfel de năzbîtii, şi pe deasupra mi le mai aduce să le şi semnez. Ascultă numai !

Foaie verde iasomie,
Ea cînd merge parcă scrie,
Şi scrie aşa frumos,
De cîntă neaua pe jos...

Majorul se congestionă. I se păru că se prăbuşeşte tavanul. Auzea ca prin vis cuvintele căpitanului :
— E vreo dactilografă care scrie aşa frumos ?
Dar Breabăn nu-şi mai putu reveni. Se făcuse mic, şi după semnarea corespondenței alergă ca o furtună la Tică.
— Mi-o făcuşi, nu ?
Tică se apără din răsputeri :
— N-am făcut nimic, nene Breabăn.
— Asta înseamnă nimic la tine ?
Şi îi băgă băietanului scrisoarea sub nas.

*
* *

Se zvònise mai mult ca oricînd de reforma agrară.
Ostaşii începură să discute cu aprindere.
— O să le cer pămînt şi pentru toată amărăciunea bunilor mei. Trebuie să-mi lecuiesc şi eu rana din suflet. M-oi fi săturat de viața ceea urîțită...
— Şi pe mine mă arde, Sotire, zise un oştean. Amărît şi fără nădejde m-am strecurat şi eu printre zile şi nevoi... Da' nu-mi dă

pace un singur gînd : mi-i că la împărţeală pe noi de aici o să ne uite.

— Tţţ ! O spus sergentul Lascu, şi el umblă cu gazeta la el, că noi om fi primii pe liste. Şi nădăjduiesc... Mă gîndeam că o să ne aducă de ştire Avădanei. I-a născut nevasta, şi avea o lună de conced... Da' s-a prăpădit ieri, la atac, cu ordenul în buzunar, şi fără să-şi vadă pruncul...

— S-o face dreptate şi pentru noi, întări Asandei vorbele lui Sotir.

— Da'celor care-au pierit ca Avădanei le-o mai ţine cineva socoteala la catastiv ? vru să mai afle oşteanul, pe care-l frămînta gîndul cum se va face împărţeala.

— Mai încape vorbă ? Or primi copchiii lor, îl încredinţă Asandei.

O clipă tăcură. Sotir şi Asandei îşi aprinseră de la acelaşi chibrit cîte o ţigară. Dar nici nu traseră primul fum, cînd se auziră strigăte :

— Forţăm Tisa !

— Trecem Tisa !

— Înaintăm !

— Pornim ofensiva !

Cerul se uşurase de povara norilor de zăpadă. Văzduhul era limpede ca o pînză străvezie întinsă la uscat. Era atît de albastru, de te îmbia să te odihneşti în apele sale adînci, pe care uneori mai plutea pînza de corabie a vreunui nouraş rătăcit.

Majurul Breabăn alerga fără astîmpăr, cînd la barăcile în care se aflau magaziile, cînd la bucătărie, înfundîndu-şi picioarele pînă la glezne în omăt. Striga prelung, şuierător :

— Înhămarea !

— Îmbarcarea !

Îşi deschisese şuba greoaie la gît. Din cauza eforturilor disperate îţi lăsa impresia că se va sufoca din clipă în clipă. Bău la repezeală o cană cu o băutură leşiatică de malţ cu cafea :

— Al dracului surogat !

Îşi drese gustul cu ţuică fiartă şi alergă mai departe, cu mîinile bălăbănite pe lîngă corp, ca două aripi uriaşe şi neastîmpărate.

— Băgaţi furgonul de pîine în coloană !

Deşi vlăguit, mai dete o fugă şi pînă la căruţele cu muniţie. Aici se aşeză pe o buturugă, simţind o durere usturătoare în picioare.

— O fi reumatismul! Numai Pohonţu m-a îmbolnăvit! Mi-a cobit, pînă s-a prins boala de mine! Am să-i golesc geanta de medicamente... Mă usucă reumatismul! Şi m-a luat aşa, din senin...

Răsuflă uşurat, aflînd pricina abia după ce îşi scoase cizma. Obielele scorţoase, scorojite de căldură, înnegrite de sudoare, alunecaseră pe picior. Le potrivi din nou, aplecîndu-se după eforturi disperate.

De jos, de pe buturugă, încă trăgînd de cizme, făcu apelul:

— Bucătăria?

— Prezent!

— Muniţiile?

— Este, don' major!

Se sculă asudat leoarcă, blestemîndu-şi zilele:

— Asta e a majurului... Să aibă grijă, ca o mamă, de companie... Să se uite pe el... Întîi puii, şi apoi cloşca... Este, soldat?

— Aşa-i, don' major!

— De-i aşa, Sotir, ai grijă de cloşcă! Adă încoa ţuica!

Majurul se drese cu o halcă de slănină sărată şi cu încă un gît de ţuică fierbinte.

Totul era pregătit de plecare. Aşezaţi lîngă furgoane, soldaţii aşteptau doar ordinul de deplasare. Unii se întinseseră în căruţe, alţii, rezemaţi de raniţe, fumau în şanţ.

Liniştea era încărcată de aşteptarea grea a ordinului. Ai fi putut să auzi şi aburii ce se urcau din zăpada înfoiată, ce acoperea lungul drumului ca o manta albă de camuflare.

O goarnă nedesluşită suna undeva departe, probabil la pompierii din oraş. Goarna trezi în ostaşi zilele de cazarmă, amintirea lor li se părea acum atît de tihnită şi de plăcută.

*
* *

Tică se întinse lîngă Asandei în căruţă. Prin moină, caii înaintau anevoie. Asandei simţea o uscăciune în gîtlej, o arsură în stomac.

Tică privi cu strîngere de inimă la o casă din drum. Trecea prin dreptul casei Iloncăi. Poarta rămăsese deschisă. Fulgii îşi opriseră de mult dansul aerian de balerine. „Oi mai trece vreodată pe aici?... Aşa mor şi străzile, şi casele — ca oamenii. Se uită. Prin cîte străzi şi prin cîte case nu ne ducem viaţa... Ilonca o fi ajuns în sat? Ce-aş da s-o mai zăresc o singură clipă în poartă! Măcar de ar ninge! Mi s-ar părea că-i ea printre fulgi. Ce rău îmi pare că nu am văzut-o dansînd..."

— Hai, Roibule !

Asandei vorbea mai întotdeauna cu caii săi. De cînd aflase de plecarea lui Tică era veşnic pus pe harţă, îl aţîţa orice cuvînt, pînă şi cu caii se purta mai aspru.

Într-un tîrziu, îi zise totuşi lui Tică :

— Bine cel puţin că vei scăpa tu, Ticuţă ! Peste două zile vine ordinul, şi gata ! Ne spui la revedere, şi pe-acilea ţi-i drumul, la liceul militar !

Un artelnic oprit în drum îl îndemnă să mîne mai repede. Asandei zbieră la el fără de noimă, prosteşte :

— Oi fi şi tu vrun comandant acu' !

— Don' sergent, e ordin !

— Hai, şterge-o !

Îl privi pe artelnic cu privirile obosite, reci.

Abia mai strîngea hăţurile în mîinile vlăguite de osteneală şi frig.

— ...Da, Ticuţă, ăsta o fi ultimul drum pe care-l mai facem împreună ! Băietanul tăcea. Fiecare vorbă îl sfredelea adînc, ca un burghiu de foc neîndurător. Ticuţă, am o rugăminte...

— Care ?

— Să-l laşi cu mine pe Botosu. Că doar la liceul militar n-o dormi cu tine în dormitor !

— Bine !

— Îţi mulţumesc, Ticuţă !

Opri căruţa. Sări sprinten şi îşi înfipse mîinile în zăpadă. Îndepărtă primul strat mai murdar. Alese zăpada curată. O sorbi înfierbîntat din pumni.

— Vrei şi tu, măi băiete ?

Îi întinse un pumn de zăpadă.

— Nu vreau, tăicuţă !

După ce îşi potoli fierbinţeala gîtlejului şi a stomacului, sergentul îşi spălă mîinile şi obrajii cu zăpadă. Se învioră. Porniră iar.

Cerul se umplu pe jumătate de nori. Sergentul dădu bice cailor, zorind parcă să nu fie ajuns de cîrdul de corbi croncănitori.

Trecură printr-un sat care dormita, sau mai degrabă părea părăsit de orice suflare omenească. Se mai vedeau doar urmele exploziilor. Gropile însă fură pe rînd cuprinse de strînsoarea sticloasă a îngheţului. O lună palidă se ivi printre nori, în plină zi.

Pe sergent îl încercă un sentiment de nelinişte şi de teamă. Şopti mai mult ca pentru el :

— Vezi luna, Ticuţă ?

Băietanul, trezit din amorțeală, privi cu interes spre cer :

— Da ! Și ce lună ! Cum oare de se vede luna așa, la amiază ?

Sergentul rîse cu durere :

— I-o fi și ei teamă de corbi ! Ce să facă singură, singurică pe cer, cu norul de corbi lîngă ea ?...

Băietanul îi răspunse tot în glumă :

— Dar corbii nu ajung la lună !

— O fi așa, de zici tu...

Tunurile se auzeau din ce în ce mai aproape. Avioanele treceau în valuri deasupra lor.

La o întretăiere de drumuri îi opri un soldat cu fanioane :

— Luați-o la stînga !

Tică îl întrebă :

— Mai e mult, nene ?

Ostașul, care își bătea mîinile una de alta, să se încălzească, îi răspunse zîmbind :

— Nu știu... Iar din cei care au trecut, nici unul nu s-a întors încă să-mi spună !

Și corbii coborau mai aproape, dureros de aproape, de ai fi putut să-i atingi cu mîna. Și cît de departe era acum drumul pînă la Ilonca !

Capitolul IX

LUNA VA RĂMÎNE OAMENILOR

Toate tîrguleţele în jurul Tisei purtau numele de Tisza şi încă un cuvînt ca : Tiszalöck, Tiszadob. Peste cuprinsul lor se aşternuseră interminabile bombardamente de zi şi de noapte. Nici pămîntul nu te mai putea apăra de şirul necurmat al proiectilelor, căci şi pămîntul ardea ca un cazan încins, te frigea cu clocotul său imens şi înfundat.

Văzduhul se cutremura, zarea bubuia năprasnic, uliţele vechi şi largi detunau fără întrerupere. Părea că şanţurile şi gropile infanteriştilor se zguduie din temelii şi se cufundă în marea ceţoasă a exploziilor, dispărînd ca mici plute în înecul albicios şi fără orizont.

Jerbele de foc ridicau spre cer apele înspumate şi însîngerate ale Tisei, rămînînd în locul lor o irizare metalică şi înfricoşător de rece. Exploziile arau pămîntul îngheţat, pîlniile lor căscau guri ameninţătoare, din care fîlfîiau limbi de foc singuratice. Şuierele ascuţite şi dîra de fulger a trasoarelor înspăimîntau pînă şi fiarele din vizuină.

Noaptea, spectacolul era feeric ca jocul de constelaţii al artificiilor într-un parc imens. Flăcările zburătoare trasau magnifice curbe de lumină în aer. Punctele de foc ale trasoarelor pornite din mitraliere păreau, cu bîzîitul lor sacadat şi înfiorător, albine fosforescente de aur roşu. Proiectile de branduri, ca nişte păsări de foc, scormoneau pămîntul palmă cu palmă, cu sumedenii de pliscuri de fontă, incendiind totul în urma lor.

Şi vîntul pustei se oprea înmărmurit în faţa acestui nesfîrşit potop de vîlvătăi aducătoare de moarte, care curgea sinistru din sute şi mii de guri incandescente.

Breabăn, deşi la cîţiva kilometri în spatele primei linii, îşi ţinea oamenii în adăpost, căci artileria cu tragere lungă nu iertă nici pe cei de la aprovizionare şi, nu rareori, cîte un obuz plesnea în preajmă, risipind vijelios schijele sale mistuitoare.

Asandei se afla în acelaşi adăpost cu Tică. Din locul unde se instalaseră puteau să zărească tirul dezlănţuit al artileriei.

— Vino lîngă mine, Tică.

— Aici sînt, tăicuţă !

Răsuflau alături, din ce în ce mai aproape, stăpînindu-şi teama, încercînd să risipească imaginea înfricoşătoare a bombardamentului. De haine li se prinseseră scaieţi îngheţaţi.

Un proiectil ca o pasăre uriaşă fîlfîi în dreapta lor. Suflul exploziei îi izbi, lumina orbitoare se revărsă ca o cascadă de argint pe deasupra.

— Te-a rănit, Tică ?

— Nu !

Alte proiectile răbufniră în spate, mai îndepărtat, smulgînd ca din iad torente de pucioasă încinsă.

De undeva din apropiere se desluşi glasul lui Breabăn :

— Sotir, Sotir, adu încă o conservă !... Şi ţuică... Dar repede, repede, băieţaş !

Cînd majorul Breabăn apela stăruitor la conservă era clar pentru fiecare ostaş că „mama companiei" trece prin spaime mari, care-i lăsau urme adînci, zile în şir, făcîndu-l să umble năuc sau să repete acelaşi ordin, stereotip, pînă la epuizare.

Abia a doua zi bombardamentul încetă cu desăvîrşire de ambele părţi ale „ţării nimănui", şi viaţa fu reluată, în spatele frontului, într-un ritm mai apropiat de cel normal.

Dar ştirile sosite din prima linie nu erau de loc îmbucurătoare. Una din ele întristă pe Tică în mod deosebit. A fost adusă chiar de agentul din prima linie :

— Căpitanul Sava e grav rănit, se află la ambulanţă !

Băietanul se simţea acum ataşat şi de căpitan, de cînd cu vizita făcută împreună la comandantul diviziei.

— Vezi, tăicuţă Asandei, după ce mi-au fost ucişi părinţii, eram numit „Tică al lui nimeni". Dar pe front mi-am găsit sumedenie de părinţi... Tăluţă, nenea Onufrei, nenea Lascu, nenea Voica... Eu de fiecare mă simt într-un fel legat. Chiar şi de căpitanul Sava. E singur la ambulanţă, şi nu trebuie să-l lăsăm în părăsire...

— Să ceri învoire de la don' major...

Breabăn nu se opuse, deşi nu-l prea avea la inimă pe căpitanul Sava de la întîmplarea cu cîntecul lui Tică, uitat în dosarul cu corespondenţă.

Ambulanţa diviziei se afla la cîţiva kilometri. Tică merse pe scara unei maşini sanitare. La fiecare hop, răniţii gemeau, strigau din răsputeri :

— Mai încet !

— Hei, frate, mi se varsă bojocii afară !

Un avion fascist planã hoţeşte deasupra maşinii sanitare. Zbură razant doar la cîţiva metri.

— Nu va trage ! E doar maşină sanitară !

— Or fi şi ei oameni !

— Crucea roşie se vede foarte clar !

Avionul nu a tras. Se îndepărtă, luînd înălţime, de şosea.

— Ai văzut că sînt şi ei oameni ? răsuflă uşurat ajutorul de şofer.

— Nu te pripi, îi zise un rănit, care observă că avionul virează brusc. Pasărea argintie se aşternu în zbor de-a lungul şoselei. Venea direct spre maşina sanitară. Ambele mitraliere de bord ţăcăniră înfricoşător.

Şoferul fu lovit în plin. Căzu peste volan. Ajutorul său abia avu vreme să oprească motorul.

— Ticăloşi !

— Fiare, nu oameni !

— Să tragi în cei fără apărare ! Păsări de pradă !

Răniţii se zbăteau înfricoşaţi, muribunzii horcăiau, cei mai validzi săriră afară din maşină, culcîndu-se în şanţul şoselei. Peste cîteva clipe avionul pirat se întoarse. Asupra maşinii fură azvîrlite grenade de bord cu nemiluita.

— Hienelor !

— Viteji aviatori !...

— Nelegiuiţilor !

Schijele îl uciseră şi pe ajutorul de şofer care se afla doar la cîţiva metri de Tică. Revolta şi blestemele neputincioase ale celor răniţi nu-şi mai aflau margini. Ca la o vînătoare, avionul venea pentru a teria oară. Un sergent rănit îi întinse puşca sa lui Tică.

— Ocheşte-l, frate-miu ! Loveşte în geamul acela care luceşte, acolo e pilotul. Trage ceva mai în faţă, să pice taman pe glonţ. Lasă-l să se apropie ! Aşa !... Vine ca la nuntă !

Tică sprijini arma pe aripa maşinii. Se lăsă în genunchi. Ochi calm, aşa cum trăgea cu tatăl său, pădurarul, în raţele sălbatice. Aviatorul, convins că nu poate primi nici un foc, coborî pînă la

douăzeci de metri. Pregăti un nou rînd de grenade de bord. Reduse motorul, ca să poată lovi cu mai deplină precizie. Strîngea manşa între genunchi, ochind din timp maşina.

Sergentul strigă din nou lui Tică :

— Acum, flăcăule, îl ai în mînă ca pe un iepure !

Avionul era atît de aproape, încît băietanul zări şi casca pilotului, şi mîna care se avînta să arunce grenada. Răniţii îl încurajau :

— Atinge-l la mir, să se potolească !

— Loveşte-l, copilule, să se sature !

— Stinge uliul acesta afurisit, vericule !

Tică apăsă trăgaciul calm. Mai trase o dată. În strigătul de bucurie al răniţilor, avionul se prăbuşi doar la cîţiva zeci de metri.

Sergentul rănit îl îmbrăţişă pe băietan :

— Straşnic viteaz ! N-oi fi tu cel despre care vorbeşte toată divizia ?

Alt rănit îi mărturisi cu bucurie :

— Să ştii, copilule, cu oameni ca tine nu pierdem noi războiul !

Cu greu găsiră un rănit, la umăr, care ştia să şofeze. Gemînd de durere, rănitul conduse maşina pînă la ambulanţă. Aici se prăbuşi într-un leşin lung.

— Desfă-l repede la piept, poate mai scapă !

Rănitul îşi reveni. Se zbătea fără putere între viaţă şi moarte. Îl duseră direct pe masa de operaţie. Cînd îl dezbrăcară, constatară că o schijă de la grenadele aruncate din avion îi perforase şi abdomenul.

Ambulanţa, improvizată într-o şcoală, gemea de răniţi. Pe sala lunguiaţă şi joasă mirosea puternic a iod şi a cloroform. Te izbea duhoarea pansamentelor de pe rănile obrintite de ger. Din sala de operaţie se auzeau gemetele cumplite ale răniţilor de pe mesele de operaţie.

Tică colindă mult timp după comandantul batalionului, prin sălile îndurerate şi pătate de bandaje însîngerate.

— Nu ştiţi unde se află căpitanul Sava ?

Cei întrebaţi, sanitari şi răniţi, clătinau grăbiţi din umeri. Cîte unul, mai puţin zorit, îi explica :

— Frăţioare, nu vezi ce forfotă e aici ? Fir-ar să fie, nici pe doctor nu-l mai găsesc !

Un caporal mărunţel, cu crucea roşie, îl întrebă pe Tică :

— Căpitanul vostru nu era unul roşcovan ?

Tică îl ajută :

— Cu părul alb la tîmple.

— Slăbuţ ?

— Da. Nu prea voinic...

— L-au îngropat azi-dimineaţă !

— Unde l-au îngropat ? alergă după el Tică.

Sanitarul îi răspunse, fără să întoarcă măcar pentru o clipă capul spre băietan :

— Cimitirul e în fundul grădinii !

Tică se grăbi să ajungă la cimitirul din grădină. Citi fiecare nume de pe mormintele proaspete. Nu găsi numele lui Sava. Era gata să plece, dar observă cum erau coborîţi de infirmieri încă doi morţi în sicrie rudimentare, negeluite.

„O fi aici ?“ se întrebă băiatul.

Erau doi soldaţi tineri şi semănau ca două picături de apă.

Cînd să iasă pe poartă, se întîlni cu majurul Pahonţu, pe care-l aştepta afară o motocicletă. Află de la el că în camera a patra va da de comandantul batalionului.

Se întoarse prin acelaşi coridor scund, rău mirositor.

Intră cu emoţie în camera pe care era scris cu un cărbune numărul 4, şi cu alb, în limba maghiară, „Clasa a II-a B“.

Căută din ochi pe căpitan.

Răniţii, cei mai mulţi muribunzi, erau întinşi pe tărgi, înveliţi cu pături cenuşii şi mantale afumate de fumul focurilor din bordeie şi adăposturi. Cîţiva erau întinşi direct pe jos, pe nişte aşternuturi din cetină, asemănătoare cu mormintele din grădina de alături.

Căpitanul Sava se afla pe o targă, lîngă geam. Tică se descoperi şi, cu căciula în mînă, se apropie îndurerat de rănit. Stătu nemişcat şi îl privi cîteva clipe în tăcere.

Voia să plece, cînd comandantul batalionului deschise cu greu buzele arse şi uscate de febră. Sub ochi avea cearcăne adînci. Peste tîmple, un pansament. Se lumină, zărindu-l pe Tică. Făcu sforţări imense să-şi ascundă rănile şi febra care-i împăienjenise privirea :

— Eroule... Cum, ai venit chiar la mine ?

Cîteva clipe horcăi. Îşi reveni din nou :

— Ai venit la mine, sau căutînd pe altcineva ai nimerit aici din întîmplare ?

Tică răspunse cu vocea tremurătoare :

— La tăluţă am venit ! Am fost învoit de don' majur Breabăn.

Căpitanul surîse amar :

— Vezi, eu mi-am închipuit că nimeni nu va veni să mă vadă... Am trăit tot singur pe lume... Dispreţuiam oamenii... Şi cînd tu m-ai învăţat să-i iubesc, Ticuţă, iată, mi se apropie sfîrşitul...

Tică îl întrerupse, vorbindu-i cu o bucurie prefăcută, să-l încurajeze :

— N-ai să mori, nene Sava ! La frunte e mai mult o zgîrietură...

Rănitul zîmbi, dorind să schimbe vorba. Abia atunci Tică observă că picioarele căpitanului erau retezate de proiectilul care-i smulsese şi mîna dreaptă. Comandantul batalionului nu-i spuse de pierderea picioarelor. Încercă să glumească, să nu întristeze prea mult pe vizitatorul său nesperat :

— Îmi purtam ceasul la mîna dreaptă ! Ceilalţi ofiţeri mă sfătuiau : „Poartă şi tu ceasul, ca tot omul, la mîna stîngă !“ Şi tocmai ca să nu-i ascult l-am purtat mai departe la mîna dreaptă. Aşa era firea mea. Încăpăţînată. Şi ei au avut dreptate... Dacă mi-aş fi purtat ceasul la mîna stîngă mi-ar fi rămas cel puţin el acum !...

Încercă să rîdă, dar nu reuşi să scoată din gîtlej decît ceva ce semăna cu un gîlgîit de înecat. Îi făcu semn lui Tică să nu se sperie. Mai şopti :

— Să-i spui profesorului Stamate că el a avut dreptate în privinţa eroilor... Am avut noi doi o vorbă...

Apoi nu mai putu să-şi ţină ochii deschişi. Se zbătu cîteva clipe să-i întindă mîna stîngă, dar nu reuşi. Îl cuprindea o nouă sfîrşeală.

Tică îşi scoase ceasul de la mînă şi i-l prinse căpitanului de mîna stîngă. Dar ofiţerul nu mai simţea nimic. Horcăia. Băiatul plecă înspăimîntat, căutînd să se îndepărteze cît mai repede de ambulanţa cenuşie şi cu miros de sînge şi cloroform. Îşi spuse în gînd : „De-aş muri în luptă, m-aş vrea afară... în pădure... oriunde... da' nu la ambulanţă... nu... Aici mori de două ori...“

A doua zi dimineaţă, la orele cinci, căpitanul Sava a murit. În aceeaşi zi, la orele 13, cu poşta sosită de la divizie, căpitanul Sava, comandantul batalionului întîi, primi avansarea la gradul de maior, pe care o aşteptase de ani şi ani, în ziua de 1 aprilie, ziua înaintărilor în grad. Gradul de maior i-a fost trecut pe mormînt, cu tuş negru, ce se distingea cu uşurinţă de departe.

* * *

Tică asculta discuția dintre Sotir, bucătarul, și plutonierul major Breabăn, despre sergentul Luca Visarion, care mai făcuse și alte fapte de arme, după cucerirea cazematei la care participase împreună cu Onufrei.

Bucătarul Sotir se întreba cu mare nedumerire :

— Cum oare, don' majur, se poate ca unul care la început a fugit de front, a dezertat, să îndeplinească atîtea fapte de ispravă ?

Majurul, în situațiile cînd era pus în încurcătură, căuta un moment de gîndire, prefăcîndu-se că are ceva treabă.

— Stai să termin, și-am să-ți explic...

Apoi, luminat, majurul se hotărî :

— Știi de ce ? La început a fost cu mintea necoaptă... Pricepi ? Dar apoi i-a venit mintea la cap, și și-a văzut de cele ale soldatului... Să lupte... Asta e !...

Lascu, auzind din ușă explicația majurului, rîse cu glasul său puternic :

— Nu-i chiar așa, domnule plutonier major... Ați vorbit vreodată cu Luca ?

— Nu ! Despre așa ceva nu am vorbit, ce-i drept, niciodată.

Sergentul admiră sinceritatea majurului.

— Bine. Dacă vrei, poți să-l întrebi acum, că tot a venit cu mine, zise Lascu, trăgîndu-l înăuntru pe Luca.

Mărunțel și blond, pirpiriu și timid, Luca oricînd trecea drept cel mai neobservat dintre ceilalți militari.

Breabăn îl și luă în primire :

— Ia zi-ne, frate, cum făcuși cu tancurile alea ? Tocmai vorbeam cu Sotir...

Sergentul Luca o dădu pe glumă, fiindu-i vizibil jenă să vorbească de ultima sa faptă de arme :

— Știu eu... Poate că, fiind mic, cei din tanc nici nu m-au observat prin vizor...

Breabăn rîse :

— Cum dracu ! Nici nu încapi bine într-un polonic... și, culmea ! Ai distrus două cazemate și două tancuri !

Luca făcu strengărește cu ochiul lui Tică.

— Ei, don' majur ! Abia am căpătat gustul la tancuri... Mi-a plăcut mai mult acela, „Tigru". Așa tanc da, mai zic și eu. Cînd i-am sărit în spate, mă lua amețeala, privind în jos... Atunci mi-am spus : „Ce-ar fi să-l chiorîm puțin ?" În clipa următoare i-am și aruncat foaia de cort în față, de i-am luat vederea... Cînd o pisică sare pe spatele unui buhai, păi să vedeți atunci cum se

scutură dihania să scape de mîţa sfrijită ! Aşa se scutura şi matahala de oţel să scape de mine ! Eu, chitic, mă ţineam de fierăriile lui, de-mi îngheţaseră degetele. Şi iată că un gospodar ridică uşurel capacul turelei, să vadă cum mai este vremea... Atunci, hop şi eu cu o grenadă înăuntru... şi vremea a fost furtunoasă a naibii ! La al doilea tanc, eu iar : „Gutten Morgen“ [1], cu o altă grenadă... că de, n-o putea el, jivină de metal, să fie mai tare ca omul... Aşa, gospodăreşte, l-am dat gata şi pe al doilea... Dar ăsta era mai mărunţel, don'majur. N-a fost cine ştie ce...

Breabăn interveni, după ce hazul tuturor s-a potolit :

— Bine, bine ! Da cum de ţi-a venit curajul ăsta ? Doar prima oară ai dezertat...

Luca zîmbi cu ochii mici şi vioi :

— Pentru cine să mă fi bătut atunci, don'majur ? Pentru ăi care stăteau cu fundul pe perini de catifea moale ? Să-i apăr că m-au ţinut înfometat ? Acum e altceva. Luptăm pentru noi.

Lascu sublinie :

— Ei, ai înţeles cum stă povestea cu Luca, domnule plutonier major ?

— Acum e războiul nostru, al săracilor, intră şi Tică în vorbă, susţinîndu-l pe Lascu.

— Aşa-i, Ticuţă. Deocamdată luptăm să spele mai repede putina cotropitorii hitlerişti... Apoi să ne rostuim viaţa...

După un timp, Tică se retrase într-un şopron tăinuit. Se făcuse seară. A aprins o gazorniţă, şi la lumina ei palidă se hotărî să înşire pe hîrtie gîndurile sale pentru Ilonca. Mult timp hîrtia rămase albă. „Cum oare să-i scriu ?... Nenea Pahonţu spunea că el a copiat scrisorile din „Contele de Monte Cristo“... Eu am prea multe de scris, şi de aia nu ştiu cum să le spun pe toate mai repede...“

O visa pe fată cu ochii deschişi. Îi simţea respiraţia la fel ca atunci cînd coborîseră împreună cufărul din podul învechit. O zărea în fulgii de afară. O vedea aproape de cîte ori răsăreau stelele şi luna nopţii. „Cînd mă întorc în ţară, trec şi pe la Ilonca. Chiar de nu pot rămîne decît o singură zi, un singur ceas, o singură clipă. O s-o privesc dansînd, apoi o să alergăm împreună spre Someş... Poate o să ne dăm şi pe gheaţă... Vom trece peste pod, şi ea nu va şti că acel pod a rămas în picioare datorită mie... Am să sparg gheaţa şi am să caut cablul pe care l-am ascuns în acea noapte de groază... O să-i dăruiesc

[1] Bună dimineaţa (în lb. germană).

o bucată din el... O voi ruga să danseze cu rochia ei albă în lunca Someşului... Totul va fi alb, şi Ilonca, şi fulgii, şi lunca acoperită de omături şi..."

Tică auzi paşi. Ascunse hîrtia într-o carte de matematică, aşa că Breabăn îl găsi citind cu glas tare o problemă.

— Nu dormi, Ticuţă ?

— Învăţ, nene Breabăn.

— Halal de tine...

Majurul îi întinse pîine cu marmeladă.

— Na ! Să prinzi puteri... şi învaţă.

Tică îl ascultă cu gîndul la Ilonca.

Hîrtia a rămas albă.

*

* *

Ordinul de la Statul Major în privinţa lui Tică sosise, dar mai rămase tăinuit două zile în buzunarul lui Asandei. Sergentul simţea în ordin o hotărîre duşmănoasă lui : despărţirea de Tică. Breabăn îl întrebă :

— I-ai dat ordinul lui Tică ?

— Încă nu, don' majur. Mă arde la inimă.

Majurul îl avertiză :

— Gîndeşte-te şi la copil, nu numai la tine. Pe un braţ al Tisei se mai dau lupte. Copilul trebuie ferit. Vin lupte amarnice...

Dar ce-l convinse mai mult pe Asandei a fost sfatul lui Lascu.

— Bine, omule, vrei să întîrzii copilul la şcoală ? Te-ai gîndit bine la viitorul lui ? Vezi, dragostea nu trebuie să ne întunece minţile. Ceea ce ai comis tu înseamnă egoism ! Şi apoi nu uita şi disciplina militară.

— Frate Lascule, dar ştii cît ţin eu la Tică...

— Dovedeşte-o ! Imediat faceţi-i formele, şi să plece în ţară. Ca să nu meargă singur, îl trimiteţi o dată cu sergentul Luca Visarion, care pleacă mîine în concediu, drept răsplată pentru cele două tancuri pe care le-a distrus singur.

— Asta înseamnă că n-o să-l mai văd...

— Ba ai să-l vezi cînd ne-om întoarce în ţară !

Asandei tot mai ţinu ordinul în buzunar. După-amiază, tîrziu, se hotărî. Îl găsi pe Tică în al nouălea cer. Era cu Luca în magazie. Luca îl învăţa cum se detectează şi cum se face inofensivă o mină.

— Bravo, Tică, nici nu mă aşteptam să prinzi atît de repede,

îl lăuda Luca. Încă o probă, şi-ţi dau brevetul de pionier căutător de mine. Prima clasă !

Asandei tăcu multă vreme, privind înmărmurit scena.

Interveni cu amărăciune :

— N-o să mai capete brevetul... I-a venit ordinul să se prezinte la liceul militar...

— Tăicuţă, nu vreau să merg !

— Ba, ai să pleci chiar mîine. Îl duci chiar tu, Luca. Tot pleci în concediu.

Luca îl strînse pe Tică la piept :

— Gospodare, mîine ne luăm valea ! Am să te ţin la mine, la Oneşti.

— Ba, ai să-l laşi la liceul militar. La Timişoara. Nu trebuie să mai întîrzie o singură zi ! Ce spui tu, Luca, e egoism. Pricepi ? Şi disciplina militară, nu uita... Ordinul e ordin...

Furierul companiei desenă cu litere caligrafice pe o lădiţă confecţionată de Breabăn : „Elev de liceu militar Tică". Ordinele de plecare le scrise Breabăn personal, cu cerneală violetă. Le întări cu ştampila, vizibil : „Să ştie şi cei de la liceul militar din ce unitate le vine băiatul..."

Apoi, majurul ordonă cu severitate :

— Toată lumea la culcare ! Băiatul are drum lung pînă în ţară !

Tică nu a putut să doarmă multă vreme. Îl încerca deopotrivă regretul pentru cei care rămîneau pe front, pentru noua sa familie, şi în acelaşi timp curiozitatea faţă de liceul militar, de viaţa din internat. Îi părea rău că nu va rămîne pe front pînă la înfrîngerea totală a fasciştilor. Şi încă ceva. Nu-şi mai putea lua rămas bun de la Lascu, sergentul fiind cu plutonul său peste Tisa, unde apăra, în cadrul batalionului, un cap de pod de cîţiva kilometri. „Trebuie să-i scriu măcar cîteva rînduri !" Scrise în lumina unei lanterne. Apoi trimise scrisoarea cu un agent care pleca în linia întîia. Îşi strînse toate lucrurile în lădiţa migălos geluită. Rîse : „Va să zică furierul nu scrie doar pentru morţi. Scrisul lui e mai frumos pentru cei vii. Pe morminte, slovele plîng, mai ales cînd plouă sau le ninge..."

Cineva strigă în curte, probabil ofiţerul de control :

— Stinge lumina !

Tiptil, băiatul deschise lădiţa, luă porthartul şi-l ascunse sub culcuşul lui Asandei : „Să aibă amintire de la mine ! Măcar atîta să-i las. Şi pe Botosu... Cum ajung ofiţer, îl iau la mine. Prea a muncit mult. Să se odihnească şi el..."

Auzi paşi. Se prefăcu, sub pătură, că doarme. Era Asandei. Îl recunoscuse după mers.

Sergetul intră repede. Luă ceva dintr-un ungher şi, înainte de a pleca, îl sărută pe Tică pe frunte. Băiatul se prefăcu mai departe că doarme. Zîmbi : „Am să-i spun dimineaţă că l-am simţit cînd m-a sărutat ! Dar de ce oare nu se culcă încă ? Unde o pleca ?“ Apoi gîndul îl fură iar spre liceu : „Oare cum voi arăta în haine de elev ? Am să fac fotografii, să-i trimit lui tăicuţa Asandei, lui nenea Lascu, lui nenea Breabăn. Iloncăi...“

Copilul adormi profund. Emoţiile îi măriseră osteneala. Nu auzi bombardamentul dezlănţuit cu furie.

Ardeau malurile Tisei. Buimac încă de somn, Luca ieşi afară. Breabăn era numai apă, cu tot gerul aspru de noiembrie.

— Ce s-o fi întîmplat, domnule majur ?...

— A, tu eşti Luca ! Au dezlănţuit un contraatac. Ne-au tăiat capul de pod. Compania e încercuită ! Trebuie să le trimit imediat muniţie peste apă...

Luca avu nevoie de cîteva minute să înţeleagă situaţia grea în care se aflau cei din prima linie.

— Mă duc şi eu, domnule majur !

— Tu te duci cu Ticuţă. Cum se face ziuă, vă şi luaţi tălpăşiţa. Urci în camion catrafusele. Aici va fi horă mare ! Îţi spun eu... Sotir, adu-mi o conservă ! Şi o ţuică...

Acum bombardamentul părea şi mai dezlănţuit. Sotir, venind cu trei cutii de conserve, constată speriat :

— Îi toacă rău pe ai noştri ! Prăpăd, nu alta !

Breabăn nu luă în seamă, discută mai departe cu Luca :

— Ticuţă nu trebuie să afle nimic ! Asandei transportă muniţiile... Cum se scoală băiatul, vă urcaţi în camion, şi gata — cît mai departe de iadul de aici... Fir-ar să fie de Pahonţu, că mă iau grijile, şi simt că mă înjunghie reumatismul !... Numai din cauza lui, el mi-a băgat în cap prostia asta...

Un timp, majurul mîncă în neştire conserva, spre a-şi ascunde teama, nu pentru el, cît, mai ales, pentru Ticuţă. Vorbea cu gura plină :

— Ar fi meritat o altă despărţire... Sotir, adu şi o ceapă ! Da, trebuia să fim toţi cu el... Dar războiul îşi are legile lui... V-am pregătit de ale gurii pentru drum... Hrana rece şi o sticlă de ţuică...

Zorii pătrundeau încet, împiedicîndu-se de perdeaua deasă a exploziilor. Situaţia pe front, în linia întîia, devenise extrem de gravă. Tisa era brăzdată de cuţitele ascuţite ale trasoarelor, de ghilotina de fier a obuzelor, de ciocanele proiectilelor grele. Muniţia încă nu putuse fi transportată. Tirul artileriei se apropia ameninţă-

tor şi de spatele forntului. Breabăn ordonă piţigăiat, încercînd să-şi mascheze, fără reuşită însă, emoţia.

— Scoală-l pe băiat, Luca !... Repede, şi plecaţi...

Tică fu trezit brusc. Botosu, parcă presimţind despărţirea, nu se depărtă o clipă de băietan. Majurul se împiedică în cîine. Porunci nervos :

— Daţi javra afară ! Încercă s-o dreagă : Să ia puţin aer de dimineaţă... Hai, Botosule, hai...

Tică bănui că ceva nu-i în regulă. Prea era în jurul său multă agitaţie.

— Ce s-a întîmplat, nene Breabăn ?

— Nimic... Ce să se întîmple ?!... Pe Tisa se scutură „păturile", că-i dimineaţă !... Aşa fac gospodinele. Hai, îmbracă-te repede, că aşteaptă camionul să vă ducă !

Tică se spălă încet, exasperant de încet pentru nervii lui Breabăn.

— Mai repede, Ticuţă, îl îndemna fără răgaz acesta, că mai ai timp să te speli şi în tren...

Luca se pregătea să ducă raniţa afară, cînd Tică se repezi la majur :

— Nene Breabăn, unde-i tăicuţa Asandei ? Cum să plec, fără să-mi iau rămas bun de la el ?

Majurul se fîstîci :

— Să fii tu sănătos de cînd şi-a luat Asandei rămas bun de la tine !...

— Unde-i acum ?

— La Tisa... Dar vine pînă te urci tu în camion. Hai, să plecaţi acum, cînd încă nu s-a făcut ziuă albă...

Tică se opri din spălat. Majurul turuia, fără a-i da răgaz băiatului să mai poată întreba ceva :

— A hotărît comandantul companiei să-l trimită luna viitoare pe Asandei în delegaţie la P.S., în ţară... Aşa că o să dea o raită şi pe la tine, la liceul militar... Atunci să te ţii ce daruri o să-ţi trimitem ! Ce nici nu-ţi trece prin cap... Am şi eu un prieten, tot majur... E la liceul militar, ţi-am scris cîteva rînduri pentru el...

Tică o zbughi în curte :

— Stai, Ticuţă, răcni Breabăn disperat.

— Gospodare, mai avem puţin şi pleacă maşina... strigă şi Luca, surprins.

Dar Tică nu se opri decît la Pahonţu, la punctul sanitar.

— Nene Pahonţule, ce s-a întîmplat ?

— Musiu, e prăpăd... De nu trece Asandei cu muniţia în linia întîia, ai noştri sînt ca şi pierduţi... Bat fiecare unghie de pămînt cu foc... arde malul Tisei...

Tică înţelese într-o frîntură toată tragedia momentului. „Tăicuţa Asandei e cu barca ! E în pericol !"... Alergă spre prima linie, spre Tisa. Luca îl ajunse din urmă :

— Ticuţă, te cheamă domnul major înapoi... Vrea să-ţi ştie numele întreg, să-l treacă pe foaia de drum şi pe ordinul de serviciu...

Dar Tică nu-i răspunse. Fugea.

— Ticuţă !...

Luca abia se ţinea gîfîind de Tică. Ajunseră pe malul Tisei, o dată cu fulgii. Întrebară din om în om, pînă au dat de punctul de unde se zărea barca lui Asandei.

— Culcaţi-vă ! Vă seceră cu mitraliera ! strigă un caporal dintr-o groapă individuală.

— Adăpostiţi-vă ! Ne descoperiţi ! îi apostrofă un subofiţer de la mitraliere.

Luca şi Tică se întinseră în primul şanţ de comunicaţie.

Barca condusă de Asandei îşi despica drum printre valuri şi gloanţe. De o parte şi de cealaltă a malului, înaintarea lui Asandei era urmărită cu sufletul la gură. Încă cîţiva metri, şi Asandei avea să scape de bătaia mitralierelor, ale căror gloanţe puteau să ajungă pînă la barcă. Tică privi pentru o clipă luna care mai rămăsese în dimineaţă, atîrnată într-un colţ de cer mai senin. Fulgii cădeau fără contenire, mari şi lăptoşi.

Barca se angajă într-un vîrtej. Înainta anevoios.

— Gata ! a scăpat, îi strigă Luca lui Tică. Gloanţele nu mai ajung pînă la barcă !

Dar în locul gloanţelor porniră brandurile. Cădeau răzleţe.

— De nu l-ar nimeri ! Vorbele lui Tică erau ca o implorare.

— Trag împrăştiat, îi răspunse Luca. Nu ştiu să ochească ca lumea... Numai gura e de ei...

Un avion de vînătoare veni pînă jos în picaj. Tirul mitralierei sale era încă nesigur, împrăştiat, la întîmplare.

Asandei lupta din răsputeri. Motorul bărcii fusese atins. Singura posibilitate de a ajunge la mal stătea în forţa braţelor.

— Taică Asandei ! Tăicuţă, nu te lăsa ! Sînt lîngă tine !

De altfel, striga zadarnic, vocea lui Tică nu se mai auzea prin explozia brandurilor şi uruitul avioanelor de vînătoare, venite la atac în şir indian. Trăgea antiaeriana. Se hurduca pămîntul de explozii. Asandei încercă să se ridice, dar se prăbuşi în barcă.

— Tăicuţă ! Înainte, tăicuţă !

Un proiectil de avion îl rănise însă pe sergent în omoplat.

— Repede, nene Luca !

Sergentul Luca şi Ticuţă se repeziră în barca de alături. Motorul porni. Luca, bun navigant, cu motorul în plin, se apropie de barca lui Asandei. Sări în barcă să ducă mai departe muniţia, iar pe Asandei, rănit, îl transportă în barca lui Ticuţă.

— Înapoi, la mal, Ticuţă, ordonă Luca. Eu plec mai departe cu muniţia ! Hai, gata !

Tică îl strîngea în braţe pe Asandei. Din buzunar scoase cordonul alb, de la rochia de balet. Bandajă rana sergentului.

— Mergem înapoi, tăicuţă !

Asandei îl strîngea de după gît :

— Tot nu ne-am despărţit fără să ne luăm rămas bun !...

— Ei, cum era să te las, tăicuţă ?...

Deodată, Asandei zări o mină lansată pe apă. Privi la Ticuţă şi la barca lui Luca, burdujită cu muniţie. Tică observă şi el mina. Totul era pierdut. Mina se îndrepta spre barca încărcată cu proiectile şi muniţie pentru infanterie. Era o singură soluţie : barca lor să lovească mai repede mina, înainte de a ajunge la barca plină cu muniţie.

— Fugi, Tică ! Înoată spre mal ! Fugi, băiatul meu !

Dar Tică prinse lopeţile în mîini. Îndreptă barca spre mină. Asandei încercă să-l oprească. Luna abia se mai zărea printre scama norilor deşi. Era aceeaşi lună care luminase şi noaptea de vară adîncă din munţii Buzăului. Părea că se destramă în sumedenii de fulgi de argint şi de cristal. Şi fiecare fulg era un clopoţel ce se auzea mai tare decît bubuitul tunurilor şi larma automatelor. Şi fiecare clopoţel de fulg alb se prefăcea într-o rochie de balerină. O rochie ce se învîrtea ameţitor în înaltul văzduhului...

— Sări din barcă, Ticuţă !

Mina ajunsese doar la cîţiva metri. Un vîrtej o răsuci o clipă în loc.

— Fugi, Ticuţă. Vreau să lovesc cu barca mina...

— Rămîn şi eu.

— Cum ?

— Să o lovim cît mai repede ! Nenea Luca trebuie să ajungă cu muniţia la timp pe celălalt mal...

— Rămîn numai eu, Ticuţă.

— Nu ai putere să ajungi la mină... Te-o întoarce curentul apei... Amîndoi o să-i venim de hac...

Mina se mai zbătea încă în vîrtej, luptîndu-se cu desperare să scape parcă de locul unde fusese ţintuită de un joc nebunesc al apelor.

Asandei se lăsă moale în barcă, întinzînd mîna instinctiv peste copil, să-l apere de muşcătura încinsă a schijelor ce aşteptau să răbufnească ameninţătoare la prima atingere mai puternică. Iscodea cu privirea vîrtoşenia băiatului care vîslea către mină, să-i împiedice şi să-i taie drumul, să nu ajungă la luntrea cu muniţie a lui Luca.

Cei de pe mal asistau neputincioşi la lupta dramatică şi tragică, urmărind înspăimîntaţi fiecare mişcare a minei, simţind şi auzind mai dinainte tunetul exploziei cutremurătoare şi mistuitoare. Ţevile armelor tăceau cumplit lîngă ochii holbaţi de aşteptare şi ură. Botosu lătra şi o ţinea tot într-o goană de-a lungul malului alunecos şi întortocheat, fugărind parcă o stihie aducătoare de blestem. Breabăn, venit într-o căruţă, pe nerăsuflate, înnebunit, îşi ştergea năduşeala, îşi plimba peste undele apei privirea tîmpă, rostind cuvinte fără sens :

— Să nu plece camionul !... Nu ! Mina nu-i adevărată !... Aliniaţi căruţele, să mergem acasă !

Pe celălalt mal, Tincu şi Lascu urmăreau prin binoclu lupta îndîrjită a băietanului cu valurile. Un soldat cu faţa stufoasă şi ochi sfredelitori, ca de veveriţă, ochi la lumina confuză carapacea minei. Dar fără nici un rezultat. Îşi plecă faţa tristă pe carabina care mai fumega încă.

Tică simţea lîngă el întregul cortegiu al morţilor cunoscuţi şi necunoscuţi pe care îi întîlnise în lunile de război. Într-o clipă i se perindă prin faţa ochilor întreaga-i şi scurta-i viaţă. Cu braţele însă lopăta firesc în direcţia minei. Barca i se părea că înaintează uşor, ca o subţire caleaşcă de aur, trecînd peste cei zdrobiţi sub şenile, înecaţi în mlaştini, împuşcaţi lîngă mitraliere... O muzică stranie acoperea zgomotul bombardamentelor şi vaietele răniţilor cu trupurile zdrenţuite. În imaginaţia sa exaltată zărea dansul necurmat al rochiilor de balerine, cum nu reuşise să şi le închipuie niciodată, iar luna luase înfăţişarea Iloncăi, zîmbindu-i albă şi liniştită, aşa cum dorise să o vadă în anii fără de război şi incendii. Un zîmbet abia schiţat, fără contur. Şi luna cobora spre el ca o balerină străvezie din înalturi...

— Ticuţă, mina !

Băiatul zări într-o străfulgerare mina scăpată din vîrtej, mîngîie cu privirea cordonul alb de la rochia de balerină şi faţa îndurerată şi însîngerată a sergentului Asandei. Îndreptă vîrful bărcii

spre mină... Mai erau doar cîţiva centimetri... Şi ningea atît de frumos, şi luna era atît de aproape, de o atingea cu genele sale mari, îngheţate...

Mai zări doar apa, şi o explozie puternică detună peste întinsurile de gheaţă şi zăpadă, de parcă luna s-ar fi strivit în mii şi mii de cioburi argintii.

Cei de pe maluri îşi plecară frunţile în zăpadă, îşi îngropară obrajii în palmele vinete, îngheţate, închiseră ochii, strivindu-şi pleoapele, să nu zărească momentul fatal al exploziei violente. Inimile le băteau năuce în piepturi, sîngele curgea în artere ca un plumb topit şi clocotit. Genunchii le tremurau, iar mîinile se crispară pe arme, înverşunate, răzbunătoare. Mult timp mai auziră ţiuitul exploziei prelungi în urechi, iar Breabăn repeta mecanic, halucinant şi obsedant, alergînd în neştire :

— Opriţi camioanele ! Opriţi camioanele, să plece băiatul la şcoală !

Pe apele Tisei apărură dungi subţiri de sînge, ce indicau ca nişte săgeţi roşiatice pe o hartă drumul spre Dunăre, spre mare. Şuvoaiele de sînge se adunară strălucind în ape ca un rubin enorm, căzut din salba de stele a lunii.

Barca se spărsese în aşchii prelungi, care pluteau şi se zbăteau în horbota unui vîrtej stîrnit din adîncul de ape tulburate în lunecarea lor domoală.

Botosu, ca turbat, alerga lătrînd pe mal, urmărind în salturi sălbatice plutirea necurmată a resturilor de barcă, muiate în purpuriul sîngelui ce se decolora cu fiecare clipă, căpătînd în schimb reflexul albastru al aerului şi cenuşiul mîlului răscolit de schijele exploziilor. Peştişori ucişi călătoreau cu burţile argintii răsturnate, ca un şirag cu nestemate rămas de la o nuntă mioritică în valurile colindătoare ale Tisei şi în străvechiurile istoriei.

Barca lui Luca a putut ajunge la timp, cu preţul acestei jertfe, pe malul încercuit.

Gloanţele descărcate cu sete de soldaţi au spulberat cu desăvîrşire contraatacul inamic.

Luca privi de pe mal apa purpurie a Tisei. Cu faţa colţuroasă, cu pumnii strînşi, cu unghiile înfipte adînc în carne, împietrise în durerea sa fără margini. Telefonistul se simţi obligat să mai repete de cîteva ori comunicarea ce avea să i-o facă :

— Domnule sergent, vă aşteaptă camionul dincolo...

— Ce ? întrebă Luca, trezit ca dintr-o visare adîncă şi dureroasă.

— V-am raportat numai că vă aşteaptă camionul, să plecaţi în concediu...

Sergentul nu-i răspunse. Cu gesturi domoale, reţinute, dar hotărîte, rupse în fărîme ordinul de serviciu ce avea să-l ducă acasă, în concediu. Aruncă fluturaşii de hîrtie în apele Tisei. Privi cu ochii învolburaţi, sticloşi, în direcţia de unde fusese lansată mina ucigaşă.

— Ce face camionul, domnule sergent ?... Să vă mai aştepte ?...

— A, da... Camionul... Spune-i şoferului că poate să plece imediat. Eu m-am răzgîndit. Mai am ceva treabă pe aici !... Da, asta să le-o spui !

Pe Botosu nu a mai putut să-l prindă nimeni. Istovit, continua să alerge în lungul apei peste care fulgii aşterneau domol fărîme din luna dimineţii.

*

* *

Binoclul, porthartul, cîteva caiete şi cărţi — asta era toată averea lui Tică. Breabăn, năucit, repeta într-una :

— Cui să le trimitem ? Ticuţă n-avea pe nimeni...

Scîndurica de brad, proaspăt geluită de ostaşi, se împodobi cu litere negre, aşternute de furier : „Tică şi sergent Asandei Petre".

Sublocotenentul Tincu îl opri pe furier să se întrerupă de la scris, ca să-l salute conform regulamentului.

Acesta îndrăzni :

— Domnule sublocotenent, nu avem unde să le punem semnul pe mormînt... Ei s-au fărîmat în valuri...

Cîţiva soldaţi, în frunte cu sublocotenentul Tincu, s-au descoperit pe malul Tisei, cam în locul unde apa a fost colorată de sînge mai cu tărie.

— Aici !

Scîndura de brad a fost înfiptă în pămîntul răscolit de fierberea obuzelor.

Răsunără trei salve în aer. Fulgii căzură răpuşi de gloanţe, roiră în jurul semnului de mormînt şi, potoliţi, se aşezară pe numele lui Ticuţă şi al lui Asandei.

Cînd ofiţerul era gata să plece, îl opri un agent :

— Domnule sublocotenent, Ticuţă mi-a dat aseară un bilet să i-l înmînez domnului sergent Lascu... Dar don' sergent Lascu a fost rănit azi în luptă... A fost dus la spital.

Sublocotenentul deschise biletul şi citi cele cîteva cuvinte scrise de Tică la lumina lanternei de front: „Nene Lascule, iartă-mă că nu mi-am luat rămas bun în clipa plecării la liceul militar. Dar mîine, în zori, voi fi departe. Aşa că-ţi mulţumesc pentru toate, şi mai ales pentru faptul că m-ai făcut să înţeleg că luna va rămîne oamenilor. E aşa cum ai spus tăluţă. Iar lumina ei a fost de atunci cu mine mereu. Te îmbrăţişez în numele ei, Tică!"

Tincu ordonă sec, abia stăpînindu-şi emoţia:

— Să fie expediat biletul lui Lascu, la spital. Imediat!

Un cîine se apropie în fugă dinspre lunca Tisei. Toţi ochii se îndreptară spre el. Dar nu era Botosu...

Dintr-o căruţă ce se îndepărta pe drum, înaintînd spre zările de foc ale frontului, se auzi un glas subţirel, care cînta mai departe cîntecul început demult de Ticuţă:

Tu dacă-i vedea
Pe mîndruţa mea,
O mîndră fetiţă,
Cu neagră cosiţă,
Prin crînguri umblînd,
Din gură cîntînd,
Din ochi lăcrimînd,
De mine-ntrebînd,
Să nu-i spui că sînt
Culcat sub pămînt,
Ci că m-am tot dus,
Dus pe munte-n sus,
Prin vîrfuri cărunte,
Dincolo de munte,
Căvălaş, să-mi dreg,
Flori ca să culeg
Pentru nunta mea
Ce-o să fac cu ea!...

ÎN LOC DE EPILOG

Dragi tineri cititori, vă cer iertare că această poveste de front e prea tristă, dar mai toate povestirile de front sînt deosebit de amare. De aceea oamenii luptă azi să nu mai fie niciodată război, să piară durerea şi tristeţea omenirii. Să privim cu sufletul senin spre lună, aşa cum dorea Ticuţă, să nu ne mai ascundem în şanţuri la răsăritul ei tulburător...

Vreau să vă mai spun doar cîteva cuvinte despre eroii acestei cărţi.

Sublocotenentul Tincu, cel care mi-a povestit această întîmplare, este astăzi colonel în armata noastră populară. El mi-a spus: „Au trecut de atunci peste douăzeci de ani, dar am impresia că Tică şi Asandei trăiesc mai departe în tot ce împlinim noi astăzi. Sîngele lor s-a scurs victorios în steagurile biruinţei noastre."

Fostul sergent Lascu e astăzi activist cu munci de răspundere. La el acasă am citit într-o noapte aurie de toamnă biletul lui Tică. Hîrtia veche şi îngălbenită se afla la loc de cinste, lîngă brevetele decoraţiilor sale. Copilul lui cel mai mare are cincisprezece ani şi se cheamă Tică. Lascu mi-a spus: „Chemîndu-mi copilul, e ca şi cum l-aş avea şi astăzi pe Ticuţă lîngă mine. De altfel, Tică trăieşte mai departe, în toţi copiii ţării noastre!"

Fostul sergent Luca s-a întors de pe front cu cele mai mari decoraţii. Conduce în Bucureşti un atelier mecanic. El mi-a spus: „Pe Tică l-am cunoscut doar cu puţin înainte de-a lupta amîndoi pe Tisa. Dar aceste zile nu le voi uita niciodată, şi nici pe Ticuţă, eroul lor."

Ilonca nu a ajuns balerină. Este directoare de şcoală în regiunea Cluj. „În elevii mei îl întîlnesc pe vechiul prieten... mi-a murmurat

ea. Eu voi îmbătrîni odată, dar el tot copil va păşi în fiecare an pe poarta şcolii mele. Şi mai privesc şi astăzi răsăritul stelelor. Şi al lunii..."

Majurul Breabăn a murit acum patru ani. Lădiţa cu ultimele lucruri ale băiatului a păstrat-o la el. Iar undeva, într-un sertar, aşteaptă o decoraţie care n-are cui să fie înmînată.

Fostul bucătar Sotir este astăzi responsabilul unui magazin din Iaşi. El mi-a destăinuit: „Acum doi ani am fost într-un schimb de experienţă în Ungaria. Pionierii maghiari depun în fiecare primăvară, în luna mai, cununi de flori pe malul Tisei, acolo unde a căzut atunci Ticuţă."

Botosu s-a pierdut undeva în lunca Tisei, şi nimeni nu a mai aflat de el...

CUPRINS

Capitolul I	Băiatul și luna	5
Capitolul II	Zile de septembrie	30
Capitolul III	Regulamentul inimii	68
Capitolul IV	Botezul focului	89
Capitolul V	Comandantul batalionului	105
Capitolul VI	Moartea lui Dușcă	128
Capitolul VII	O misiune aparte	149
Capitolul VIII	Erau și fulgii de vină...	177
Capitolul IX	Luna va rămîne oamenilor	210
În loc de epilog		229

Redactor responsabil : DELIA DAMIRESCU
Tehnoredactor : CONSTANȚA VULCĂNESCU

Dat la cules 17.05.1965. Bun de tipar 28.07.1965. Apărut 1965. Comanda nr. 6779. Tiraj 20 120. Hîrtie semivelină de 80 g/m². Ft. 610×860/16. Coli editoriale 14,34. Coli de tipar 14,5. A. T. 4928. C. Z. pentru bibliotecile mici 8R—93.

Tiparul executat sub comanda nr. 50 405 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — R.P.R.

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025